ciuitate luxuries iam ægros reddiderat ac ꝓpemodum labefactauerat:ut igit̃ ĩ oẽs aĩaduerteret coegit ue⁄
ſtis carpenti mundi muliebris & domeſticæ ſuppellectilis decuplum amplius incenſum referri:q̃ eaꝝ reꝝ
ꝓcium ſineret:ſi mille quingentas drachmas exceſſiſſet:alioqn in aĩum induxerat:ut maiori cenſu grauati
plus in ærariũ cõferrent.Inſuper tria ſingulis milibus æra attribuit.ut cũ frugi uiros & moderatos ſibi for
tunis pares pauciores pecunias in fiſcũ ꝑſoluere cernerent:a luxu deſiſterẽt.Grauiter autẽ Catoni ſuccenſe
bant qcunqꝫ ut inſtituerant laute uiuentes tributi noĩe ſuas opes exhauriebant:aut qd delicias: qbus capti
& demoliti erant: propter pecuniaꝝ collationes exuebãt.Leges.n.qbus diuitiaꝝ oſtentatio interdicit̃: nõ⁄
nulli diuitiaꝝ ademptionẽ eſſe arbitrant̃.Eas aũt nequaq̃ rebus quæ ad uitã neceſſariæ ſunt ſed ſuperuaca
neis oſtentari.Quapropter oĩum conſenſu Ariſtonẽ philoſophũ maxime admiratum ferũt hoĩes potius
ſuperfluis fortunæ bonis:q̃ neceſſariis ac cõmodis beatos eſſe.Vnde Scopias Theſſalus cum qſpiã familia
ris ab eo quicq̃ aſſequi contenderet:quod neqꝫ neceſſariũ ſibi neqꝫ ualde cõmodum eſſet:huiuſcemodi re⁄
bus ĩquit & fœlix ſum & locuples ſuperuacuis inquã & uſui minime neceſſariis:ſic uehemẽs opum ſtudi⁄
um nequaq̃ nobis a natura datũ ex uulgari & aliena opinione introductũ ẽ.Quæ quanq̃ ita eſſent:Cato ta
men tales ĩcuſatores nihil faciens etiã atqꝫ etiã ſeuerius aĩum intẽdit.Aquæ ductus.n.qbus aquã publicam
priuatim ĩ domicilia & hortos ſubductã uſu capiebãt abſcidit:& quæcunqꝫ ĩ loca publica porrecta eſſent
ædificia diruit ac demolitus eſt.Operarias artes ad mercedẽ prauã contraxit:uenditionibus ſupremo præ
cio uectigalia æſtimauit.Ex quibus haud mediocris ĩ eum delata eſt cõmod tas.Qui uero cũ Tito Flami⁄
nio ſentiebant:aduerſus Catonẽ conſpirantes impenſas & ſacraꝝ ædiũ & urbanoꝝ opeꝝ locationes uelut
inutiles irritas fecerunt.Tribunos ẽt plæbis ĩpudentiores & ad oẽ facinus propenſiores ſolicitauere:ut Ca⁄
tonẽ ad populum prouocantes duobus talentis mulctarent:eiqꝫ ĩ apparatu baſilicæ magnis altercationi⁄
bus refragrati ſunt:quã ex ære publico uicinam foro ſub curiã a ſe inædificatã Portiam baſilicã appellauit.
Populus mirũimmodũ Catonis cenſuram gratam habuit.cui cum ſtatuã cõſularẽ in templo collocaſſet:
nec Catonis ꝑturas nec imperia nec triumphũ ſed hunc titulũ ĩſcripſit.Rẽ Romanã iam ꝓlabentem & in
deterius uerſam Cato creatus cenſor modeſtiſſimis ĩſtitutis optimis moribus ac ꝑceptis priſtinum ĩ locũ
reſtituit.Huiuſcemodi honoris ambitioſos initio cõtempſit:eos nãqꝫ latere dicebat:ꝙ fabroꝝ aut pictoꝝ
operibus gloriant̃.Cum honeſtiſſimas & pulcherrimas ejus imagines poplus Romanus animis circũfer⁄
ret:nonnullis admirantibus ꝙ ignobiles & mediocres hoĩes ſtatuas haberent:Cato uero nullã:Quæri in⁄
quit malo q̃obrem Catonis ſimulacrum hic nõ poſitũ ſit:q̃ cur poſitũ ſit.Neminẽ ꝑterea bonum ciuẽ lau
dari ac celebrari paſſus ẽ:niſi id cõmuni utilitati cõiunctum eẽt.Plurimum uero ꝑter cæteros de ſeipſo ꝑ⁄
dicauit.cui magno illud argumẽtum ẽ:qui ĩ uita de officio defeciſſent:ſiquãdo reprehenderent̃:eos mini⁄
me uituperatione dignos qa Catones nõ eſſent dicere ſolitos.Refert illos etiã qui eius acta nec magna cura
nec ſingulari diligẽtia imitari conarent̃ ſiniſtros Catones appellari.Vniuerſum ſenatum ꝑiculoſis reip.tẽ⁄
poribus ĩ ſe ut in ſæua tẽpeſtate uectores ĩ gubernatorẽ oculos conuertere.Quapp eo abſente res grauiſſi⁄
mas:ad q̃s adeundas magnã ſibi partẽ celeritas uendicabat:ſæpe tamẽ ĩ aliud tẽpus prorogari.Quæ nõ ſo
lum ſuo ſed alioꝝ quoqꝫ teſtimonio uera fuiſſe conſtat.In ciuitate igit̃ cum uitæ inſtitutiõe eloquẽtia æta
te multũ anteiret magnos honores ac ſingularẽ dignitatẽ cõſecutus ẽ.Fuit bonus ĩ liberos parens: ĩ uxorẽ
maritus frugi:& rei pecuniariæ ꝓcurator nõ uulgaris.Nãqꝫ huiuſcemodi curas cogitationeſqꝫ non ꝑinde
ac paruas & humiles a ſe alienas iudicauit.Quãobrem oportere arbitror:ut quæcunqꝫ de his ab ipſo bene
conſtituta ſunt:ſummatĩ dicã.Fœminã quæ longe magis generis antiquitate q̃ diuitiis polleret uxorẽ cæ⁄
pit:quanq̃ utranqꝫ grauẽ & moleſtã cẽſeret:tũ honeſto loco natã natura potius turpitudinem uereri:& ad
ea quæ recta eſſent marito obſequentiorẽ fore cogitabat.Eos qui uel uxorẽ uel liberos uerberaſſent:quaſi
ſantiſſima deoꝝ tẽpla manus intuliſſent:ĩpios eſſe putabat:eũqꝫ maiori laude dignabatur.qui bonũ mari
tũ ſe ageret:q̃ qui in ordine ſenatorio magnus eẽt.Quocirca Socratis illus priſci nihil amplius admiratus
eſt:q̃ ꝙ difficilẽ & cõtumacẽ coniugẽ & ĩſanos liberos nactus cũ eis comiter atqꝫ humaniter uixiſſet.Vbi
Cato filiolo auctus eſt:niſi reſp.ĩpedimento eſſet:nullũ officiũ ſibi antiquius fuit:q̃ ut ĩ tẽpore quo infans
lauaretur & uelamentis ĩuolueret̃:uiſendi cauſa domũ ueniret.Hũc ſuo lacte uxor aluit:quẽ ut ſeruoꝝ be
niuolentia & caritate muniret:ancillaꝝ puellos interdũ uberibus ſuis admouit:haud ignara quanta neceſ
ſitudine plærıqꝫ cibo ſodalicio conuincti ſunt.Cato uero filiũ q̃primũ ꝑ ætatẽ ĩtelligere potuit litteris eru⁄
diuit:tametſi Chilonẽ gratioſũ ſeruũ grãmatichũ haberet:qui cũ pluribus pueris ludũ aperuerat: ĩdignũ
(ut ipſe perhibet) ratus natũ ſuum:ſi diſcẽdo tardiuſculus eſſet:ab eo qui ſeruiret reprehẽdi ac aurẽ diſtor
queri.Doctrinæ huius quoqꝫ cauſa mãcipio debere gratias noluit.Ideoqꝫ ipſe litteraꝝ præceptor fuit.Ipſe
leges edocuit:Ipſe exercẽdi corporis magiſter nõ modo iaculandi tractãdi arma equitãdi ſed ẽt pugno di⁄
micandi & calorẽ & frigus tolerandi ac rapidos gurgites & aſperrimos fluuios intrandi artes ĩſtruxit.Ipſe
ẽt ꝓpria manu hiſtorias maiuſculis litteris exaraſſe teſtatur:ut domi maioꝝ uirtutis exẽpla filiolo uſui &
adiumento forẽt.A uerboꝝ turpitudine præſente puero ſic tẽperauit:quaſi ueſtalibus uirginibus arbitris
locuturus eẽt.Nec cũ eo unq̃ lauit:id quod a Romanis factitatũ eſt.Generos enĩ cũ ſoceris balneũ ingredi
uicio dabant:quoniã membroꝝ nudationẽ inſpectantibus illis cum decore fieri non poſſe iudicarent. Po
ſtea cum a græcis Romani nudari didiciſſent:ipſi ſubinde græcos ut id cũ uxoribus uſurparent docuerũt
omnia igitur quæ ad ingenium & ſolertiam pertinerẽt.Cato qui filium perĩde ac pulcherrimum quod⁄
dam opus ad uirtutẽ formabat:ac effigiebat:ex ſententia perfecit.Cum uero corpus natura mollius q̃ la⁄
bori ſufficiens appareret:ſtricte ac caſtigate leges uiuendi ſibi remiſit.Qui q̃q̃ natura talis eẽt:ſtudio tamẽ
& induſtria adeo in re militari ſtrenuus fuit.ut in ea pugna qua Pauli Aemi lii auſpiciis aduerſus Perſeum

dimicatum ē:maxima cum laude certauerit.Vbi cum ictu pugio reiectus ex ſudore mane excidiſſet:mœ/
rore affectus ad familiares ac cōtubernales cōuerſus inclamitans cū eis ī cōfertiſſimos hoſtes ſe coniecerit.
Tū magna dimicatione magna ui nudato loco inter armoꝝ & cadaueꝝ quæ utrinq; ceciderant aceruum
gladiū uix īuenit.Hoc cū paulus imperator aīaduertiſſet magna cū admiratiōe delectatus ē. Quædā inſu/
per Catonis ad filiū extat epiſtola:in q̄ eius cupiditaté ac uehemēs ī enſe recipiēdo ſtudiū magnopere lau/
dat.Hic adhuc adoleſcens tertiā pauli Aemilii filiā Scipionis ſororē cæpit uxorē:cū nō tā patris dignitate q̄
ſua ſingulari uirtute clariſſimæ adeo gentis affinitatē ſibi cōparaſſet:talis deniq; uir fuit:ut ſedulitas indu/
ſtria diligentia:q̄bus eum pater excoluit:ipſius expectatiōi reſpōdiſſe uideat̃.Multos ſeruos Cato ex capti/
uis emit pueros p̄ſertim:ut aptius & facilius uelut catulos & puellos educare ac erudire poſſet.Hos ſic iſti/
tutos accipio ut minime alienā domū niſi Catonis aut uxoris iuſſu ītroirent:a q̄bus cū quæreret̃ q̄dnam
Cato faceret:ſe nihil niſi neſcire reſpōdebant.Oportebat:ut ſibi pſuaſerat:ſeruos domi uel aliq̄đ neceſſariū
munus obire uel q̄ete corpus reficere.Quapp eis magnopere delectari ſolitus eſt:quos ſomno deditos ui/
deret:q̄ ipſos manſuetiores & p̄ſtantiores futuros q̄ multis uigiliis affectos putaret. Seruos congreſſus &
coitus cauſa ī grauiſſima facinora illabi ratus:ſtatuit ut definito ære cū ancillis cōgredi poſſent:cū cæteris
autē mulieribus ne liceret:interdixit.Hoꝝ incuriā atq; īprudentiā in his q̄ ad cibum ſpectarēt:initio cū te/
nuis adhuc & inops militaret:moleſte nunq̄ tulit.Indecoꝝ uētris aut gulæ cā graues lites & controuerſias
cū pueris & adminiſtris habere.Poſtea uero fortunis auctus cū amicoꝝ & collegaꝝ cōuiuium celebraret:
cōtinuo poſt cœnā eos loro caſtigauit:q ab obſequio aut apparatu p negligentiā defuiſſent Vnde præterea
mutuæ ſemp inter ipſos ſeditiones eſſent cōmentabatur:q̄ illoꝝ uoluntaté animorūq; conſenſum & ſu/
ſpectum haberet:& maiorē ī modū formidaret.De ſeruis q capitalis noxe rei eſſent:p̄ſentibus cæteris iudi/
ciū agi:& de dānatis ſuppliciū ſumi uoluit:dū accuratiſſime ꝓuentus ad intentiſſimā formā referret.Agri/
culturā delectationē potius q̄ fructum æſtimabat. Vt āt tuto ī loco fortunas ſuas collocaret:paludes lucus
aquas calidas loca fullonariæ accōmodata p̄dia q̄ cum opere ruſtico facile colerent̃: cum ſua ſpōte ſiluis &
pabulationibus referta eſſent:cōparabat Ex q̄bus multū pecuniaꝝ caperet:eiſq; iuppiter:ut ipſe dicere ſo/
lebat:nocere nō poſſet.In nauigaturis eo fœnore utebat̃:q̄đ ī primis repræhenſum ē. Iubebat.n.q̄bus mu/
tuo dederat:ut multos cōmuniter in ſocietatē aſciſcerēt:q q̄nquaginta numero facti totidē diſpertiti naui/
bus:cū Quintione liberto:cui ſuæ & ſocioꝝ particulæ negocium dabat̃:enauigabāt.Erat.n.haud uniuer/
ſam in ſortē:ſed magno cum emolumēto paruā in rē diſcrimen:Seruis ēt lucri cupidis argentum p̄bebat:
ut pueros emerent:quos īpenſa Catonis educatos ac īſtructos poſt annū uænundabāt.Ex his Cato cōplu/
ris detinuit:quos tāti ſuppeditauit:quāti ab emptoribus ſummum æſtimati ſunt. Cū huiuſcemodi q̄ſtus
ſtudium filio pſuadere conaretur:non uiri ueꝝ uiduæ mulieris eſſe dixit:extenuatas facultates dimittere.
Illud autem longe magis eius animi uehementiā dederat:q̄ illū hoīem admirabilē ad gloriā ac diuinū ap/
pellauit:qui ratiōes ſuas ampliores q̄ accepiſſet relinqueret.Ea tēpeſtate qua Cato iā grādis natu erat:Car/
neades Academicus & Diogenes ſtiocus philoſophus legati Athenis Romā uenere:ut Athenienſiū ciuita/
tem q̄ngentis talētis:q̄bus Cycropioꝝ poſtulatione a Sicyoniis in dicta cauſa mulctata fuerat: liberarent.
Mox adoleſcentes huiuſcemōi legatos uiſendi & ſalutādi gratia frequētes cōuenerunt:quos cū diſputati/
bus iterfuiſſent:laudibus & admiratiōe extollebāt.Carneades p̄cipue gratioſus habitus ē:in quo ſic ſum/
ma uirtus cū ſumma æſtimatiōe iungebatur:ut maxima comitate deuinctis auditoribus quēadmodum
ſpiritu ſic rumore ciuitas ſubito compleretur:unius græci hominis eloquētia pariter ac ſapiētia ſingulos
demulceri:ac teneri:& incredibili quodā ſtudio iuuētutē cunctis poſthabitis uoluptatibus ac reliquis ex/
ercitationibus quaſi diuinitus afflatā ad philoſophiā conuerti.Quod cū cæteris Romanis iocundū ſpecta/
culum eſſet:quādo complures adoleſcentes optimis græcis artibus erudiri:& cū ſpectatiſſimis uiris ueri/
ri cernerent:principio ipſe cato huiuſcemodi doctrinæ ſtudiis uniuerſam ciuitaté abundare grauiter fere/
bat.Verebatur enī ne ad hanc humanitatē conuerſa iuuentus ſic dicendi laude duceretur:ut reꝝ gerenda/
rū ac militiæ gloriā contēnerent.Vbi uero philoſophoꝝ nomen paſſim p urbē celebrari cœptū eſt: & uir
clariſſimus.C.Atilius magno ſtudio exorato ſenatu primā eoꝝ orationē uerbis latinis īterprætatus eſſet:
Cato ſecū ſtatuit uniuerſos philoſophos quadā honeſtatis ſpecie Roma dimitti.Quocirca in curiā ueniēs
primoribus patrū grauiter quæſtus eſt:q̄ diuturno tempore infecta re legati in urbe ſedeant:qui tanto in/
genio tanta facultate dicendi ſunt ut facile quæcunq; uelint perſuadeant.Quāobrem reipu. ſaluti condu/
cere quoddā ſenatuſcōſultū mature decerni:quo hinc abeuntes ad ſcholas reuertent̃:ubi liberos græcoꝝ
ſuis artibus inſtituant.Romani uero adoleſcentes more maioꝝ legibus & principibus audiant.Huius ſen/
tentiæ auctor fuit Cato:non quia Carneadi:ut nonnulli ſuſpicabant̃:infenſus eſſet : ſed quia philoſophiæ
& omni græce doctrinæ penitus aduerſus quantū in ipſo erat inſectabatur.Quippe cū Socratē loquacem
& uiolentū hominē appellaret:qui cum in patria ſua plus poſſe q̄ leges paterētur affectaret:priſcos mores
ac ueteres conſuetudines antiquare ciueſq; ſuos ad contrarias priſtinis inſtitutis opiniones traducere mo/
litus eſt.In Iſocratē inuectus eius in ſcholis diſcipulos conſeneſcere aiebat:ut apud inferos cauſas quas infi/
dē ſuā recæpiſſent:patrocinio tuerentur.Ad hæc cū græcoꝝ ſtudia ad filiū maledictis inceſſeret : qui curā
& uigilantiam ad græcas artes contulerat:grauiori ſono uocis q̄ ubi per ſenectutē liceret.quaſi minime af/
flatus oraculū ederet.Rōanos tūc īperio ſpoliatū iri dixit:cū ſe græcis litteris dediſſent.Cæteꝝ hæc ipſius
maledicta falſa atq; inania fuiſſe cōſequēs tēpus oſtēdit. In quo cū ciuitas rebus geſtis ampliſſima facta eſ/
ſet:omni cōmendatione humanitatis græcarum diſciplinarum etiam atque etiam infloruit.Nec græcos
philoſophos ſolum Romæ uerum medicos odio & ſuſpitione perſecutus eſt.Cunque illud Hypocratis

quia rege Perſaꝝ multoꝝ pollicitatione talentoꝝ accitus nunq̄ barbaris græcoꝝ hoſtibus ſui facultatem
factuꝝ dixerat. Hoc inq̄t cõmune medicorũ iuſiurandũ eſt. Quapp ſatis hortari filiũ non poterat: ut tales
hoies declinaret: ad quẽ ſcripti eius extant cõmẽtarii: q̄bus aperte cõmonefacit quo pacto uel ĩcolumis ſer/
uari uel ægritudĩe liberari poſſet. Si q̄s ex familia aduerſa ualitudine laboraret: nemĩnẽ unq̄ per inediã ſer/
uauit. At oleribus & leuiſſima uelut neſſaꝝ faſſaꝝ ac leporis carne domeſticos ĩfirmos aluit. Hæc.n.cum
coacta facilia ſtomacho ſint: ægrotis conferũt: niſi ꝙ manducãtes p mille ſomnioꝝ ſpecies uerſari cõtingit
Hac itaq; uiuendi ratione frætus: cũ ipſe q̄dem optime ualuiſſet & ſuos incolumes aliq̄diu conſeruaſſet: ſi/
bi tamẽ nõ paꝝ inuidiæ cõflauit: dũ uxorẽ & filium ꝑdidiſſet. Ipſe uero corpus robore firmiſſimũ nactus:
adeo ꝓſpera ualitudine diutiſſime fuit: ut ẽt grandæuus mulieri magnopere congrederet̃: & huiuſcemõi
cauſa p̃ter ætatẽ uxorem cæperit: Nã ubi pauli filiã Scipionis ſororẽ filio coniugẽ dedit: ipſe uxore deſtitu/
tus cuiuſdã puellæ coitu: q̄ ad eũ uentitabat: utebat̃. Id facile p anguſtias domus ꝑceptum eſt. Filius cũ mu
lierculam ĩpudẽtius ac tumultuoſius ad patris thalamum ꝓfectã intellixiſſet: uerbũ nullũ factũ: ſed q̄ſi rei
turpitudĩe affectus: grauis ĩ eã oculos coniecit. Quod ſimul ac cognouit Cato nulla ex parte queſtus uultu
ac fronte nullũ ueſtigiũ doloris expꝛ̃ſſit. Cæteꝝ cũ ex more grege amicoꝝ ſtipatus ĩ foꝝ deſcenderet: a So/
lonio ſcriba: q cũ cæteris eũ domo deducebat: magna uoce accito ſciſcitatus eſt: utrũ filiolã marito collocaſ
ſet: cui nihil adhuc actum eẽ: nec ſe niſi ex cõſilio ipſius factuꝝ reſpondenti: uideor inq̄t idoneũ tibi geneꝝ
inueniſſe. cuius niſi grãdiorẽ ætatẽ: repudies: cætera (ut ſpero) facile ꝓbabis. Tũ ſalonius catonẽ cohortatus
eſt: quo puellæ cogitationẽ ſuſciperet: & arbitratu ſuo collocaret: q̄ in clientelã ipſius recepta gr̃a fide ope/
ra eius ĩdigebat. Nihil tardatus Cato eam ſibi coniugẽ expetere docuit. Quocirca Salonius primũ nõ mi/
nus obſtupuit q̄ poſtea lætatus ẽ. catõis.n. ætas annis iã grauis & familiæ dignitas: q̄ cõſulares ac triumpha
les imagĩes p̃fer: et: a puellæ ſuæ nuptiis alienæ uidebant̃. Veꝝ catonẽ ſerio locutũ ꝓſpiciens libẽter ſibi fi/
liam deſpõdit. Deĩde in foꝝ ꝓcedẽtes mox ſponſalia rite fecerũt. Hæc res ubi ad Catonẽ filiũ perlata ẽ: ac/
cerſitis ſociis patrem cõuenit: ueniã deprecat̃: ſiquid in eũ patrauiſſet: quo ſub iratus ac dolens ſibi nouercã
induxiſſet. Cui Cato: Meliora dic inq̄t fili cariſſime. Oĩa ſane tua iocunditate me q̄dã afficiũt: & ꝙ tibi ſuc
cenſam nihil ẽ: ſed huius rei cõſiliũ cæpi: cũ multos mihi q̄dẽ natos patriæ uero tibi ꝑſimiles ciues relinq̄/
re cuperẽ. Hac ratione ſuperiore tẽpore Pyſiſtratus Athenienſiũ tyrannis: queadmodũ litteris ꝓditum ẽ:
pubeſcentibus iã liberis agricolã Chimonaſam ſibi coniugẽ deſumpſit. Ex q̄ Iophon & Theſſalus editi ſũt
Ex his nuptiis Catoni filius ex matre cognomento Solonius ortus eſt. Alter uero maior natu cũ ĩperator
rẽ gereret extremũ obiit uitæ diẽ. Cuius ut uiri optimi Cato pater ſæpeſuis ĩ libris meminit. Huius mor/
tem modice ac ſapiẽter tulit & cõſequenti tẽpore nihilominus reip. ĩtentus fuit. Nec.n. ut. L. Lucullus poſt
& Metellus pius onere iã urgentis ſenectutis ſe a cõibus muneribus abdicauit. Nec ut antea Scipio Aphri/
canus liuore: quẽ in ſe maximaꝝ rerum heſtarum gloria cõflauerat: permutato uiuendi ordine: rebus ur/
banis permiſſis reliquum ætatis in ocio ægit. Cæterum ſicut Dionyſius tyrannidem honeſtiſſimas exe/
quias: ita Cato decoram ætatis iam ſeneſcentis occupationem reipu. ratus cum laxamentis & quibuſdam
quaſi iocis in contexendis libris & agricultura: quotienſcunque ſibi uacuum tempus oſtenderetur: uteba/
tur. Varias enim orationes & hiſtorias deſcripſit: & rei ruſticæ curam ac ſtudium adhibuit. Antequã uiri/
lem togã ſuſciperet: duobus duntaxat prouẽtibus agricultura ſcilicet & parſimonia uſum ſe refert. Tũc ex
urbe ĩ uillã ſe recipiens & rationibus & ſtudiis ſuis conſuluit: De agricultura quoq; librum edidit in quo
de plantis conficiundis & de pomis aſſeruandis plæraque ſcripta ſunt. Quo in loco adeo laudis auidus ui/
ſus eſt: ut in ſingulis propriis elegans copioſus eſſe uoluerit. In agro quoq; abundantes cœnas inſtituit: ui
cinos & accollas æquales & familiariſſimos ſuos paſſim conuiuas habuit. Cuius conſuetudo non modo
coætaneis comis uerum etiã adoleſcentibus grata & iocunda fuit: ut qui per longam experiẽtiã multis in
rebus & memoratu dignis ſermonibus obſeruaretur: ipſe menſam maxime amicorum parentem atq; ꝓ
creatricem exiſtimauit: ubi ciues bene de repub. meritos oratiõe ac prædicatione ornare ac celebrare con/
ſueuit. Cunctos autem obliterare quos improbos uel inutiles iudicaſſet. Id adeo diligentẽr a Catone uſi/
tatum eſt: ut nullum eorum laudi ac uituperationi additum in conuiuio præſtiterit. Extremũ quod in re
pub. fecit opus Carthaginis euerſio ac deſolatio fuit. Hanc & ſi manu & opere Scipio minor exciderit: con
ſilio tamen & ſententia Catonis aduerſus eam ex huiuſcemodi cauſa bellum ſuſceptum ẽ. Is ad Carthagi/
nenſes & Maſiniſſam Numidiæ regem armis inter ſe diſceptantes miſſus eſt: ut controuerſiaꝝ cauſas in/
ſpiceret. Maſiniſſa quidem abinitio popu. Ro. ſtudioſus erat. Carthaginenſes uero poſt cladẽ: qua a Scipio
ne duce fuerant uicti graui ſtipendio mulctati & imperio exuti inducias agebãt Ciuitatem itaq; p̃ter ſena
tus expectatiõnẽ nec multis affectã incõmodis nec inopẽ inuenit. At militari iuuentute diuitiis armis bel/
lico apparatu florentiſſimã & moderatum nihil animo uerſantẽ offendit. Quapropter haud tempus eſſe
putauit. Romanos de Numidaꝝ aut Maſiniſſæ fortunis ac legibus decernere. ſed carthaginẽ olĩ inimiciſ/
ſimã cunctis uiribus opprimere: quæ iã copiis ſuis aucta & ad defectionẽ ſuſpenſa maximũ in diſcrimen
ut prius rẽ deduceret. Magno igitur ſtudio reuerſus docuit ſenatũ ſuperioribus cladibus Carthaginenſes
prudentiores q̄ infirmiores eſſe. Nec tã armis debilitatos q̄ bellicis artibus inſtructiores factos eſſe. Bellũ
numidicum Romano quodã præludium extare. Pacẽ atq; inducias duelli prorogationẽ rectius appellari
poſſe: Ad quod gerendum nihil præter tempus expectari. Aphricanas ſubinde ficus quas clanculum ſub
ter togã de induſtria detulerant palam oſtendit. Quarum magnitudo ac pulchritudo cũ admiratiõi mul
tis eſſe: Fundus inquit ex quo hæc lecta ſunt poma: triũ dieꝝ nauigatiõe ab urbe Romana diſtat. Illud ue
hementius cũ de totius ſumma rei ſentẽtiã diceret acclamaſſe fertur: E rep. mihi uidetur Carthaginẽ de

leri. A quo quidem cum. P. Scipio naſſica diſſentiret: perrexit in hunc modũ contrariã ſniam tueri: ut ſemper haberet ĩ ore E repu. mihi uidet̃ Carthaginẽ non deleri: potiſſimũ quoniã populus Ro. ob fœlicitatẽ elatus & inſolens: ꝑ multa iã flagitia contineri non poſſet: q ſecundiſſimis adeo rebus fungit̃: ut quo impetus animoꝝ ferat: eo ui ac ĩpotentia ꝑueniat. Hũc ergo ſibi metũ quaſi frænũ quoddã multitudinis temeritati moderatorẽ & ſalutarẽ impendere cupiebat. Carthaginenſes. n. quẽadmodũ Romanos ꝓfligare nõ poſſent: ſic cõtẽni nõ debere. Id aũt periculoſiſſimũ Catoni uiſum ẽ: cui ſatis exploratũ erat populũ Ro. debacchari: & uariis in erroribus ꝑ multã licentiã uerſari: dũ ciuitatẽ magnitudĩe p̄ſtanti inimiciſſimã haberet: q̄ ſuis fractra malis moderatior ingruat. Nec ꝓfecto timere nõ poterat: donec eo in loco reip. ſtatus eẽt. ut quoad domi male uiueret̃. foris terror ſublatus eẽt. Hoc pacto tertii & ultimi belli punici Cato auctor fuit. Cuius ipſe ĩ principio mortuus ẽ: cum multa ſapienter ac diuinitus de eo uno p̄dixiſſet. Cui potiſſime illius urbis excidendæ palmã ſeruari aĩo multos annos ante ꝓuiderat. Hic tũc erat adoleſcens & tribunus militũ. ꝓfectus tantæ prudentiæ ac in dimicãdo uirtutis ſigna declarat: ut his Romã perlatis homericum illud Cato cecinerit: iſte ſapit ſolus reliq uelut umbra uagantur. Hoc eius oraculũ paulopoſt re ipſa ueriſſimum fuiſſe cõfirmauit. Cato ꝓgeniẽ hanc ſupſtitem reliquit: unũ ſcilicet filium quẽ (ut ſuperius dictũ ẽ) ex poſteriore uxore natum cognomento Salonium appellauit: unumq́ ex defuncto Catone filium nepotem: Solonius quidem dum imperator eſſet: mortem obiit. Eius filius Marcus cõſularem dignitatem adminiſtrauit. Iſte Catonis philoſophi uirtute ac gloria ætate ſua clariſſimi auus fuit.

COMPARATIO ARISTIDIS AD CATONEM SENIOREM·

CVm de his quæ mentione digna uidebantur expoſuerimus: ſi totã unius uitam uniuerſæ alterius conferamus: quoniã multis egregiis ĩ locis pares: ſunt: quibus in rebus uarietas ac diſſimilitudo ſit: difficile percipiemus. Si utranque particulatim quaſi carmen aut pictam tabulam ſyncæro & ſubtili iudicio diſcernere uoluerimus: diſpiciemus eẽ utriq́ cõmune ꝙ ſua uirtute ſuis optimis inſtitutis innixi magna cũ gloria ad remp. acceſſerũt: quanquã nec maioꝝ ſplendor nec externaꝝ reꝝ facultas eos promoueret. Ariſtides: ut nobis coniectura colligere licet: cum necdum Athenæ magnopere creuiſſent: & opes ciuitatis mediocritatem æqualitatemq́ ſeruarent: factionum principibus & imperatoribus obſiſtens clarus ac ſpectatus ciuis factus ẽ. Eo ſane tempore quo florere in rep. cœpit: quingentum medimnũ cenſus maximus erat. Secũdus autem trecentum equeſtris ordinis hominibus. Tertius: & extremus ducentum fuit: his quos Zeuzitas alias teginitas appellabant attributos. Cæterum Cato cum paruo ex municipio & ruſticana uiuendi conſuetudine in uaſtum quaſi pelagus ſe immitteret: rem romanam ingreſſus eſt. Quæ tũc haud quaq̃ ut patum memoria curios Fabricios Hoſtilios ex agris duces deligeret: nec inopes & operarios ab aratro & ligone primores & primarios ciues in curiam accreſceret. Veꝝ quæ generis nobilitatem diuitias largitiones ambitionẽ in ore ſuo magnificaret: & tumore iã & imperio fræta candidatoꝝ ſtudio per factidium quoddã delectaretur. Gaud ſimile eſt Themiſtoclem inimicum habuiſſe: qui minime ſplendore generis clarus mediocribus fortunis nitebatur. Tria enim uel quinq́ ſummum talẽtum poſſediſſe traditur: cum initio ad remp. ſe coniecit & cum Scipionibus Aphricanis ſeruiis Galbis Qintiis Flaminiis ꝓ ſummo loco ciuitatis iniiſſet certamen. Cui nihil momenti nihil facilitatis niſi iuſticiæ cauſa & loquendi libertas aditum daret. Ariſtides quoq́ Marathone & rurſus plateis unus ex decẽ ĩperatoribus deſignatus fuit. Cæterũ Cato ſecundus conſul & aduerſus ac refragantibus multis præteritis ſeptem clariſſimis & nobiliſſimis uiris competitoribus ſecundus cenſor factus eſt. Ariſtides nulla in re quæ magnifice geſta ſit: primas partes habuit. Milciades enim apud Marathonẽ apud ſalaminam Themiſtocles princeps fuit: apud Plateas Pauſanias (ut refert Herodotus) omnium pulcherrimam uictoriam uicit cum ariſtide: ut ſecũdas ſibi uendicent ſophanea nomẽ calimachi & cinegiri diſceptant: qui in his certaminibus fortiter ac ſtrenue depugnauerunt. Cato uero nõ ſolum cum ĩperio ĩ Hiſpania conſul & manu & prudentia cæteris anteire iudicatus eſt: ſed etiã tribunus militũ circa thermophilas alterius auſpitiis uictis per duellibus uictoriæ gloria adeptus ẽ cum romanis aduerſus Antiochum magna clauſtra recluſerit: & aduerſus regẽ: qui ſolũ ante ſe ꝓſpectabat: a tergo partem exercitus clam circunducens oppugnauerit. Ea enim uictoria q̃ ſine cõtrouerſia Catonis opus fuit: græcia excedere coegit aſiam: In quã item ſcripioni patefecit aditũ. Bellicis in rebus ambo foris iuicti fuere ſed ĩ rep. domi nõ ſic. Ariſtides enĩ ſtudiis partiũ quibus cum Themiſtocles diſſidebat decẽnii exilio ex urbe deturbatus eſt. Cato uero tametſi cunctos potentiſſimos & primarios ciues inimicos haberet: uſq́ ad ſenectutem uelut athleta decertãs omni ſe caſu & calamitate uacuũ liberũq́ ſeruauit: cũ ſæpiſſime publicis ĩ iudiciis aduerſarios accuſaſſet: ac pro ſe cauſas dixiſſet: multos qdem oppreſſit. Ipſe uero exiſtimatione uitæ ſuæ optimæ ĩſtitutæ ac eloquentia cõmodiſſimo ad res tranſigendas ĩſtrumento munitus ab oĩbus accuſationibus abſolutus eſt. Quare qdem iuſtis de cauſis longe magis caſu aut fortuna factum eſſe quis dixerit: nequid ei præter ſuam dignitatem acciderit: præclarum & hoc antipatri teſtimonio: qui ariſtidem philoſophũ uita quoq́ functum præter cætera ꝑſuadendi uim habuiſſe p̄ſcripſit: nullã p̄feſtiorem uirtutem q̃ ciuilẽ cõſeq mortales poſſe: certum: eſt cuius nõ parua pars a multis auctoribus ratio rei familiaris punit̃. ciuitas enĩ quædã domicilioꝝ conſtitutio eſt. Hæc cum ſit caput moribus ciuiũ bene cõpoſitis publicis in rebus uires ac robur capit. Hinc lycurgus argẽti & auri quicquid lacedæmone fuit abigens ac exterminãs uſu ferrei nũmi igne deprauati ĩtroductos ciues cura domeſtica minime liberauit. ſed præter cæteros legiſlatores ꝓſpexit: ut oẽs deliciis ſimultatibus diuitiaꝝ affectionibus circunciſis ea quæ ad neceſſitatẽ & cõmoditatem uitæ conducunt: facile conſequerentur. Pauperem etiam ſine laribus ſine

penatibus & mēdicum familiarem plus in rep.q̃ opulētum & īſolentē timēdum eē iudicauit.Cato itaque
tātum in hoc genere ualuit ut nō minus prudēter & accurate priuatis negociis q̃ publicis ꝓfuiſſe cēſeatur.
Nam & fortunas ſuas ampliores fecit:& plæriſq; in primis utilibus unum ī locum quaſi ſub uno aſpectu/
poſitis de re domeſtica & ruſtica poſteris ꝑceptionem reliquit.Cæteꝝ Ariſtides tenuiter uiuens æquitatē
ac iuſticiam falſis criminibus ſubiecit:cum per uulgus eam domoꝝ perniciem & mendicitatis parentem
appellarent:cæteriſq; potius q̃ his in quibus eſſet cōmodam putarent.Multa præterea ab Heſiodo:ut nos
ad iuſticiam pariter ac ad diligentem rei domeſticæ rationem cohortaretur.dicta ſunt:& in ſegnitiem ac
omni opere liberam uacationem uelut iniuriæ principium acriter inuectus eſt.Vnde præclare in hūc mo
dum Homerus ſcripſit:Non mi operis ſtudium aut augendi cura peculi.Quo pulchros alerem natos:er/
go ſemp amaui Remigio celeres undis agitare carinas.Prælia cum iaculis colui uolucreſq; ſagittas:Quaſi
domeſticæ facultatis ſecuros ac negligentes per iniuriam fieri diuites admoneret.Nam ut phyſicis placet
nihil oleo ſi corporibus exterius admoueatur ſalutarius:ſi interius nihil pernicioſius eſt:ſic iuſtos aiūt:cæ
teris oībus emolumento eſſe:cum ſibi ac ſuis facultatibus per incuriā detrimento ſint.Hac res ciuilis Ari/
ſtidis dignitas poſteris eius interciſa fuit:ſi quēadmodum a multis ꝓditum eſt:neq; de dote filiabus neq;
de funere ſibi relinquendo cogitauit.Econtra Cato cuius domus ad quartum uſq; genus Romæ impera
tores & cōſules edidit.Eius.n.nepotes ac ꝓnepotes ſummis magiſtratibus functi ſunt.Ariſtidis aūt q græ
corum princeps fuit ſtirpem īgens paupertas partim ad circūforaneas tabulas reiecit:partim cū extremæ
mendicitatis onus ferre non poſſent:ad ciuitatis largitionem ſupplices manus ſubiicere coegit.Quo factū
eſt ut occaſione e medio ſublata nihil a poſteris ſuis ſplendide nihil magnifice geſtum ſit.An hoc ipſius cō
ſilium in dubitatione & controuerſia poſitum eſt?Paupertas quidem per ſeipſam nulli turpitudini con/
iungitur:q; ſi negligentiæ intemperantiæ luxus imprudentiæ ſpeciem præ ſe ferat:probo ac uituperatiōe
non uacat.Cæterum ī uiro modeſto induſtrio iuſto ac forti qui omni cum laude ī repu.uerſet:graue ma
gnitudinis animi teſtimonium eſt.Quis enim eum putet magnas res poſſe conficere:qui in humiles co/
gitationes animum dimittit?Nec profecto multos iuuabit indigentes:q multis indigeat.Ego magni mo
menti uiaticum in repu.nō diuitias ſed per ſe ſufficientiam exiſtimo.Quæ quia luxurioſum oēm appara/
tum repudiat:nullus uoluptatis cā grauiſſimum ciuitatis munus ītermittit.Deus ſiqdem nulla re ſimpli/
citer eget.Hinc illam hominis uirtutem:cui minimū alterius acceſſio neceſſaria eſt:ꝑfectiſſimā ac diuiniſ/
ſimā putamus.Nam ut corpori optima ualitudine temperato nec luxurioſo ueſtitu nec delitiis opus ē:ſic
uita & domus quæ beneualent:nō exquiſitis ſed uilibus copiis cōtentæ ſunt:Neceſſitatis enim rōnem ha/
bere ꝓ facultatibus oportet:uelut ſiquis plurimas opes cumulat:cum pauciſſimis utat̄:ei & multa deeſſe
conſtat:At ſi cupiditate rerum tenetur:quæ ſibi nulli uſui ſint:uanus:Sin tenuiſſima earum rerum:quas
appetit:diligentia fructū nō capit:miſer cenſeri debet.Ideoq; libenter a Catone quærerē:Si diuitiæ ī uſum
referunt̄:quodnam ſibi ornamentum attulerunt:q in maxīa copia mediocriter ac tenuiter uiueret.Si ue/
ro(quēadmodum par eſt)imprimis ſplēdidum putamus quocūq; pane cōtentum eē:& eo uino uti quod
operariis & ſeruis cōmune ſit:nec purpura nec tectoria domus egere:nihil hoꝝ Ariſtides:nihil Epaminū/
das:nihil.M.Curius:nihil.G.Fabricius:quod natura poſtularet:relinq̄re:ſed ea poſſidere uoluerunt:quo
rum uſum īprobarent.Quid opus tāta cura tāta uigilātia tot unius aſſis cauſa loqui & ſcribere:quo pacto
quis breui locuples fiat:q ſic frugi ſit:ut & obſonium ſibi iocūdiſſimum rapis manu ſua appararet:& eius
uxor pinſendi munus a ſua dignitate alienū nō putaret.Non ab re frugalitas per ſeipſam plurimum poſſe
fertur:qua fit ut ſuperuacaneaꝝ reꝝ appetitu & cogitatione liberemur.Quapropter Ariſtidē in Calliæ iu
dicio dixiſſe perhibent:eos probe paupertate erubeſcere:qui præter eoꝝ uoluntatē pauperes eſſent.Qui
aūt ex ſnīa:ut ipſe:optimo iure gloriari.Ariſtidis profecto tenuitatem ī deſidiā referre ridiculum eſt.Qui
nō modo ſi quicq̃ turpe aut indecoꝝ perpetraſſet:ueꝝ ſi barbaꝝ unū ſpoliaſſet aut unū hoſtiū tabernacu
lum iuri ſuo uendicaſſet:facile locupletari potuiſſet:Hæc hactenus.M.Catonis īperia maximis rebus nul/
lum ferme monumentū attulerunt.Ariſtide uero rē gerente Marathona Salamina Platee pulchritudine
ſplendore magnitudine inter res a græcia magnificētiſſime geſtas facile ſibi principaꝝ obtinuere.Nec An/
tiochus dignus eſt qui cū Xerxe cōferatur:nec urbium eis Ibeꝝ mœnia ſolo æquata cū tot miriadibus qui
pedeſtribus naualibuſue pugnis ceciderūt cōperanda ſunt.In quibus Ariſtides nulli uirtute ſecundus fu/
it.Hic gloriā hic coronas quēadmodū diuitias aſpernatus laudis cupidus:quibus omnibus ſine dubitatio
ne anterior ibat.Catoni conceſſit.Catonē equidē nō accuſo qui primū ſibi locū in omni genere uirtutis at
tribuit:cū tamē in quadā oratione ſeipſum collaudare nō minus deforme eē q̃ uituperare demōſtrauerit
Quæ cū ita ſint:qui eius ut alterius teſtimonio laudetur nō īdiget:uirtus meo iudicio perfectior eſt.q̃ qui
ſeipſum laudibus effert ac prædicat.Nā ut hi qui a ſtudio ambitionis remoti ſunt:honeſtiſſimū præſidiū
& nō mediocre ad ciuile ac facile uiuēdi genus uiaticū adepti ſunt:ſic qui honoris contentione ac cupidita
te conflictantur:difficiles extant.Quæ res oīum maxime liuorē atq; inuidiā paruit.A quo alter prorſus li
ber fuit:alter ſatis ſuperq; laborauit.Ariſtides quidē Themiſtoclis maximis in rebus ſocius & adiutor fuit
eiuſq; principatū ac dignitatē quaſi ſtipator quidā tutatus Athenas erexit.Cato uero Scipioni refragatus il
lius aduerſus Carthaginenſes imperiū pene ſubuertit:atq; labefactauit:quo Hannibalē uictū uicit & pro/
fligauit.Multas deniq; calumnias cōmentatus eū de ciuitate eiecit:&.L.fratrē turpiſſima repetundarum
multa circūuenit.Continentiā autē a Catone plurimis & pulcherrimis laudationibus exornatam:Ariſti/
des puram & immaculatā omni ex parte ſeruauit.Cæterū catonis nuptiæ præter ætatē ac dignitatē ſuā ce
lebrate nec exiguas nec leues ſibi maculas aſperſerūt.Nā ualde indecoꝝ uidebatur:q; iā grandæuus adole/

ſcenti filio & nurui cliētis q magiſtratui ſeruiens puqlice mercedem merebaꝣ:filiā uxorē adduxiſſet: uerū ſiue uoluptatis cā fecerit:ſiue pellicis gratia ira percitus filio ſuo cenſuerit:& res ipſa & occaſio turpitudini cōiuncta fuit. At ea excuſatio q̃ ꝑ diſſimulationē cū filio utebaꝣ:uериſimilis nō eſt.Siqdem tales liberos certo iudicio relinq̄re cupiebat:initio generoſam fœminā ſibi mr̄imonio cōiugē facere par erat. Nō āt donec occultū fuit cū ea muliere ꝑ libidinē cōgredi:q̃ ſibi iure copulata nō eēt.Quod ubi ꝑſpicuū factū eſt:ſoceꝝ ſibi fecit eū:cui facillime dicto ſuo parere:nō aūt ꝑ̄ſtantiſſimum generum deligere ꝓpoſitum fuit.

TIMOLEONIS VIRI ILLVSTRIS VITA EX PLVTARCHO GRAECO PER ANTONIVM TVDERTINVM IN LATINVM VERSA.

ANTEQVAM TIMOLEON IN SICILIA TRAIICERET RES Syracuſanoꝝ ſic ſe habebat.Poſtq̄ Dion tyrānum Dionyſium expulit:ſtatimqꝫ dolo interfectus eſt:in ſurgētibus ad libertatem q cum Dione ſenſerāt:parum abfuit:quin ex maloꝝ īgruētium multitudine ac tyrānorum frequenti mutatiōe urbs derelicta ac deſerta fuerit.Reliqua quoqꝫ Sicilia turbulenta atqꝫ tumultuoſa exiſtens iam oīno ꝓpter inimicos ſine repu.erat.Nam plurimæ ciuitates potentioribus urbis res nouas aggrediētibus a barbaris atqꝫ militibus ſine ſtipendio merentibus faciliter occupabantur.Dionyſius decimo poſt exilium anno aduenas milites conducens:Niſeumqꝫ tunc in rep.principem expellēs rem iteꝝ aggreſſus tyrānum ſeſe Syracuſanis ex integro cōſtituit.Admirādum ꝓ̄pleсto paruum exercitum e tyrānide Dionyſium tunc oīum tyrānoꝝ maximum expuliſſe:admirabilius uero exulē ipm atqꝫ deiectum tyrānidē recuperaſſe.Itaqꝫ ſyracuſani qui in urbe erāt īſeruitutem redacti eo crudelius a tyrāno opprimebanꝣ:ꝙ nuper exilium calamitateſqꝫ aīum uehemēter exaſperauerāt.Optimates ac nobiles ad Icetē Leontinoꝝ principē diuertūt ducēqꝫ ſibi in bello eligunt:q̄q̄ nec meliorem nec fortiorē cæteris belli ducibus eſſe cognoſcerent:ſed ad quē alium cōfugerent: queue ſibi impatorem dicerēt:nō habebant.Accedebat ēt ꝙ genere Syracuſanum arbitrabanꝣ:necnon qꝫ copias in tyrānum aptiſſimas bellicoſiſſimaſqꝫ ſibi comparauerat.Interim Carthaginenſibus magna claſſe in Siciliā traiicientibus:Siculi timore perculſi in græciam legationē mittere:& a Corinthiis auxiliū petere decernunt:nō ſolum amicitia freti:neqꝫ ꝙ ab illis ſæpe beneficiis affecti:ueꝝ etiā ꝙ ꝑſpicuum erat:corinthios libertatis amatores & tyrānoꝝ oſores ſemper extitiſſe:ſuſcepiſſeqꝫ ſæpius maxima bella nō regnādi aut auaritiæ gratia:ſed græcoꝝ libertate.Icetes uero q militiæ cām tyrānidem fecerat:nō Syracuſanam libertatem:occulte apud Carthaginenſes hoc aſſerebat:Syracuſanos aūt manifeſte laudabat: & quoſdam in Pellopōneſum legauerat:nō ꝙ illinc auxilia optaret;ſed ꝙ cōſentaneū erat:ſi Corinthii ꝓpter græciæ turbationes atqꝫ tumultus auxilia negarent.Sperabat facilius ad Carthaginēſes rem traductuꝝ:& ſociis in bello cōtra ſyracuſanos uti:q̃ cōtra tyrānum.Hæc paulopoſt in lucem emerſerūt.Nam cum legati rediiſſent: Corinthioꝝ noīe rettulerunt:Corinthios ſemper externaꝝ ciuitatum & maxime ſyracuſanoꝝ ꝓ eoꝝ cōſuetudine curam ſuſcepiſſe:nec forte fortuna tunc aliquo græcoꝝ bello uexari:ueꝝ in pace ac ocio uitā ducere:q̄re ex aīo ac prompte auxilium illis ꝑ̄ſtaturos eſſe.Itaqꝫ cum de imperatore eligendo cōſultarent ꝑ̄ſcriptis potētioribus relegatiſqꝫ qui in rep.cæteris ꝑ̄ſtare ſtudebāt:unus ex multitudine aſſurgens Timoleonē Timodimi filium q nōdum in repu.emerſerat:nec ut emergeret:nec ut īperator crearetur:unq̄ animo uolutarat:nominauit.Veꝝ numine quodā afflante hominē:ut uidetur ſtatim bona fortuna in ſuffragiis reddendis cæteriſqꝫ in rebus gratā atqꝫ propitiam ſeſe præſtitit:uirtutiqꝫ hominis ornamento fuit.Timoleon profecto in urbe claris parentibus ortus patre Timodimo matre Dimariſtia tanto amore māſuetudineqꝫ in patrē afficiebatur:ut cōtra tyrannos cōtra īprobos haud maximo inflammaretur odio in bello etiā adeo honeſto ingenio utebatur:adeo quieto:ut multā in iuuentute prudentiā multā in ſenectute fortitudinē in rebus agendis oſtēderet.Fratrē uero Timoſanē maiorē natu omnino ſibi diſſimilē habuit. Qui cū temerarius maloqꝫ animo eſſet & regnādi cupidus:ſemp minus honeſtis amicis ac ſatellitibus ſeſe ſtipauerat.Quē cū audaci animo promptiſſimoqꝫ in aggrediēdis periculis eſſe ciues perſuaderentur:tanq̄ bellicoſum uiꝝ ac ſtrenuum militarē ſibi ducē elegerūt.Et his ī rebus Timoleon ſuū præſtitit officiū:Nā cum uitia eius diſſimularet atqꝫ tegeret:ut minus illa apparerēt:operā dabat & urbanitate ac facetus exornādo augebat fugabatqꝫ:ſi nā pauloplus retegerentur.In bello quod contra Argiuos Pleoneoſqꝫ gerebatur:cū Timoſanes equitibus præeſſet:Timoleon uero peditibus, Timoſanes ab equo interexcuſſus: & pedibus calcibuſue preſſus magnū incidit in periculū.Nam ſociis partim fugientibus partim præſenti animo utētibus:pauci cōtra multos manus cōſerūt:ipſumqꝫ magno cū periculo defendūt. Quod poſtq̄ Timoleō ꝑ̄ſpexit accurrētes ut auxiliū afferret.Timoſanēqꝫ proſtratū ſcuto protegēs multis teloꝝ uulneribus multis ꝑcuſſionibus cū armis tū in corpore accæptis:cū labore inimicos fugauit fratrēqꝫ redemit deīde Corīthii timentes ne idē quod prius a ſociis patereꝣ:ut ciuitatē amitterēt:quadrīgētos aduenas milites alere:hiſqꝫ Timoſanē præficere decernūt:Timoſanes uero iuſti cōtemptor atqꝫ honeſti ſtatī operā dedit:ut ciuitatē ſub eo male afficeret:multoſqꝫ ex primoribus ciues indēnatos necaret:& ſeſe tyrānū declararet.Quā rem cū Timoleon ægro aīo ferret:& illius uitiū ſuā calamitatē duceret:illi perſuadere conatus eſt:ut hāc inſanā animi cupiditatē exueret:& malefactoꝝ erga ciues emendationem quæreret.Neglectus Timoleon atqꝫ expulſus cū ex neceſſariis Eſchilū uxoris Timoſanis fratrē accæpiſſet:ex amicis uero augurē:quā Theopompus Satyꝝ:Ephorus aūt atqꝫ Thimeus orthegorā appellabāt:paucis diebus elapſis rurſus ad fratrē aſcendit:quē cū illi circūſtarēt:& Timoſanes emendationis ſigna oſtenderet:ſuppliciter rogabāt. Vbi primum illos ridiculos habuit:deinde rem grauiter ferēs ad irā irritatus eſt.Timoleon uero paululum ſecedens:& ſeipſum tegens lachrymas effudit.Illi autem ſtrictis gladiis ſubito Timoſanem interficiunt:quod poſtq̄

in uulgus paſſim diſſipatum eſt:optimates urbis odium Timoleonis in tyrãnos atq; magnanimitatẽ lau/
dibus extollebãt:quoniã etſi optimus eſſet fratremq; amaret:tamẽ patriã neceſſitudini:honeſtum atq; iu
ſtum utilitati p̄poſuit.Nam cum de rep.bene meritus eẽt:eum ſalute donauit:cum uero illi ĩſidias tende/
ret ĩ ſeruitutẽq; redigeret:morte mulctauit.At q in populari ſtatu uitã agere nequibãt:potentes timere aſ
ſueti magnũ gaudiũ magnãq; læticiam ſimulabãt:& Timoleonem cõuitio ĩſectãtes impieq; ac crudeliter
egiſſe p̄dicantes dolore mœſtitiaq; afficiebant.Qui poſtq̃ accepit matrem animi ſeſe angi:& graues uoces
horrendaſq; execrationes in eũ effundere:ad eã cõſolaturus acceſſit.Cuius aſpectũ cum illa nullo mõ ferre
poſſet:ĩ frontem hoſtia clauſit.Quare Timoleon multa animi ægritudine affectus ac mente alienatus eo
animo diſceſſit:ut mortẽ ſibi aſciſceret:& a potu ciboq; abſtineret.Qui etſi eum amici ſalutarẽt: amicaſq;
exhortatiões in medium adducerẽt & neceſſaria oĩa quæ ſunt ad uictũ afferrent.Statuit tamẽ ĩ ſolitudine
uiuere:& ab ipſa rep.Atq; hoĩum cætu ſeſe abducere.In principio nunq̃ in urbẽ ꝓficiſcebatᷣ: ſed extra hu/
manoꝝ conſortium errans per deſertos agros uerſabatᷣ.Conſultationes atq; deliberationes quæ in rebus
agendis ſtabiliſſimũ robur a rarione atq; philoſophia nõ ſumpſerint:ſic facillime ac cõtingentibus laudi/
bus ac infamia quatiuntᷣ atq; feruntᷣ.Oportet enim operationẽ ipſam nõ ſolum honeſtate iuſticiaq; præ/
ditam eſſe:ſed ẽt opiniõe ex q̃ aliqd operari compellimur ſtabiliſſima:ut operatio noſtra conſenſuo oĩum
comprobetᷣ neq; ſimiles illis qui uentri gulæq; dedediti ſunt uideamur.Nã hi celeri auiditate ac odore ſua
uium ciboꝝ allecti:& ad repletionẽ uſq; ſacietatẽq; adducti ſtati abhorrent atq; ſtomachãtur:Nos quoq;
poſt nauatã operã labefactata ꝓpter imbecillitatẽ honeſti opiniõe atq; fantaſia pœnitẽtia triſtitiaq; affici/
mur.Nã pœnitentia ipſa res ẽt bene geſta deturpatᷣ.Electio aũt quæ ex certa ſcientia certaq; ratione profi/
ciſcitᷣ:nullam ab errore ſuſcipit mutacionem.Quapropter Focion Athenienſis rebus ſub Aleoſtene geſtis
obſeruatus:ubi rem bene geſtã animaduertit:uiditq; Athenieẽſes Ioui Martiq; hoſtias mactare:& uictoria
lætari atq; gloriari:inqt uelle ſe hæc geſiſſe:& cõſilium adhibuiſſe.Ariſtides qdem locrus ex Platonis fami
liaribus unus uehemẽtius atq; grauius.Nã cum ſuperior Dionyſius unã nataꝝ eius ĩ uxorem peteret:re/
ſpõdit ſuauius ſibi fore illã mortuã q̃ tyrãno nuptã aſpicere.Paulopoſt cũ Dionyſius eũ morti dãnaret:&
cõtumeliæ cã illum ĩterrogaſſet:ſi quẽadmodum prius de collatiõe filiæ ſentiret:reſpondit reꝝ geſtarum
mœſtitia affici:dictoꝝ ãt nulla pœnitẽtia detineri:hæc forſan maiori ꝑfectioriq; uirtute geſta ſunt.Timo/
leon ſiue fratris morte ſiue matris pietate animi angeretᷣ:adeo mente fractus erat:adeo attritus:ut uiginti
fere annis extra humanã cõſuetudinẽ uiuẽs nunq̃ rempu. attigerit.Cum igitᷣ de impatore deſignãdo ſuf/
fragio in cõtentione quæreretᷣ:& Timoleon nominaretᷣ:populo eum prompto animo amplexante: aſſur
gens Telecrides tunc in ſenatu & potẽtia & auctoritate clariſſimus pſuaſit Timoleonem circa res agendas
& bonum & generoſum eẽ.Diſſerebat enim:ſi id qđ fecit laudi tribuendum eſt: tyrãnum occidiſſe puta/
bimus:ſi ãt uitio:fratrẽ Parata claſſe collectiſq; militibus ut nauigaret:litteræ Icetis nomine corinthiis red
duntᷣ.In quibus litteris eis ꝓditio atq; ꝑfidia ſignificabatᷣ.Nam poſtq̃ celerrime per legatos docuit ſe Car/
thaginenſium ſocium futuꝝ:palã cũ illis curabat:ut Dionyſio ex Syracuſis expulſo ipſe tyrãnidem cõpa/
raret:timens ne prius Corinthioꝝ copiæ in Siciliã aduentarent:& ſpem reꝝ gerendaꝝ fruſtrarẽt: litteras
Corinthiis in qbus hæc extabãt ſcripta trãſmiſit:Non dubito labores ac expenſas ſummo cum p̄iculo uo
bis accidere:ſi in Siciliã nauigaueritis:præſertim Carthaginenſibus aduerſantibus:& mare nauium mul/
titudine cuſtodientibus:quos ego ipſis ægre ferentibus atq; inuitis tyranno ſocios adiunxi.Lectis litteris
Icetes primũ a Corinthiis infans atq; ĩperitus circa rẽ militarẽ habitus eſt.Deinde oẽs ita ad iram cõtra ip/
ſum prouocati ſunt:ut q̃ celeriter timoleoni uiaticũ ac nauigationis præparationẽ ſtruxerint:paratiſq; na
uibus:paratiſq; his quæ proficiſcentibus militibus neceſſaria erant:ſacerdotibus quæ Proſerpinã colebãt:
in ſomnis uidere uiſum eſt deas in peregrinationẽ quandã ire:& cũ timoleone ĩ Siciliã nauigare.Quapro
pter Corinthioꝝ reſp.ſacrã triremẽ ſtruxit:& duabus cognomẽ deabus indidit:timoleon ĩ delphũ traiici
ens facta re diuina:cũ in templũ Apollinis atq; in aditum ueniſſet miraculũ ſibi euenit.Nã uita quædam
coronis trophæis inſignis de ſuſpenſis donariis defluxit:& caput timoleonis ut a deo coronatus ad res ge
rendas præmitti uideretᷣ coronauit.Cũ itaq; naues decẽ haberet:Corĩthias ſeptẽ. Corcyreas duas : unam
Leucadã iter ingreſſus eſt.Cui noctu Pelagus aſcendenti:& ſecundis uentis mare percurrenti repente cæ/
lum ſcindi uiſum eſt:& ſupra nauẽ multũ luicidiſſimũq; ignẽ effundi.Deĩde cũ lampas quali in myſticis ſa
crificiis utuntur eleuaretᷣ:& curſu italiã uerſus dirigeretur:quo nautæ maxime intenti erant:ĩ terrã ueluti
fulmẽ irruit.Quare timoleonem augures docuere :hoc approbationẽ teſtimoniũq; ſacroꝝ eſſe ſummo/
rũ:& ꝙ deæ timoleoni auxilio proficiſcebantur:ex cælo ſignum iubarq; dediſſe:eſſeq; Siciliã Proſerpinæ
dedicatã:quoniã illic raptã fuiſſe homines fabularentᷣ:& inſula tanq̃ nuptiali dono in ipſis nuptiis donatã
extitiſſe.Hæc deoꝝ ſigna ita militũ aĩos ad ſpẽ fiduciãq; erexerunt:ut celeri curſu emenſo pelago ĩ Italiã
delati:ſint illa uero quæ ex Sicilia nuntiata ſunt:timoleonẽ dubiũ atq; curioſum:milites aũt mœſtos red/
didere:Nã icetes uictũ a ſe Dyoniſiũ atq; fugatũ inaere quæ inſula cognominatur obſidebat:& capta ma/
iore urbis parte illã muro ac foſſa circundederat.Carthaginẽſes aũt bono animo eſſe iuſſerat:quoniam ti/
moleon nedũ in Siciliã aſcenſurus eſſet ueꝝ etiam longe nauigantibus illis:ipſis mos inter ſe inſulã par/
tientur iterea Carthaginenſiũ cũ uigĩti triremibus legati ad timoleonẽ captãdi fallẽdiq; gratia nauigarũt:
Qui fraudulenter atq; ĩprobe callida conſilia machinati timoleonẽ rogabant:ut pro communi oĩum pa/
ce iceti ſeſe ſocium adiungeret:& naues ac milites in Corinthum remitteret:tanq̃ paꝝ abfuerit:quin ĩ bel
lo uictus ſuccubuerit.Carthaginẽſibuſq; eũ manus cõſerere cogentibus:neq; Corinthum remenſo pelago
pedẽ referre potuerit.Poſtq̃ corinthiæ naues ad rhegnũ appulerũt & ea quæ per legatos expoſita erant ac/

cæpere:& Phœnices nõ lõge nauigãtes aſpexere:affecti iniuria doluere:cõtraqꝫ Icetem oẽs odium cõuer/
tere:nec nõ ꝓ Siculis quos manifeſte intuebanť.Iceti p̄mium ꝓditionis Carthaginẽſibus mercedem tyrã
nidis relinqre:timor ĩuaſit:ĩpoſſibile enim uidebať hoſtes ſuperare poſſe:cũ ꝑſpiceret longe plurimas na/
ues barbaris:Iceti multo maiores copias eſſe q̃ ſibi.Tamẽ Timoleon cum legati ac prĩcipes Carthaginẽſiũ
ſibi obuiã darenť:manſuete ſermonem cum illis habuit:dixitqꝫ obedire qbus uelint:quid enim perficere
põt nõ obediẽs?hãc.n.mẽtẽ eẽ Corĩthioꝝ.Et cũ multa ecõtra audiuiſſet:inqt rheginoꝝ publicã amicitiã
diſolui.Nã ſi hoc ad tutelã p̄ſtaret:illos ĩ his rebus q̃s Syracuſanis ꝓmiſerunt cõſtãtiã retinere:uidelicet &
publice & corã populo pacta deponerẽt:hæc illis ita locutus eſt:ut diſſimulationem in qua ẽt rheginoꝝ
duces una dolum fabricabãt strueret:barbaroꝝ enĩ inciuilitatẽ ꝑtimeſcentes oẽs optare Siciliæ regnum
Corinthios cõparare.Itaqꝫ aduocata cõcione portas clauſerũt:ne ad aliud agẽdũ ciues ꝓgrederenť:ſed ad
multitudinẽ uenĩẽtes diu cõcionem detinerent:& alter in alteꝝ nullo fine dum tp̃s tererent materiã dicẽ
di transferrent:donec Corinthioꝝ triremes paratæ eſſent:& Carthaginenſes exiſtimãtes præſentem Ti/
moleonem paulopoſt orationẽ habituꝝ ſine ſuſpitiõe detinerent.Poſtq̃ Timoleon clam certior factus eſt
de diſceſſu triremium:unã aũt ſibi relictã eſſe:ſtãtibus circa ſuggeſtum rheginis:qui huius rei cõſcii erãt:
diſcedẽs ꝑ turbã trãſiuit:& in mare deſcendit:atqꝫ in Taurominium Siciliæ oppidum celeri curſu nauiga
uit:ibiqꝫ ab Andromacho in repu.prĩcipe:q iam ad ſe illum accerſerat:ſuſceptus eſt:hic ea tempeſtate om/
nium potẽtum iuſtiſſimus unus fuit in Siculis:Timei q hiſtoriã ſcripſit pater erat.Enimuero ſuos ciues le
gibus ac iuſticia gubernabat:& cõtra tyrãnos apertiſſimas inimicitias exercebat:itaqꝫ urbem Timoleoni
tanq̃ aſylum p̄buit:& ciuibus ꝑſuaſit:ut una cum Corinthiis ꝓ Siciliæ libertate bellũ ſuſciperent.Dimiſſa
igiť cõcione cum timoleon diſceſſiſſet:carthaginẽſes qui rhegii morabanť:ſic decepti grauiter ferre rhegi
nos admonere:q̃ ſi Phœnices ſint iis qui ꝑ fraudem abierunt inimiceť.Quare Taurominiũ ad triremes
legatum mittunt:qui Andromachum inimice ac barbarice alloquať:& interloquendum diducta exten/
ſaqꝫ manu:& uerſa atqꝫ reuerſa mineť urbẽ talem exiſtẽtem talẽ futurã.Quod cũ legatus apud Androma
chum feciſſet.Andromachus ridẽs nihil aliud reſpõdit:niſi manũ ut ille nũc ſupinã:nũc reuerſam extẽdẽs
iuſſit eũ diſcedete:niſi uellet nauem ꝓ tali fieri talẽ.Icetes interim cũ diſceſſum Timoleonis audiuiſſet:atqꝫ
timuiſſet:multas carthaginẽſium triremes accerſuit.Ex qua re ubi Syracuſani carthaginenſes portũ icetẽ
urbem occupaſſe uidẽt:arci Dionyſium dominari.Timoleonẽ uero tãq̃ tenuiſſimæ oræ ac finibus Tauro
minio paruo Siciliæ oppido ĩbecilli ſpe paruiſqꝫ copiis affixũ:ſalutis deſperabãt.Nã mille ſecũ milites Ti/
moleon habebat:& his nihil alimenti:nihil reꝝ neceſſariaꝝ amplius aderat.Præterea ciuitates plenæ &
cõtra belli duces exaſperatæ nihil iã illis fidei tribuebãt:p̄ſertim ꝓpter calippi & Farmaci ꝑfidiã.Quorum
alter Athenienſis:alter Lacedæmonius cum dicerent pro Siciliæ libertate aduentare:ut Monarchias dele/
rent:perſuaſerunt calamitates ſub tyranno Siciliæ conducere:& beatiores in ſeruitute:q̃ ſuis legibus uiue/
re.Itaqꝫ Timoleonem haud meliorem illis expectabãt:ſed rurſus eadẽ ſophiſmata eaſdẽ captiones ſibi af/
ferre ſpẽ optimã beniuolentiãqꝫ pollicentẽ.Itaqꝫ de rebus nouis male ſentientes Corinthios a ſe omnes Si/
ciliæ ciuitates p̄terq̃ Adranitæ excludebãt.Hi enim paruã urbẽ habẽtes & deum Adranũ:qui maximo in
honore ꝑ uniuerſam Siciliã habebať:colẽtes ĩteſtinas ſeditiones agitauere.Nã partim icetem & Carthagi
nenſes partim Timoleonẽ accerſentibus cõtigit forte fortuna:ut ambo celeriter iter ingreſſi uno eodemqꝫ
tempore ad urbẽ aduolarẽt.Veꝝ icetes quinqꝫ milia militũ:Timoleon uero nõ plures q̃ mille & ducẽtos
hẽbat.Quos cũ Taurominii accæpiſſet:quod ab Adrano quadraginta ſtadiis ac tricentis diſtat:primo die
nõ multã uiæ partẽ occupauit.Poſtridie per loca ſenta ſitu & aſpera iter ingreſſus:per uniuerſumqꝫ diẽ ꝓ/
ficiſcens iã inclinato die accæpit icetem ad urbẽ appropiquaſſe:& iamiã caſtroꝝ locametatum fuiſſe:qua
ex re Centuriones & cohortis duces:ut promptioribus ad pugnã militibus uterentur:corpora reficere iu/
bebant.Timoleon autẽ ipſos adiens docuit ne iſta fierent:quin ĩmo ſtatim milites ducerent:& hoſtes ĩcau
tos ĩperitoſqꝫ inuaderent:qui ut cõſentaneũ erat:nuper labore uiæ defeſſi in tentoriis ocio atqꝫ ſomno ope
rã ĩpenderent:his dictis ſumptiſqꝫ militibus tanq̃ manifeſte uictoriã præſagiret:primus ad hoſtes conten
dit.Milites audaciores facti ad illos qui paucioribus triginta ſtadiis aberant Timoleonẽ ſequebantur:illi
ut primum Timoleonẽ aduentare ſenſerũt:impetu ab eo præuenti ac turbati fugã arripuere:itaqꝫ occupa
tis caſtris non plures trecentis ferro occubuere:capti autem uiui bis todẽ fuere.Adranitæ apertis portis Ti
moleonẽ petunt:& ut bellũ intus ĩſtaret:cũ honore atqꝫ admiratiõe rẽ exponũt.Viſum enĩ erat hoſtiis tẽ/
pli ſponte patefactis deũ pili cuſpidẽ quatiiſſe:multũqꝫ ex eius facie ſudorem emanaſſe:hæc ut uidetur nõ
ſolũ præſentis pugnæ ſigna fuere:ſed futura etiã bella:quibus bona fortuna aſpirauit:protendere.Nam &
aliæ ciuitates decretis ſubito legationibus Timoleoni ſeſe urbem agroſqꝫ dedere.Mamercus quoqꝫ cata/
niæ tyrannus uir ſane clarus in bello:& qui magnũ argenti pondus & auri habebat:cũ Timoleone ſocieta
tem iniit.Dionyſius qui non multũ abfuit ne militibus præda fuiſſet:Mamerco bello maior & armis ſpe
omni abiecta:icetem turpiter uictum neglectui habens:Timoleonem admirãs illi & Corĩthiis legatos mi
ſit:ſeqꝫ ipſum atqꝫ arcem dedit.Timoleon præter ſpem bonã fortunã ſuſcipiẽs Euclidem Telemachumqꝫ
Corinthios homines in arcẽ cũ quadringentis militibus:ſed nõ una neqꝫ palã ire iuſſit.Nam occupato ab
hoſtibus portu ĩpoſſibile uidebatur illuc poſſe aſcendere:itaqꝫ clã atqꝫ paulatĩ ad Dionyſium ueniũt:& ar
cẽ ac ſupellectilẽ oẽm quæ bello uſui foret in poteſtatẽ ſuã redigũt.Magnus profecto equoꝝ numerus ma
gna teloꝝ multitudo uniuerſa etiã machinaꝝ idea inerat.Armoꝝ quoqꝫ quæ diu repoſita erãt adeo afflu
ens atqꝫ opulentũ ſeruabatur theſauꝝ:ut ſeptuaginta hominũ milia ad bellũ illis armari potuiſſent mili/
tes quidẽ quos queadmodum cætera Timoleoni Dionyſius præbuit:duo milia:ipſe aũt ſumptis pecuniis

ſumptiſq; qbuſdā ex amicis clàm Icete nauigās ad Timoleonē in caſtris delatus eſt. Quē ſtatim Timoleon
ut priuatum ac deiectū hoiem cū una naui paucíſq; pecuniis in Corinthum trāſmiſit: qui in tyrānide ma/
xima atq; clariſſima natus decē annis anteq̄ a Dione expelleretᷓ: duodecim aūt poſt Dionis mortem regna
uit. Sed hoc uniuerſum tp̄s in bello cōtriuit. Quæ uero in tyrānide geſſit quæq; paſſus eſt: diligēter accu/
rateq; in Dionis uita pſcripſimus. Nam filioꝝ pubeſcētium mortē filiaꝝ uirginū ſcortatiōes ſororis uxo/
riſq; corpus ab hoſtibus laſciuis libidinibus uiolentiaq; deturpatū deſpexit. Et hæ cum filiis ī mare deme
ſe ſunt. Dionyſius poſtq̄ in Corinthum nauigauit: nemo ex græcis erat: q & uiuendi illū & alloquēdi deſi
derio nō teneretᷓ: alii ꝓpter odium lætícia affecti aſpiciendi gratia cōgrediētes ludibrio illū fortuna deſtitu
tum habebāt. Alii ad mutabilitatē fortunæ cōuerſi cōdolebāt: & multā reꝝ humanaꝝ imbecillitatē: mul
tam occultaꝝ diuinarūq; cauſaꝝ potentiā aīo uolutabāt. Non enim ea tēpeſtate natura neq; ars tantas illi
uires quātas fortuna demōſtrauit. Vt q pauloante Siciliæ tyrānus eſſet: Corinthii in miropolio ſederet: &
apud mulierculas obſonioꝝ tabernā agentes uerſarentᷓ: potatorq; ab iis q uinariā agebāt uocitaretᷓ: necnō
in mediū ac palā mulieribus ſeſe admiſceret: & in iis muſicos doceret: ſtuderetq; p cōtentionem theatra/
les cātus armoniaſq; ſuauiores reddere. Quidā ideo hæc fieri a Dionyſio cōiecturis aſſequebantᷓ: ꝙ homo
ignauus ac pdito īgenio illecebris deditus eſſet. Quidā uero ne Corinthiis terrori exiſteret: ſed ſeſe negli/
gendo animi moleſtiā & minus ſecūdā fortunā diſſimularet: tyrānidiſq; recuperādæ ſuſpicionē tolleret:
& ſic pter naturā in ocio multā fingēdo cōponeret iuſticiā. Veꝝ multa ab eo dicta memoriæ tradūtᷓ: quæ
generoſi ſapiētiſq; animi ſigna potius eſſe uidētᷓ: q̄ inſulſi. Nā cū in Leucada ut Syracuſe Corinthioꝝ colo/
nia relegaretᷓ: inqt eadē pati & q adoleſcētes. Quēadmodum. n. illi ſi peccauerint hilari uultu fratrū cōſue/
tudine utuntᷓ: patres aūt ut pudorē fugiūt ſic ei accidere ꝙ in metropoli uitā agens uerecundia q̄dam deti
neretᷓ. in Leucada uero cū uoluptate uitā traheret: cum ēt Corinthi miles qdam ſtipendiarius cōtra philo
ſophoꝝ familiaritates: qbus in tyrānide lætabatᷓ: acrius ageret: & eum ridiculū haberet: tandēq; īterroga/
ret: qd utilitatis ex philoſophia Platonis cæpiſſet: inqt num tibi nihil adiumēti ſuſcepiſſe uidemur: ſic for/
tunæ mutationē tolerātes? Præterea Areſtoxeno muſico & qbuſdā aliis īterrogantibus unde & quo iure
aduerſus Platonē q̄relas haberet reſpōdit: tyrānidem multoꝝ maloꝝ plenā ēē: & nec in uita tale aliqd exi/
ſtere: neminē amicoꝝ apud eū aperta uſum fuiſſe oratiōe. Nam pp illos Platonis beniuolētia priuatū fuiſ/
ſe. Inſup cū qdā p̄ſtans īgenio uideri uellet: cū Dionyſio ſcōmata agens ad illūq; accedens pallium depoſu/
iſſet: ut mos erat: Dionyſius ecōtra ſcōmatibus uſus iuſſit quotiēs ad eū accederet: hoc idē ut faceret: ne ali
quid primaꝝ reꝝ ſibi deficeret. Philippus Macedonū rex cū poſt cōuiuiū quoddā in ſermonē de carmini/
bus atq; tragœdiis: q̄s ſenior Dionyſius reliq̄rat: incideret: & ī tp̄e quodā dubitare fingeret: tardaretq; hoc
agere: Dionyſius ꝓbe obuiā iuit: dixitq; in quo tu & eo atq; oēs beati eſſe opinantes circa potationes uerſa
mur? Sed Plato Dionyſium Corinthi non uidit: acciderat enim paulo ante diē ſuū obiiſſe. Sinopeus Dio/
genes Dionyſio obuiā factus primū inqt o Dionyſi tāq̄ uita īdigens uiuis? Cum ille gradū ſiſteret diceret/
ꝗ o Diogenes & tu quoq; facis perpulchre noſtra cōuitio afficiens infortunia: ad hæc Diogenes reſpondit
quid putas an uis me tecū una cōtriſtari: nec tibi moleſtiā afferre: cū huiuſcemodi mancipiū ſis: in tyranni
de tanq̄ optimus pater: iā ſenio cōfectus mortē oppetas: hic iocans molliterq; uiuendo uitā ducēs: ut mihi
his rebus Philiſti uoces quas pro filiabus Leptini lamentando emiſit aſſimilanti: tanq̄ ex magnis bonis ty
rānidis in humilē uitā deductis: lamentationes mulieris alabaſtos & purpurā & auꝝ cupiētis manifeſten/
tur: Veꝝ hæc a propoſito noſtro haud aberrare uidentur neq; auditoribus uel ocioſis uel multa agētibus
inutilia fore arbitramur. Sed timoleonis bona fortuna nō minori admiratione proſequēda eſt: q̄ Diony/
ſii īfortunium. Nā poſtq̄ in Siciliā aſcendit: ītra quinquaginta dies arcē Syracuſaꝝ in poteſtatē ſuā redegit:
& Dionyſium in Peloponneſum trāſmiſit. Vnde Corinthii maiori manu coacta duo milia peditū & du/
centos equites timoleoni miſerunt. Qui uſq; ad Thurios delati naues Carthaginenſium ineūtes pulchrā
nauigationē remorati ſunt. Nā thuriis aduerſus Brettos expeditionē agentibus eoꝝ urbē ut patriam ſyn/
cere fideliterq; ſeruauerunt. Icetes interim arcē Syracuſanā obſedit: prohibuitq; ne Corinthiis frumentū
īportaretur: & in Adranū duos milites qui Timoleonē per inſidias ferro trucident ire iubet Timoleon eo
tēpore cū Adranitis ſine aliqua ſuſpicione ſacrificiis intentus nulla militū ſeſe ſtipauerat cuſtodia. Qui ab
Icete paraturi necem miſſi fuerant: ubi audiuerut Timoleonē diuina factuꝝ in templū uenire: gladios ſub
ueſtibus habere: inter eos qui ad aras ſtabant: ſeſe admiſcere pedetētimq; proprius accedere: & paulopoſt
rei incœptandæ ſtatuto tempore unus eoꝝ Timoleonis ſocio in capite gladium criſpat. Quo mortuo qui
uulnus infixerat in altiſſimā quandā petrā: ut erat euadit: huius uero ſocius arā amplectēs Timoleonē ob/
ſecrat: ſi ueniā det rē oēm aperituꝝ. Qua impetrata ſummā rei aperit: docetq; ut ab Icete miſſi fuerāt eum
interfecturi. Interea cū ſocii eū qui petra aſcenderat ad Timoleonē traherent: nullā intuliſſe iniuriam excla
mat. Veꝝ merito hominē interfeciſſe: cū ille apud Lēōtinos patrē necauiſſet. Quā rē teſtimonio quorun/
dā adſtantiū cōprobauit: qui magnopere machimēta fortunæ admirabantᷓ: quæ propter alias cauſas alia
cōponēs ac ſimulās longius alia mouet: atq; adducit: q̄ ꝓmiſiſſe uideatur: illis quæ plurimū abeſſe uidentᷓ
ſeſe implicat: & nihil cōmune adinuicem habentibus ſemper adinuicē in principio & in fine utitur. Itaq;
decē minis hominē Corinthii donauere: ꝙ numini Timoleonis curā habenti cladem uticinatus: id quod
in animo multo ante fuiſſet in nauanda opera nō abſoluiſſet: ſed priuata cauſa furtuito illius uitam ſerua/
uiſſet. Quibus rebus præſens bona fortuna in ſpem optimam futuraꝝ reꝝ animos hominum cōiecit: ꝙ
Timoleonem ut pium ſane ſanctumq; uirum comitātibus diis ad Siciliæ auxilium ac libertatem ueniſſe
proſpicerent. Icetes uero poſtq̄ præter animi ſui cupiditatem conamina eius accidiſſe uidet: & Timoleoni

multos adhærere:ſeipſum accuſans:ꝙ tales tãtaſqꝫ Carthaginẽſium copias habebat:& ipſis nõ ſtrenue nõ impigre utat̃:clam ſocioꝶ auxilia aduocãs:cum uniuerſa claſſe ducem accerſiuit.Magonẽ.Mago cum cẽtum & qnquaginta nauibus portum petit atqꝫ occupat:qui ſexagĩta milibus militum Syracuſas ĩgreſſus caſtra in urbe poſuit.Cuius claſſis adeo magna ĩternauigãdum eẽ uidebat̃:ut oẽm priſcam futuramqꝫ Barbariem in Siciliã traiicere putares.Enimuero Carthaginẽſibus in Siciliã ſuperiori tp̃e ĩfinita bella gerentibus nunq̃ Syracuſas capere data copia eſt.Sed tunc Icetis oꝑa erat ꝙ Syracuſas barbaroꝶ caſtra ĩtueri euenerat.Corinthii q in arce erãt in ſumma reꝶ difficultate poſiti rebus ad uictum neceſſariis deficiẽtibus occupatoqꝫ a Carthaginẽſibus portu cõtinuo circa muꝶ tumultuarias pugnas ac uniuerſa bellãdi genera qbus obſeſſi cõſueuerunt ad ſummas uires agebant.Sed Timoleon cimbis paruiſqꝫ nauiculis frumentũ ex Catania trãſmiſit.Quæ ut barbaricas triremes uitarent ꝑ loca fluctuoſa curſum nauigationemqꝫ fecere.Quas Icetem ac Magonẽ ĩtuentes capiendi Cataniã cura atqꝫ libido cæperat:ꝙ inde Corinthiis neceſſaria in arcem aſportarent̃.Itaqꝫ ſumptis q uirtute bellica cæteris p̄ſtare uidebantur:ſolutiſqꝫ ex portu nauibus Syracuſis abeunt.Neon Corinthius q arcis p̄fectus erat:cum uideret hoſtes cuſtodiæ gratia relictos ocioſe negligẽterqꝫ ſe in urbe cuſtodienda habere ſubito ruit in urbem:& partim cæſis:partim dare terga coactis:Syracuſanoꝶ partem quã Achradinã uocãt occupauit:atqꝫ in ſuam ptãtem redegit. Quæ cum cæteris partibus urbis melior uiſa eẽt:atqꝫ munitior & quodãmodo pluribus urbibus compoſita atqꝫ ſtructa necnõ frumenti ac reꝶ oĩum abundans minime hunc locum reliquit:nec pedem in arcem rettulit:ſed uacua deſerta loca muro circundãs coniuncta arci Achradina cuſtodia illum muniuit.Mago atqꝫ Icetes:qui iam ꝓpe Cataniam uenerãt:ꝑ nũcium ex Syracuſis reꝶ facti certiores multo dolore multaqꝫ animi ægritudine ad Syracuſas diſcedunt.Qui neqꝫ operã ſuam ꝓ animi cupiditate nauarunt:& Syracuſas quæ ĩ manu erant amiſerunt.Sed hæc prouidentiæ uirtutiqꝫ fortunæ quæ dubia eſt tribuunt.Nam omnino hæc quæ a Timoleone geſta ſunt bona quadam eueniſſe fortuna uidentur. Corinthii milites qui apud Thurios morabantur:timentes Carthaginenſium triremes quæ eorum diſceſſum obſeruabãt:ex multis diebus pelago uentis agitato:partim ui partim ſponte cedentibus barbaris per bracteos pedeſtri itinere ꝓfecti in rhegium uenerunt.Adhuc fluctibus mare agitantibus princips nauium Carthaginenſium qui Corinthiis tendebat inſidias:unam animaduertens expectationem:ſibiipſi perſuaſit ut callide nouum aliqd ad deceptionem ſtrueret:iuſſit itaqꝫ ut omnes nautæ coronis capita ornarent:& rubeos ſcutos ac græcoꝶ inſignia triremibus figerent. Deinde Syracuſas nauigans cum arci appropĩquaſſet riſu uſus ac plauſu Corinthios quos perdere curabat:quoniam uictoria potitus ſit:ut deſcẽderent exclamat.Interea cum ille his nugis & hac decipiendi arte uteretur:Corinthii qui per agrum Bracteoꝶ in Rhegium uenerãt: ubi cum uentis tum nauibus maria uacua uident:ſummam in cælo ſerenitatem nacti ſummamqꝫ in mari qetem q̃ propere naues atqꝫ aquas ingreſſi in Syciliam delati ſunt:& tanta ſecuritate atqꝫ ſerenitate uſi:ut ĩternauigandum extra naues equos nantes habenis traxerit.Quos omnes cum Timoleon ſuſcepiſſet:& ſtatim Meſſanam urbem cæpiſſet:bona fortuna magis q̃ exercitu cõfiſus ad Syracuſas ſtructis pergit ordinibus. Nam ſecum non plures quattuor milibus militum habebat.Quod cum magoni denũciaret̃:tumultuare:ac timere:& magis ex hac occaſione in ſuſpicionem uenire.In locis limoſis circa Syracuſas multã ex ſtagnis atque fluminibus:quæ in mare prorumpunt:quam ſuſipientibus anguillarum multitudo paſcitur: ita ut lata piſcari uolentibus præda adſit:hic dum utriuſqꝫ exercitus ſtipendiariis militibus ocium dabat̃: una piſcabãtur. Quod apud græcos uſurpatum eſt.Nam ſi inter eos priuatas inimicitias non habent:extra aciem una deambulando fabulantur:in acie uero ſtrenue & pro ſua dignitate manus conſerunt. Tunc cum ſimul piſcarentur: uillarum magnificentiam admirantes de maris præſtantia ſermone inſtituto:quidam ex Corinthiorum militibus ita locutus eſt:Et uos græci in hac urbe tãta magitudine totqꝫ ornamẽtis elaborata barbaris hominibus crudeliſſimis ſummo ſtudio ut barbaros mores inſerant:& nobis ꝓpiquiores fiant:operam auxiliumqꝫ accommodatis aduerſus quos optandum eſſet multas Sicilias græciæ ſubiectas eſſe:qui putatis:eos qui hunc exercitum collegerunt:ab iiſqꝫ columnis herculeis atqꝫ a mari Athlantico:ut pro Icetis gloria pericula aggrediantur:huc acceſſiſſe? ꝙ ſi recto ducis officio Icetes uteretur:nõ patres expuliſſet:neqꝫ cõtra patriam hoſtiles milites collegiſſet:ſed pro eius honore & gloria dimicaret:& ut ſuarum partium eſt:Corinthiis atqꝫ Timoleoni obediret.Ex his uerbis tumultuantibus in caſtris ſtipẽdiariis militibus: magoni ne inſidiæ ſibi tenderentur magna eſt iniecta ſuſpicio . Quapropter cũ Icetes ne diſcederet illum obſecraret:doceretqꝫ quanto hoſtes uiribus ac fortitudine anteirent:& Timoleonem magis uirtute atqꝫ fortuna q̃ militum multitudine ipſos ſuperare:magno ſtatĩ caſtra mouens & Siciliã ex manibus dimittens turpiter ac temere in Libyam contendit.Poſtridie Timoleon ut pugnas obiret:in ordinẽ milites redigebat.Poſtq̃ uero magonem corripuiſſe fugam accæperũt: & deſerta nauibus maria animaduertere:ridiculam habuere Magonis fortitudinem.Itaqꝫ circumeuntes dicẽti quo Carthaginẽſium claſſis aufugiſſet:in urbe per præconem præmia poſuerunt.Sed Icetes adhuc etiam bellandi cupidus intentuſqꝫ animo iis partibus quas occuparat munitis & expugnatu dificillimis nondum de capienda urbe deſperauerat.Timoleon eius copias diuidens quas maiori uirtute eſſe animaduertit ad Anapim fluuium ire uoluit.Eas autem quarum corĩthius dux erat Hyſias ex Achradina egredi iuſſit.Tertiam uero militum partem quam Dimarchus atqꝫ Dimaretus per nouiſſima ex corintho attulere:ad uertices direxerunt. Eodẽ tempore quo hæc fiunt:multi ex caſtris Icetis fugiunt.Ex eo ꝙ urbs q̃primum capta eſſet: & in poteſtatẽ eorum redacta:expulſis hoſtibus par erat militum fortitudini ac ducis probitati immolare.Quod autem nemo ex corinthiis aut mortẽ obierit:aut uulnere leſus fuerit:hoc tantũ Timoleonis fortunæ tribuendũ:

tanq̄ cum uirtute uiri illa certauerit:ut q̄ eius laudes & res ab eo bene beateq; geſtas audiuerit ad maiorē traherent admirationē. Non. n. ſolum ꝑ oēm Siciliā atq; Italiā fama cucurrit:ſed ꝑ uniuerſam græciā euolauit:& ita res effrenuit:ita fortuna celeritatē q̄dam rebus bene geſtis appoſuit:ut Corīthioꝝ ciuitas:quæ cum adhuc an in Siciliā appuliſſent īcertior eſſet:una die ſaluos in īſulam ueniſſe & hoſtes uiciſſe audiuerit. Timoleon arce ī ꝑtātem ſuā redacta:nec eius p̄ſtantia quēadmodum Dion cōmotus: haud illi ob loci pulchritudinē uel ſtructuræ opulentiā magnificētiāq; pepercit:ſed Dionē accuſans:ꝙ illā nō euerterit:publico p̄conio Syracuſanis ſignificauit:ut cuicūq; uolēti ad delēdū tyrānoꝝ receptaculū ferro adeſſe liceret. Poſtq̄ eo die p̄conium aſſeuerūt:& libertatis pricipiū agreſſi ſunt:nō ſolū arcē:ſed domus ac ſepulchra tyrānoꝝ funditus euerterunt. Deinde popularē ſtatū p̄ſtantiorē tyrānide ducēs adæquatis ſolo muris ut ciuibus grata ageret:foꝝ quo iura dicerent:exædificari iuſſit. Vbi uacuā ciuibus urbē aīaduertit:ꝙ alii ī bello & ciuili ſeditiōe periſſent:alii tyrānos fugiſſent:& in foro ꝓꝑ ſolitudinē ita magna atq; ꝓfunda excreuiſſet ſilua:ut lætus pabulo ager eſſet:& equi colæ ī herbis altos ſomnos caperent:cætere quoq; urbes præter admodū paucas ceruis agreſtibuſq; porcis plenæ eſſent:& ante urbē circūq; muros ī ſuburbanis reꝝ gerēdaꝝ uacui p̄ſæpe uenerent:habitantium ēt in p̄ſidiis atq; in caſtris nemo obediret:neq; in urbe: horrore quodā atq; odio in ſubſelia in foꝝ ex q̄bus plurimi tyrānoꝝ ipſis pullularāt aſcenderet: uiſum eſt Timoleoni & Syracuſanis ad Corinthios ſcribere:ut ex græcia Syracuſas Coloniā mitterent:ꝙ urbis ciuibus uacua eſſet:& magnū ex Lybia bellū expectarent:cū audiuerint corpus Magonis q̄ ſeipſum morte affeciſſet: iratos Carthaginēſes exercitus gratia cruci affixiſſe:ipſos aūt ut uerno t̄pe ī Siciliā traiiciāt magnas parare copias. Timoleonis noīe redditis litteris ubi Syracuſanoꝝ legati Corinthios rogauerūt. Eis Syracuſanā ciuitatem curæ eſſe:& iteꝝ in ꝓuinciā coloniā mittere:Corinthii nulla auaritia:nulla urbis dominatiōe allecti atq; impulſi:q̄primū ꝑ græciā ſacris in certaminibus ac magnis in nundinis ꝑ p̄cones denūciāt: Corīthios qui Syracuſaꝝ tyrānidem aboleuere:Syracuſanos cæteroſq; extorres ſiculos ad libertatem inuitare: & ſyracuſis uolētem habitare iuſte ſancteq; in libertate ſuis legibus parta ciuitate uicturum:deinde ꝑ Aſiā atq; per inſulas:ubi paſſim multos ex Siculis uitam agere audiuerant:nuncios mittunt hortāturq; oēs in Corinthum traiicere:& Corinthios naues commeatus auxilia atq; duces præbituros eſſe:necnon ſyracuſis tutos ſaluoſq; poſituros. His rebus ſyracuſani magno erga Corinthios amore affecti:& honeſtiſſimis pulcherrimiſq; laudibus in cælum efferebāt:quoniā libertatem atq; ſalutem adepti tyrānoꝝ iugum barbaroꝝ crudelitatē euaſiſſent. Qui igit̄ Corinthum uenerunt:cū ꝑpauci eſſent:Corinthios rogauere:ut ex corintho cæteraq; græcia ſocii ſibi adiungerent. Itaq; non pauciores decem milibus ſyracuſas nauigarūt. Vbi iam ex Italia atq; ſicilia Timoleon multos in unum collegerat:quibus ſexaginta milibus exiſtentibus ut rettulit Vthanes: Timoleon urbem diuiſit:atq; partiuit:& domos mille talentis uendidit. Primoribus uero domos quas illoꝝ eſſe cognouit:reddidit:& populo cui adeo res anguſta erat:& ad bellū & ad cætera ut ſtatuas publico decreto delataq; accuſatiōe tanq̄ hoībus pœnas dātibus uēdiderit: pecuniaꝝ abundantiam excogitauerit. Getonis aūt antiqui tyrānis ſtatuam cuius memoriā cū beniuolētia tum honore ꝓſequebant̄:ꝙ carthaginenſes apud Imerā fluuium uiciſſet:populi ſnīa ſeruauere. Itaq; cum ciuitas reuireſceret:& ciuibus undiq; confluentibus repleretur:cupiens Timoleon uniuerſæ ſiciliæ libertatem uendicare: & ad uiuū tyrānos reſecare. ad cæteras urbes exercitū ductauit:& Icetē a carthaginenſibus deficientē:ut arcem demoliri ꝓmitteret:& apud Leōtinos priuate uiuere coegit. Leptinus q̄ Apolloniā multaq; alia finitimoꝝ oppidula per tyrannidē occuparat poſtq̄ ſummis uiribus ſummiſq; periculis pugnauit: Timoleoni ſeſe captum præbuit:quē data uenia in corinthum Timoleon exportari iuſſit:Nā ſiciliæ tyrannos in exilio ac calamitate corinthi uitam uiuere pulchꝝ græcis ducebat ſpectaculū:ſed cū ſtipendiarii milites merēdo bellica præda frui potius q̄ in ocio degere optarent:ipſe ſiracuſas cōtendens urbanis rebus mentem applicaturus:& una cū legiſlatoribus cæſalo atq; Dionyſio qui ex corintho uenerāt:firmiſſimam honeſtiſſimāq; remp. cōpoſiturus. Dimarchū atq; Dimaretum aduerſus carthaginenſiū potentiā miſit. Qui deficientibus multis ex barbaris ciuitatibus non modo in reꝝ copia abundare:ueꝝ etiā pecunias ex captiuis raptas ad bellū parare. Interim carthaginenſes cū ſeptuagita milibus militū & ducentis triremibus ac mille nauibus in Libyā traiiciunt. In quibus multū frumenti machiū currus cæteraq; ad bellū neceſſaria deferebant̄. Quoꝝ oīum adeo ingens numerus erat:ut nō amplius in bello particulatī cōgreſſuri eſſent: ueꝝ ex uniuerſa ſicilia græcos ſimul eiecturi. Tantis enī uiribus hic exercitus erat:ut ad capiendos ſiculos:quis unanimes ac fortiſſimos ſufficeret. Haſdrubal atq; Bomilcar:qui claſſi præerāt audiētes ſuos oppreſſum iri:ſubito cōtra corinthios atq; Timoleonē impetu quodā ac celeritate feruntur:cū ſiracuſani celeriter hoc per nunciū audirent:ita animi terrore perculſi ſunt copiaꝝ magnitudine:ut Timoleō uix cum tribus milibus militū contra tot tantaſq; copias cōgredi ac manus conſerere auſus ſit. Nā ex quattuor milibus militū ſub ſtipendio merentiū mille intereūdū timentes ſeceſſerūt. Timoleonē nō ſane mentis:ſed dextra hoīem inſanū præter ætatē dicentes:ꝙ quinq; milia peditū habēs:& mille equires cōtra ſeptuaginta milia cōcurrere audeat:& a ſiracuſis tanto longius exercitū ducere uelit:quāto octo dieꝝ uia ac ſpaciū diſtat. unde nec ſalutis fugientibus nec ſepiliendi morientibus facultas daretur. Quibus ante pugnā ſic eoꝝ animū detegentibus magnopere ſibi Timoleon cōduxiſſe putauit:cæteros aūt milites poſtq̄ perſuaſionibus exhortationibuſq; firmiter ad præliū induxit:ad criniſium fluuiū quo carthaginenſes uēturos audiuerat:adduxit Qui cū collē ſuperaret:unde inimicoꝝ caſtra uidendi poteſtas erat mulis appiū ferētibus obuiauit: quod infauſtum milites augurium putauere:quoniā appii coronas ſepulchris īponere uſurpatū eſſet. Vnde hoc ꝓuerbiū natum eſt:mala ualitudine:ſummo periculo fruentē appio indigere. Poſtq̄ igitur Timoleon ue

ſtigia preſſit:& falſa opinione ac mala ſpe liberos facere uellet:aliter ut tp̄s poſtulare uidebať rem interp̄ta
tus eſt Oſtēdit enim ante uictoriā ipſis coronā eſſe p̄latā:& ſua ſpōte in manibus uenire.Nam apud Corin
thios in Iſchiniis ludis quēadmodū nunc in neni s corona appia:ut patria & ſancta coronabanť:& tunc in
Iſchiniis ludis quēadmodū nunc in neniis corona appia utebāť.Pinea aūt nō diu factū erat ꝙ in uſum ue/
nerat.Cum igiť Timoleon ut pictū eſt mulis obuiaret:& ex appio ſummeret:primo ipſum deinde duces:
qui circa ip̄m aſtabāt:cæteroſq; coronauit.Augures cū duas aquilas uolātes ꝓſpicerēt:quaꝝ altera draco/
nem unguibus cōfixum ferebat:altera uolās horrende clamābat:militibus illas oſtēderunt.Itaq; oēs ad re
greſſionē cōuerſi nō iam amplius armis:ſed uotis p̄cibuſq; deos ꝓſequunť.Cum aūt æſtiuū tp̄s eſſet atq;
ſoliſticiū:in cōuerſione nebula quā flumē exalabat ita planitiē oēm obtexerat:ut inimicos intueri non lice
ret:niſi ꝙ qdā ſonitus indiſcretus atq; cōmixtus de uertice collis a Corinthiis audiebať:q̄q̄ cōminus caſtra
iacerēt.Poſtq̄ corinthii collē aſcenderūt atq; ſteterūt:ſcutoſq; colligēdi ſui cā depoſuerūt:Iam ſole uapores
attrahēte aer ſpiſſus ac turbidus factus mōtium ſummitates obtenebrauit:locis āt īferioribus nebula ex/
purgatis crinifius fluuius apparuit.Quare Corinthii hoſtes illū traiiciētes intuenť.Qui quoniā in prima
fronte ad pugnā currus collocarāt:qđ ſtuporē uiſui afferebat:& poſt hos īfinitos milites albos ſcutos ha/
bentes:cū ſplēdore apparatus tū ordīe ac īcedendi traditate:carthaginēſes ꝑ cōiecturā eſſe aīaduertūt:poſt
hos cætera multitudine cū īpetu ac tumultuatione confluente & flumen traiiciēte.Cū Timoleon uidiſſet
tot iam in flumīe eē:quot cū ipſi manus cōſerere uellēt dixiſſetq; militibus:ut phalāgem diſſolutā ī flumi
ne ꝓ p̄icerent:cuius pars flumē euaſerat:pars ut egredereť futura erat:iuſſit Dimareto ut acceptis contra
eqtibus Cartaginēſes irrueret:& ordines eoꝝ q nōdum in acie redacti erāt:corrūperet ac diſturbaret.Ipſe
aūt ex colle in planitiē deſcēdens mixtim nōnullos ſtipēdiarios miltes cum Siculis in utroq; cornu conſti/
tuit:& in medio a Syracuſanis atq; ab electiſſimis fortiſſimiſq; ſtipēdiariis militibus ſtipatus paululū greſ
ſum cōtinēs:qd equites agerent obſeruauit.Poſtq̄ illos uidit curribus ante aciem diſcurrētibus manus cū
hoſte cōſerere nō poſſe:ſed cōtinuo coactos circūuolare:&crebras incurſiones facere:ſumptis militibus &
maiori q̄dam uoce q̄ conſueuiſſet uſus:ſiue ꝙ affectu quodā ac ardore ad bellū intentus baccharetur:ſiue
ꝙ numē quoddā ut tūc uiſum eſt in eo loqueretur:peditibus ſtatim appropinquantibus atq; reclamanti/
bus abſq; mora in aciem duci:eqtibus ſignū dedit:cornua extra ordinē curuū cōtra Carthaginenſes īpetū
facere:ipſe quoq; collectis ꝓpugnatoribus ſigna canere iubens Carthaginēſes aggreditur.Illi primis con
greſſibus p̄ſenti animo obſtiterunt:& cum quia corpora Thoracis ferreis atq; æreis galeis induti erāt tum
quia ingentibus ſcutis tegebantur:iacula reſilire coguntur.Itaq; poſtq̄ gladiis res agi cœpta eſt:& non mi/
nus ingenii q̄ corporis uiribus bellum agiť:ſubito ex mōtibus ſtupēda tonitrua ſonuere:& ardētia fulgu/
ra cælo delapſa ſunt.Deinde ubi nebula q̄ colles & montiū cacumina tegebat:ad locū pugnæ acceſſit:atq;
nimbus græcos a tergo barbaros in facie ac oculis pulſat ſpirāte ſimul uēto humido delataq; aſſidua a nu
bibus flamma:quæ multum qdem & p̄ſertim iis q reꝝ imperiti erant aduerſabanť(Nam nō parum no/
cumenti tonitrua ac ſonitus armoꝝ:quæ ab aqua & grandine pulſabāť attuliſſe uidenť:cum imperatoꝝ
iuſſa nec audire nec exequi milites poſſet:)Carthaginenſibus nō expeditis:ſed multis armis utētibus ut di
ximus cœnum maximum inferebat īpedimentum.Sinus ueſtimentoꝝ qui multa aqua repleti erāt dum
manus conſererent:ipſos graues ineptoſq; reddebant:idoneos aūt ut a græcis ſuperarētur:& ſi caderent ī
releuabiles ex cœno faciebant.Nam fluuius Criniſius cum iā aquaꝝ irruptione magnopere excreuiſſet:ac
tumuiſſet:ꝓpter traiicientiū multitudine aggerē erupit:& planities quæ ad fluuiū iacebat ex multis fauci
bus currentibus aquiſquæ non ſuo tramite ferebantur repleta eſt.A quibus quidē aquis Carthaginenſes
inuoluti maxima cum difficultate liberabantur:Tandē cum inundatio & aquarum fluctus īſtaret:& pri/
ma græcorum acies quæ ex quadringentis hominibus conſtat contra Carthaginenſes irrueret:in fugam
græci Carthaginenſium multitudinem uertūt:quorum multi ī planitie capti periere.Multi etiam flumē
traiicientes a fluctibus tracti mortē obiere.Plurimos collem adeuntes ne aſcenderent uelites currendo ꝓ/
hibuere.Ferūt itaq; inter decem milia hominū qui deſiderati ſunt:tria milia ex carthaginēſibus cecidiſſe:
quibus nec generis ſplendore nec diuiciaꝝ amplitudine nec gloriæ claritate alteri ſuperiores in carthagi/
ne erant.Quæ res adeo magnā urbi inflixit calamitatem:ut nunq̄ antea una ex pugna ex carthaginēſibus
tot occubuiſſe a maioribus memoriæ traditum ſit.Nam ut plurimū Lybicis Iberis ac numidis ī bello uſi
aliena calamitate uicti ſuperatiq; fuerant.Quantus mortuorum ſplendor in uita fuiſſet:quāta gloria:græ
ci ex raptis ſpoliis cognouerunt.Tanta enī auri atq; argēti copia fuīt:ut ab iis qui ſpolia extraxerīt:de ærea
atq; ferrea ſupellectile rarus atq; tenuis ſermo haberetur.Nā & caſtra & iumenta impedimētaq; cæperant
Ex captiuis autem magnā partem milites expilauere.In medium uero atq; in publicū quinq; milia inuen
ti ſunt.Ex curribus capti ducenti.Vnde pro Timoleonis tentorio poſita coadunataq; multiplicia ſpolia
pulcherrimum certe ac magnificentiſſimum præbebant ſpectaculum:interq; mille thoraces cum arte tū
pulchritudīe præſtātes & decem milia ſcutorum ſuſpendebantur.Quæ quāuis multa paucorum tamen
præda fuere.Itaq; græcis magnam prædam aſſecutis:uix tertio die poſt pugnam trophæum abſoluitur.
Timoleon una cum uictoriæ nomine præſtantiora arma:quæ hoſtibus detraxerat in corinthum mittit:
ut patriam eius omnibus hominibus:qui in ea ſola clariora græciæ templa cernerent nō græciorum aut
finitimorum ornata ſpoliis triſtem memoriam faciētibus:ſed barbaroꝝ caram atq; amabilem redderet.
Quæ pulchris īſcripta litteris uincentiū fortitudinē atq; iuſticiā declararēt.Quoniā corīthii atq; Timoleō
imperator græcos in Sicilia a carthaginenſium manibus liberarunt:diis hæc munera ſuſpenderunt:Poſt
hæc Timoleon milites ſtipendiarios qui carthaginenſium ſpolia ac prædam omnem ferrent ducerentq;

in agro inimicorum dimittit. Ipſe uero ſyracuſas cõtendit:& mille milites:qui ab eo ante pugnam ſeceſſerant e ſicilia cedere iuſſos a ſyracuſis antequã ſol occideret abire coegit. Qui ad italiam ſine fide pu. nauigãtes Blettis præda fuere. Quas pœnas pro proditione contra Timoleonem diis ſoluere. Cum Icetes atque Mamerchus Cataniæ tyrannus ſiue inuidia ſecundæ fortunæ Timoleonis:ſine timore quodam:ne cõtra tyrannos perfidus eſſet:ſocietatem cum carthaginenſibus iniſſent : perſuaſiſſentq; ut exercitum atq; ducem mitterent:niſi uellent omnino ex ſicillia pelli:Giſcon cum ſeptuaginta nauibus nauigauit: & milites græcos conduxit q̃q̃ antea ſub Carthaginenſibus græcis nunq̃ meruiſſent:ſed tunc carthaginenſes uehementer illos admirati ſunt:& fide digniſſimos atq; belliciſſimos omnium hominũ eſſe putauerunt.cum autẽ in Meſſana urbe cõmuniter adinuicẽ omnes conſpirarent:tercentos milites aduenas a Timoleõe auxiliarios miſſos interfecerunt. Qui autẽ circa Ireas quæ ſub Carthaginenſium imperio erant: inſidias poſuere:milites ſtipendiarios cũ Eutimo Leucadio merentes necauere. Ex quibus maxime Timoleonis ſecũdã fortunam glorioſam fieri contigit. Nam hi ex illis erant:qui cum Philodimo Phocenſe & Onomartho Delphico ſacræ illius legis & inuentores & participes fuerant. Qui cum omnibus odio eſſent: atq; ut execrabiles obſeruarentur:circa Peloponneſum a Timoleõe capti ſunt:ſed cæteros milites minime capere potuit. Cum autem ĩ ſiciliam proficiſcerentur una cũ timoleone omniũ certaminum uictores euaſere. Cũ uero plurimoꝝ ac maximorum certaminũ iam finis eſſet:& ad alias obeundas pugnas auxiliari mitterẽtur & capti & mortui ſunt. At non una oẽs ſed diſcretim. Veꝝ antea timoleonis proſpera fortuna eos tutata ẽ ne aliquo modo per punitionem maloꝝ bonis etiã detrimentũ impenderetur. Itaq; deoꝝ beniuolẽtia erga timoleonem non minus in uitandis aduerſis q̃ in agendis proſperis admiratione digna eſt. Populus ſyracuſanus qui a tyrannis iniuria affectus preſſuſq; fuerat ægro animo ferebat. Nam Mamerchus ꝙ milites ſtipendiarios uicerat:elatus in ſcribendis poematibus iactatione quadam uſus eſt. Qui ſcutis in honore deorum ſuſpenſis elegia carmina & ſuperba & contumelioſa ſubſcripſit. Vilia nos ferimus dũ ſcuta micantia multo Detrahimuſq; auro:electorq; æbore atq; elephãto. His actis cũ timoleon in calabriam caſtra moueret:Icetes in ſyracuſano agro diſcurrere:prædari depopulari:iniuria afficere. Deinde timoleonũ paucos habẽtem milites paruifaciens in ipſam Calabriam exercitum duxit:timoleon ubi illum iter præoccupare perſenſit:cũ equitibus peditibuſq; Icetem uerſus proficiſcitur:icetes cum hoc ſenſiſſet : audiſſetq; Timoleonẽ iam Damiriã flumen tranſituꝝ:circa aquas repugnaturus caſtra firmauit. Cui cũ traiiciendi difficultas:tum preruptæ uitrinq; atq; precipites ripæ animos faciebãt:timoleonis duces cum uehementi q̃dam pugnandi libidine tenerentur:& contentio quædam ineſſet:omneſq; poſtremũ traiiciendi locũ atq; aggrediendi tenerent:pugnæ ĩmoratio facta eſt. Nã unuſquiſq; primo acieꝝ ordine ſeſe dignum exiſtimabat:Quare impetu quodã traiicientes ac concurrentes nullũ in tranſitu ordinẽ habuerũt. Cum timoleon rem ſortibus decernere uellet:& cuiuſq; ducis annulum ĩ caſſide eius inieciſſet atq; permiſcuiſſet:primus qui ab una extrahi cõtigit trophæi ĩſignia habebat. Quod poſtq̃ audierunt nõ exectata altera ſorte cũ gaudio atq; clamore ut q̄ſq; ſtabat flumẽ irrũpit:& manus cũ hoſte cũſerit. Illi cũ uires græcoꝝ ferre non poſſent:& dimiſſis armis fugerẽt mille ĩ bello cecidere. Paulo poſt Timoleon motis aduerſus Leõtinos caſtris uiuũ cæpit Icetẽ:necnõ belliciſſimũ eius filiũ atq; Eũtimii uinctos ſibi milites detulere. Icetes atq; adoleſcens ut tyrãni ac ꝓditores morte mulcti ſũt. Eũtimius uero uir clarus ĩ bello atq; audax ꝑꝑ blaſphemiã q̃dã aduerſus corĩthios miſericordiã minime cõſecutus ẽ. Ferũt. n. Corĩthiis cõtra Leõtinos militibus ĩ corĩtios cõcionẽ ad populũ hñtẽ dixiſſe:ſi corĩthiæ mulieres domos egrederẽt:nihil moleſtũ fore nihil timẽdũ. multi eo ĩgenio & ea natura ſũt:ut ĩiuria laceſſiti moleſtius uerba q̃ facta ferãt. Grauius. n. cõtumeliã:q̃ detrimẽtũ ferẽdũ eẽ arbitrãť:& hoc q̄dẽ factis repelleř:tanq̃ neceſſariũ bellãtibus cõceſſum ẽ. Blaſphemiæ ãt plus odii q̃ uicii hr̃e uidẽť cũ igiť timoleõ Syracuſas cõtẽdiſſet:Syracuſani uxorẽ Icetis ac filias ĩ cõcione ad iudiciũ deductas morti dãnarunt. Verũeniuero hæc Timoleonis moribus atq; rebus ab eo geſtis diſſimilia eſſe uidenť. Nã ſi ille hoc diſſuaſiſſet:ac ꝓhibuiſſet:nunq̃ mortẽ obiſſent. Sed uideť Timoleonẽ illas neglexiſſe:& uoluntati ciuiũ qui Dionẽ a quo eiectus Dionyſius expulſuſq; fuerat uĩdicare quærebãt ꝓpieciſſe. Icetes. n. hic ille erat:qui Aretã Dionis uxorẽ ſororẽq; Ariſtomachã & filiũ adhuc pueꝝ ĩ mare uiuos demerſerat:de q̄bus ĩ Dionis uita ꝑſcripſimus. Poſt hæc cũ aduerſus Mamerchũ apđ Cataniã caſtra ꝓfuiſſet:& ĩ fugã illũ uertiſſet:ſupra duo hoĩum milia ſero necauit. quoꝝ magna pars erat ex phœnicibus:quos Giſco auxiliarios miſerat. Deĩde Carthaginẽſes ř gionẽ ĩtra Lycũ Timoleonẽ occupatuꝝ timẽtes:cũ eo pacẽ ineũt atq; cõponũt:& ex ea migrare Syracuſas uolẽtibus ſupellectilẽ ac ſobolẽ reſtituunt:tyrãniſq; ſocietatẽ renuũt. Mamerchus cũ de re ſua male ſpectaret:ĩ Italiã ut Leocanos cõtra Timoleonem atq; Syracuſanos adduceret nauigauit. Poſtq̃ q cũ eo erãt:cũ triremibus remẽſo pelago ĩ ſiciliã ſeſe rettulere. Timoleoni Cataniã tradiderũt:ipſe coactus in Meſſanã urbẽ ad Hiponẽ tyrannũ fugã arripuit. Quã Timoleone mari terraq; obſidione premente Hiponẽ fugientẽ in naui milites capiunt:quẽ Mamertini una cũ filiis a litterarũ magiſtris adductis tanquam pulcherrimum ſpectaculum ad cruciatus in theatrum rapuerũt: atq; ĩterfecerunt. Mamerchus autem Timoleoni ſe dedit:ut iudicium atq; cruciatum nõ accuſante Timoleone Syracuſis ſubiret:Nã cũ Syracuſas deductus fuiſſet:& apud populũ ueniſſet cõpoſitã ĩãdiu ab eo orationẽ dicere aggreſſus ẽ:Cũ aũt ĩ tumultũ ĩcideret:& ĩ exorabilẽ concionem animaduerteret:proiecto pallio ꝑ medium theatrum curſu delatus ſubſelia tanq̃ moriturus capite pulſat. Verum huiuſmodi mortẽ obirẽ non contigit:ſed ulterius uitã agens eandem pœnam quã prædones dedit ac perſoluit. hoc igitur modo Timoleon tyrannos & hoſtes extirpauit atq; deleuit. & uniuerſam inſulã quã rebus aduerſis incultã atq; horridã ab incolis accæperat:ita placabilem ita deſiderabilem reddidit ; ut quam prius ciues deſeruerant adue-

ne habitaturi accederent.Ná agrigentum & Gelam magnas in Sicilia urbes poſt atticũ bellum a Carth/
ginenſius depopulatas atqꝫ euacuatas tunc habitari ac frequentari contigit.Alterá enim Megelus atqꝫ Fe/
riſcus ex Helca uenientes & priſcoſos ciues adducentes:alteram Grogus ex Chio nauigans habitauit.Qui
bus in urbe domos inſtaurantibus non ſolũ ex tanto bello ſecuritatem ĩmunitatéqꝫ ac tráquilitaté Timo/
leon præbuit ueꝝ ẽt alia tanq̃ eius multa animi prõptitudĩe multaqꝫ caritate præparauit.Aliis quoqꝫ om/
nibus diſpoſitis nõ belloꝝ propulſio non legũ cõpoſitio non regionis habitatio nõ reip.diſpoſitio bene ſe
habere uiſa eſt : quá ipſe nõ attigerit atqꝫ ordinauerit:& tanq̃ oĩum architector abſoluto opere gratias deo
pro dignitate egerit.Cum igitur multi & magni uiri ex græcis:qui rerum geſtarum ſplẽdore illuſtres erát
apud Timoleonem eſſent:inter quos Timotheus & Ageſilaus & Pelopidas erant necnon Epaminundas:
in quem magno amore Timoleon afficiebatur:res eorum geſtæ ſplendore & gloria:quæ uirtute & labori
bus permixta erant:præſtantioré Timoleonem reddiderunt:itaqꝫ qui tũ in pœnitẽtiam adducti ſeſe accu/
ſare . Sed illis prætermiſſis quæ erga fratrem Timoleon geſſit: nihil eſt(ut quit Timeus)quod ex iis quæ
ſunt apud Sophoclem inclamare opportune non liceat:O dii q̃ uenus:qui cupido huic auxiliabitur?Qué
admodum enim Antimachi poema:& Dionyſii pictura:quæ colofonioꝝ uires ac fortitudiné habet:labo
rem atqꝫ duritiem habere uidentur:Homeri autem carmina & ea quæ a Nicomacho ſcripta ſunt: præter
alias uirtutes ac gratiam facilitaté & leuitaté ſic Epaminundæ atqꝫ ageſilai res militares multo labore mul
taqꝫ cum difficultate ab eis geſta ſunt:Timoleonis uero res bellicæ diligẽter iuſteqꝫ inquirentibus atqꝫ ani/
maduertentibus multá in conſequenda uictoria facilitatem habuiſſe apparebunt: Quibus nõ fortuna ſed
uirtus cum bona fortuna uires adminiſtrauit.Et ille oĩa ab eo fauſte acta ad fortuná referens:cum ad ami
cos quos Corinthi habebat:litteras dediſſet:& orationé apud Syracuſanos habuiſſet:gratias deo hẽre ſæ/
pius inquit quoniam cum ſaluá ſiciliá eſſe uellet:eũ decreto & ſuffragiis populi ĩperatorem deſignauit.Cũ
domi templũ cõderet ſua ſpõte uoluit ut euenit:ré diuiná fecit:domum uero ipſam ſacro numini cõſacra
uit:habitauit auté ædes quas ei tanq̃ de re militari benemerito Syracuſani donauerát.Veꝝ ex Coritho ac/
cerſita uxore ac filiis plurimũ tẽporis in agro pulcherrimo atqꝫ amœniſſimo:qué ab eiſdé accæperat ocio/
ſe uitá duxit:non enim Corinthũ rediit nec græcorum tumultui ſeſe admiſcuit:neqꝫ ciuili inuidiæ ſe præ
buit(At plurimi impratoꝝ ambitione honoꝝ atqꝫ potentiæ in explenda libidine tanq̃ ĩ ſcopulum naues
impellunt atqꝫ frangunt)ſed ibi reꝝ geſtaꝝ memoria lætus rurauit:atqꝫ permáſit. Ex quibus maximum
ſibi gaudiũ afferebatur:tot urbes tot hominũ milia intueri:quibus ipſe uiuẽdi fœlicitatem comparauerat
Poſtq̃ ſatis diſpoſitũ erat:ut uidetur:ꝙ non ſolum Galericis:ut apud Simonidé:conus atqꝫ chriſta ineſſet:
uerumetiá uniuerſæ reip.duo qui populi ſtudiũ atqꝫ aurá uenebátur:Liphiſtius ac Demenetus Timoleo/
ni calũniam machinantur:Laphiſtius enĩ Timoleoné in quadam cauſa ad fideiuſſioné coegit : Timoleon
uero tumultuationé impetũqꝫ contra Laphiſtiũ ciues agere:quo minus legibus uteretur: nõ permiſit:ſed
dixit de induſtria ac ſua ſponte tot labores totaqꝫ pericula ſubiiſſe:ut unicuiqꝫ Syracuſanoꝝ legibus uti li/
ceret Demeneto auté ipſum multis rebus quas in ductando gubernandoqꝫ exercitu geſſit:accuſanti nihil
contra reſpondit:ſed inquit diis quibus uota feci ut Syracuſanos ĩ libertate conſtitutus aſpicerem: gratias
ago.Poſtq̃ igitur maiora pulchrioraqꝫ facinora q̃ ii qui ſecũ erát geſſiſſet:& ſolus ac præſtantior eſſet ĩ lau/
dibus:quæ apud græcos celebrantur:quibuſqꝫ græci ad uirtuté prouideant:& mala quæ iam quidé græ/
ciam occupauerant ſine ſanguine propulſaſſet:oſtendiſſetqꝫ barbaris & tyránis terroré ac fortitudiné:græ
cis autem atqꝫ amicis iuſticiam & manſuetudinem:necnon ciuibus abſqꝫ luctu & lachrymis plurima tro/
phæa comparaſſet.Siciliam uero quæ octo annos aſſiduis malis uexata fuerat: ab omni labe purgaſſet:iá
grandior æuo cũ ex oculis laborare cœpiſſet: tandé cæcus factus eſt. Paulopoſt nullá nec ſibi nec fortunæ
huius rei culpam attribuebat:ſed gentile ſibi hoc ac paternũ & pro ætate accidiſſe aiebat.Ferũt enĩ multos
ex ſuo genere iam ſenio confectos ſimili morbo laboraſſe.Athenas autem refert cum timoleon aduerſus
Hiponem atqꝫ Mamerchum militaret oculos albos eſſe factos:& cæcitatem manifeſtam omnibus fuiſſe
non tamen propter hoc obſidione pedem rettuliſſe:ſed cum pergeret:tyrannos cæpiſſe.Poſtquá uero Sy/
racuſas rediit: ſubito monarchiam depoſuit:ciuibuſqꝫ perſuaſit pulcherrimam remp.eé futuram.ꝙ illeſi
ne animi moleſtia calamitate illá tulerit:minus fortaſſe admirandũ:ꝙ autem Syracuſani honore & beni/
uolentia uirum iá cæcum coluerint:admiratione hoc dignum . Qui rus ac domũ eius petentes aduenas
hoſpites ut benefactoré ſuũ ac patriæ patrem aſpicerent:ſecũ ducebant lætantes atqꝫ admirantes: ꝙ apud
eos diem ſuum obire elegerit:& claros ſplendioſqꝫ apparatus : quos ſibi in ſuo reditu græci re benegeſta
pararint.neglexerit.multis præterea ac magnis rebus honoris ſui gratia decretis:nemo ex Syracuſano po/
pulo defuit:qui non aſſereret:ut quotiens bellum cum exteris gentibus gerendum acciderit : Corinthio
duce uterentur.Illud etiam quod in contionibus in honore eius factum eſt:pulchrum præbuit ſpectaculũ
Nam cum de rebus paruis conſultandum eſſet:inter ipſos decernebant:cum uero grandia diſceptarentur
illum accerſiri iubebant . Ille per forum in lectica delatus ad Theatrum proficiſcebatur: & dum uehere/
tur:ut ſedebat populus eum una uoce humaniſſime appellabat : atque ſalutabat : ipſe identidem faciens
& paululum immoratus paululumque laudibus præſtitis auribus auditiſque deinde ea quæ eum conſu/
lebant ſententiam dicebant.Vbi hæc ſuffragiis agitata iterum per theatrum a miniſtris eius delatus erat:
ciues autem illum diſcedentem uoceatque plauſu dimittentes iam reliquum quod reip.erat decernebát:
In tali ſenectute tanq̃ pater patriæ honore ac beniuolentia nutritus parua occaſiõe tempori adhita dié ſui
biit.Itaqꝫ ſyracuſani dié funeris protrahunt:ut ipſis quæ ad funus pertinebant præparandi facultas : pere/
grinis auté atqꝫ finitimis proficiſcendi opportunitas accõmodaretur.Præparatis omnibus quæ honeſti/

di funeris gratia erant: delecti iuuenes feretrum ſubiere & per regiam Dionyſii tũc ſolo adæquatã iter habuere: multis militibus hominum atq; mulierum coronas albaſq; ueſtes habẽtium pcedentibus. Quorũ ſpectaculum feſtis diebus ſimilitudinem comparaſſe uidebatur. Voces autem lachrymis cõmixte illũ beatum dicentes non honoris aut adminiſtratiõis alicuius retributionem: ſed deſiderium atq; gratiam ueræ beniuolentiæ oſtendere uidebantur. Tandẽ poſtq̃ collapſi cineres & flamma quieuit: Demetrius qui ea tẽpeſtate uocis magnitudine omnes anteibat: huiuſmodi præconium diuulgauit. Populus Syracuſanus Timoleonem Timodimi filiũ ducentis minis in funere honeſtauit: nec nõ p omne æuum muſica eq̃ſtria ac Gymnaſtica certamina ſui honoris gratia inſtituit: quoniã pfligatis eiectiſq; Siciliæ tyrannis: debellatiſq; barbaris: necnon repletis magnis deſertiſq; urbibus leges Siculis edidit. Deinde ſepulchrum in foro ſtructum porticu circundant: paleſtras ædificant: Gymnaſium adoleſcentibus faciunt: Timoleonemq; appellant. Ipſi deinde utentes & rep. & legibus quas timoleon ſancierat: diu optimam atq; fœlicẽ rẽp. habuere.

PAVLI AEMILII VIRI ILLVSTRIS VITA EX PLVTARCHO GRAECO IN LATINVM PER LEONARDVM ARETINVM VERSA.

AEMILIORVM FAMILIAM IN VERBE ROMA PATRICIAM Sane ac uetuſtam fuiſſe plurimi tradunt: Quod uero primus q nomen ei familiæ reliquit. M. Aemilius pp ſermonis lepiditatem: quã Aemiliã græci uocant: appellatus Pythagoræ philoſophi puer fuerit: nõnulli ex iis tradunt: q doctrinam Numæ Pompilii regis ĩ Pythagorã auctorẽ referunt. Ex hac igit̃ familia multi pſtantes uiri & claritatẽ aſſecuti uirtutem fœliciter adamarunt. Sed. L. Pauli aduerſa apud Cãnas fortuna prudentiã ac fortitudinẽ eius oſtẽdit. nam poſtq̃ collegã ſuũ a cõſilio dimicãdi remouere ſuadẽdo nõ potuit: ĩuitus licet pugnæ qdẽ particeps fuit: fugæ uero nequaq̃ particeps: ſed auctore periculi ac pugnæ fugã arripiẽte ipſe manẽs aduerſus hoſtes pugnãdo iteriit. Hic filios habuit Aemiliã q̃ Scipioni magno nupta fuit: & Paulũ de quo hæc ſcribimus: q ĩ ætate florenti gloria & uirtute clarorũ uirorũ effulſit: nõ ea ſecutus q̃ tunc cætera iuuẽtus ſequæbat̃: nec p eandẽ uiã ingreſſus. Non. n. ſe in cauſis orandis: nec ĩſalutando ac prenſando hoĩes qbus artibus plærĩq; fauorem ſibi popularẽ captabãt: cũ tamẽ ad utrũq; foret nõ ineptus: exercuit: ſed ut pſtantiorẽ utiq; fortitudinis & ĩtegritatis gloriã ſibi q̃rere ſtuduit primũ e magiſtratibus ædilitatẽ petens duodecim cõpetitoribus quos oẽs poſteris tẽporibus cõſules fuiſſe tradũt: ſuffragiis populi Ro. plato eſt. Augur deĩde factus: ſic patriis moribus: ĩtendit ſic ueterũ circa diuinã obſeruantiã diſciplinãq; cognouit: ut nois & honoris dũtaxat gratia cõcupitũ prius auguratũ iter ſupremos magiſtratus habendũ oſtenderit: philoſophis aſtipulatus q religionẽ ſcientiã cultus diuini eẽ diffinunt. Cuncta. n. faciebat cũ peritia & ſtudio: eiq; uni rei cæteris omiſſis cũ ad hoc erat aĩum ĩtendebat nihil ptermittens uel addens: ſed & aduerſus collegas ſemp: etiã p minimis inſiſtens & docẽs: q & ſi maxime qs rẽ diuinã facilẽ exiſtimet. & ſine q̃rela negligẽtiæ: tamen nequaq̃ ẽ ferendã ciuitatẽ q̃ illã negligi patiat̃. Nemĩnẽ. n. ab initio magno exceſſu rẽpu. turbare: ſed magnarũ rerũ cuſtodiã tollere: qui in paruis ac minimis diligẽtiam abiecit. Eo modo diſciplinæ militaris ac morũ cuſtodẽ & obſeruatorẽ ſe præſtitit: nõ gratiã militum captãs in exercitu: nec ut plærĩq; illius ætatis homines ſecundos magiſtratus per gratiã priorũ ſibi cõparans: ſed ueluti ſacerdos aliorũ ſacrorum circa mores dux & exemplar cuiq; exiſtens ſic adminiſtrabat: ut ſecundarũ partiũ exiſtimaret hoſtes uincere: primarũ uero ciues dirigere. Durante aduerſum Antiochũ bello & peritiſſimis rei militaris hominibus ad illud cõuerſis alterũ ab Heſperia exortũ eſt bellũ magnis in Iberia motibus ſuſcitatis. Ad hoc bellũ Aemilius miſſus nõ cũ ſex ut cæteri prætores ſed cũ duodecim ſecuribus: ita ut dignitas conſularis ĩperio eius ĩeſſet: bis ſignis collatis hoſtes ſuperauit: interfecitq; circiter. xxx. hominũ milia: manifeſteq; apparuit uictoriã ex ĩduſtria eius partã fuiſſe: habilitate locorũ & tranſitu amnis facilitatem uincendi militibus præſtantis. Vrbes uero. ccl. in deditionẽ recepit: pacatãq; prouinciã relinquẽs: ne una quidẽ drachma ditior q̃ profectus fuerat: reuerſus eſt. Erat & in cæteris haud quaq̃ pecuniarũ ſtudioſius: ſed ſumptuoſus ac liberalis: nec multa habebat: ſed cũ dos mulieri reddenda fuit: uix patrimoniũ eius ſuffecit. Vxor fuit illi Papiria Mnaſonis uiri cõſularis filia: quã poſt longũ coniugii tẽpus repudiauit: licet pulcherrimã ſobolẽ ex ea ſuſcepiſſet. Hæc enĩ glorioſiſſimũ Scipionẽ & maximũ pepererat: quæ ãt cauſa diuortii fuerit: nõ extat: ſed uidet̃ aliqua efficax ratio affuiſſe: illud autẽ cõſtat cũ amici familiareſq; diuortiũ: grauiter ĩprobantes: Aemilio dicerẽt nõne hæc modeſta nõne formoſa: nonne fecunda? porrexit ille pedẽ & calceũ oſtendens: nonne pulcher hic calceus? nõne nouus ẽ inquit? ſed nec quiſquã ueſtrũ nouit: qua ex parte ĩ eũ contorquet pedẽ: Sic enĩ ſe res habet. Magna quidẽ plerunq; & manifeſta errata mulierũ cauſam diuortii præſtiterunt. Nonnunq̃ etiam ex quadam diuerſitate morũ frequentes & paruæ offenſiones latẽter ex ortæ uiros ab uxoribus alienarunt. poſt diuortium papiriæ aliã uxorẽ accæpit: ex qua cũ duos filios ſuſcepiſſet: eos quidẽ domi habuit: alios uero duos priores maximis & clariſſimis domibus per adoptionẽ inſeruit: quorum maior a Fabio maximo qnquies conſule: minor a Scipiõe Aphricano adoptatus ẽ. Ex filiabus uero alteram. M. Catonis filius: Alterã Elius Tubero uxorem accæpit: Erat autẽ tubero uir optimus magnæq; ĩ rep. auctoritatis: ſed ita tenui patrimonio: ut ſex & decem uiri ex Tuberonũ familia oẽs ſimul in unis ædibus & quidẽ modicis cũ coniugibus & liberis habitarent. In has ædes pauli Aemilii bis conſularis & triũphalis filia deducta eſt: in eiſq; habitauit: nec puduit eã paupertatis uiri: ſed uirtutẽ admirata ẽ p quã pauper erat. At uero ætatis noſtræ fratres cognatiq; niſi clauſuris & fluuiis & muris cõmunia diuidant niſi magnis ſpatiis inter iacẽtibus ſeperent: litigare adĩuicẽ nõ ceſſant: hæc ſecũ cogitãdi cõſiderandiq; facultatẽ hiſtoria præbet. Cõſul ãt factus Aemilius bellũ geſſit aduerſus lygures hoĩes bellicoſos & ob uicinitatẽ rõanorũ bellandi pitos. ĩcolũt. n. ex

LIVRARIA DA UNIVERSIDADE

tremam Italiæ oram:quæ ad Alpes ꝑtinet ipſarumq; Alpium quãtum tyrrheno obluit̃ pelago & contra
Lybiã conſurgit ꝑmixti Gallis & Iberis maritimis:tunc aũt ꝓdatoriis nauigiis mare uſq; ad Herculeas co
lumnas infeſtabant.Contra eos igit̃ Aemilius cõſul cum.viii.milibus militũ miſſus hac paucitate copiaꝝ
aduerſus triginta milia hoſtium cõflixit:eiſq; in fugam uerſis:& ĩtra mœnia cõpulſis ſpem bonã humani
tatis ꝓſtitit.neq;.n.uolebant Romani Lyguꝝ gentẽ oĩno delere:ſed ueluti ſpem ac ꝓſidium aduerſus Gal
licos tumultus:q Italiæ cõtinue ĩminebãt.relinquere.Aemilii igit̃ fiducia adducti Lygures naues & oppi
da illi dederunt.Ipſe uero diruptis mœnibus nec genere ullo iniuriæ aliter illato urbes quidẽ reſtituit:na
ues uero oẽs ademit:nec illius multitudinis nauigium ſupra triſcalmũ eis reliqt.Hoĩes aũt tã mari q̃ terra
a Lyguribus antea captos ciues peregrinoſq; liberauit:Hæc in primo cõſulatu digna memoratu ab eo ge
ſta.Sequenti uero tẽpore cum ſæpius cõſulatum petiſſet:nec ſuffragia ciuiũ uotis eius reſponderẽt:q̃ſi ſpre
tus ac repulſus quietẽ ſibi agendã putauit:ſolũ auguriis & erudiendis filiis ĩtentus. Docuit aũt ipſos & Ro
manam diſciplinam:quã ipſe doctus erat.& græcas inſuper artes:nõ.n.ſolum grãmaticæ ſophiſtæ & rhe
tores ueꝝ etiam fictores pictoreſq; & equoꝝ canũ uenationũq; magiſtri circa adoleſcentes uerſabant̃.Ipſe
uero pater niſi quid publici muneris ĩpenderet:eoꝝ exercitationibus ſtudiiſq; intererat:miro amore erga
natos effectus:Ea tẽpeſtate bellum aduerſus Perſem Macedoniæ regẽ populus Romanus gerebat. Duces
uero ad id bellũ miſſos premebat infamia:ꝙ eoꝝ ignauia ĩperitiaq; turpiter ac ridicule res gererẽt:ſuſtine
rentq; potius q̃ ĩferrent bellũ.Nuper.n.Romani Antiochũ ultra Thauꝝ depulſum Syriãq; incluſum quin
decim milibus talẽtis pacẽ redimere coegerant:ac paulo ante in Theſſalia Philippũ ꝓfligarant:& græciam
a dominatu Macedonũ liberauerant.Vicerãt eciẽ Hannibalẽ cũ quo nullũ utiq; regem conferẽdum bello
exiſtimabãt.Non ergo ferendũ uidebat̃:ut cõtra Perſem ex equo pugnarent:tãdiu cum reliqs ꝓfligati pa
tris reſiſtentẽ.Ignorabant.n.Macedonicã rem poſt philippi ꝓfligationẽ multo q̃ ante fuerat:ualidiorẽ effe
ctam fuiſſe:de q̃ ſuperius repetens pauca narrabo.Antigonus q inter Alexandri ſucceſſores potẽtior fuit:
quiq; etiã genere ſibi regiũ nomẽ uẽdicabat:filiũ habuit Demetriũ.Hic Antigonũ:qui Gonatus cognomi
natus eſt: ille alteꝝ Demetriũ genuit:q & ipſe breui tẽpore regnauit & filium reliqt Philippũ pueꝝ. Veriti
igit̃ principes Macedonũ ne defectu regis turbarent̃ res:Antigonũ nepotẽ eius:q obierat induxerunt:tra
ditaq; ei uxore Philippi matre:primo tutorẽ & ducẽ:poſt ipſius benignitatẽ experti ẽt regẽ appellarũt. Fu
it autẽ eidẽ cognomẽ Doſo:ꝙ multa ꝓmitteret:pauca impleret.Poſt hunc regnans Philippus ab ipſa ado
leſcentia egregie floruit fuitq; de illo expectatio q̃ſi in antiquũ culmẽ reſtituturus Macedoniã foret: & Ro
manoꝝ potentiã:q̃ ſuper alias creuerat depreſſurus. Sed hic ĩgenti pugna apud Scotuſſam a.Q.Flaminio
ſuperatus tunc ſeſe cõtraxit:Romanorũq; poteſtati oĩa ꝑmittens mediocri mulcta cõtentus remanſit.Po
ſtea uero pœnitẽtia ductus ac exiſtimans Romanoꝝ nutu regnare:captiui delicioſi eẽ potius q̃ uiri alte ſen
tientis & aĩum habẽtis:mentẽ ad bellũ conuertit claq; & aſtute rẽ ꝓparauit.Vrbes.n.oẽs quæ in itineribus
littoribuſq; erant debilitari ac exinaniri patiens ut ſic omnino ſuſpitionem auferret:contemnereturq;:ma
gnas ſuperioribus Macedõiæ partibus copias parauit:mediterranea oppida caſtellaq; & urbes armis opi
bus hominibuſq; muniuit:exercuitq; obſcure atq; latenter. Armoꝝ enim fecerat.xxx.milia octingẽta mo
dia tritici intra muros aſſeruabat:pecuniaꝝ tantum coegerat:quantũ decẽ annis ſufficere.x.cõductorum
militum ſtipendio poſſet.Sed ipſe anteq̃ ea quæ agitabat animo ad effectum ꝑduceret:dolore & pœniten
tia Demetriũ filiũ ob calũniam fratris iniuſte necauiſſet:uitã amiſit.At perſeus qui ei ſucceſſit:ſtatĩ una cũ
regno inimicum aduerſus Romanos animũ patefecit:nequaquã idoneus ad tantã molẽ belli ſuſtinẽdam
obſecordiam & morum improbitatem multaq; alia uitia inter quæ auaritia plurimũ dominabat̃. Et cre
ditur quidem nõ legitimus filius:ſed ſubdititius fuiſſe:& ex hoc machinatus Demetrii mortẽ:ne domus
legitimo ſucceſſore cognito alienũ reieceret.Sed quanquã ingeneroſus ipſe & humilis tamen ob robuſta
regni opes longe tempore aduerſus Romanos reſtitit:duceſq; eoꝝ conſulares & exercitus & claſſes cõtri
uit. Nam.P.Licinio qui primus Macedoniam ingreſſus:eſt equeſtri certamine ſuperato duo milia & qua
gentos ex Romanis occidit:ſexcentos autẽ uiuos cæpit apud Oreum uero ex inſperato ſtationem Roma
noꝝ aggreſſus.xx.magnas naues onuſtas & alias multas ui cæpit.Hoſtiliũ uero alias reiectũ per Theſſaliã
irrumpere conantem ad pugnam prouocando conterruit:ac in eo ipſo bello:quaſi paꝝ ſibi nogocii & fa
cile cõtẽnendũ a Romanis eſſet:contra dardanos cum exercitu profectus decẽ milia hominum occidit:ꝓ
daq; ingenti ditatum exercitum reduxit.Concitauit & Galatas circa hiſtrum incolentes (Barſternæ hi no
minantur)gentem pugnacem & equitatu maxime ualentem.Illyrios etiã ſibi coniũgere per Gẽthiũ regẽ
tentauit:Fuitq; rumor barbaros mercede adductos per ĩferiores Galatiæ partes iuxta Adriaticũ ſinũ itali
am irrupturos. Hæc Romæ nuntiata effecerunt:ut homines reiecta petentiũ gratia uirũ idoneum tantis
rebus gerendis huic bello præficerent:Hic erat Paulus Aemilius ætate quidẽ ſenior : quippe ſexageſſimũ
iã habebat annũ:ſed robuſto corpore:& filioꝝ adoleſcentulum amicorumq; & neceſſariorum multitudi
ne circunſeptus.qui omnes uoluntati popu.ro.ad conſulatum ipſum inuitantis parere Aemilium ſuade
bãt. Ipſe uero a principio conctatus ſuaſiones reiiciebat eorum ſtudium & cupiditatem arguẽs quaſi ſibi
non expediret conſulatum gerere.Sed tandem concurſu populi qui ſingulis diebus ad eius ianuam con
ueniebat:& ad deſcendendũ in foꝝ prouocabat:uociferabaturq;:confirmatus ad petendũ deſcendit:nec i
eius petitione tam affectare conſulatũ q̃ ciuibus ſuis uictoriã repromittere uiſus eſt.Deſignatus fuit cõſul
cum ſumma ſpe ac uoluntate populi ro.nec expectatum:ut ſort tio fieret:ſed ſtatĩ Macedonia prouincia
ſibi cõmiſſa bellumq; demandatum fuit.Ferunt cum ipſe poſt hæc domum magna ciuium frequẽtia re
ductus tertiam filiam adhuc paruulam lachrymare cõſpexiſſet eamq; complexus cauſam luctus peteret:

reſpōdiſſe illam quia Perſeus mortuus eſſet:erat aūt Catulus puellæ ſic nōminatus. Tūc Aemilius:accipio
inquit omne filia. Dii bene uertant. Hæc cicero orator ī libris de diuinatiōe ſcribit. Cū uero mos eſſet:ut q
deſignati conſules erāt:gratias populo agerent:benigneqꝫ alloquerenť. Aemilius aduocata concione inqt:
ſe primum qdem cōſulatum grat a ſui ipſius:ſecundum uero gratia populi Romani:q id flagitabat petiſ/
ſe. Itaqꝫ ſe nullas eis habere gratias quinimmo ſi cenſerent id bellum melius ꝑ alium geri poſſe: læto aīo ſe
conceſſuꝝ:ꝙ ſi in ipſo fiduciā haberēt:nec turbarent : ne uerba facerēt:ſed cum ſilētio q̄ opportuna forent
ſubminiſtrarent. Nā ſi imperatori imperare uellent:magiſq̄ ante ridiculos in ſuis expeditionibus futuros.
Per hæc uerba plurimū auctoritatis ſibi apud populū Ro. cōparauit:magnāqꝫ expectationem ꝓbuit futuri
euentus:lætantibus cunctis:ꝙ gratioſos adulatores tranſgreſſi uiꝝ elegiſſent:q fiduciā ſui prudentiāqꝫ ha
beret:ita in uincēdo & aliis dominando.p.ro. ipſe uirtutis & honeſtatis ſeruus erat. Aemilius paulus ut ad
bellum ꝓfectus eſt:ꝙ facilitate nauigatiōis uſus tute ac celeriter ad exercitū ꝑuenerit:fœlicitati eius īputo:
ſed q̄ in bello geſſit:partim audaciæ & promptitudini eius partim rectis cōſiliis:partim amicoꝝ obſequiis
aſcribo:nec uideo:cur fœlicitati tribuendū ſit:ubi boni cōſilii & cōſtantis animi rationē uidemus: niſi for/
taſſe quis dicat perſei auaritiā Aemilio bonam in rebus agēdis fuiſſe fortunā:qui rē Macedonicā magnifi/
ce roboratā ꝑ auaritiam eneruauit:ac ſubuertit. Accedebāt ad eum ex baſternis decē milia eqtum totidēqꝫ
auxiliares:uiri ſtipendia facere conſueti:qbus nec agrum colēdi nec nauigandi nec paſcendi pecoris ſciētia
erat:ſed unū opus artēqꝫ unā duntaxat norāt pugnare ſcilicet ac uincere:q poſtq̄ cū exercitu regis circa Me/
dicam cōiuncti fuerunt:proceris corporibus & mirabili uirtute ferociaqꝫ ad pugnā tanta ſpe Macedones
implerūt:ut exiſtimarēt Romanos nullo modo expectaturos pugnā:ſed uel ad ipſum aſpectū & motum
terribilē & īſuetum cōterritos eſſe fugituros. Hāc igitur ſocietatē auxiliūqꝫ tāta ſpe plenum Perſeus ob pu/
ſillanimitatē auaritiāqꝫ abiecit. Nā cū ꝓ ſingulis ducibus mille ſupra id ꝙ actū fuerat ab eo quærerenť: ſtul
to cōſilio ſoluere recuſauit:q̄ſi non aduerſus Romanus bellū gereret:ſed ꝓ Romanis pecuniæ parceret:ue
luti illis cum qbus bellum gerebat:rationē redditurus:de his q̄ in bello ipſo aſſumpſiſſet. Atqꝫ hoc fecit nō
Lydus qdam:nec Phœnix:ſed q alexandri ac philippi uirtutes ꝑ cōſanguinitatē ſibi uendicabat:q res pecu/
niis:nō rebus pecunias emi exiſtimātes oīa poſſederunt. Dictum ē.n. apud antiquos non philippū ſed phi/
lippi auꝝ græciā ſubuertiſſe:& Alexander cōtra Indos ꝓfectus cum uideret exercitū grauē onuſtūqꝫ perſi/
ca gaza:primū ipſe regios currus cremauit:deīde alios monuit ut idē facerēt: leueſqꝫ & ſine īpedimētis ad
hoſtes euaderēt. At ꝑſeus pluris exiſtimās auꝝ:q̄ ſeipſum ac filios & regnū:noluit ꝓ ſalute ſua paucas abii/
cere pecunias ut cum multis diuitiis aſportatus captiuus locuples Romanis oſtenderet:quāta frætus parſi
monia auꝝ eis cuſtodiſſet:nec ſolū Galatas auertit:ſed ēt Genthiū illyricū:quē ſub ſpe trecentoꝝ talento/
rum ī ſocietatē belli aſciuerat:cuius legatis cū pecuniā numeraſſet:& aſſignandā permiſiſſet:ac ipſe Gēthi/
us his cōſiſus ī ſocietatē belli ueniſſet:facinus indignū ac īpium molitus ē perſeus. Captis.n. Romanoꝝ le/
gatis & ī uincula coniectis quoniā ſperabat ea de cauſa ad confectionē belli nō amplius peregrinis opus fo
re:in tantas compactum inimicitias Genthium dimiſit:& contra fidem pecunias abnegauit & paulopoſt
ipſum cū liberis & coniuge regno pulſum a.L. Anitio prætore contra eum miſſo deſpexit. Aduerſus hunc
igitur talem hoſtem profectus Aemilius. ipſum quidē contempſit: potentiā tamen eius copiaſqꝫ admira/
tus eſt. Habebat enī quattuor milia equitū:peditū uero in phalangē redactorum circiter.xxxx.milia.cum
his copiis iuxta litus ſub ipſo Olympo monte conſederat:locis & natura inuiis:& ab ipſo dedita opera un/
diqꝫ ſeptis aggeribuſqꝫ munitis:Ratus productione temporis & inopia rerum ſe conſulem fatigatuꝝ. At
Aemilius ea quidē induſtria erat:ut nihil ītentatū relinqueret. Et milites quidē(nā hoſtē nō metuebat)&
qui ſe conſiliis admiſcentes rem perturbabant increpuit:eiſqꝫ edixit:ne ſe ſuperuacuis onerarent curis: ſed
corpora ſua duntaxat armaqꝫ curarent:ut ſic præſto forent cū tempus foret:uterenturqꝫ gladio Romano
more cum dux iuberet. Nocturnas autem uigilias ſine armis fieri iuſſit:ut magis attente uigilarent:& me
tu hoſtium ſublata reſiſtendi fiducia aduerſus ſomnum pugnarent. Cum uero exercitus aquarum penu/
ria laboraret(nam paucis in locis & ea ipſa mala in ipſo littore ſurgebat) ꝓſpiciens Aemilius magnū mul/
tiſqꝫ arboribus contectum montem olympum ſupereminentem: atqꝫ cōiectās ex uiriditate ſiluarum lati
tes aquarum ſubeſſe:lacus & exitus pluribus locis ſub ipſo monte confodit:qui ſtatim affluenti aqua re/
pleti fuerunt. Atqui negant quidam aquarum fontes his locis ſubeſſe:ex quibus fluunt:nec patefactionē
eruptionemqꝫ eſſe earum:ſed generationum atqꝫ concurſum illic fieri:liqueſcentes materiæ. Liquefieri au
tē denſitatē ac frigiditatē humidam diſtillationem cum ex abdictis fluit:ueluti mulierum ubera: nō quē/
admodum uaſa ſunt lactis fluere:parati ſed conuerſo in illa nutrimento lac faciunt:& emittunt:ſic frigida
& cauernoſa terre loca aquam nō continent latentē neqꝫ ſinus habēt fluxus & undas ex præparato ac ſub/
iecto manantes principio:ſed ſpiritum & aerem premendo condenſandoqꝫ in aquam cōuertunt. Verum
enim dum loca fodiuntur magis emergit:ac profluit propter contractionem:quēadmodum ubera manu
agitata magis reſoluuntur. Qui hæc dicūt materiam tradiderunt ambigēdi: utrum ſanguis animalibus
inſit:an ad ipſa uulnera ſpiritus cuiuſdam aut carnis mutatione generetur ac profluat. Argumentātur au
tem ob flumina dum fodiuntur metella ſub terram reperta:nō paulatim collecta ut deceret:ſi generatio
nē ſubitaneā haberent:ſed pleno gurgite fluentia:& nonnunq̄ ex petra ꝑ uī fracta fluxus aquaꝝ exiliuit ac
ſubinde deſiit:ſed hoc ſatis. Aemilius quoſdam dies quietem egit & tradunt in magnis exercitibus ita ꝓ/
pinquis nunq̄ tantā fuiſſe quietem. Cū uero omnibus agitatis ꝑquiſitiſqꝫ unā duntaxat uiā:qua ad hoſtes
iri poſſet per pithium:& petram ſine cuſtodia relictam comperiſſet:plus ſpei ꝙ non cuſtodiebatur. quam
deſperationis ob aſperationem locorum aſſumens rettulit ad conſilium quid ſuper hoc agendum eſſet

primus omnium qui aderant.Scipio Naſica qui poſtea princeps ſenatus fuit:negociũ ſuſcepit:ut ꝑ ea loca
ad hoſtium caſtra euaderet.Secundo loco Fabius maior inter Aemilii filios:& erat admodũ adoleſcens:ꝓ
ſto ſe obtulit:eos collaudatos Aemilius dimittit militeſq; illis dat non quot Polybius ſcribit:ſed quot ipſe
naſica ſe accæpiſſe dicit in quadã epiſtola:quã de his ad quendã regẽ perſcribit inquiens. Erãt extrema or
dinem socioꝝ & latini nominis tria milia:ſiniſtrũ uero cornu circiter quinq; milia.Præterea.ccxx.eqtes &
cretenſes Thraceſq; permixti ducenti:his copiis Naſica accæptis uerſus mare iter tenuit : atq; ad Heracliũ
caſtra poſuit:q̃ſi nauibus circũferri ad hoſtẽ deberet.Sed cũ cœnauiſſent milites & iã tenebræ forent exor
tæ:patefacto primoribus conſilio ꝑ contrariã partẽ lõge a mari eos ducit:ac totã noctẽ ꝑfectus ſub ipſum
Pythiũ cõſedit.Hic Olympi montis altitudo ſupra decem ſtadia attollit̃: idq; ſignat̃ epigrãmate in hunc
modũ:Olimpi uertex ex qua parte eſt Apollinis Pythii tẽplum:altitudinẽ habet ad ſubiectũ examuſſim
menſuratã decẽ integra ſtadia & unũ plethio minus quadrupedali:Xenagoras Eumelii Celeuti filii men
ſurã poſuit.Tu uale Apollo & da nobis bona.Atqui dicunt geometræ:neq; altitudinẽ mõtis:neq; ꝓfundi
tatẽ maris ultra decẽ ſtadia protendi.Xenagoras tamẽ non temere ſed certa ratiõe & organis uidet̃ men
ſurã poſuiſſe.Naſica igit̃ in hoc loco ꝑnoctauit:perſeo nihil tale ſuſpicante:utpote q Aemilium qeſcentem
ſuo loco cernebat.Cretenſis quidã tranſfuga circũuentionem Romanoꝝ patefecit:ad cuius nuntiũ turba
tus ꝑſeus caſtra quidẽ non mouit:ſed decẽ milia conductoꝝ militũ alienigenaꝝ & duo milia Macedonũ
Milone duce ad ea loca tranſmiſit:qui ꝑuenire & ſiluas occupare ꝑparent:in hos dormientes adhuc ĩpetũ
ab Romanis factum polybius tradit:ſed Naſica acrẽ pugnã in montibus cõmiſſam magnumq; ꝑiculum
fuiſſe ſcribit:& ab ſeſe quendã Thracẽ in manus ꝓfectum mucrone trãſfixum cecidiſſe.Superatis itaq; ho
ſtibus & milonẽ abiectis armis turpiter fugientẽ ꝑſecutus Naſica ſimul milites ad quẽ uolebat locũ ꝑdu
xit.Magna ex hoc trepidatiõe apud hoſtes exhorta.Rex cõfeſtim retrorſum caſtra mouit: non ſatis bona
ſpe.ſed aut ibi ante pidnã ſubſiſtere:& fortunã experiri pugnæ neceſſarium erat:aut diuiſo ꝑ urbes exerci
tu bellũ ſuſcipere.Amici regẽ ad pugnã cohortabant̃:abundare illũ multitudĩe hoĩum:eoſq; ꝓ cõiugibus
& liberis fortiter pugnaturos rege ipſo ꝓ̃ſente & ſe ꝑiculis obiectante.His rationibus cõfirmatus ſe ad præ
lium cõparauit & loca delegit opportuna ac duces ꝓ̃cepit quaſi cõfeſtim pugnaturus.Locus planiciẽ habe
bat phalangi aptã & tumulos frequẽtes:ut ex alio in aliũ leuis armaturæ miles ꝓgredi & ſeſe recipere ua
leret.Eſon ꝑ mediũ fluebat amnis & Leucus q licet nõ nimiũ ꝓfundi (æſtatis.n.tunc erat extremũ) uidebā
tur tamẽ quoddã ĩpedimentũ Romanis allaturi:ſed poſtq̃ Aemilius cũ Naſica ſe cõiunxit:& uerſus hoſtẽ
ire prexit:cõſpecta multitudĩe & ſtruſtura ad pugnã:parumꝑ ſubſtitit:ſecũ ipſe cogitans:at iuuenes q ade
rant pugnæ auidi ad ipſum ꝓperantes ne tẽpus tereret rogabãt.Maxime uero oĩum Naſica ob recentẽ ui
ctoriã elatus Aemiliũ purgebat.Sed emilius ridens:ſi tua inq̃t iuuẽta mihi foret:at multæ q̃dem uictoriæ
eoꝝ q uicti ſunt errata docẽtes ꝓhibẽt me ex uia cõtra phalangẽ ĩſtructã paratãq; dimicare. His ſimul di
ctis eos q prima ĩ fronte erãt ĩ cohortes ordĩari:ut ſic ſpẽ pugnæ aduerſariis nõ auferret: poſtremos caſtra
munire:& uallũ iacere iubet:atq; inde ſine aliquo tumultu ĩtra uallum oẽs reduxit.Ea nocte cũ iã cœnaſ
ſent:& quieti ſomnoq; ĩdulgerẽt milites:luna obſcurari cœpit:ac deficiẽte lumine multiſq; coloribus mu
tata tandem nuſq̃ apparuit.Romanis ut conſuetudo ẽ:tinnitu æris lumẽ eius reuocantibus & ignes mul
tis facibus ad cælũ tollentibus:nihil ſimile a Macedonibus factũ:ſed metus & horror caſtra eoꝝ habebat:
ac ſermo clã ꝑ multos ĩerat:defectũ regis ꝑ id oſtentũ ſignificari:Aemilius aũt licet nõ ignarus uarioꝝ de
fectũ & quomodo luna ĩ umbrã terræ delata certis ſpatiis abſconderet̃:donec iteꝝ reluceſceret: tamen ut
religioſus ſacrorum cultor:ut primũ lunã deductã proſpexit:undecim tauros ei mactauit.Inde prima lu
ce.Herculi ſacra faciens non litauit uſq; ad uiginti hoſtias:in uigeſimaprima apparuerũt ſigna uictoriam
uſciſcentibus promittẽtia.Sacro igitur centũ boum & ludis deo uotis aciem per primores ſtrui iuſſit:ipſe
declinationem ſolis expectans ne aduerſus milites impediret:tempus trahebat : ſedens in tabernaculo ex
ea parte qua ad hoſtes reſpectus erat aperto.Circiter horã uero nouam alii dedita ab Aemilio opera ut ab
hoſtibus initium pugnæ foret:equũ effrenẽ ĩmiſſum:& ex huius perſecutione ꝑĩcipiũ prælii exortũ:alii
dũ pabulatu redirent impetũ in iumenta factũ a Thracibus dicunt his ſeptingẽtos primũ Ligures auxiliũ
in pigre tuliſſe:aliis deinde aliis ſuccurrentibus quouſq; pugnari iuſto prælio cœptũ ſit.Aemilius igit̃ ue
luti gubernator præſenti tẽpeſtate ac motu caſtroꝝ magnitudinẽ futuri certaminis iã ĩde proſpiciens ex
tabernaculo proceſſit:ac legiones adiens oro tempore cohortatus eſt. At naſica per ea loca in quibus pu
gnabatur obequitans:cernit hoſtiũ quantum nunq̃ antea pugna capeſſere:primi erãt thraces quoꝝ aſpe
ctum ĩquit ſe permaxime horruiſſe:homines ꝓceris corporibus albis ac lucẽtibus ſcutis armatura ocrea
rum nigras induti tunicas graues enſes & rectos ab dexteris humeris quatientes. Iuxta thraces conducti
milites ſubibant:quorum uaria erant & per mixta tela:tertium erat agmen macedonũ delectoꝝ.hi fulge
bant auaritias armis & nouis ac rutilantibus ſagis:quibus conſtitutis in ordinẽ ſplẽdore quidem campi
clamore autem ad hortantium etiã colles compleuerant:tãta enim audacia & impetus annitentiũ:ut pri
ma cadauera non amplius duobus ſtadiis longe a Romanoꝝ caſtris accumberent.facto primo ĩpetu con
ſpexit Aemilius Macedones qui in agmine erant Sariſſas in clypeos romanorum adigentes nec ita commi
nus pugnantes ut gladiis attingi poſſent:non nunq̃ uero reiectis peltis uno oẽs ſigno Sariſſis ĩcumbere ac
Romanas acies propellere.Hoc igitur robur phalangis & ĩpetum cerneas obſtipuit formidauitq;: & po
ſtea quidẽ cõmemorare crebro ſolebat ſe nunq̃ ſpectaculum terribilius conſpexiſſe.ſed tunc hilarem ſe ac
lætum pugnantibus oſtendens abſq; caſſide & thorace obequitabat:perſeum uero ſcribit polybius dum
iniretur prælium præmetu ĩ urbẽ ſe rettuliſſe uelato receſſu quaſi Herculi ſacra facturus : q ignauia ſacra

abignauis non recepit neqꝫ contra fas uota ex audit.Fas &.n.non eſt:neqꝫ eū qui non iaculatur ſigno poti
tineqꝫ eū qui non permanet uince e: nec eū qui nihil agit bene agere:neqꝫ malū fœlicē eſſe:ſed Aemilii uo
ti aderat deus. Orabat.n.uictoriā belli arma uibrans & pugnans.Scribit tamē qdam Poſſidonius q ſe illis
tꝑoribus ac rebus interfuiſſe affirmat & hiſtoriā huius belli pluribus libris explicuit:Perſeum nō timore
nec ꝓ occaſionem ſacrificii acie exceſſiſſe:ſed ꝙ ei pridie equino calce ꝑcuſſum crus fuerat:& in ꝓlio qq̄ nō
bene haberet:& ab amicis ꝓhiberetur inermē ſeſe phalangi ꝑmiſcuiſſe:ubi cū uaria utrinqꝫ uolitarent te/
la ferreū pilū incidiſſe in ipſum ex tranſuerſo ī latus dextrum:citra uulnus ꝑteriſſe carnē:tamen ita ꝑſtrin
xiſſe:ut multo tēpore nota remaneret:Hæc poſſidonius de perſeo tradidit.Romani cū aduerſus phalan/
gem acriter reſiſterent:nec ꝓpellere eā poſſent.Saus Pelignoꝝ ꝑfectus raptum ſignū in hoſtes:ꝓiecite Pli/
gnis uero(neqꝫ.n.fas italis ſignū deſerere)ad eū locum īpetum facientibus graue erat certamen magnūqꝫ
utrinqꝫ diſcrimen:nā hi perfringere Sariſſas enſibus:& ſcutis repellere conabant:& ipſis qdē manibus ap/
ꝓhendebant:illi īpetu Sariſſaꝝ annixi & Romanos cū ipſis armis trāſuerberantes : nec tegmen clypei nec
thorax reſiſtere poterat:ī corpora pelignoꝝ ſupra caput proiiciebāt nulla ratione ſed feraꝝ ritu ſe ī uulne/
ra mortēqꝫ certiſſimā ꝑcipitantiū.Sic iam q primo loco pugnabāt confectis mota eſt loco ſecūda acies nec
tamen fuga erat ſed relatio pedū uerſus collem q locrus appellat:adeo ut Aemilius hæc cernens ueſtē præ
dolore abſiderit:ut Poſſidonius ſcribit:Sed cū loca iniqua eſſent:& ob id phalanx utpote in longū ꝓtenſa
continentiā nō haberet:ſed quibuſdā in locis rupta atqꝫ inflexa foret ut cōuenit ī magno exercitu ac uariis
pugnātium īſultibus.Aemilius re aīaduerſa cohortes celeriter diuiſit eaſqꝫ nō aduerſus totā phalangē una
pugna:ſed ſpatia q̄ inter hoſtiū aciē uacua erāt occupare & pluribus ſimul locis manus cōſerere iubet.Hoc
primores ab Aemilio ac milites a primoribus docti:ut primū ſubeuntes ītercæperunt loca alioꝝ ex obli/
quo nuda fodiētes latera alios circūuenientes:robur & cōmune phalangis opus ſtati deperiit.In congreſſi
bus autem in qbus uir aduerſus uiꝝ aut pauci aduerſus paucos certabāt:Macedones paruis gladiolis pede
ſtria ac ſolida Romanoꝝ in caſſum ferientes ſcuta ac leuibus ipſi Peltis aduerſus graues ictus gladioꝝ pō/
dere & ui ad corpus uſqꝫ ꝑ oīa arma deſcendētium reſiſtere nequeuntes uertebant.Hic dū acriter pugna/
retur.M.Filius Catonis Aemilii gener cū multa fortitudinis ac audaciæ facinora pugnādo edidiſſet:tandē
gladiū amiſit.At ipſe utpote adoleſcens alti cordis multiſqꝫ diſciplinis nutritus & magno patri magnæ uir
tutis opera reddere obnoxius nequaq̄ ſibi uiuēdū exiſtimabat:ſi eius ſpolio potirent hoſtes. Itaqꝫ ꝑ ꝓlium
diſcurrēs ubi quē amicū aut familiarē cōſpiceret:eū ſibi cōuocabat.ꝑ hūc modū collecta iuuenū manu im
petū facit:multiſqꝫ uulneribus & cædibus hoſtē repellunt:nudatoqꝫ loco gladiū q̄runt:quē poſtq̄ tandem
in magno armoꝝ ac cadaueꝝ aceruo īuenerunt:exultantes lætitia rurſus maiori īpetu in hoſtes ferunt ac
tandē delectoꝝ acies tria milia hi fuerūt.Dū acriter reſiſtūt: & ordinē ſeruāt ad unū interficiunt oēs alioꝝ
uero fugientiū magna fuit ſtrages:ut cāpus quidē undiqꝫ cadaueribus Leucus aūt fluuius ſanguīe comple
retur.Tradunt in ea pugna ſupra.xxv.milia hominū cæſa fuiſſe Macedonū:Romanoꝝ uero ut Poſſidoni
us ſcribit centū.Vt autē Naſica octuaginta ceciderunt.Celeriter autē hæc pugna magna tranſacta eſt. Ho/
ra enim nona pugnari cœptū:decima uictoria parta reliquū diei in ꝑſequēdo hoſtē conſumptū . Perſecuti
autē per centū & uiginti ſtadia:nocte iā facta redierūt aderantqꝫ obuiā miniſtri cū luminibus:læti atqꝫ ex/
ultantes magno clamore ad ſua quēqꝫ tabernacula hederæ & lauri ornata ſertis reducebant:ſed in cætero/
rū lætitia ingens ipſum ducē habebat luctus:quoniā ex duobus filiis q cum eo militabāt:iunior necubi ap
parebat:quē maxime amabat:& quē uirtute īter fratres præſtare cernebat:ꝙ autem audax & gloriæ cupi/
dus & tunc etiā admodū adoleſcēs erat:oīno eū temere hoſtibus pugnæqꝫ ꝑmixtum periſſe ſuſpicabatur
Ad luctū ducis uniuerſus exercitus hoc ſentiens cōmotus eſt:& ex cœna proſilientes:partē ad ipſum ducē:
partim ad ꝑquirendū adoleſcentis corpus inter cadauera cū luminibus cucurrerūt:mœſtitia exercitū:cla/
mor cāpos habebat Scipionē uocitantiū.Nā ab ipſa pueritia inter cæteros adoleſcentes natura lōge excel/
lebat:dabatqꝫ expectationē futuræ tā domi q̄ militiæ probitatis. Diu perquiſitus conclamatuſqꝫ ſero tan/
dē cum iā deſperatus eſſet:cū tribus aut quattuor familiaribus plenus recenti hoſtiū ſanguīe a perſecutio
ne redibat:tanq̄ generoſus catulus ob auiditatē pugnandi tractus.Hic eſt ille Scipio qui carthaginem Nu/
mantiāqꝫ euertit.Virtute ac potentia ætatis ſuæ longe princeps. Aemilio itaqꝫ inuidiā præſentis fœlicitatis
in alius tēpus fortuna differens tunc plenā ex uictoria læticiā preſtitit.Perſeus ex Pidna in pellā aufugit: eqꝫ
tatu ſibi adhuc integro :ſed cū pedites ut ignauos & proditores equites obiurgarēt:rixaqꝫ exorta eos feri/
rent:& ex equis deturbarent:ueritus eā turbā Perſeus e uia declinauit:ac purpurā ne conſpicuus ob eā fo/
ret re ſciſſam ante ſe poſuit & diadema in manibus geſtabat:ut uero deſcēdit ex equo:& ipſum manu tra
hebat:ex amicis alter per occaſionē quaſi ſolutū religaret calceū:alter equū ſtabulari fingens:alter potu ī/
digere non tantum hoſtes quam ipſius inſolentiam metuentes(querebat enim in eos referre crimen: cur
uictus eſſet)aufugerunt.Cū uero iā ſubnocte Pellā ueniſſet ac duos præctos ærarios obuiā ſibi uenientes
& partim reprehendentes partim intempeſture conſolantes:ipſe propria manu citato equo ambos necaſ
ſet:nullus ex amicis apud eum remanſit præter Euādrum Cretēſem & Archedanum Erholum & Meno
nem Boetium.Ex militibus etiam nulli præter Cretenſes remanſerunt:non beniuolentia aut fide ſed au/
ro regio inhiantes.Permiſerat enim illis in prædam multa pocula . Crateraſque aliamque auri & argen/
ti ſuppellectilem in ratione qnquaginta talentorum.In amphipolim inde profectus:ac poſtea in Alepſum
metu alquantulum remiſſi in familiarem racidit Auaritiæ morborum.Quærebatur enim apud amicos
q quidem Alexandri magni pocula ob ignorationem Cretenſibus dediſſet rogabat multis lachrymis ut
ſibi redderentur:pecuniamque pro eis pollicebatur ſe daturum nec latuit illos qui probe ipſum norant:

aduerſus Cretenſes certica arte uti:eos uero qui hæc crediderunt decæpit:& poculis recæptis nihil reddi
dit:ſed amicis auferens q̄ mox hoſtes habituri erant ĩ Samothraciam nauigauit. Vbi ad tẽplũ confugiens
aſylo ſe tutabatᷣ:Macedones ſemꝑ alias fidi regibus dicunᷣ fuiſſe:ſed tũc ueluti ſtipite fracto oẽs ſimul ru
entes infra duos dies totá Macedoniá Aemilio dediderunt.Videᷣ hoc atteſtari illis q fœlicitate quadá res il
las geſtas affirmant.Atteſtaᷣ & illud quod in Amphipoli accidit:ná ibi ſacra faciente Aemilio fulmen ari
percuſſit ſacraq; cõbuſſit:ſed oĩa ſigna quæ ſupra memorauimus lõge ſupererat famæ miraculũ: quæ q̄r
ta poſt ꝓlium die ꝓfligatum eſſe Perſeum Romæ uulgauit.Populo.n.Romano ſedente ĩ ſpectaculo eque
ſtriũ ludoꝝ ſubito rumor a prima theatri parte manauit.Aemiliũ ſuperatis magno certamĩe hoſtibus to
tam Macedoniá cæpiſſe:iſq; ſermo cõfeſtim ꝑ totũ diffuſus Theatrũ lætitia exultatione & gratulatiõe ciui
raté repleuit:Poſtridie cũ eius famæ certus nõ extaret:auctor:reſedit:paucis uero poſtea diebus cũ certiſſi
mus nuntius ueniſſet:miraculi fuit loco res antea Romæ audita:q̄ ĩ mẽdatio ueritaté habuerat. Diciᷣ etiá
eius pugnæ q̄ apud Sagrá cõmiſſa eſt.ea ipſa die ĩ pelopõneſo fama fuiſſe & plateis:eiuſq; ĩ Miele. Tũc quo
q; cũ Romani Tarqnios latinoſq; ꝓfligarunt.Cõſpecti ſunt paulopoſt ab exercitu ueniẽtes uiri duo ꝓceris
ac uenuſtis corporis:ea q̄ in ꝓlio geſta fuerant:nuntiantes creditumq; ẽ fuiſſe illo pollucé & Caſtoré ac pri
mus qui obuiauit ipſis in foro equos multo fluẽtes ſudore ſiccantibus cũ illa quæ ad uictoria nuntiabant
non crederet ipſis leuiter arridentes barbá eius manibus attrectaſſe dicunᷣ:& ex fuſca in flauá cõuertiſſe p
hunc modũ & aſſertioni ſuæ fidé & uiro cognomẽto enorbarbi fecerunt.His uero oĩbus id qđ ætate no
ſtra contigit fidẽ abrogat.Ná cum Antonius a Domitiano defeciſſet:magnumq; a Germania bellũ conci
taſſet:Romæq; trepidaretur:ex ĩſperato fama uictoriæ apud populũ Romanũ uulgata ẽ:Antoniũ ipſum
cũ oĩbus copiis interiiſſe tantáq; habuit fidẽ hic rumor ut multi ex primoribus ĩmolarent. Sed cũ paulo
poſt auctor huius nuntii quæreref inuentus ẽ nemo:ſed alter alteꝝ allegabat tandẽ uero qa in plæbẽ uelu
ti in uaſtũ quoddá pelagus ſermo referebaᷣ:apparebatq; nullũ certum habuiſſe principiũ ſubito huiuſmo
di fama ꝓlapſa ceciderat ſed poſtea Domitiano cũ exercitu ad bellũ ꝓficiſcenti:in ipſa uia certus nuntius &
lr̃æ de uictoria aduerſus Antoniũ habita uenerũt.Dies pugnæ idẽ fuerat quo Romæ uictoriá fama uulga
uerat.Vltra diſtátiá uiginti miliũ ſtadioꝝ.Hæc ita fuiſſe nemo ætatis noſtræ ignorat. Cũ igiᷣ ĩ Samothra
ciá ſeſe ꝑſens recepiſſet.Gn. Octauis Aemilii legatus ad ea loca ꝓfectus a uiolatiõe qdem Aſyli ob honoré
deoꝝ abſtinuit a fugat tamẽ ac demigratione ꝑſeum arcebat:ſed clam ꝑ Oroandé Creteſem Lembũ quẽ
dá habenté latẽter pactus ut aſportareᷣ cum auꝝ & argentũ ad littus ꝑueniſſet Oroander arte cretica fra
tus gazá quidẽ ſuſcæpit ipſum uero ꝑſeũ cũ liberis & cõiuge ac neceſſariis noctu ad mare certa hora ueni
re iuſſum anticipata nauigatiõe reliquit ꝑſens igiᷣ q paulo ante miſerabiliter cõfectus erat ꝑꝑ anguſtiá fe
neſtræ ex q̄ cum liberis & cõiuge laboꝝ inſuetus euaſerat miſerabilibus ĩ ipſo littore afflictus ẽ eum Oro
andé iá altum tenenté aſpexit & iá dies eluceerat:itaq; oĩ ſpe orbatus:una cũ coniuge fugit ad muros:nec la
tuit qdé Romanos:ſed ꝑuenit:Natos aũt capiens Antoſion qdá antea perſei familiaris tunc ꝓditor Roma
nis tradidit:per quos coactus eſt ueluti fere captis eaꝝ pullis in manus uenire & ſuum corpus:iis permitte
re qui natos tebneant.Fidutiá autẽ ſuper oẽs ĩ Naſica habens illũ ut ſe ei dederet uocabat.Sed cũ Naſica nõ
adeſſet:queſtus fortunam ſuam:tádem neceſſitate cõpulſus ſe Gneo Octauio tradidit:tunc maxime pate
faciens eſſe in ſe uitiũ quoddá auaritia ignobilius cupiditaté ſcilicet uiuendi per quá miſericordiá quæ ſola
cadẽtibus a fortuna nõ aufertur:amiſit:Orans enĩ ut ad Aemiliũ duceretur:cũ id factum eẽt: & Aemilius
utpote uiro ex alto dignitatis gradu ꝓlapſo aſſurgeret:& obuiá cũ amicis ꝓcederet:ac ad illius caſum illa
chrymaret:perſeus turpiter in terrá ꝓcumbens:& genua Aemilii amplectẽs uoces emiſit degeneres: quas
nõ tulit Aemilius:nec audire preces ſuſtinuit:ſed triſti uultu illũ intuens:quid fortuná inquit crimine libe
ras ſic te gerens:ut nõ præſentis:ſed ſuperioris fortunæ ĩdignus exiſtimeris.Cur meá deturpas uictoriá &
res a me geſtas ĩminuis?oſtendens teipſum degeneré:nec ullo modo tanti aduerſus Romanos indignus
hoſtis fuiſſe uidearis.Virtus profecto cadentiũ magná haberet reuerẽtiæ parté ẽt apud hoſtes:Ignauia ue
ro ẽt ſi fortunata ſit tamen uituperatione nõ caret.His ſimul dictis attollens Aemilius cũ hac dextera capi
ens illũ Tuberoni tradidit.Ipſe uero natis ac generis & aliis neceſſariis iuuenibus in parté ſeuocatis multo
tẽpore ſecum tacitus ſtetit:ut plæriq; ex his qui aderant mirarentur:exorſus deinde ſermoné de humana
rum reꝝ conditione:an debet quiſquá inquit præſenti fœlicitate confiſus ſuperbiret:q; genté aut ciuitaté
aut regnũ aliquod ſubegerit.præſens quidẽ fortunæ mutatio exẽplum nobis ante oculos ponit cõmunis
ĩbecillitatis humanæ:& nihil durabile nec firmũ eſſe docet.Quod enĩ tẽpus cõfidendi hominibus eſſe po
teſt:cũ etiá eo tẽpore cum aliis dominantur fortuna maxime ſit formidanda:quæ lætis rebus tandem ĩmi
ſceat calamitaté:Alexandri ſucceſſioné qui in altiſſimũ dignitatis culmen euaſit:unius horæ particulam
euerſam conſpicitis.Nõne tot exercitibus tot equeſtribus pedeſtribuſq; copiis nuꝑ circundatũ regé nunc
ꝓſtratum & euerſum ex manibus hoſtiũ cibum atq; potum dieti capere cernentes ob uictoriá partá inſo
leſcere deſinetis?nõne humiles uos ac remiſſos ꝑſtabitis?ſemꝑ cũ tremore expectantes ĩ qué finé præſen
tis fœlicitatis inuidiá fortuna conuertat.Multa huiuſmodi diſſerens Aemilius iuuenes dimiſit:mirum in
modũ iactantia ac ſuperbia eoꝝ tanq̃ freno quodá repreſſa.poſt hæc exercitũ ad quité ſe auté ad ſpectali
gratiaꝝ ciuitatũ conuertit:populos releuauit:reſp.eoꝝ ſtabiliuit muneraq; eis dedit:aliis frumẽtum ex re
giis horreris aliis oleum:tantum enĩ reptum tradunt ut rogantes ſumenteſq; prius defuerint:q̄ loca in qui
bus poſitum erat uacua fierent. Delphis ſuꝑ columná magná quadratá ex candidis lapidibus cõpactam:
ſuper quá perſei ſtatua ex auro poni debuerat:ſuá poni iuſſit:ná uictos uictoribus cædere æquum erat. In
Olympia illá celeberrimá emiſit uocẽ Homeri Ioué fidiá effinxiſſe.Inde cum decẽ legati Romá ueniſſent

Macedonibus agros reddidit:& ciuitates liberas ſuis legibus reliqt:cētum talēta.Po.Ro.pēdere iuſſit:q ſu
pra duplū regibus pēdere conſueuerāt.Spectacula uero multiformia & certamia & ſacrificia & inſup epu
lum ac cœnas edidit:ſuppeditāte copia reꝝ ex regia:ī qbus ordinem ornatūq; prenſatiōes & gratulatiōes;
& cuiq; ſecūdum dignitatem beniuolētiæ ſenſum ſic diligēter & curioſe oſtēdit:ut græci admirari cōpel/
lerent:ꝙ nec iocos expartes ſtudii accurationiſq; reliquerit:ſed tātis rebus geſtis ēt minima diligēter cura/
ret.At Aemilius ob hoc ipm gaudebat:ꝙ ī magno ſplēdidoq; apparatu dulciſſimū ipſe ſpectaculum p̄ſen
tibus erat:& admirātibus eius curioſitatem dicere ſolebat:eiuſdē eē animi & aciem & cōuiuiū bene ſtrue/
re illā & formidoloſus hoſtibus:hoc ut amicis gratus eēt:laudata eſt magnitudo animi ac liberalitas eius:
ꝙ multum auri multūq; argenti ex regia gaza coactum nec aſpicere qdē uoluit:ſed q̄ſtoribus negociū de/
dit:ut in publicum referrent:libros dūtaxat regios natis litteraꝝ ſtudioſis deligere cōceſſit.In donādis ue/
ro militibus quoꝝ opa in bello claruerat:Tuberoni genero Phialam qnq; talentoꝝ pondo largitus ē:hic
eſt ille quem diximus cum ſexdecim cognatis modicis ædiculis & paruo fundo uixiſſe: idq; argētum fe/
runt primum in eoꝝ familiam deueniſſe uirtute & honore partum.Cumq; oīa bene ordinaſſet:comple
xus græcos & Macedones ut memores forēt libertatis:quā a.P.R.habebāt:ac ut eā cōcordia & beniuolen
tia cōſeruarēt:hortatus in Aepyrum trāſiuit ex decreto ſenatus militibus p̄dam ī his partibus cōceſſurus.
Vt aūt oēs ſimul inuaderēt:ex quaq; ciuitate primores uiros decem ad ſe uocauit:iuſſitq; ut argentum &
auꝝ quod in tēplis domibuſue foret ſtatuta die cōferrēt:ſinguliſq; cuſtodes dedit ex tribunis militibuſq;
quo facto milites prædatum diſcurrere iuſſit:ita ut una hora cētum uiginti milia hominū captiua:ſeptua
ginta uero urbes direptæ fuerint:ex hac tāta uaſtitate nō pluſq̄.xi.drachmas in ſingulos milites perueniſ/
ſe dicunt.Hæc Aemilius contra naturam ſuam mitem & bonam perpetratus in Oricum deſcendit: atq;
inde in Italiam cum exercitu trāſgreſſus:p thybrim nauigauit ī p̄toria naui ſexdecim remis ornata armis
ac ſpoliis hoſtium.At milites clam infenſi:ꝙ non tantum prædæ quantum cupiebant ex regiis pecuniis
ſuſcepiſſent Aemilium criminabātur ſuperbe & imperioſe in bello ſe geſſiſſe:quod cum ſentiret Sergius:
Galba Aemilii inimicus:qui tribunus in eo exercitu fuerat:illos concitauit ut triumpho aduerſarent̄. Sic
igitur calumniis in Aemilium iactatis militibuſq; ad maiorem īdignationē compulſis:poſtulauit a tribu
nis plæbis aliam diem ad dicendum:quādo illis quattuor horæ dūtaxat ſupereſſent:nec tam breui tēpo/
re explicari cauſa poſſet.Sed cum non aſſentirentur tribuni:ac iuberent ut ſi quid Galba dicere uellet: tūc
præſens diceret:exorſus plenam conuitii orationem tempus diei conſumpſit:& ob noctem tribuni con/
cionem dimiſerunt.Milites apud Galbam concurſu facto albeſcente die capitolium occuparunt.ibi nāq;
tribuni concionem habituri erāt:inde cum prima luce in ſuffragiū iret̄:prima tribus Aemilio triūphum
denegauit:quam rem cum & patres & pars plæbis grauiter ferrent:& fraudari trimpho Aemilium indi/
gnarentur:cætera multitudine inutiliter uerbis querente:primores ſenatus ſe inuicem caſtigabant:& niſi
ſceleri & petulantiæ militum obuiaret̄ eorumq; audacia reprimeret̄:nihil non attentaturos poſt hac præ
dicabant.Facto igit̄ agmine ad tribunos irrumpunt petuntq; ut ſuffragia parumper demorētur:ſubſiſtē/
tibus itaq; cunctis ac ſilentio facto.M.Seruilius uir conſularis q uigeſies tricies ſingulari certamine pugna
uerat:& ſemper hoſtem: trucidauerat tunc pro Aemilio aſſurgens dixit:qualis īperator fuerit Aemilius:
Paulus tunc maxime ſe intelligere quando ita improbo ac malo milite fretus res tamen ampliſſimas geſ/
ſerit:admirari autem ſe ſi ab Illyrio ac Libya triumphis.P.R.contentus Macedoniæ regem & Alexādri &
Philippi gloriam Romanorum armis ſibi captiuam duci paruipēdant:eſſe uero abſurdum ꝙ nuper cum
uictum eſſe Perſeum incerta fama uulgaſſet ſupplicationes diis immortalibus:ut hæc uera forēt præſtite
rint.Reuerſo autem imperatore populus ro.cum certa uictoria & deos honore & ſeipſos lætitia ac feſtiui
tate priuare uelint:quaſi ueriti magnitudinem reꝝ geſtaꝝ aut ſpeciē regis intueri.Atqui præſtabat ob illi/
us miſericordiam inquit q̄ ob inuidiam ducis triumphum impediri:uſq; adeo corruptos eſſe mores ac p
lapſa diſciplina:ut Sergius Galba homo nitida cute & corpore propter continuam umbram molli nec un
q̄ uulnus perpeſſo de re militari ac de fortitudine & ignauia imperatorum uerba facere audeat contra eos
qui uulneribus innutriti ſunt:& ſimul hæc dicens pectus aperuit incredibili cicatricum multitudine reple
tum ac deinde conuerſus :nonnullas ex his partibus quæ non ſatis decore nudari poſſunt:compreſſit.Tu
inquit ob hæc rides Galba:̄ ego autem glorior apud populum ro.nam pro his noctu dieq; militādo hæc
uulnera ſuſcepi.Sed age uoca iſtos in ſuffragium:ego autem deſcendens:ſequar:eos ut cognoſcam impro
bos & ingratos ciues:his uerbis ita decidiſſe ac repreſſos fuiſſe illorum animos:ut ſtatim oēs tribus Aemi
lio triumphū decreuerint.Triūphū uero in hunc modū egiſſe dicitur:Populus Romanus nitidis ueſtibus
ornatus in equeſtribus theatris quos arcus appellāt & ī locis circa foꝝ ad hoc ipſum ex ligno fabricatis &
in aliis urbis partibus per quas trāſiturus erat ſeſe ad ſpectandū triūphum cōparauerat.Oīa urbis templa
erant aperta:& ſertis uaporibuſq; repleta ſuauibus.multitudine miniſtroꝝ baculos manibus geſtātiū : ex
medio dimouebat turbas:& uias puras apertaſq; præſtabant.Trāſmiſſio in tres dies diuiſa fuit.Prima enī
dies uix ſignis tabuliſq; & coloſſis tranſmittendis ſuffecit:quæ uehiculis ducentis quinquaginta portabā/
tur.Secūda die pulcherrima & ornatiſſima Macedonū arma multis curribus delata fuerūt ſplendētia ære
& ferro abſterſo atq; ita diſpoſita ut caſu maxime cecidiſſe uiderent̄ Galeæ ſcuta Thoraces ocreæ & creten
ſes Pelthæ:& Thraicia Gerra Pharetræ & equoꝝ frena ac enſes nudi p hæc iacētes & Sariſſæ infixæ:ut nec
uictoꝝ ōdē abſq; metu foret aſpectus: Poſt hos armoꝝ currus tria uiroꝝ milia ſequebātur:q numiſma/
ta ferebant argentea uaſis trecētis quinquaginta.Vas erat quodlibet triū talentoꝝ. Quattuor uiri ſingula
uaſa portabant.Alii crateras argēteas & phialas caliceſq; ornatiſſimos & ingentes certo ordīe de ferebant.

Tertia die prima luce tubicines nō mire nec ſuaue:ſed bellicū ſonātes primi ibant. Poſt eos centū & uiginti
boues auratis cornibus ducebant uittis ornati & ſertis:ducebāt eos adoleſcētes ſuccincti ad imolādum:&
pueri aureas & argenteas patinas ſacrificii gratia deferebāt.Poſt eos ſequebāt q aurea numiſmata gerebāt
in uaſis triū talentoꝝ:ut ſupra de argēteis numiſmatibus dictū eſt:numerus uaſoꝝ fuit tria & octoginta:
his ſuccedebāt q aureā phialā decē talentoꝝ quā Aemilius ex lapillis effecerat.Item q Antigonea & Seleu/
cia & Theridia & Perſei uaſa aurea portabāt:Poſt hæc Perſei currus & arma & diadema ſup armis poſitū:
Deide poſt modico iteruallo nati regii ducebant:& cū ipſis alūnoꝝ magiſtroꝝ & pedagogoꝝ lachrymās
turba:q & ipſi manus tendebāt ad ciues:& pueros eadē facere & pcari docebāt:erāt maſculi duo & una fœ
mina nō ſatis iſortuniū pp ſuā ætatē intelligentes:q̄ res magis hoies ad miſericordiā cōmouebat: multiq̧
lachrymas ciues ad illoꝝ aſpectū demiſerunt.Fuitq̧ letitiæ & doloris plenū aſpectaculū:donec iſantes trā/
ſierunt.Ipſe aūt Perſeus poſt filios & miniſtros ibat fuſca ueſte amictus:& crepidas more patrio habēs:pp
magnitudinē maloꝝ ad oia trepidus ac mēte turbatus.Poſt eū ibat amicoꝝ & familiaꝝ mœſta turba mi
ſerabiliter ipm intuētes lachrymāteſq̧:ut ēt plæriq̧ ex Romanis lachrymare ob miſericordiā cōpellerent.
Atq poſtulaſſe Perſeum ab Aemilio ferunt:ne in triūpho duceret.Sed aemilius ignauiā eius irridēs reſpō
diſſe fert:olim id in ipſius ptāte fuiſſe:ac ēt tūc eſſe oſtēdēs morte hāc ignominiā eſſe fugiendā:quā non ſu
ſtinuit uir ignauus:ſed uana q̄dam ſpe ductus pars ſuoꝝ ſpolioꝝ eſſe maluit.Poſt eum deferebant aureæ
coronæ:qbus aemiliū uirtutis gratia græcæ donauerāt ciuitates.Erat numerus coronaꝝ q̄ter centū.Dein
de Aemilius ipſe ſequebat ornatiſſimo curru iuectus:uir & circa huiuſmōi honorē ſpectaculo dignus pur
puram auro cōtextā idutus & lauri ramū dextera gerens ferebat:& lauꝝ milites currū Aemilii ſecūdum
legiōes cohortes & manipulos ſubſequētes partī carmina patria ſalibus pmixta & riſu:partim aemilii lau
des cātantes.qué ituebant & admirabant oēs:nec quicq̄ ex his quæ homini optāda forent:ſibi deeſſe arbi
trabant:niſi forte demonium aliquod magnificis & ampliſſimis rebus ſortē habet detrahēdi:ac ita miſcē
di:humanā uitā:ut maloꝝ oium nullo modo ſit expers:ſed iuxta Homeri ſniam cum iis optime actū eſſe
uideat:quos fortuna ad utrāq̧ partem conuertit.Erant Aemilio quattuor filii duo in adoptionem aliaꝝ
familiaꝝ dati:Scipio uidelicet & Fabius:duo etiā in poteſtate retenti:quos ex alia uxore poſtea ſuſceperat.
Hoꝝ alter quinq̧ diebus ante triūphum mortuus eſt ſexdecim annoꝝ ætate:alter q duodecī annoꝝ erat
tertia die poſt triūphum deceſſit.Nec fuit quiſq̄ ciuis q hūc filioꝝ Aemilii caſum nō dolenter ferret:hor/
rens fortunæ crudelitatē:quæ nō uerita ſit tātum luctū i domū læticia feſtiuitate & gloriā plenā induxiſſe
lachrymaſq̧ & dolores & luctus uictoriis gaudiis & triūpho admiſcuiſſe:Aemilius tamē recta rōe fretus
fortitudinē & cōſtātiam nō ſolum aduerſus arma & Sariſſas:ſed aduerſus oēm fortunā pariter habēdam
ratus:ea moderatiōe mortes filioꝝ tulit:ut ſecundus aduerſa & domeſtica publicis obſcurata dignitatem
& magnitudinē reꝝ nequaq̄ deturparent.Primi ex filiis q defunctus eſt ſtatim poſt funus triūphauit.alio
deīde poſt triūphum defuncto.P.R.in cōcionē uocauit:ibiq̧ uerba fecit nō hominis qui idigeret conſola/
tione:ſed q plane ciues ſuos ob eius incōmodū lugētes conſolaret.Dixit enim humanaꝝ qdem reꝝ nihil
ſe unq̄ pertimuiſſe:ſed diuinaꝝ ut infidam & uanam rem ſemp fortunam expauiſſe:ac pſertim in tāta ob
ſecunditate pſentis belli tātoq̧ pſperitatis curſu mutationem quādam & refluxum cōtinuo formidaſſe:
unius inqt diei ſpatio Ioniū a Brunduſio trāſgreſſus Corcyræ applicui.Quinta deīde die in Delphis ſacri/
ficio peracto aliis quinq̧ diebus copias ex Macedonia ſuſcepi: Luſtratoq̧ exercitu ac rem gerere adortus
quintadecima poſt hoc die bellū confeci:ſuſpecta mihi erat fortuna propter tantā proſperitatē.Et cū uicto
rē exercitū & ſpolia & reges captiuos rediens deportarē in ipſa nauigatione aduerſum aliquē caſum formi
daui.Sed cū iā ſaluis rebus incolumiſq̧ ad uos delatus urbē læticia & feſtiuitate cōpleri aſpicerem: adhuc
fortunā ſuſpectā habui:quā ſciebā nihil puꝝ nil ſine inuidia hominibus gratificari conſueſſe: nec animus
meus pro.rep.prius timere deſtitit:q̄ aduerſus caſus ne priuatim inuaſit.Optimos filios quos mihi ſolos
deligerē ſucceſſores cōtinuatis prope funeribus extuli.Nūc āt ſine periculo eſſe uideor: ac bonam ſpē mi/
hi propono:& arbitror iā populi romani fortunā ſine labe permāſurā:quādo ſatis iuidiæ mihi ac meis p
anteriori proſperitate illa inflixit.Nec eſt iā iſigne minus humanæ fragilitatis exēplū is qui triumphauit
q̄ is de quo triumphatū eſt:Perſeus ſiquidē etiā uictus filios habet.Aemilius āt uictor ſuos amiſit. Huiuſ/
modi generoſam ac magnificam orationē non ficte ſed ex uero animo ferunt.Aemiliū i cōcionē habuiſſe.
Pro Perſeo autem omni ſtudio adnixus nihil obtinere potuit:ut ex carcere in lætiorē ac minus ſordidum
traduceret locū:ubi cuſtoditus quēadmodū plæriq̧ tradunt mœrore animi cōfectus eſt:Alii mortis eius
nouū ſcribūt modū:nā milites cuſtodiæ perteſeos:& aduerſus eū infenſos:poſtq̄ aliter nocēdi & affligendi
poteſtatē non habebant ſomno arcere cōſtituiſſe:& uices inter ſe partitos diligenter obſeruaſſe ne dormi/
re poſſet:quoad per hunc modū cōfectus interiit.Interierunt & filioꝝ duo.Tertiū uero Alexandꝝ nomie
ingenioſum circa toreumata & ſubtilis diligentiæ opera fuiſſe tradunt: doctūq̧ etiā latinas litteras & ſer/
monem Romanū ſcribā fuiſſe magiſtratuū ſeq̧ i eo miniſterii genere aptum i primis ac purbanum præ
ſtitiſſe.Ob res in macedonico geſtas bello ſumma.p.r.gratia Aemilio acceſſit.Tantum enī auri argētiq̧ in
ærarium Aemilius rettulit:ut nullum tributum perſolui a ciuibus opus fuerit:uſq̧ ad Hircii & Panſæ cō
ſulatum:qui circa primum Cæſariis & Antonii bellum conſules fuerunt:illud quoq̧ admirabile eſt:ac p/
cipuum Aemilii factum ꝙ q̄uis egregie cultus obſeruatuſq̧ a plæbe.r.tamen i optimatum pſeuerauit par
tibus:nec ob gratiam plæbis quicq̄ dixit aut fecit unq̄:ob quod popularis haberet.Quod utriq̧ poſterio/
ri tempore Appius Claudius Scipioni exprobauit.Cum enim ipſi duo totius ciuitatis ampliſſimi uiri cen
ſuram peterent:Appius ſenatum & optimum quēq̧ ſecū trahebat:hæ namq̧ reip. partes Appiæ familiæ

ueteres erant. At Scipio & ipſe ꝑ ſe potẽs & ſtudio plæbis Romanæ plurimũ utebatᷣ: deſcendẽtem igitᷣ in foꝝ ſtipatum hoĩbus ĩgeneroſis qdem ac ſeruilibus & maxĩe turbulẽtis popularibuſq;: q ambiẽdo & clamando cũcta uiolẽter exæquebantᷣ: ut cõſpexit Appius: magna uoce o Paule inqt aemili nõne ẽt apud iferos ſiqs illic noſtraꝝ reꝝ ſenſus eſt ĩdignaris: ꝙ filium tuũ Mallius tonſor & Licinius declamator ad cenſuram ꝑducunt. Sed Scipio extollendo po. ro. eius ſibi beniuolẽtiam cõpararat. Aemilius aũt licet aſſertor optimatũ eſſe: nihilominus a plæbe magis amabatᷣ: q̃ is q maxime popularẽ ſe ꝓ̃ſtabat. Animaduerſum ẽ ꝓ̃ter cæteros honores ĩ cenſura ſibi demãdata: q magiſtratus maxime oĩum reuerẽtiæ eſt plurimæq; poteſtatis: cum in aliis rebus tum ad moꝝ emẽdationem. Nam in ſenatu remouere ĩmeritos põt. & pricipẽ ꝓ̃ſcribere auferre equos notare ĩfamia cẽſum augere luſtrũ cõdere. Cenſa ſunt aũt ſub aemilio cẽſore ciuiũ capita. cccxxxvii. milia. cccclii. in ſenatu. M. Aemiliũ Lepidum ꝓ̃tulit: q quater antea priceps fuerat: e ſenatu tres ammouit: in recẽſendis eqtibus Romanis ẽt mediocritatem ſeruauit tam ipſe q̃ collega eius Martius Philippus. Sed cum cẽſurã iam magna ex parte geſſeſſet: in morbũ incidit ab initio qdem ꝑiculoſum tractu aũt tpis abſq; ꝑiculo: attamẽ lõgum atq; moleſtũ. Fretus inde cõſilio medicoꝝ: cũ Veliã (is eſt Italiæ locus) nauigaſſet ibiq; plurimũ tp̃s ĩ oris maritimis qetiſq; regionibus morã traxiſſet deſiderabat ꝓ̃ſentiam eius Po. Ro. ac ſæpe in theatris uoces gliſcẽtium uidere illũ emittebantᷣ. Itaq; cum ſatis cõualuiſſe uideretᷣ. & ſacrificia q̃dam neceſſaria ĩſtarẽt: in urbem rediit: curauitq; ſacra egregie una cũ cæteris collegis: circũfuſo ac plaudẽte Po. Ro. Poſtridie ipſe pro ſua ualitudine ſacra fecit: qbus cõfectis reuerſus domũ: cum accubuiſſet: priuſq̃ ſentiretᷣ quicq̃ mente alienatus eſt: ac ſubinde tertia die e uita migrauit: nullius eaꝝ reꝝ expers q̃ ad fœlicitatẽ eaꝝ reꝝ ꝑtinere putantᷣ. Nam & funus eius ita celebratum eſt: ut optimus ac beatiſſimus ornatus adeſſet. Hoc aũt erat nõ auꝝ: nõ ebur nõ magnificentia ſumptus apparatuſq;: ſed beniuolentia: caritas gratia nõ ſolũ ciuiũ ueꝝ ẽt hoſtium. Quotquot enĩ aliquo caſu Romæ aderãt ex Iberia Lyguria macedonia iuniores qdem natu robuſtis corporibus feretro ſubeũtes ipſum extulerũt: maiores aũt ſequebantᷣ uocitantes benefactorem & ſeruatorẽ ciuitatũ ſuaꝝ. Nõ ſolum. n. in uictoria ſeſe mitẽ & humanum ꝓ̃ſtitiſſe dicitᷣ: ſed in omni reliqua uita eos tutatus eſt: & ueluti ꝓ domeſticis ac neceſſariis habuit. Patrimonium uix triginta ſeptẽ miliũ reliqſſe tradunt: in hoc ambos ſibi filios hæredes ĩſtituit: a Scipione tamen q erat minor natu integra hæreditas fratri cõceſſa eſt: cum ipſe in familiam aphricani locupletiorem adoptatus trãſiſſet. Tales mores uitaq; Pauli aemilii fuiſſe dicuntur.

AGIDIS ET CLEOMENIS VIRORVM ILLVSTRIVM VITA EX PLVTARCHO GRAECO IN LATINVM PER ANTONIVM TVDERTINVM VERSA.

AXIONIS FABVLAM NONNVLLI CONTRA INANIS Gloriæ ſectationes compoſitam arbitrantes nihil abſurdum aut alienum a ratione ſenſiſſe uidentur: ut enim illũ ꝓ Iunone quam amabat nubi permixtum centauros ex eius concubitu genuiſſe tradiderũt: ſic hi gloriam quaſi uirtutis imaginem amplectẽtes nihil ſinceꝝ aut ubi ipſi cõſentiẽs operantᷣ: ſed affectibus uariis irrætiti: & modo has modo illas ꝑturbationes ſequentes idẽ pati manifeſte uidentᷣ quod bubulci ab ouium paſtoribus perferre querũtᷣ: nos enim inqunt cum illoꝝ domini ſimus. Seruire tamen eis cogimur atq; ipſos etiam ſilentes audire: quis igitᷣ hoc idẽ illis euenire negabit: q ad arbitrium uulgi remp. gubernantes infimis etiam qbuſq; ſeruire coguntur: ut principes ac ductores populi noncupentᷣ? Velut enim q ſtantes in prora nauis mẽtẽ aſſidue atq; oculos ad puppim ubi gubernator ſedet intentos habent: omniaq; ad illius nutum atq; arbitrium peragunt: eodem modo qui reip. gubernandæ rationẽ ad gloriã dirigunt: miniſtri quidẽ ſeruiq; multorum euadunt: nomẽ uero duntaxat pricipum ſortiuntur. Atqui perfecte bonum ueriſq; uirtutibus ĩſtructum nihil hac externa gloria indigere manifeſtum eſt: niſi quatenus per eã maiorẽ fidẽ ab externis acquirens aditum ad res gerẽdas habeat faciliorẽ. ꝙ ſiquis adoleſcentior ambitionis amore teneatur: huic ego permittendum arbitror ut ex bonis operibus quæſita gloria ſeſe oxornans paululum ſe iactitet efferatq; naſcẽtes enĩ in his & tum primum pullulantes uirtutes: tum honeſtatis innata cupiditas laudibus confirmatᷣ: ut Theophraſtus inquit. ipſi etiã ad reliqua ſuſcipienda ꝓcliuiores efficiuntur: ſi prudẽter moderateq; fuerunt laudati. Nã ſupra modum laudare cum ſemper & ubiq; ſit inutile: tum in ambitione ciuili pernicioſiſſimum eſſe cõſtat ſic enĩ illi magna licentia potiti ad manifeſtande ducentur inſaniã: quotiens nõ ipſum bonum ſuapte natura glorioſum: ſed quod maxime glorioſum ſit: id quoq; maxime glorioſum eſſe ſibi ꝑſuaſerit: qđ igitᷣ Antipatro reſpondit Phocion: cum aliquid minus honeſtum ab eo petiſſet Antipater: non ille ĩquit Phocione amico ſimul & adulatore uti potes. Idem ad multitudinẽ uulgi dicendum uidetur non eundẽ principẽ & aſſeclã habere poteſtis. Alioquin idẽ euenire neceſſe eſt quod fabuloſe cuidã ſerpẽti cõtigiſſe narratur: cuius aliquãdo caudã ferunt aduerſus caput ſeditiõe facta petiſſe ut ſibi uiciſſim quãdoq; ducẽ reliqui corporis eſſe liceret: nec ſemper caput ducẽ ſequi cogeretur. Igitur accepta ducẽdi poteſtate fiebat ut & ipſa ſine inuitu ſeſe mouens grauiter offenderet: & caput ĩſuper quod certum ſurdumq; ducẽ præter naturæ inſtitutum ſequebatur: in eandẽ ſecum pernitiẽ traheret. Hoc idẽ mermultos in adminiſtrãda rep. ad multitudinis arbitrium reſpicientes paſſos fuiſſe reſpicimus: qui temere populari aura ſubleuati eo ĩprudẽtes deuenere: unde nec ſe tuto recipere neq; ꝑuerſum iã reip. ordinẽ corrigere poſſent. Hæc pauca nobis cõtra gloriã dicere libuit: quã plæriq; ex arbitrio multitudinis captare laborãt. Facile. n. quã habeat: uim ex his quæ Tyberio &. C. Gracchis cõtigerunt aĩaduertimus: hos enĩ egregia ſtirpe oriundos ſub optima diſciplina educatos. pulcherrimum quoq; nactos reip. ſtatũ non tã gloriæ ĩmoderata cupiditas perdidit: q̃ ignominiæ nõ ſane turpis aut illiberalis metus. Nã cũ ciuiũ beniuolẽtiã ſuis meritis nacti fuiſſent: hãc tur

piter amittere(ut par eſt)uehementer illos pudebat.Itaq; benignis erga populū īſtitutis ſibi delatos hono
res ſuperare certabāt:ac uiciſſim populns gratiam benefactis illoꝝ referens maiores ét ob id ipſūm hono/
res illis deferebat.Hac igiť inuicem æmulatiōe fragrātes ī eā cōditionē reꝝ imprudētes deuenere:q̄s cum
ꝑficere non poſſent:ꝙ ſatis honeſte non uiderenť:eas etiam amittere turpiſſimum arbitrabanť.Veꝝ hoc
melius tute ipſe hiſtoriam legens diiudicabis:cōparationem uero his opponimus Lacedæmonioꝝ regū
Agidis & Cleomenis:qui & ipſi populum ſtudioſe fauentes cum rempu.pulchre iuſteq; ex multo tpe in/
ſtitutam ſuſcepiſſent:potētioribus ciuitatis aduerſari cœperunt:ꝙ illi diuitiaꝝ q̄bus aſſueuerant abūdan/
tiam relinquere minime uellent:& Lacedæmonii q̄dem reges fratres īuicem nō fuere: ſed ꝙ eadē ī reipu.
gubernatione ſenſerunt:fraternā ꝓpemodum beniuolētiā cōtraxiſſe uidenť:ab huiuſmodi cā pricipium
capientes.Cum primū diuitiaꝝ nimia cupiditas Lacedæmonioꝝ ciuitatem occupauit:atq; ex illaꝝ poſſeſ
ſione ſupbia:ex uſu aūt luxuria & mollities animos inuaſit:repente maximis bonis priuata ciuitas cōcidit
multaq; ꝑter dignitatem abiecte nimis atq; humiliter operata ad ea tempora deuenit:q̄bus Agis & Leoni
das reges in ea ſunt cōſtituti.Hoꝝ Agis ex Eudamidum familia oriundus ſextus numerať ab Ageſilao:q
cum in aſiam penetraſſet:maximam eſt inter græcos potentiam conſecutus.Ageſilai nāq; filius fuit archi
damius:qui apud Mandonium Italiæ ciuitatem a Meſapiis eſt īterfectus.Archidami uero filius natu ma/
ior Agis dictus eſt:minor autem Eudamidas eſt nuncupatus.Hic fratre ab antipatro apud Megalipolim
īterfecto cum ille nō relictis filiis deceſſiſſet regnum occupauit:huius filius fuit archidamus: ex quo alius
rurſus Eudamidas genitus eſt:Huius agidis pater de quo nunc ſcribere īſtituimus. Leonidas uero Cleo/
nimi filius alia ex familia ortus octauus a Pauſania cenſebať:qui in pugna apud plateas Mardonium ſupe
rauit.Pauſanias enim filium habuit pliſtonactē: q alteꝝ genuit pauſaniam.Cumq; hic Lacedæmone Te/
geam cōfugiſſet: agiſipolis eius filius natu maior regnum occupauit cui ſine liberis defuncto Cleombro/
tus frater iunior in regno ſucceſſit.Hic duos ꝓcreauit filios agiſipolim & Cleomenē ex his agiſipolis non
diu regno potitus abſq; filiis deceſſit.Cleomenes āt illi ſuccedēs ex duobus filiis quos habebat acrotatum
maiorē natu uiuēs adhuc e regno pepulit:Regnūq; Cleonimo filio iuniori reliq̄t:in quo nō diu potuit ꝑ/
manere:ſed areus Cleomenis ex acrotato nepos regnauit.Poſtmodū areo apud.Corinthū defuncto acro/
tatus eius filius regnū poſſedit.Hic ab ariſtotimo tyrāno circa Megalipolī ꝑlio ſupatus īteriit: grauidā ex
ſeſe uxorē reliquēs: q̄ cum pueꝝ peperiſſet:Leonidas Cleomini filius pupilli tutelam ſuſcepit. Inde priuſq̄
ad uirilem ætatē puer deueniſſet interiit:& ꝑ hūc modum regnum ad Leonidā ꝑuenit nō ſatis reliquoꝝ
ciuiū moribus cōgruētē:q̄q̄ enim ꝑꝑ cōmunem ciuitatis labē oīum aī ī deteriorē partem flecti cœpiſſent.
Quidā tum erat ī leonida uiuēdi modus egregie a cæteris deferēs:utpote q diutius in Satrapū aulis uerſa/
tus ꝑcipuæ Seleucum coluiſſet:ex quo factū quēdā nō ſatis græcoꝝ moribus cōuenientē & nimiā īperan/
di licentiā haud quaquā legibus cōgruā traxiſſe cōſtabat. Agis aūt īgenuitate animi atq; prudētia nō hunc
mō lōge ſupauit:ſed oēs q poſt magnūm ageſilaū regnarunt plurimū exceſſiſſe ꝑhibeť: hic in ſummis de
litiis ab ageſiſtrata matre & auia archidamia nutritus:q̄ apud Lacedæmonios ditiſſime habebātur:anteq̄
uigeſimum attigiſſet ætatis annum:delitias atq; oēm uoluptatē abhorrere mōſtrauit:maximeq; formo/
ſitati q̄ plurimum excellebat aduerſatus cultum oēm atq; ornatū fugiebat:Lautiores epulas & balneoꝝ
uſum & Laconicā q̄lis tunc erat uiuēdi cōſuetudinem grauiter accuſans:quin etiā illud frequēter habebat
in ore:nequaq̄ ſe regno potiri uelle:ſi nō per illud antiquas leges & priſtinos uiuendi mores in patriā reuo
caret.Labis aūt huius & ueluti morbi principiū accæpiſſe Lacedæmonioꝝ reſp.uidetur:exquo primū ſo/
luta per ipſos Athenienſiū poteſtate auro atq; argento ſeſe ac domū expleuere.Cui Lycurgus quendā nu/
meꝝ in ſucceſſionibus ſeruandū perfinierat:cū pater hereditatē filio relinquere cogereť: eiuſmodi igitur
ordo atq; æqualitas multis malis ciuitatē ſeruauit incolumē.Veꝝ Epitades quidā uir in ciuitate potēs:ſed
moribus inſolens:cū Ephorus eſſet exorta aduerſus filiū contentiōe rogationē tulit ut liceret cuiq; & do/
mū & hæreditatē ſuā cui libuiſſet relinquere.Is igitur propriæ iracundiæ īdulgēs legē tulit:quā cæteri cu/
piditatis gratia ſentiētes optimā uiuendi ſoluerunt diſciplinā.Ex eo enī qui in ciuitate potētiores erant ꝓ/
pinquos e ſucceſſionibus pellātes omnes ferme ad ſe facultates breui tempore coegerunt. Vnde paupertas
repente ciuitatē inuaſit::ex qua ſeruitus quædā & a bonis operibus uacatio populariū mentes inceſſit.Tū
odium quoddam ex inuidia aduerſus ditiores cohorta.Cūq; ſpartiatæ circiter ſeptīgētos relicti eſſent(ex
his centum ferme agros atq; oēs fortunas poſſidebāt)Cætera multitudo egens atq; abiecta in urbe mane
bat ocioſa:externa bella ſegniter & inuite gerens:ſemperq; ad ciuiles motus intenta & concitandæ ſeditio
nis tēpus obſeruans præſentiū reꝝ mutationē facere cupiebat.His de cauſis ꝑmotus Agis rē optimā qua/
lis & ipſe erat perficere aggreſſus eſt:omnes uidelicet ad æqualitatē redigere atq; urbē hominibus replere.
Iuuenes igitur q̄primū præter oīum ſpem illi paruerunt:ſtudioſe cū illo ad uirtutē ſeſe accīgentes & cū ue
ſte pariter uiuendi cōſuetudinē ad libertatē reſpicientes permutarūt:ſenioꝝ uero maior pars ꝙ in hac ue/
luti labe diutius permanſiſſent:non ſecus ac ſerui in fuga deprehenſi ad dominū:ſic ad Lycurgū reduci re
formidabant:ac propterea Agidē præſentiū reꝝ conditionē deplorantē cupientēq; in antiquā uiuendi di/
gnitatē Spartā reſtituere grauiter accuſabant.Lyſander uero cognomēto Libius & Mādroclidas Efanis fi
lius atq; īſuper Ageſilaus negocio ſuſcepto adoleſcētis ambitionē magis magiſq; incitabant. Hoꝝ Liſan/
der magnæ apud ſuos ciues auctoritatis habebatur.Mādroclidas uero orationis uehemētia inter oēs græ
cos excellēs aſtutiā ſumma nō mediocri permixtam audaciæ habere putabatur.Ageſilaum aūt regis auū/
culū ſatis oratione potentē:ueꝝ natura mollē & pecuniæ cupidū filius concitabat Ippomedō: qui bellicis
operibus inſignis magnā inter æquales laudē fuerat & gloriā conſecutus.Verum nō alia magis cauſa im/

pulisse uidetur ageſilaum:ut ſeſe rebus innouandis admiſceret q̃ æris alieni magnitudo:quo ſe facile ſolui
ſperabat p̄ſenti ſtatu ciuitatis immutato. Vt primum igitur ageſilaū ſibi cōciliaſſe animaduertit: nō ultra
cūctandum arbitratus:mat rem quoq; ſuā quæ ageſilai ſoror erat:in ſententiam trahere aggreſſus eſt. Ea
ſiqdem clientū oberatorūq; & cognatoꝝ multitudīe plurimū potēs ī ciuitate reip. quoq; adminiſtrationē
q̄dam ex parte attingere nō dubitabat. Hæc primo filii ꝓpoſitum audiens a tali ſentētia iuuenē deterrere
conata eſt tanq̃ inania q̄dam ſupraq; uires agere cupiētem. Vbi uero ageſilaus illā cohortatus bene de ſuc/
ceſſu reꝝ ſperare perſuaſit filii uoluntati facile acquieuit:cum præſertim ex altera parte filius īſtaret rogās
ut facultatibus q̄s haberent ad gloriā & honorem adipiſcendum uti ſe pateref:ꝙ alios reges diuitiis adæ/
quare impoſſimibile ſibi eēt:ſingulos enim Satrapum familiares ac ſeruos:p̄terea qui Ptolomei Seleucīq;
tutores eſſent:omnes qui unq̃ Spartæ regnauerint reges longe diutius ſuperare. Quod ſi ipſe modeſtia ac
magnitudine animi illoꝝ delitias ſupgreſſus æquabilitatē atq; cōcordiā in ciuitatē reduxiſſet:foret: ut bo
ni ueriq; regis nomē & gloriā conſequaf:his adhortationibus mulieres impulſæ adeo priſtinā ſentētiam
mutauerūt:ut ipſæ quoq; gloriæ cupiditate flagrātes ultro iuuenem ad rem pagendā impellerēt:atq; ho/
neſtatis amore tanq̃ diuino quodā numine afflatæ & agidē ꝓperare aſſidue hortarenf:qn etiam conuoca
tis amicis cōſilium aperiētes illos ad ferēdum auxilium hortabāf. Idem quoq; mulieribus aliis p̄dicabant
cum ſcirent Lacedæmonios mulieribus obſequētes non minus publica q̃ priuata cōſilia cum illis ſolitos
cōmunicare:atq; ad agendum ēt ſocias adhibere. Erat aūt ꝑ id tpis diuitiaꝝ maxima pars apud mulieres:
quod ſane plurimum ad rem pagendam difficultatis agidi afferebat. Reſiſtebāt enim mulieres nō mō pp
delitiaꝝ quibus aſſueuerāt cupiditatem:ueꝝ etiam ꝙ potētia & honore quem ex diuitiaꝝ poſſeſſione cō/
ſequebanf:eo modo priuari ſe penitus aīaduertebāt. Omnes igif ad Leonidam cōuerſæ ꝙ is maior natu
eſſet:hortari ut ſe Agidis cōſiliis opponeret:eiuſq; impediret conatus:& exoptabat ſane Leonidas ferre di/
uitibus auxilium:ſed ueritus potētiam plæbis quā reꝝ mutationem affectare cognouerat:nihil palam cō
tra agidē tentare auſus eſt:ſed clāculum ꝑturbare illius incœpta conabaf:& crebris illum apud diuites ca/
lumniis criminari:dicens illum eoꝝ bona q̄ſi tyrānidis mercedem pauperibus diſtribuere:& agroꝝ diui
ſione ac miſſione debitoꝝ plures ſibi ſatellites q̃ Spartæ ciues cōparare. His tamē nihilo deterritus agis:ut
Lyſander Ephorus crearef effecit:quo facto ſtatim cōtra ſeniores rogationē tulit:in q̃ capita p̄cipue conti/
nebanf huiuſcemodi:ut debitoribus omne penitus debitum dimitteref & agroꝝ per hunc modum par
titio fieret:ut qcquid agri intra cōuallem quæ Pellenæ adiacet uſq; ad Taigetā & Selaſiam cōtinef in qua/
ter mille & qngentas partes diuideref. Quod uero extra hos terminos relinquif:in partes qnquies mille
tribueref:& hæc qdem colonis q arma ferre poſſent adſcriberenf:illa uero his qui urbem incolerent ſpar
tiatis: quoꝝ numerus ex finitimis accolis expleri poſſet:eos legendo qui liberaliter ingenueq; nutriti æta/
te ac corpore roboris uigerent:Hos in quindecim claſſes oportere diſtribui:quaꝝ aliqua ducentos dūta/
xat:aliqua uero q̄dringentos uiros cōtineret:atq; ii uiuēdi cōſuetudinem ſeruare cogerenf:quā olī maio/
res ſpartiataꝝ habuiſſe cōſtaret. Latā pſcriptāq; rogationē cū ſenatus minime cōprobaret:Lyſander popu
lo ad cōcionem uocato multa ꝓſuadenda rogatione uerba fecit. Poſt eum Mādroclidas & Ageſilaus ora/
tione habita admonebat:ne ꝓpter hoīum paucoꝝ luxuriam & delitias antiquā Spartanoꝝ dignitatē iacē
tem negligi paterenf. Et cum antiqua deoꝝ oracula in memoriā reuocarēt:iubētia ipſos auaritiā tāq̃ reꝝ
omnium ꝑniciosiſſimam cauere:tum nouiſſime ex Paſiphea reſpōſum acceptū diligente aīaduerterent.
Huic templū erat & ſacrificiū in urbe conſtitutū:ipſam uero nōnulli unā ex Athlātiadibus ex Ioue genitā
fuiſſe tradūt:quæ Hāmonē peperit. Alii uero Caſſandrā Priami filiam eō in loco mortuā atq; ſepultā hoc
nomīe uocatā fuiſſe ꝓhibēt:ꝙ oībus petētibus oracula p̄beret. Philarchus aūt refert amiclæ filiā Daphnē:
cū Apollinē uim afferre uolentē aufugeret:in plantā fuiſſe cōuerſam:atq; ab eodē deo diuinandi accepiſſe
poteſtatē. Ab hac igitur plurimis Spartiatis reſpōſa fuiſſe tradebātur iubētia cunctos ad æqualitatē redigi
ſecundū legē:quā de hoc ipſo Lycurgus tulerat. Poſt illoꝝ orationē Agis ipſe rex in mediū ꝓgreſſus quan/
ti eſſent utilitatis allaturi ciuitati:ſi hanc rogationē cōfirmaſſent:breui oratione monſtrauit:ac ſe primū
oīum facultates proprias in mediū ponere uelle:non ſane exiguas ob agroꝝ multitudinē:quos partim ad
colendū partim ad paſcenda pecora idoneos haberet. Inſuper talenta ſexcenta argenti ſignati idem : quoq;
matrē atq; auiā amicos præterea & domeſticos omnes:quos ditiſſimos eſſe Spartiatū cōſtaret facere para
tos eſſe. His auditis obſtupefacta multitudo adoleſcētis regis magnanimitatē admirabatur:ſummāq; pro
pterea gratiam eſt a populo cōſecutus aſſerentibus cunctis uix tandē poſt annos trecētos hūc ſolum q me
rito Spartanoꝝ rex dici poſſet inuentū eſſe. Leonidas āt tūc maxime ſummis uiribus cōtra Agidē niteba/
tur:nō ignorans ſi cōprobata eſſet rogatio:fore ut ipſe quoq; eadē facere coactus:nō idem apud ſuos ciues
gratiæ eſſet habiturus:ſed cū oēs ciues diuitias proprias in mediū cōtuliſſent:ei ſoli gratias a populo refe/
rendas:qui huius rei princeps atq; auctor extitiſſet:Igif ſpectantibus cunctis Leonidas agidē rogauit:num
uirum iuſtū ac ſtudioſum fuiſſe Lycurgū putaret. Id cū aſſentiretur Agis:Quando igitur Leonidas inquit
aut debitoꝝ dimiſſiones Licurgus cōſtituit:aut peregrinos adminiſtrandæ reip. uoluit eſſe principes: qp/
pe qui nō ſatis fore ſaluam ciuitatē arbitratus eſt:niſi peregrini ex ea pellerētur. Ad hæc agis nil mirum eſt
inquit uiri ſpartiatæ:ſi apud exteros educatus atq; eruditus Leonidas:utpote qui ex ſatrapum aulis ſum/
pta uxore filios procrearit:Lycurgum atq; eius ignorat īſtituta:qui debitum atq; uſuram una cum num/
mis expulit e ciuitate peregrinos quoq; eiiciendos cenſuit:qui non eam quam ipſe inſtituerat:uiuēdi nor/
mam & inſtitutum ſeruare uellent:non ſane corporibus illorum hoſtis exiſtens:ſed uiuēdi eorum modū
reformidans:ne ciuibus ſuis permixti eos quoq; luxuriæ & diuitiarum inficerent cupiditate. Conſtat enī

eundem ipſum Terſandrum atq; Thaletem:tum ét Pherecidem q̄q̄ peregrini eſſent:libéter habuiſſe in ci/
uitate:ꝙ eadem ſecum philoſophari atq; ſentire illos animaduertit. Tu uero q eum plærūq; laudare con/
ſueuiſti:ꝙ cum Ephorus eſſet:duas ex nouem chordis:q̄s in cithara muſicus Phronides habebat dolabra
abſcidit. Tum eos q poſteris tp̄ibus idem in Timotheo fecere:quoná pacto uituperare non audes:q molli/
cie atq; luxuria tum ſuperbia atq; cupiditate pugnare Spartam ſtudioſe conamur: quaſi illi ipſi nõ ob hác
cám in muſicis cantibus licétiam ac uoluptatem nimiam cõpeſcere uoluerint:ne ab huiuſmodi cantibus
deliniti ciuium animi ad eos mores uitáq; ꝓlaberent̃:quæ diſſoná ſibiipſi atq; diſcordem ciuitatem effi/
ceret. Ex eo primũ oĩs ad agidem applicuit multitudo:diuites aũt Leonidá ſequebant̃:ne ſe in tãto diſcri/
mine deſertos eſſe patereſ̃ orátes:iidem ét ſeniores quoꝝ maxima erat in cõſultádo auctoritas ut rogatiõi
aduerſaret̃ cõpulere. Quapropter euenit ut rogationé pars maior abrogaret. Inter hæc Lyſander adhuc i
magiſtratu cõſtitutus:Leonidá e ciuitate pellere tentauit:legem quádá peruetuſtá aduerſus illum excitás:
q̄ ꝓhibebat Heraclidé quépiá ex peregrina muliere filios ꝓcreare:Eadé quoq; plectédum capite ſtatuebat
eum:q Sparta diſcedés apud Exteras gentes habitaſſet. Hæc aduerſus Leonidá ꝓferri Lyſander inſtituit.
Ipſe aũt una cũ reliq̃s collegis cæleſte ſignũ obſeruabat. Erat át huius rei cõſuetudo q̄dam talis: ſingulis.n.
nouéniis Ephori nocté ſerená & luna carétem obſeruátes taciti ſub diuo cõſidebát cælũ reſpiciétes. Si q̄n/
do igit̃ ſtella ex parte aliq̄ diſcurrés in oppoſitá ſeſe parté cõtuliſſet:Indiciũ id eſſe putabát:reges aliq̄d con
tra deos ĩmortales deliquiſſe:ac ꝓpterea magiſtratu illis intercedebát:quoad ex Olympia aut Delphis re/
ferret̃ oraculũ ĩterdictis regibus afferens auxiliũ:Hoc igit̃ ſibi ſignũ apparuiſſe Lyſander p̄dicás Leonidæ
diem dixit:ꝓductis teſtibus obiiciés illum ex Aſiatica muliere duos filios ꝓcreaſſe:atq; inde crebris iniu/
riis contumeliiſq; ab uxore laceſſitum rediſſe in patriá:& regnum per id temporis forte ſucceſſoribus ua/
cuum occupaſſe. Inſuper Cleombroto p̄ſuaſit ut regnum quod ad ſe iure pertineret repoſceret. Erat auté
Cleombrotus Leonidæ gener ex regia ſtirpe generis originé ducés. His rebus p̄territus Leonidas:cum ſta
tuta die uocatus ad iudicium non ueniſſe:abſens regno priuatus eſt:atq; in eius locum Cleombrotus rex
inſtitutus. Poſtq̄ Lyſander peracto tépore magiſtratu deceſſit:Ephori qui illi in magiſtratu ſucceſſere Leo
nidam ſupplicem miſerati:Lyſandrum & Mádroclidá in iudicium uocauere:ꝙ aduerſus legum inſtituta
debitorum miſſiones & diuiſiones agrorum fieri decreuiſſent. Illi igitur imminens periculum formidá/
tes regibus perſuaſerunt:ut cõmuni cõſenſui in idem tendétes Ephoroꝝ decreta irrita facerent. Inerat eni
peruetuſtum ſane inſtitutum:ut ſi quando reges inter ſe diſſiderent:in eius ſentétiam quæ utilior uidere
tur decreta fierét:quáuis altero aduerſante ꝙ ſi cõmuni conſenſu aliquid ambo reges ſtatuiſſent. Contra
hoc pugnare nemini licere. Siquis uero aliquid facere tentaſſet:hunc contra leges facere uideri. His igitur
permoti rationibus ambo reges amicorum multitudine coacta in forum deſcendétes Ephoros e ſelis de/
turbant. Ephoris aliis in eorum locum ſuffectis e quoꝝ numero fuit Ageſilaus:inde armata multitudine
ad eos q in carcere erant ſoluendos proceſſere. Ob hoc iam terribiles aduerſariis facti plurimos ĩterfectuꝝ
putabantur. Quod tamen longe ſecus euenit. Nemo enim illoꝝ iuſſu interfectus eſt:quin etiam Tegeam
ꝓficiſcentem leonidam:cum miſſi ab Ageſilao milites occidere ſtatuiſſent: Agis id p̄ſentiens alios q eum
tutarentur celerrime ſubmiſit:qui eum circũſtantes Tegeam uſq; incolumé perduxere. Rebus igit̃ i hunc
modum conſtitutis:cum iam omnia proſpere ſuccederent:ac nemo iam cœptis obſiſtere auderet: Ageſi/
laus unus cuncta ſubuertit pulcherrimá legem & laconũ moribus maxime congruentem ob turpiſſimũ
auaritiæ morbum corrumpens. Ná cũ ipſe præceptoris agros q̄plurimos eoſdemq; pulcherrimos poſſi/
deret:inſup magno ære alieno eſſet obſtrictus. cũ neq; creditoribus ſoluere nec agros quos habebat dimit
tere uellet. Agidi perſuaſit:ſi utráq; ré eodem tépore efficere aggrederetur:æris ſcilicet alieni miſſioné & di
uiſionem agroꝝ nimis illum ciuitati nouationis allatuꝝ:ꝙ ſi primo debitoꝝ miſſione facta his qui agros
poſſident indulgere uiſus fuerit:fore paulopoſt ut animis iam ab odio quodámodo reſidentibus facile di
uiſionem agroꝝ adiuuantibus illis conficiat. Hæc & qui circa Lyſandrum erant ab Ageſilao decepti fieri
ſuadebant. Itaq; tabulas quibus debitorum nomina cõtinebátur:omnes in forum quod Clarium appel/
lant comportare iuſſi ſunt:hiſq; in unum coaceruatis ignis iniectus eſt. Exorta igitur flamma cum diuites
ac feneratores qui adſtabant triſtes abirent. Ageſilaus quaſi calamitatibus illorum inſultans nunq̄ ſe clari/
us lumen aut ignem puriorem uidiſſe iactabat. Inde cum plures diuiſionem quoq; agrorum fieri poſtula
rent:regeſq; etiam id fieri oportere cenſerent. Ageſilaus cauſas quaſdam cunctandi in medium proferens:
& alias ex aliis iugiter nectens:eo uſq; temporis rem defferendo protraxit:quoad Agis ab Achæis Lacedæ
monum ſociis accerſitus in expeditionem proficiſci coactus eſt. Aetoli náq; per id temporis opibus floren
tes per Megarenſes in Peloponneſum traiecerunt:quorum uiribus obſiſtere cupiens Aratus Achæorum
imperator ſtudioſe copias parabat:atq; Ephoros miſſis litteris huius rei fecerat certiores:qui amore beni/
uolentiaq; in ſocios commoti. Agidem repente ferre auxilium compulere:præſertim cum Lacedæmonũ
iuuentus promptiſſime militiam poſceret. [illegible]niores igitur e quibus maxime conſtabat exercitus tum qui
dem pauperes:attamen ære alieno ſoluti ut oſtendimus:cum poſt reditum ex militia diuiſionem agroꝝ
fiendam ſperarent:mirabili quodam modo Agidem obſeruabant:eiq; in omnibus libenter obſequeban/
tur:adeo ut finitimis populis admirabile uideretur:ꝙ illos nemini nocentes máſueteq; & ſine ullo prope
modum ſtrepitu per peloponneſum facientes iter intuerentur:multiq; græcorum uetuſta tempora ĩme/
moriam redigentes mutuo ſeſe interogabant:qualem fuiſſe laconici exercitus obſeruantiam putandum
eſſet:cum Ageſilaum aut Lyſandrum aut ueterem illum Leonidam habebat imperatores: quandoquidé
erga impuberem adhuc imperatorem tanta ſit exercitus reuerentia & obſeruatio. At uero adoleſcens ipſe

frugalitate & laboꝝ tolerãtia cum ueſtiũ atq; armoꝝ ornatu nihil a quouis gregario milite differret:mirabile in ſe cunctoꝝ ſtudiũ cõcitabat:ditioribus tamẽ haud q̃q̃ hæc reꝝ placebat ꝑmutatio: uerẽtibus ne finitimis populis motus cãm huius exẽpli nouitas p̃ſtaret.Interea penes Corithũ Arato cõgreſſus Agis cũ de belligerãdi rõne cõſultarent:ꝓmptitudinẽ quãdã nõ leuitati ꝑmixtã & audaciã neq̃q̃ rõnis expertẽ ſibi ineſſe mõſtrauit.Dicebat.n.ſibi optimũ uideri:ut hoſtibus intra illoꝝ fines bellum ĩferrent:nec ꝑmittẽdũ ut peloponẽſi clauſtra ĩgrederent̃:ſe tamẽ in cũctis arati cõſiliis obtẽperaturũ:utpote ætate grãdioris ac imperatoris Acheoꝝ:q̃bus ipſe nõ imperaturus ſed auxiliũ laturus adueniſſet: Veꝝ de his Bato Sinopeus aliter ſcripſit.Tradit.n.Agidem arato iubẽte uoluiſſe pugnare:ſed hunc ego arati ſcripta de rebus his rõnem afferẽtis legiſſe nõ arbitror.Scribit.n.aratus cũ oẽs ꝓpemodum fructus ab agroꝝ cultoribus ĩ loca tuta cõuecti ſint:lõge ſibi melius uideri hoſtes ĩtactos relĩquere:q̃ pugnãdo ſummã totius rei indiſcrimẽ adducere.Poſtq̃ igit̃ aratus hoſtiũ cõgreſſum deuitãs collaudato ſocios dimiſit:Agis magna in ſe admiratiõe cõcitata domũ rediit:& iã ſpartæ tumultus haud mediocris magnaq; reꝝ cœpta erat ꝑturbatio. Ageſilaus.n. Ephorus iteꝝ creatus nullis erga ciues iniuriis abſtinebat:dũmodo pecunias quacunq; rõne pararet.Itaq; mẽſium tredecim exegerat tributa:q̈uis aperte legibus id agere ꝓhiberet̃ nulla tempoꝝ neceſſitate poſcẽte.Poſt hæc illoꝝ q̃bus iniurias attulerat metu ꝑculſus:cum ſe oĩbus odioſum eſſe animaduerteret: milites cum armis cuſtodiæ cã circa ſe habere cœpit:q̃bus ſtipatus ueniebat ĩ curiam:e regibus alteꝝ penitus cõtẽnens:agidem uero affinitatis potius q̃ regni cã mediocriter honorãs.Itaq; uix dum finito magiſtratu rõnem inibat:ut in ꝓximum quoq; tẽpus Ephorus crearet̃.Ea res inimicis ꝓperandi cauſam attulit:quo imminẽs ab eo ꝑiculum euitarent.Facta igit̃ cõſpiratione Leonidã palam e Thegea reuocãtes in magiſtratu:cõſtituere lætis animis negociũ ſpectante multitudine:ꝙ ob ꝓhibitã ab Ageſilao agroꝝ diuiſionẽ ſeſe deluſos deceptoſq; fuiſſe putabãt:attamen Ageſilaum filius Hyppomedon q ꝓpter eximias uirtutes cunctis ciuibus clariſſimus erat:clãculum e periculo ſubtractum ſeruauit incolumen.E regibus aũt Agis q̃dẽ in Aſylum quod Calchychon appellãt:Cleombrotus aũt in Neptũni tẽplum cõfugit:huic iratior Leonidas omiſſo tunc Agide ad eũ capiẽdum cũ armatis militibus acceſſit:iuſte ſe illi iraſci clamitãs: ꝙ cũ gener eius eſſet:inſidiis cõparatis exutum regno ẽt e ciuitate pepulerat.Ad ea Cleombrotus nihil reſponpere ualens:tacitus incertuſq; cõſilii ſedebat.Chilonis erat Leonidæ filia:quæ cum pater a Cleombroto dãnatus eſt:grauiter illius iniuriam ferens auxiliũ afferre conata fuerat:& a uiro diſcedẽs atq; apud partem habitãs opera ſua quoad poterat illius leuabat calamitatem.Illo aũt ex urbe depulſo diſcedente mœſta lugubriſq; & aduerſus Cleombrotum indignabunda uixerat.Ea tunc igit̃ in cõtrarium uertente fortuna apud patrẽ ꝓ uiro ſupplicare cogebat̃.Itaq; inter paruos alios filios media duplexq; manus tendens apud eum conſedit.Admirãtibus cũctis mulieris tum benignitatem tum pietatem erga uiꝝ p̃cipuã:atq; ob id ipm lachrymãtibus ipſa ut erat peplum incõpoſito trahens comis nullo ornatu aut ordine fluentibus:hunc mihi inquid habitum atq; hãc formã o pater nõ Cleombroti miſericordia impoſuit:ſed luctus q poſt exilii tui calamitatem perpetuus mihi comes adhæſit.Veꝝ igit̃ decet uictore te rege & in patriam reſtituto in huiuſmodi ſqualore uerſari? an uero ſplendidas & maieſtate regia dignas ueſtes accipiẽtem paulopoſt uiꝝ cui uirgo ẽt nupſi interẽptum aſpicere? qui niſi filioꝝ atq; uxoris lachrymis flexerit ſeueritatem tuã:maiores ẽt q tuipſe uoles temeritatis ſuæ pœnas dabit:ſiquidem me quã uehementer amat in conſpectu ſuo morientẽ uiſurus eſt.Qua enim iãiã ultra fiducia inter cæteras mulieres mihi uiuere licet:quippe cui nec apud uirum nec apud patrem ſupplicanti miſericordiæ locus ullus relinquit̃? Veꝝ ea me cõditiõe genitã puto:ut & uxor & filia ſemper apud meos miſera atq; cõtempta fore debeã.Quod ſiqua eſt idonea ratio dep̃cãdi:illa me tunc uſam fuiſſe arbitror.cum uiri iniuſticiam accuſans illius erga te ſeuitiam deteſtabar:ſed tu nunc omnes eius iniurias iniuſtiſſimas fuiſſe cõprobas:ſiquidẽ regnũ tanti faciendum eſſe demõſtras : ut eius potiundi cauſa & generos & filios necare fas eſſe arbĩtreris.Hæc magna cũ grauitate locuta Chilonis faciẽ ſupra Cleombroti caput depoſuit:oculos uero lachrymis & mærore graues in eos qui circum adſtabant defixit.Leonidas uero pauca cũ amicis locutus Cleombrotũ exulem eſſe iuſſit: filiã ut ſecũ maneret orabat:ꝙ eũ uſq; adeo ſibi deditũ agnoſceret:ut uiro qui tã grauiter cõtra ſe deliquiſſet:ſui gratia pepercerit:nec tamen id filiæ perſuadere potuit:ſed ſui genti uiro filiorum alteꝝ in manus tradens:alterum uero ipſa ex manu ducens:aram dei iuxta quã conſederãt:uenerata una cũ uiro e templo digreſſa eſt: magnum profecto uirtutis exemplũ ut niſi penitus inanis gloriæ tumiditate Cleombroti mens obcæcata eſſet: ſibi fœlicius exilium q̃ regnũ ob talẽ mulierem exiſtimare deberet.Plus igitur Cleombroto Leonidas Ephoris quoq; magiſtratu ſe abdicare iuſſis aliiſq; in eoꝝ locũ ſuffectis:ipſe inſidias Agidi parare adortus eſt:ac primo leuibus uerbis hortari:ut omni timore depoſito ſecum una regnare uellet:facile enim a ciuibus ueniam impetraturum:ꝙ intelligant eum cum propter adoleſcentiã:tum ꝓpter ambitionẽ ab Ageſilao fuiſſe deceptum.His uerbis cum nihilo magis e ſententia dimoueretur Agis:atq; in ciuitate uitam duceret: Leonidas aperte illum inſectari deſtitit:uerum Amphares & Demochares unaq; cum his Archeſilaus frequenter illum adire multaq; ſecum loqui aſſueuerunt:& iã eouſq; familiaritatis proceſſerant:ut e templo digreſſum ad balneum quod non procul aberat:plærumq; deducerent:atq; ĩde locum rurſus uſq; ad tẽplum proſequeretur.Erant enim iam pridem ob diuturnam conſuetudinem ſumma illi familiaritate cõiuncti Præcipue uero inter cæteros Amſares qui ueſtes plærũq; ab Ageſiſtrata dono capiens cõuiuio quoq; ab eadem perſæpe excipiebatur.Is maxime inſidias Agidi comparans uehemẽter Leonidam atq; Ephoros:e quorum numero ipſe erat unus:contra Agidem irritabat:mulieribus facile ſe Leonidam placaturũ eſſe dictitãs.Cum igitur Agis aſſidue ſe intra templum contineret:niſi cum forte ad balneum quod antea

diximus ꝓficiſceret̃:ibi eum deprehẽdere cum extra templũ eſſet ſtatuerũt.Igit̃ lauãtem illum aliquãdo
cõſpicati redeuntẽ poſtea ad tẽplum obuiã facti ſalutauere: atq; inito (ut antea cõſueuerãt) ſermõe iocis ri/
ſuq; fraudem diſſimulãtes ꝑducebãt.Cũq; ad obliquũ uiæ quæ ad carcerem ducit ꝑueniſſent: Amphares
qui ob magiſtratũ quẽ gerebat: Agidi intereundum ꝓpius adſtabat:apprehẽſa ueſte ego te inqt ad Epho/
ros Agis deduco:rõnem eoꝝ q̃ in magiſtratu geſſiſti dictuꝝ.Demochares uero & robore & magnitudie
corporis ꝑſtans ueſte circa eius collum obuoluta reluctãtem trahebat.Cæteri uero ad id negociũ ꝑparati
retro ꝓſequebãt.Cũq; nemo auxiliũ ferre auderet:oĩum ope deſtitutus in carcerẽ cõiectus eſt.Iamq; Leo/
nidas mercenarios milites cum armis ducẽs aderat:& totã domũ armatis circũſepſerat.Ephori ãt ad agi/
dem ingreſſi cum ſenatoribus aliquot quos una ſecum ſentire nouerãt:ut iudicii ſpeciem q̃dam ꝑberent:
iuſſerunt Agidem de rebus a ſe in adminiſtrãda rep.geſtis dicere.Cum ad hæc agis illoꝝ cognita ſimula/
tione ſubrixiſſet:amphares impudẽtiæ illũ ſe dixit accuſare:alius uere q̃ſi euadẽdi piculi occaſionẽ mon/
ſtrare uolẽs iterrogauit:an q̃ geſſerat ab ageſilao & Lyſandro coactus geſſiſſet.Cum ille ſe a nemĩe coactũ
ea geſſiſſe:fateret̃:ſed Lycurgi amore atq; admiratiõe cõmotũ eãdẽ reip.gubernãdæ rõnem inire:uoluiſſe
rurſus idẽ Ephorus an talia ſe aggreſſum fuiſſe pœniteret iterrogauit.Agis uero nulla ſe tãgi pœnitẽtia ꝓ
his dixit:quæ prudẽter honeſteq; cõſuluiſſet:quis mortem ſibi ea de cã ſubeũdam aĩaduerteret.His audi
tis Ephori morte dãnatum ut in dechada ipſum deducerent:miniſtris ꝑcepere.Eſt autem dechas in carce
re locus in quo morte damnatos ſtrangulari conſuetudo fuit.Animaduertens autem Demochares mini
ſtros agidem attrectare nõ audere:necnon & conductos milites id muneris refugere:ꝙ nefas arbitrarent̃
corpori regio manus afferre:ipſe minitabundus & aduerſus illos conuitia iactans in eum quem diximus
locum agidem traxit:& iam captiuitatis huius ad populũ fama ꝑuenerat:& fluctuantis multitudinis ſtre
pitus ante carceris ianuam audiebat̃.Iamq; agidis mater &auia ad carceris fores peruenerant:clamoribus
atq; ululatibus petentes ut Lacedæmonum regi apud ſuos ciues dicendi cauſam poteſtas fieret:quibus re
bus agidis hoſtes perterriti ſupplicium de ipſo ſumere properabant:ueriti ne futura nocte frequentior cõ
ueniens multitudo e carcere ipſum diriperet.Deductus igitur ad ſupplicium agis:cum littorem plorantẽ
& circa opus titubãtem animaduertiſſet:omitte ꝓ me has lachrymas amice inquit.Sic enim iniuſte con/
traq; ciuitatis leges moriẽs longe melior ſum.q̃ qui me nuper morte damnarunt:atq; hæc dicẽs ultro col
lum laqueo innectendum ꝑbuit.Amphares poſt hæc acarceris ianuã ueniens:cum ageſiſtratam ob dolo/
ris magnitudinẽ humi proſtratã offendiſſet:ꝓpter eam quam ſecum habuerat familiaritatem:manu illã
ſubleuans nihil eſt inquit quod de agide pertimeſcas:nulla enim ſibi uis aut crudelitas affert̃: quin etiam
ſi placet ad filium ingredi potes.Ipſa uero ut matrem quoq;ducere liceret rogante:nihil inquit amphares
ipſam etiam tecum ducere prohibet.Ambas itaq; de manu ſumens cum introduxiſſet:carceris fores poſt
ſe claudi imperat.& archidamiam ſane ꝑcedere iuſſit mulierem iam propemodum ſenio confectam.Sed
quæ maximo honore ſummaq; apud ciues dignitate & de publicis rebus peritia haberet̃.Hãc igit̃ut dixi
præcedentem cum interfici amphares præcepiſſet:ageſiſtratam ad filium ingredi iubet:quæ ut primo lo
cum ingreſſa eſt humi iacentem filium ac matrem mortuam quidem uerum adhnc e laqueo pẽdentem
cõſpexit:atq; ipſa miniſtros adiuuãs cum ꝓpriis manibus e laqueo matrẽ depoſuiſſet iuxta agidis corpus
extenſam compoſuit:utrũq; una & eadem contegens ueſte.Tum ſupra filii corpus procumbens diuq; fa/
ciem illius exoſculata:nimia fili in patriam caritas:nimiaq; humanitas ac mãſuetudo te ſimul ĩquit &nos
perdidit.Amphares autem ab hoſtio carceris iſta proſpiciens ac ſimul uoces exaudiens:locum in quo ip/
ſa erat ingreſſus iracundia exæſtuans:ꝙ talia inqt filio ſuaſiſti Ageſiſtrata:eadẽ tu quoq; es paſſura:& age/
ſiſtrata ſeſe laqueo ſubmittens in hoc duntaxat inquit Spartæ utilis fuit Cum tanti ſceleris fama in popu/
lum manaſſet:& tria eſſent elata cadauera nõ tãtum apud ciues poterat timor quin palã de his quæ geſta
fuerant quererentur:atq; apertum odium in Leonidam ampharemq; demõſtrarent:nihil ſceleſtius nihil
magis impium Spartæ geſtum eſſe dictitantes:ex quo Dorii Peloponneſum tenuere.Lacedæmonioꝝ.n.
regi ne in pugna quidem obuiantes hoſtes temere manus afferre audere:ſed retrocedere potius conſueuiſ
ſe regiam maieſtatem uenerantes.Itaq; cũ per multa aduerſus græcos Lacedæmonii bella geſſerit:unum
dũtaxat Cleombrotũ ante Philippi tẽpora ĩ leutris uulneratũ occubuiſſe memoriæ proditum ẽ.Meſſenii
uero Theopompum quoq; ab ariſtomene interfectum aſſerunt:quibus minime aſſentiũtur Lacedæmo/
nii:neq; enim interfectum ſed uulneratum duntaxat fuiſſe perhibent.Verum hæc ambiguitatis nonnihil
habent:ſed Spartæ quidem primum agidem ex his qui regnarunt ab Ephoris interfectum fuiſſe conſtat.
Opus ſane pulcherrimũ & Sparta dignum in ciuitate moliri auſum:cum & in ea eſſet adhuc ærate conſti/
tutus:in qua homines ſiquid errauerint:facile ueniã conſequi ſolent:atq; ab amicis potius q̃ inimicis accu
ſandus:ꝙ & Leonidã periculo liberauerit:& tantũ cæteris adhibuerit fidei:ꝙ eſſet ĩgenio mitis ac ꝑhuma
nus.Interfecto agide Leonidas fratrẽ eius archidamũ ꝙ repente ex urbe aufugerat:cõprehẽdere nõ ualuit.
At uero agidis uxorẽ cũ infanti filio relictã:cũ ex mariti domo iuitã abſtrahi iuſſiſſet.Cleomeni filio quãq̃
admodũ adoleſcenti in matrimoniũ dedit:neq; enĩ illã alteri nubere uolebat:ꝙ cum eſſet Gilippi filia ma
gnas ex illius hæreditate diuitias poſſidebat:præterea corporis forma cæteris etatis ſuæ mulieribus præ/
ſtare dicebat̃.Hæc igitur Cleomeni cõiuncta q̃uis extremo odio Leonidã odiſſet:ſummo tamẽ amore&
beniuolẽtia Cleomenẽ cõplexa eſt:qui & ipſam mutuo diligẽs non paꝝ eius ſortẽ miſerabatur: ſiquando
agidis memoria incidiſſet:atq; eo magis illã amabat:quo magis defuncti uiri memoriã colere animaduer
tebat.Itaq; ſæpius illam de rebus ab agide geſtis interrogabat diligenter : his quæ ab ea dicerentur men/
tem adhibens:cum agidis mentẽ conſiliaq; referret.Erat aũt gloriæ appetẽs:magnanimuſq; natura Cleo

menes:ad frugalitaté uero modeſtiáqꝫ non minus agide ꝓcliuis:cautione uero ac manſuetudie nequaquá
par:ſed inerant aío ſtimulus & appetitus qdam uehementior ad id qđ honeſtū ſibi uidetur aſſidue ipſum
cōpellens.Itaqꝫ optimū fore putabat ſi uolentes ciues ad honeſtá uiuédi normá redigere poſſet: ſin minus
non abſurdū eſſe arbitrabať ipſos per uim ad meliores mores cōpellere nec ſane placebant ei deſidia uolu/
ptaſqꝫ ciuitatis:qbus plæroſqꝫ deditos aíaduertebat.Regis uero mores nulli negocio aium ītendentis mo
done quis ociū cui uacabat interpellaret.Præterea deliciaꝝ proſecutioné ſummopere dánabat. Ná ex hac
regis negligentia fiebat:ut publicaꝝ reꝝ cura poſt habita quiſqꝫ lucro & cōmodis propriis indulgeret.Ex
ercitationis uero modeſtiæqꝫ iuuentutis ꝑterea æqualitatis ac fortitudinis quæ oía ſimul cū Agidæ iterie/
rant:ne meminiſſe quidé ſatis tutū putabatur:Traditur adoleſcenté adhuc Cleomené philoſophiæ operá
dediſſe:cū Spherus qdam Boriſtenes Lacedæmoné ueniens erudiendis adoleſcentibus uacaret.Hic Sphe/
rus inter Zenonis Cicei diſcipulos principes habebať.Hic igiť magnitudiné aí ac fortitudiné quá in Cleo
mene deprehenderat:uehementer amans magis magiſqꝫ illius ambitioné excitauerat.Ná Leonidam illum
uetuſtioré memoriæ proditū eſt:interrogatū aliquádo qualis ſibi poeta fuiſſe uidereť Tyrtheus: reſpon/
diſſe bonū ad iuuenū animos incitandos.Illius.n.carminibus permoti tanq̃ aliquo furore correpti: nullis
parcentes periculis īpugnas ruunt.ueꝝ Stoicoꝝ diſciplina acumen habet quoddá:quo magna & acuta in/
genia facile ad ſecuritaté eriguntť:ita ut nihil ꝑtimeſcere conſueſcant:qđ ſi in facilé ac manſuetum aium in
ciderit:illū in ꝓprio bono conſeruat atqꝫ corroborat.Igiť poſt leonidæ morté cū regnū Cleomenes ſuſce/
piſſet:ciues oíno moribus ſolutos aíaduertit:cū diuites luxuriæ delitiiſqꝫ uacantes reip.curationé conténe
rent:plæbs auté erga priuatas res male ſeſe habens ad bellū penitus inutilis procul ab oí dignitatis aut ho/
noris cura uitá duceret:& regiæ qdem poteſtatis nomen dūtaxat apud ſe eſſe conſpiciebat.Poteſtaté uero
oium reꝝ ſtatim ꝑmutare cōſtituit.Erat ei inter amicos ꝓcipuus qdam nomine Xenarus:q cū illū in ado/
leſcentia adamaſſet:quod inſpirare appellant Lacedæmonii : poſtea ſemper in eius permanſerat amic itia
Huius igitur animū explorare cupiens Cleomenes:conſiliū diſſimulans rogitabat qualis illi rex uiſus fuiſ/
ſet Agis:& quo pacto quorūqꝫ conſilio eá reip.inſtituendæ uiam ingreſſus eſſet.At Xenarus primo nō īui
tus talia meminiſſe & libēter ſingula quoná pacto geſta eént enarrare.Poſt ubi cleomené his rebus magis
permoueri atqꝫ adhibere animū intellexit:ꝙ eadé ſæpius narrata rurſus etiá peteret audire: iratus ei quaſi
non ſatis mentis compos eſſet:paulatim ſeſe ab eius colloquio conſuetudineqꝫ remouit:nulli tamé diſſen/
ſionis cauſas aperiens.Igitur abnuente negociū Xenaro:Cleomenes alios quoqꝫ amicos idem animo habi
turos exiſtimans:ipſe intra ſe rei totius peragendæ modū componere ſtatuit.Cunqꝫ in bello faciliore q̃ in
pace ad res permutandas occaſioné fore putaret: Aduerſus Achæos ciuitatem cōcitauit:ipſis ultro calum/
niæ materiá ſubminiſtrantibus. Aratus enim plurimū inter Achæos ea tempeſtate potens Pelopōneſum
oém in uná conferendi tributi redigere ſocietaté conatus eſt:atqꝫ hūc ſibi multoꝝ laboꝝ & diuturnæ mi/
litiæ finé propoſuerat:putans ita demū ab externis hoſtibus Peloponneſos inſuperabiles fore.Cū huic re/
liqui ferme omnes aſſentirentur:Elienſes Lacedæmoniiqꝫ aduerſabantur:& præterea Arcadum pars quæ
Lacedæmoniis fauebat.Igitur poſt Leonidæ obitū aratus arcadibus bellū ītulit:eos maxime qui achæorū
finibus adiacent:ladibus premens.Lacedæmonios uero & Cleomené:ꝙ eſſet admodum adoleſcens con/
tenebat.His de cauſis Ephori cōmoti Cleomené cū exercitu miſere:ut palladis téplū in Veluina poſitū oc/
cuparet.Illinc ení in agrū laconicū ingreſſus patet:& tū forte Lacedæmoniis de eo loco aduerſus Megali/
politanos erat diſceptatio.Hūc igiť locū Cleomenes occupatū cū muris præſidiiſqꝫ muniſſet : aratus nul/
la prius belli denūciatione facta noctu exercitū ducés ī Tegeatas & Orchomenios ꝓficiſciť:ſuperans ꝑ pro
ditiones eas urbes occupare poſſe.Veꝝ proditoribus ob timoré ꝓmiſſam operá haud quaq̃ præſtantibus
aratus eodé quo uenerat itinere:regreſſus ē:putás ꝓfectioné hanc ob celeritaté latere:ad hunc Cleomenes
ironia q̃dá & diſſimulatiõe utés táq̃ ad amicū ſcripſit:rogás quá ī parté noctu duxiſſet exercitū:ad hæc ara
tus reſcripſit nūtiatū ſibi eé uelle Cleomené Veluiná munire:ſe uero ut id ꝓhiberet noctu cū exercitu ꝓfe
ctū.Ad ea Cleomenes alio miſſo nuntio ſe quidé his quæ ille reſpondiſſet fidé adhibere inquit:ſed rogare
niſi quid forte ſit impedimento:ut reſcribat:quaná de cauſa laternas ſecū & ſcalas detuliſſet.Ad hoc dictū
ſubridens Aratus:qualis iſte eſſet adoleſcens īterrogauit.Tū Democrates Lacedæmonioꝝ exul : ego tibi
inquit ſiquid aduerſus Lacedæmonios moliris :properandū cenſeo anteq̃ pullus hic per ætaté aculeo uti
poſſit.His peractis Cleomeni cū paucis admodū equitibus & peditibus trecentis in arcadiam ad concitan
dū bellū profecto Ephori magnitudiné belli formidátes:ut retrocederet īperarūt:quoꝝ ille præceptis cū
paruiſſet:Aratus repēte Caphias occupauit.Tū Ephori Cleomené rurſus ad ea loca exercitū ducere præ/
ceperunt:qui cū Methidrio capto argolicū agꝝ ꝑuaderet:Achæi uiginti miliū peditū & eqtū mille exerci
tū emiſere:Quibus copiis ariſtomachus præerat īperator:q cū apud Palantiū ſeſe arato cōiunxiſſet:cleo/
menes pugnādi copiá hoſtibus fecit.Veꝝ aratus eius audaciá reformidás:īperatoré a certamine deterrens
retrocedere hortatus eſt.Quapropter multis probris ab Achæis laceſſitus:a Lacedæmoniis uero deluſus
atqꝫ contéptus abiit:ꝙ eos tantopere metuiſſet:cū nō amplius qnqꝫ milibus militū per id téporis ī exerci/
tu habuiſſent.Ex hoc magna Cleomenes audacia uir haberi cœpit.Ipſe quoqꝫ maiore iá īter ciues fiducia
uerſabatur:cū plæriqꝫ illius geſta cōſiderátes ueteꝝ regū ſibi uenire ī memoriá aſſererét: ſub quibus Lace
dæmonii nunq̃ de numero hoſtiū ſed ubiná conſediſſent percunctari ſoliti fuerunt . Poſt hæc Elienſibus
ab achæis bello preſſis Cleomenes auxilium ferés primo aduentu circa Lyceū achæoꝝ exercitū fugauit:
& fugientes inſecutus permultos occidit:plurimos etiam uiuentes cæpit:atqꝫ ita fuſus fugatuſqꝫ exercitus
eſt:ut aratum in ea pugna cecidiſſe apud plæroſque fama uulgauerit. Verum ipſe diligenter occaſione ca/

ꝓtata repente ex pugna Mantineam ſe cõtulit:atq; eam urbem nihil tale ſuſpicantibus ciuibus improuiſo
adortus cũ occupaſſet ꝑſidiis firmauit.Igiť Lacedæmonii cũ belli cœpta haud quaq̃ ſuccederẽt:Cleomenẽ
coꝝ quæ in exercitu geſſerat rõnem reddere poſtulabãt.His cauſis permotus Cleomenes Archidamum
Agidis fratrẽ Meſſana Lacedæmonẽ reuocare conſtituit:ꝗ ad eũ ex altera familia ſucceſſionis iure regnũ
ſpectabat:exiſtimãs ita demũ Ephoroꝝ poteſtatẽ imbecilliorẽ futurã:ſi regnũ oĩ ex parte ꝑfectum ſtabili
tumq; fuiſſet.At hi q interficiendi Agidis cã fuerant:ueriti ne regnũ capiente Archidamo ꝑpetrati ſceleris
pænas darent:clanculũ uenientẽ læti excepere atq; in urbẽ deductũ interfecerunt:ſiue iuito Cleomene ut
Philarchus arbitrať:ſiue amicoꝝ conſiliis ꝑſuaſo.Magna &.n.facinoris huius culpa in eos redundauit:q
Cleomenẽ huic ſceleri ꝑ uim aſſentiri coegiſſent.Poſt hæc rurſus ad ꝑmutandũ ſtatum ciuitatis intendẽs
aĩum Ephoris pecunia delinitis:ut ſibi exercitũ decernãt ꝑſuadet:multos ſibi ꝑ matris humanitatẽ libera
litatẽq; cõcilians:Ea ſiquidẽ pecunias aſſidue filio ſubminiſtrãs:apud oẽs gratiã inire conabatur: qn etiam
quo maiorem filio conciliaret beniuolentiã:q̃q̃ penitus a nuptiis eius animus abhorreret tũ: uiro q pluri
mum per id tẽporis ĩ ciuitate poterat:in matrimoniũ iungi paſſa eſt:ut ꝑ eum ſtabiliorẽ filio potentiã cõ
ſtitueret:Educẽs igiť exercitum Cleomenes Leutas megalipolitani agri ciuitatẽ occupauit.Aduerſus hũc
Achæi Aratum cũ exercitus proficiſci iubẽt:& ſub ipſa urbe ſtructis aciebus cũ dimicaſſent:parte dũtaxat
exercitus cleomenes ſuperatus ẽ.Nam uallem quãdam ſatis ꝓfundã aratus Achæos tranſire ꝑſequendi cã
ꝓhibuit.Id Lidiades Megalipolitanus cum aĩaduertiſſet:ita ſimul atq; indignatione ꝑcitus equites q ſecũ
aderant cohortatus in hoſtes emiſit:qui dum fugientes perſequuntur incautius in locum multis arbuſtis
uinetiſq; præterea foſſis & murorum ruinis impeditiſſimum deuenere:quod ubi Cleomenes animaduer
tit:Tarentinos & Cretenſes milites impeditos hoſtes ĩuadere iubet:a quibus Lidiades cum oĩ equitatu cir
cũuentus fortiter dimicans occubuit.Hac uictoria ſublati Lacedæmoni magno clamore ĩ Achæos ferebã
tur.Cũq; non procul iam abeſſent:omnẽ exercitum in fugam uertere:in qua cum plurima etiã cecidiſſent
reliquorum corpora ad ſepulturam petentibus hoſtibus conceſſit Cleomenes. Verũ Lidiadæ cadauer ad
ſe portari iubens:cum purpureo amictu coronaq; ipſum ornaſſet:ad Megalipolis portas deferri præcepit.
Hic Lidiades uir magna uirtute atq; animo fuit:qui etiam depoſita tyrannide ciuibus in libertatẽ reſtitu
tis perſuaſit:ut ſeſe ac ciuitatem Achæis permittente.His ita geſtis Cleomenes maiora iam animo percipi
ens non dubitabat:quin facile Achæos eẽt ſuperaturus:modo rebus domi pro ſuo arbitrio uti poſſet. Igi
tur Megiſconum uictricum ſuum admonet opus eſſe:ut pulſis e magiſtratu Ephoris & priuatorum ciui
um fortunis in cõmune poſitis atq; omnibus ciuibus ad æqualitatem redactis totius græciæ pricipatum
Lacedæmoniis uendicent:quibus ille cum facile aſſentiretur:paucos præterea ex amicis huius conſilii par
ticipes aſſumpſit.Talia meditante Cleomene forte accidit:ut ex ephoris cuidã in Paſyphæ templo dormi
enti ſomnium appareret huiuſmodi.Videbatur.n.quo in loco Ephori iuri dicendo conuenire aſſueuerãt
unã dũtaxat ſellã exiſtere:quattuor aũt quæ antea fuerãt deiectas eſſe.quo ſpectaculo cũ ipſe attonitus mi
raretur:uocem e templi adyto uiſus eſt audire:quæ diceret:hoc Spartæ fatale eſſe.Hæc ut geſta fuerant cũ
Ephorus Cleomeni nuntiaret:primo quidẽ turbatus cleomenes ne forte ſui tentãdi gratia hæc ab Epho
ro fingerentur ſuſpicabatur.Poſtq̃ uero nihil illum mentiri animaduertit:maiori fiducia deſtinatum iam
animo opus aggrediens:quotquot in ciuitate ſuſpectos habebat:& quos cœptis ſuis cenſebat aduerſari ſe
cum in exercitu ducens Hiream & Alſeam achæoꝝ ciuitatis cœpit:& frumenti plurimũ Orchomenium
importari iuſſit.Inde contra Mantineã duxit exercitũ.Itaq; multis magniſq; negociis ciues ĩplicans:& mo
do huc modo illuc rapiẽs exercitũ effecit:ut magna pars illorum quos ſecũ duxerat:ultro ab ipſo peterent
ut in arcadia ſubſiſtere liceret.Poſt hæc mercenarios milites ſecum ducens Spartã rediit:atq; ĩ itinere plu
rimos quos ſibi fidos eſſe nouerat:conſilia cum ipſis cõmunicando rei gerendæ ſocios adiunxit: tantaque
celeritate iter illud confecit:ut pene cœnantes oppreſſerit Ephoros.Cũ enim ciuitati iã propinquaret.Eu
riclidam ad locũ ubi Ephori conuiuabantur præmittit:quaſi noua quædam ab exercitu nũtiaturꝫ.Tyn
chium uero ac duos ex his qui ſecum fuerant educati : quos Lacedæmonii Samotrachas appellant : cum
paucis militibus ſubſequi iubet.Cunq; adhuc Euriclidas apud Ephoros in colloquio uarſaretur:ſuperue
nientes qui a cleomene miſſi fuerant:nudatis gladiis Ephoros inuaſere.Itaq; primus omnium agileus in
ipſo impetu grauiter ſaucius cum ſeſe mortuum ſimularet:diu immobilis humi proſtratus iacuit: demũ
nemine animaduertente in Sacellũ timori dicatum:quod triclinio proximum erat:clanculum ſe ꝓripuit
id cum ſemper alias clauſum eſſe conſueuiſſet:tunc forte quadam agilei bono homine patebat. In id igiť
ingreſſus agileus hoſtio clauſo delituit.Quattuor uero interfectis Ephoris ſupra decem etiam ex his qui
auxilium ferre uoluerant cecidere.Eorum uero qui intermes quietique ſpectabant:nemini omnino uis ẽ
allata:nec uolentium ciuitate egredi quiſquam prohibitus eſt:qui etiam agileus poſtridie a ſacello digreſ
ſus ueniam meruit.Sunt autem haud Lacedæmonios non timori tantum:ſed morti etiam & riſui & aliis
huiuſcemodi affectibus templa dicata.Timorem autem non ſicut alios dæmonas uenerantur : quos tan
q̃ noxios abeſſe procul a ciuitate uolunt:ſed rempu.maxime timore contineri arbitrantur.Iccirco Ephori
cũ primo ineunt magiſtratũ:ut Ariſtoteles inqt:dimiſſo per urbẽ ꝓcone ciuibus præcipiũt:ut ſinguli bar
bã circa mentũ tondeant:& legibus obſeruandis intendant animũ:ne forte contra quẽpiam ſeuire cogan
tur.At qui ut arbitror de tolenda barba præceptum eo ſpectat:ut iuniores etiam in rebus minimis obtẽ
perare magiſtratibus aſueſcant:quin etiã fortitudinem non cauentiam metus ſed ignominiæ ac turpidi
nis.timorem quendam exiſtimaſſe priſci uidentur.Qui enim maxime leges timẽt:hi aduerſus hoſtes au
daciſſimi ſunt:& aſpera laborioſaq; perpeti minime formidãt:qui male audire plurimũ timẽt.Recte itaq;

dixiſſe uidet poeta inquiens:Hinc timor:illinc urgebat uerecundia.Homerus quoq dicentē inducit Helenam:O metuende mihi ſemp ſemperq uerende Care ſocer.& alibi:Tanti ac tremebundi uerebant ductores ſuos.Nā uereri timereq pcipuum multitudinis eſſe uidet.Propterea Lacedæmonii iuxta Ephororū tricliniū timoris ſacellū poſitum eſt.Poſtridie Cleomenes octuaginta ciues pſcriptos in exiliū miſit diſectiſq Ephorox ſellis unā dūtaxat ſtare permiſit:in qua ſedens ipſe iura populo dicturus erat. Poſt hæc aduocata cōcione de his q̄ ab eo fuerant acta diſſeruit:& a Lycurgo narrādi principiū faciēs dixit eius regis tēporibus ſeniores quoſdā regibus ad cōſultandū adhibitos fuiſſe:atq eo pacto diu rēp.diligēter adminiſtratā nullo alio eguiſſe magiſtratu.Procedente uero tēpore cū bello Meſinenſi magno ſane ac diuturno reges ad exercitū impliciti tenerent:nec domi iuridicundo uacare poſſent:quoſdam ex amicox numero a regibus fuiſſe delectos:q domi apud ciues īterea regis uicē gerētes Ephori ſunt appellati: diutiuſq hanc permanſiſſe conſuetudinē:ut Ephori p miniſtris regū haberentur:idē paulatim oēm ī ſe tranſtuliſſe potētiā:eoq iā licētiæ pueniſſe:ut ſeorſum a rege magiſtratū ppriū Ephoriā cōſtituerit. Eox uero qd antea dixiſſet ſignū eēt:q accerſentibus regē ephoris:nec primæ nec ſecūdæ uocatiōi rex paret:tertio uero uocatus exurgens ad eos pficiſcitur:ac primū quidē Aſteropeiū quēdam fuiſſe:qui maxime Ephorox potentiam auxerit:quē multis poſt Lycurgum ætatibus hunc magiſtratū geſiſſe conſtat: Vex ſe arbitrari ſatius fuiſſe potentia quā habebant uti moderate:q omnem ſibi licentiā arrogantes legitime a rep.inſtitutā legis poteſtatem ſoluere conari:quod eos iā ſæpenumero tentaſſe non eſt obſcurum:cū regum alios e ciuitate pepulerint:alios indicta cauſa extremo affecerīt ſupplicio:qd ſane haud quaq̄ ultra fuerat tolerandū:ut pulcherrima diuiniſſimaq omniū quæ unq̄ Spartæ fuerint poteſtas hox ſuperbia licentiaq interiret. Quod ſi mihi inquit ſine cuiuſq cæde licuiſſet inueteratos ciuitatis morbo ſanare:nimios uidelicet ſumptus atq delicias inſuper æris alieni magnitudinem atq uſuras:tum his etiā antiquiora mala:diuitias ac paupertatem:fœliciſſimū utiq regum oīum me fuiſſe arbitrarer:q tanq̄ medicus abſq dolore patriæ mederi uoluiſſem.Nūc aūt neceſſitatis huius Lycurgum teſtē imploro:q cum neq rex eſſet:nec ullum oīno gereret magiſtratū:ſed priuatus regnum occupare uolens:cū armis ī concionē pceſſit:cuius timore percitus Carilus rex cōfugit ī tēplum.Inde q erat ingenio mitis & amator patriæ repente Lycurgo ī rebus agendis ſocium ſeſe pbuit:eūq ī pmutando ſtatū ciuitatis adiuuit.Satis igit ipſa re cōprobauit Lycurgus nō facile poſſe abſq ui & timore ſtatū ciuitatis pmutari:qbus ego tamen modeſtiſſime uſus ſum:eos dūtaxat eiiciens e ciuitate quos Lacedæmoniox ſaluti īpedimento futuros eē cognouerā. At uero oēs qui ſunt in ciuitate: oportet agros reliquaſq fortunas ī cōmune conferre:atq omne æs alienū debitoribus condonare.Prætерea ex peregrinis eos eligere q nobiſcū una in ciuitate habēdi ſunt:ut hoc pacto optimi oīum euadētes ſpartiatæ ciuitatē a piculis tutari poſſint utq Etholis & illyriis pdas e Laconica abigēdi finē īponamus ſiquidē ipſi ob id dūtaxat talia audent:q uacuā defenſoribus regionē conſpiciunt.His dictis primus ipſe fortunas oēs ī mediū contulit.idē & uictricus eius Megiſtonus & amicox cæteri fecere:quos oēs ſubinde ciues ſubſecuti ſunt:ager ēt oīs æqua in ſingulos portione diuiſus eſt:cuius partē his ēt quos in exiliū miſerat adiudicauit.Tū ciues oēs in certos diſtribuit ordines:ac rebus iam quiete cōſtitutis:colonis quos fidiſſimos eſſe arbitrabatur:quiq īgenio:præſtabāt:ciuitatē ſuppleuit:& militū quattuor milia ex iiſdē cōſcripta docuit p lanceis ſariſſis uti:quas utraq manu & geſtare & torquere aſſuefecit.Præterea clypeū non ex anulo ſuſpenſum:ſed brachio inſertū geſtare docuit.His peractis ad iuuenū diſciplinas & uiuendi normā īſtituendā conuertit animū:in quo Sphero pcipue adiutore uſum fuiſſe tradunt: & repente gymnaſia paleſtraſq ſatis congruo erexit ornatu.Pauci igitur neceſſitate coacti:ſed hi etiā q̄uis inuiti uerum pars maior uolens in generoſam & ueterē laconicā uiuendi conſuetudinē rediere:quin etiā quo Monarchiæ nominis inſolētiā leniret.Euclidā fratrē ſecū regnare iuſſit:& tūc dūtaxat apud ſpartiatas duos ex eadē familia regnare cōtigit.Rebus igitur urbanis ita ut diximus conſtitutis: cum audiſſet aratū atq achæos maxime ſe per id tēporis ciues eſſe arbitrari:q Cleomenem propter regni nouitatē ab urbe nequaq̄ diſceſſux putarent:ne tāta rerum perturbatione commotam atq adhuc ſuſpenſam relinqueret ciuitatem: nō indecorū nec inutile fore putauit ſui exercitus promptitudinem & fœrocitatem hoſtibus oſtentare.Igitur agrum megalipolitanum ingreſſus:lateq cuncta populatus ingenti præda ditatum exercitum reduxit:cum plurimum detrimenti hoſtibus intuliſſet.Inde uenientes Meſſana Bacchanalium artifices apprehendens conſtituto p temporis & loci opportunitate theatro in hoſtili terra minas conferens quadraginta per integrum diem ludos inſtituit: eoſq ſedens ipſe ſpectauit:non q ſpectaculi admodum uoluptate aut cupiditate teneretur ſed tanquam hoſtium dedecori inſudans : ac ſimul licentiam & contemptum oſtentans ſuum . Conſtat ex regiis græcorum exercitibus hunc ſolum neque minos aut pſaltrias neque fidicinas habuiſſe : ſed omni penitus adulatiōe ac ſcurilitate omniq petulantia carebat:cum iuuenes perdiſcendis moribus:ſenes uero iiſdem edocendis operæ plurimū ac temporis impertirent. Quod ſiquando relaxationis aliqd affectarent:eā facetiis liberalibus iociſq nō turpibus inuicem certantes aſſequebantur:quod uel maxime laconū eſſe uidetur.Quid uero utilitatis habeat huiuſmodi iocandi genus:in his quæ de Lycurgo ſcripta ſunt: enarrauimus.Vex īter oēs rex ipſe cæteris erat præceptor egregius:modeſtā & frugalem uitam ducens: nihil faſtus aut deliciax habentē ac uelut optimum exemplum uiuendi quod ſibi ad res gerēdas adiumēti plurimum attulit.Siquis enim alios ad reges acceſſerit: non tam diuitiax & luxus magnitudine obſtupeſceret:q ſuperbiā atq inſolentiā oderit:quibus faſtidioſe atq aſpere in eos qui ſua opera indigent:uti cōſueuerunt.Qui uero Cleomenem adhibant:cum tamen rex dici ſimul & haberi uellet:nō purpurā:nō laticlauū:nō tricliniorum aut ſellarum ingentes apparatus conſpiciebent:non littox aut ianitorum turbā:

non ſcribaꝝ multitudinem:qui diu multumqꝫ rogati uix tandem ꝑ litterulas reſpōdere dignant̄:ſed ipſe
breui tunica amictus ultro ſeſe uenientibus offerens aderat:petentibus comiter benigneqꝫ reſpōdens:ſum
maqꝫ humanitate & loqui &audire paratus.Itaqꝫ inter populares homīes utrunqꝫ ſors tuliſſet humaniter
benigneqꝫ uerſatus:carus acceptuſqꝫ oībus erat ſolum hunc dignū qui ab Hercule natus exiſtimet̄ dictiti
tibus.Cœnandi uero quotidianus apparatus uno dūtaxat poſito triclinio erat.Iſqꝫ exiguus ſane laconicæ
parſimoniæ cōueniens.Quod ſi ſeniores quoſdā aut hoſpites cōuiuio adhibuiſſet lecti alii duo ſterneban/
tur:ac paulo lautius miniſtri menſam ſtruebāt:nō aromatū dulcedīe aut uarioꝝ ſapoꝝ genere cōditis da
pibus:ſed tantū ut copia largior paulo & uinū aliquāto ſuauius eſſet.Nā amicoꝝ cuidam aliquādo ſubira
tus eſt:ꝙ hoſpites cōuiuio ſuſcipiens uinū nigrum dūtaxat:& panem duratū igni appoſuiſſet:ſicut in Lace
dæmonū celebritatibus:quā fiduciā nuncupant fieri conſueuit.Non.n.oportere inquit erga hoſpites tam
exacte laconicū morem ſeruare.ſublatis autē menſis tripes æneus cū æneo cratere qui uino plenus erat in/
ferri conſueuit:Duæ præterea ex argento phialæ cotilas binas capientes & argentea pocula admodū par/
ua:his quantū cuiqꝫ libuiſſet bibere licebat:nolenti autē nemo poculū porrigebat:aurium uero oblectatio
nec aderat ſane:neqꝫ admodū expetebat̄.Ipſe.n.ſermone ſuo potationes oblectare conſueuit: nunc ab aliis
quippiā interrogans:nunc aliqd ipſe narrās quod nec ſeria grauitate uacaret:& eēt grata feſtiuitate iocoqꝫ
non petulanti conditum.Largitiones autem qbus alii reges ad capiēdos hoīes uti cōſueuerunt: iniuſtas pe
nitus ac rege indignas arbitrabat̄:at ſermone blando atqꝫ humanitate cōplecti hoīes præterea fide atqꝫ in/
tegritate ad ſe amādum eoſdem allicere honeſtiſſimū & maxime regi conueniens exiſtimabat.Primi igit̄
Mantinenſes ipſum noctu uenientē in urbē introduxere:præſidioqꝫ Achæoꝝ deiecto ſeſe atqꝫ urbē illius
arbitrio permiſerunt:quibus ipſe remp.& reges reſtituens eadem die Tegeam eſt profectus: & paulo poſt
per arcadiam iter faciens Feras Achaiæ urbem ꝑuenit:eo propoſito ut uel pugnā cū Achæis decertaret:uel
aratum pugnā detrectantē quaſi uictum ſuperatumqꝫ ex Achaia pelleret.Erat aūt arati apud Achæos po/
tentia maxima.Igitur populariter egreſſis in campum Achæis cum caſtra in dimis Eccatoneū poſuiſſent:
accedens Cleomenes mediū ſe inter dimas & hoſtiū exercitū collocauit.Inde audacter Achæos prouocās
ut ſecum congrederetur effecit ipſiſqꝫ ſuperatis & in fugam uerſis plurimos in pugna interfecit:multos ēt
uiuentes cæpit.Poſt hanc pugnam motis ad langum caſtris:atqꝫ inde Achæorum pulſo præſidio ciuitatē
Elienſibus reſtituit.Sic igitur afflictis Achæorum opibus cū ſingulis annis exercitū educere Aratus cōſue/
uiſſet:tunc militiā recuſabat.Excuſationes quaſdā ſane inualidas petentibus atqꝫ hortantibus Achæis præ
tendens:quod ipſum non ſatis honeſte facere uidebat̄:qui in tempeſtate gubernaculū deteriori cōcederet:
& traditā ſibi a ciuibus negligeret poteſtatē.His auditis Cleomenes miſſis ad Achæos legatis nihil aſperū
aut ſuꝑbum poſtulabat.Veꝝ paulopoſt alios ſubmittēs ut ſeſe in eius dederint poteſtatē:ſibiqꝫ principatū
concederent ciuitatis petebat: aliud nihil eis allatuꝝ eſſe promittens.Nā & captiuos reddere & ademptos
agros reſtituere ſe uelle dicebat.Cū ad ea conſultanda inducias Achæi poſtulaſſent:& Cleomenē in Lernā
ad colloquiū uocarēt:ꝙ ibi totius gentis conciliū indixerāt:accidit ut cū ī itinere aquā bibiſſet Cleomenes
ſanguinis fluxu repente cōmoto ꝓpemodū ſuffocaretur:& uocis uſum penitus amitteret.Quapp nobilio
res ex captiuis ad Achæos remittens:& colloquio in aliud tēpus dilato:ipſe ad curandā ualitudinem Lace/
dæmonē ingreſſus ē.Creditur hāc uiri cunctationē extremā rebus græciæ perniciē attuliſſe:quæ illius du
ctu & auſpicio ꝑſentibus malis liberari : & certe Macedonū ſuperbiā atqꝫ auaritiam euitare facile poterat.
Aratus enim ſiue ꝙ Cleomeni diffideret:ſiue ꝙ eius formidaret potentiā:ſiue ꝙ illius inuideret fœlicitati
qua illū præter ſpem auctū animaduertebat:cū ſibi etiā turpiſſimū fore putaret:ſi diuturnā gloriā & græ/
ciæ principatum:quem annos tres & triginta tenuiſſet:ſubito ab adoleſcēte ſibi eripi pateretur:principio
Achæos quin ſe Cleomeni coniungerent:per uim prohibere conatus eſt:Poſt ubi parum id ſuccedere ani
maduertit:ꝙ audacia cleomenis Achæi perculſi:nequāq abeo deſciſcere auderent:præſertim cū nihil ī iu/
ſtū petere uideretur:ſi inantiquū uiuendi morē Lacedæmonii Peloponneſum redigere tentarēt:animum
ad opus conuertit cū omni græco hoīe īdignum tum ſibi ꝓpter res domi foriſqꝫ geſtas turpiſſimū mini/
meqꝫ conueniens.Id autē erat ut antigonum ī græciā reuocaret:& Macedonibus īpleret Peloponneſum:
quos inde adoleſcens ipſe pepulerat :Corinthi arce ex eoꝝ manibus liberata.Cunqꝫ regibus omnibus in/
fenſus eſſet:tum ꝑcipue antigonum ipſum maledictis probriſqꝫ lacerare coſueuerat:ut ex eius adhuc mo/
numentis apparet:quibus multa ſeſe ægiſſe:multa etiam fuiſſe perpeſſum pro athenienſium ſalute teſtat̄:
ut eoꝝ ciuitatē cuſtodia Macedonum liberaret:quos tamen in patriā ſuam atqꝫ intra domeſticos parietes
tunc armatos inducere properabat:ne Spartanoꝝ regem ab Hercule horiundum:qui uetuſtū patriæ mo
rē uiuendi ī uſum reuocās tanq̄ diſſolutā harmoniā moderabat̄:& ad ſanctas modeſtaſqꝫ Lycurgi leges &
uitā reducebat Sicyonū quoqꝫ regē inſcribi pateret̄.Cūqꝫ Laconici uictus ac ueſtitus aſperitatē refugeret:
& id quod īter Cleomenis īſtituta tanq̄ duriſſimū accuſabat:diuitiaꝝ & pauꝑtatis adæquationē diadema
ti purpurææqꝫ macedonicæ & īperioſis ſatrapū iuſſis ſeſe atqꝫ Achaiā oēm ſubdere nō dubitabat:ac ne cleo
menis præceptis obtēperaret antigono ſacra facere coronatuſqꝫ peana decātare ī eius honorē : qui apoſte/
matis morbo paulopoſt īteritus eſt:poterat ſuſtinere. Verum hæc non accuſandi arati gratia ſcripſimus.
Fuit enim uir alioquin græcia dignus & ſummis uirtutibus præditus:ſed ut humanæ naturæ ībecillitatē
miſerantes explicaremus:quæ nec etiā tantis ornata uirtutibus & tā ſanctis moribus inſtructa fructū iui/
dia carentem effere poteſt.Interea cum agros ad conuentum peragēdum achæi ueniſſent:eodemqꝫ Cleo
menes e Tegea mouens properaret:magna erat ſpes omnium fore:ut quæ agenda erant:inter eos cōpone
rentur.Igitur aratus conuentionibus cū antigono iā peractis ueritus ne ſi Cleomeni multitudinē alloquē/

di poteſtas fieret:aut ui aut ſuaſionibus in ſuam ſniam traheret:Achæos a Cleomene petere cõpulit ut uel
trigínta obſidibus acceptis ſolus ipſe ad colloquendũ ingrediatur ciuitaté:uel ad gymnaſium qđ cillaraui
um appellant extra ciuitaté cum exercitu ueniens colloquať.His mãdatis auditis Cleomenes magna ſe in
iuria ab illis affici quærebať:ꝗ oportuerat talia ſibi ſtatim a pricipio mandari:non cũ iam ad portas eorũ
eſſet promiſſis fraudantes uenienté expellere:epiſtolam quoq; ſuper hac re ad Achæos miſit.cuius maxi/
ma pars accuſationé Arati continebat.Multa etiã aratus ecõtra de Cleomene apud plæbé conquæſtus oi/
um aíos a conditiõibus pacis alienauit.Miſſo igiť præcone Cleomenes repente bellum Achæis indixit:ex
quo magna apud Achæos exorta eſt reꝝ permutatio:multæq; ab eis ciuitates defecere:cum plæbs agroꝝ
partitioné & debitoꝝ miſſioné ſperaret:primores multis de cauſis Aratũ grauiter ferrent:nõnullis etiá ſi/
bi ꝓpterea infenſis:ꝗ Macedones in Peloponneſum traducere tẽtaret.His rebus confiſus Cleomenes exer
citũ in Achiã traiecit:primoq; aduentu Pellené Achæorum præſidio pulſo occupauit:Inde in ferios & pé/
teleios mouit caſtra.at achæi ꝓditionem Corinthi formidantes equites plurimos atq; una cũ his externos
milites quos argis habebant ſubtractos e ciuitate ad cuſtodiendũ Corinthum miſere.Ipſi uero ꝑ Nemeá
deſcendentes argos ducebãt exercitũ:At Cleomenes id quod accidit arbitratus.fore ut magná turbationé
incuteret:ſi urbé imperita multitudine referctam & theatroꝝ ludis aſſuetá improuiſo adorireť: noctu ci/
uitatis mœnibus admouit exercitũ:& penes locũ qué ipſi aſpidem appellãt: muroꝝ parté ꝗ theatro adia/
cet occupauit.Eſt auté locus aſper ſane ac deuius:quem cũ occupatũ Argiui ſenſiſſent:ita oés animo ꝓcul/
ſiſunt:ut nemo ad reliquá ciuitatem tutádá adhibuerit menté:ſed ꝑſidium accipere atq; obſides dare ſeſe
paratos eſſe nuntiant:urbé uero illius permittere poteſtati.Præterea ſocietaté cũ Lacedæmoniis inire uel/
le.quæ res non paꝝ ſane ad Cleomenis gloriá & potentiá augendá profuit. Nunꝗ enim priores Lacedæ/
monũ reges eá urbem capere potuerunt:quin etiá Pyrrhus imperatoꝝ oíum bellicoſiſſimus habitus per
uim illá ingreſſus tamen capere nõ potuit ſed í ea occiſus oém etiá quá eatenus adeptus fuerat poteſtatem
amiſit.Oés igitur Cleomenis uehementiam & fortitudiné mirabantur.Cũq; ridentes antea non ſuo íge/
nio:ſed Lycurgi Soloniſq; ꝑcepta imitatum:& debitoꝝ dimiſſioné & diuiſionem agrorũ Spartæ conſtitu
iſſe dicerent:tunc ipſum ſubito apud Lacedæmonios ꝑmutationis cauſam fuiſſe palá fatebanť: quos uſq;
adeo impotẽtes antea fuiſſe conſtabat:ut Aetoli fines laconicos aliquãdo ígreſſi quinquaginta milia ſeruo
rũ adduxerint:unde facete dictũ ſenis cuiuſdá Lacedæmonii refertur:Plurimũ laconicá regionem hoſti/
bus debere:ꝗ ſe tanta leuaſſet multitudine:tunc non magno temporis interiecto ſpatio patriis tantũ legi/
bus moribuſq; reuocatis cũ in antiquis ueſtigiis uiuendi nõ ſecus ac ſi adeſſet Lycurgus cõſiſterét:eo glo/
riæ fortitudinis qđ ꝓceſſerant:ut ſibi totius græciæ principatũ deſtinarent.Captis Argis Fliontes & Cleo
ni ſubito ſeſe cleomeni tradidere.Forte ꝑ id temporis Aratus Corinthii uerſabať quoſdá qui Lacedæmo/
num partibus fauere dicebanť adhibitis quæſtiõibus ꝑquirés.Igitur de argoꝝ captiuitate nuncio accepto
cum ciuitatem omnem ad Cleomenem íclinatá de pellendis Achæis agitare ſenſiſſet:ciuibus í curiam cõ/
uocatis ipſe clanculũ inter homines dilapſus ad portam ciuitatis peruenit:Ibi paratum iam antea equum
conſcendens Suionem confugit:aſſerens omnes Corinthiorum equos uſq; ad necem fatigatos cum ipſis
inuicé decertarent:ut alter alterum ad nunciandam defectionem argos perueniret.At Cleomenem accu/
ſaſſe Corinthios aiebat:ꝗ aratum non cepiſſent:ſed permiſiſſent abire incolumé: Præterea Megiſtonum
a Cleomene miſſum fuiſſe dicebat:petenté ut corinthii arcé quá achæorum præſidio tenebant:magna pe
cunia accepta ſibi traderet:ſe uero ad ea reſpondiſſe id ſibi eſſe cõſuetudinis:ut diuitias habere ꝗ ab eiſdem
haberi malit:atq; hæc aratus ipſe ſcripta reliqt.Interea Cleomenes Treogeniis Epulaneriis atq; Hermioni
bus í amicitiá aſcitis Corinthũ ueniens arcé foſſa ualloq; circũdedit:cum illá ſibi achæi tradere noluiſſent.
arati uero amicos & curatores qui Corinthi erant.in urbe permanere iuſſit: oém ab illis iniuriá prohibés
& domos fortunaſq; omnes illis intactas relinquens.Tritimallũ quoq; meſſinenſem cũ his mandatis ad
Aratũ miſit:ut ſi ita ſibi uideatur cõmuni achæoꝝ Lacedæmoniorũq; præſidio munitá Corinthi arcem
cuſtodiát:priuati ipſi arato duplũ ꝗ a rege Ptolomeo acceperat:ſtipendiũ pollicens. His cũ reiectis condi/
tionibus aratus repente filium ac præterea e nobilitate adoleſcentes aliquot pro obſidibus ad antigonum
mittit:ſimulq; achæis perſuadet:ut uenienti antigono Corinthi arcé ſeſe daturos polliceantur.Quibus re
bus permotus Cleomenes infeſto agmine ſicyonũ agrum ingreſſus omni clade belli populatus eſt:Res í/
ſuper quæ arati fuerant.Corinthiorum decreto ſibi traditas dono ſuſcepit.Inter hæc antigono magnis co
piis Geraniá ingreſſo nõ uniuerſam Iſthmũ ſed loca tantum opportuna uallo foſſaq; munire Cleomenes
decreuit:& locoꝝ opportunitatibus utendo magis ipſos cõterere Macedones ꝗ aperto Marte cũ phalan/
ge pugnare ſtatuit.His igitur artibus utens in magná anxietaté antigonũ cõpulit:neq; enim paratũ antea
frumentũ exercitui ſuppetebat.neq; tuto rapere licebat cõmeatus Cleomene ſemper collatis caſtris íminé
te His igitur anguſtiis præſſus antigonus intẽpeſta nocte moués caſtra per Lycæũ & cleomenis manibus
dilabi fruſtra tentauit:militibus aliquot in ipſo tumultu amiſſis.qua uictoria elatus Cleomenes cæteriq;
qui circa ſe aderant:ad capiendũ cibũ diſcurrere:contẽnentes penitus antigonũ qui aſperrimis locis inclu/
ſus urgente neceſſitate inania quædá agitare animo uidebatur.Statuerat enim in ꝓmontoriũ quod hireo
imminet motis caſtris omnes copias nauibus Sicyoné traducere:qđ opus & téporis lõgitudiné & nõ me
diocré apparatũ efflagitabat.Eadé die nuncii ab arato miſſi ad antigonũ uenere petétes ut omni ſtudio ar
gos pergere properaret:ſtatuiſſe ení argiuos a Cleomene deficere.Huius auté defectionis princeps ariſto/
teles erat: qui facile multitudinem concitarat indignatam:ꝗ ſperatá debitorum dimiſſioné Cleomenes
non inſtituiſſet. Igitur acceptis ab antigono mille & quingentis Militibus aratus in Epidaurum uenit:

ſed eius aduentum Ariſtoteles non expectans conuocatis factionis ſuæ ciuibus:p̄ſidium qđ in arce erat ex
pugnare adortus eſt.Iamqꝫ aderat Sicyone Timoxenus cum Achæoꝝ copiis auxilium ferens.Hæc ſecun
da uigilia cū eēnt Cleomeni nuntiata:iracundia ꝑcitus Megiſtonū q̄primum ferre auxiliū Argiuis īperat,
Is.n.plura Cleomenē ꝓ argiuis fuerat deprecatus:ſuadens ut illoꝝ fidei permitteret ciuitatē: qn etiam uo
lentes ſuſpectos quoſdam e ciuitate pellere ꝓhibuerat:Hunc igiť cum duobus milibus armatoꝝ profici
ſci iubens:ipſe aduerſus antigonū conſtitit:ſimul Corinthios in fide continens:nec ſuis rebus diffidere ſua
dens:nihil.n.aduerſi argis contigiſſe:ſed tumultum dūtaxat ab hominibus paucis eē concitatum. Interea
ueniens argos Megiſtonus cum in pugna occubuiſſet:uix qui ī p̄ſidio erant cōſtituti:arcem tutari poterāt
itaqꝫ frequentibus nunciis ad Cleomenem miſſis ꝓpere afferre auxiliū poſtulabant.Veritus igiť Cleome
nes ne argis potiti hoſtes aditus ſibi in patriā īterdluderent:atqꝫ impune laconicam regionē populati Spar
tam defenſoribus uacuam obſiderent:Corintho exercitum adducens repente ciuitatē amiſit.Nam ſubito
poſt eius diſceſſum ingreſſus antigonus P̄ſidiis illam firmauit.Ipſe uero argos ueniens & ꝑ muros ciuitatē
ingreſſus:primos qui ꝓ muris in ſtatione erāt loco deiecit.Inde fornices qui circa aſpidem erāt demolitus
pugnam cum fautoribus achæorum qui intus erant conſeruit.Poſt hæc ſcalis admotis interiora urbis lo
ca occupauit:cum ſagittariis Cretenſibus in prima acie conſtitutis defenſores in propugnaculis conſiſtere
non permitterent.Poſtq̄ autem antigonum cum phalāge e ſublimi loco in planos campos deſcendētē cō
ſpexit:equitatum uero curſu effuſo ciuitatem petere animaduertit: diffiſus illam ultra iam tutari poſſe ſu
is omnibus ad ſe conuocatis incolumis abiit penes muros ciuitatis iter faciens.Cunqꝫ rebus maximis bre
ui temporis ſpatio potitus eſſet.quippe qui omnem fere Peloponneſum ſubegerit:breuiori etiam tempo
re eadem omnia miſit:militum nāqꝫ magna pars q̄primum abeuntem deſeruere:cæteri non multo poſt
urbes:in quibus præſidii cauſa locati erant:antigono tradiderunt.tantis belli anxietatibus preſſo:cum Te
geæ reliquias copiarum colligens ſubſtitiſſet:ſub ipſo ferme crepuſculo nuncii Lacedæmone uenientes ni
hilo minore calamitatis nuncium attulere:unice ſibi dilectam uxorem iteriiſſe:quam uſqꝫ adeo amauiſſe
conſtat:ut in medio uictoriarum curſu plærūqꝫ ab exercitu diſcedens:Spartam ad eā uiſendam redire cō
ſueuerit.Nā cum agidis cuius antea uxor fuerat ueneratione:tum uirtutibus propriis quibus erat ornata
ſupra quā dici poteſt illam amabat:q̄q̄ igitur magno dolore perculſus:ut par eſt adoleſcentem præſtātiſſi
ma pulcherrimaqꝫ uxore priuatū:nō tamen mærori ſuccubuit:nec perturbationi rationē atqꝫ animi ſub
didit magnitudinem:ſed uocem atqꝫ habitum eūdem ſeruans : quæ agēda opus eēnt ducibus partitus cū
Thegeatibus qđ optimū fore cenſebat ꝓ illorum ſalute conſuluiſſet:Lacedæmonem regreſſus ē:ibi poſtq̄
cū matre & filiis defunctæ uxoris caſum cōqueſtus eſt:ad publicas curas aīum cōuertit.Inter hæc ægypti
rex Ptolomeus nunciis litteriſqꝫ ad Cleomenē miſſis:auxilia aduerſus antigonū ultro pollicebatur:ſi ma
trem ſibi ac liberos pro obſidibus mittere uellet.Eam rē diutius Cleomenes matri aperire ob uerecundiā
diſtulit:ſæpiuſqꝫ prodendæ rei cauſa ad illā accedens:cum in eius conſpectum ueniſſet ſilentium tenebat:
ita ut mater hoc animaduertens ab amicis eius quidnā hæc rei eſſet ſciſcitaretur:tum ipſum bono animo
eſſe iubens hortaretur audacter quicquid uoluiſſet ab ea petere.His igitur hortationibus tandem motus
cleomenes audacia ſumpta rē oēm patefecit.Tum ſubridens mater:hoccine inquit erat mi nate quod to
tiens dicere aggreſſus formidabas?atqui magis decuit q̄primo nauibus corpuſculum hoc impoſitū quo
cunqꝫ libuiſſet mittere:præſertim ſiquid ex ea re utilitatis Spartæ prouentuꝝ arbitrareris:nec eatenus ex
pectandū quod ſenio confectum tabeſceret. Cuncti igitur læto animo profectionē comprobātes pedibus
in tenarū ire ibi priuſquā nauē conſcenderet Cratiſiclia Cleomenē ſolū ī Neptūni templum adductum cō
plexa ſæpius atqꝫ exoſculata:ubi pietate cōmotum animaduertit:age inquit Lacedæmonioꝝ rex:caue ne
quis e tēplo digreſſos lachrymantes aut indignū aliquid Sparta facientes nos animaduertat. Hoc enī dū
taxat præſtare nos poſſumus:ī cæteris uero ea fortuna quā dæmon dederit ſequetur.His dictis faciem ad
nauim conuerſa paruū Cleomenis filium manu trahens conſcendit:gubernatoremqꝫ ſubito curſum dirige
re iuſſit.Poſtq̄ in ægyptū ueniens Ptolomeū ab Antigono legatos ſuſcipere ac ſecū de conditionibus fien
dis agitare cōperit.Cleomenē uero nunciantibus quibuſdā audiuit:noluiſſe uocantibus ad pacem Achæis
aſſentiri:ꝙ matris cauſa iniuſſu Ptolomei bellū finire non auderet:ſcribens ad eū iuſſit ne quæ Sparta di
gna eēnt quæqꝫ ī rē ſuā conducerent facere cunctaretur:neue ob unius aniculæ atqꝫ infantis unius cauſam
tantopere Ptolomeū formidaret.Inter hæc antigonus Tegea occupata Mantineā inſuper atqꝫ Orchome
niū diripuerat:ita intra laconicos fines coartatus Cleomenes ſeruis oībus qui minas quinqꝫ atticas contu
liſſent libertatē propoſuit:& per hunc modū quingentis talētis coactis hominū duo milia ritu macedoni
co armauit:quos Antigoni argiraſpidis opponeret.Inde ad opus maximū profecto atqꝫ omnibus in expe
ctatum intēdit animum.Megalipolis erat ciuitas quæ nihilo Sparta minor aut uiribus inferior nullius i
perio ſubdita iu libertate degebat.Habebat autem ab antigono atqꝫ achæis auxilia per id temporis miſſa:
cum ſubſiſtens in pleuris antigonus:maxime ut ab achæis uocaretur obtabat :quod tandē adnitentibus
præcipue megalipolitanis eſt aſſecutus.Hanc igitur diripere Cleomenes ſtatuens cum nihil celeritate uti
lius fore inteligeret:milites quinqꝫ dieꝝ cocta cibaria deferre iubet:ac totius exercitus robur in Selaſiā du
cens tanq̄ fines argolicos inuaſurus repēte in Megalipolitanum agꝝ traiecit.Cūqꝫ apud Retheum poſitis
caſtris milites cibum capere iuſſiſſet.confeſtim per Heliconem ducens ciuitati admouit exercitum.Cūqꝫ
haud procul abeſſet pantheam cum duabus Lacedæmonū cohortibus præmittens:turrim quā defenſo
ribus uacuā eē intellexerat occupare iubet.Ipſe uero cū cæteris copiis rapti ſubſeq̄bať:Veꝝ pantheas non
modo præmonſtratum a Cleomene locum ſed magnam quoqꝫ murorum partem deſertam cōperiens:

quæcunq; poterat loca præſidiis firmans magnam muroꝝ partem deiecit. Cuſtodes autē quotcunq; ob/
uios habuit interfecit. Interim adueniens cum copiis Cleomenes anteaq̃ id ciues ſentirent: milites intra ci/
uitatē deduxerat. Ita uix tandem uulgata inter ciues calamitate: nōnulli reꝝ ſuaꝝ quicqd in manus uene/
rat aſportantes fugiebāt. Quidā uero ſumptis armis ad ꝓpellendos hoſtes ferebant. Veꝝ id fruſtra ſæpius
experti ſunt. Fugiētibus autē Cleomenes uim ulla afferri ꝓhibu t. Itaq; uix mille in pugna cecidere. Cæte/
ri uero cum cōiugibus ac liberis Meſſanam ꝓfecti ſunt. aliquot etiā ex his q arma ſumpſerāt: ſalute impe/
trata uiui ī hoſtium manus deuenere: ſed hi pauci admodum fuere: īter quos p̄cipui Lyſandrides & theari
des uiri cū generis nobilitate. tū opibus atq; potētia in ciuitate principes habiti eos cum milites q cæperant
agnouiſſent: ſubito ad Cleomenē ꝑduxere. Igitur Lyſandrides ꝓcul adhuc Cleomenē conſpicatus: magna
ipſum uoce cōpellans: ī manibus tuis poſitum ē inqt Lacedæmonum rex facinus oīum q̄ unq̄ geſſeris præ
clariſſimum ac p̄cipue rege dignum ꝑpetrare: unde etiā laudē ab oībus maximā cōſequeris. Intelligēs aūt
eius mentē Cleomenes: qdnā hoc ē rei Lyſandrides inqt: an me ciuitatē uobis reddere cēſes oportere: ſane
inqt idipſum tibi cenſeo faciēdū: nec talē tanq; p̄clarā ciuitatē: euertēdā ueꝝ his īplendā uiris q ſocii tibi fi/
deles atq; amici ꝑpetuo ſint futuri: quod tibi ꝓculdubio eueniet: ſi Megalipolitanis patriā reſtituēs eius po
puli ſaluator merito nuncupaberis. Poſt huius uerba Cleomenes cū aliquātulū tacitus ꝑſtitiſſet: perarduū
eſt īquit huic rei cōfidere: ſed uincat malo ſemp apud me gloriæ q̄ utilitatis cupiditas. Poſt hæc uiros quos
antea diximus & cum his una p̄conem ſuum Meſſanā dimiſit: q Megalopolitanis ciuibus nuntient patriā
his cōditionibus ab ſe reſtitui: ut ab Acheis diſſidētes ſocii atq; amici Lacedæmonioꝝ eſſe pergāt. His tam
benigne tāq; humaniter a Cleomene cōceſſis Megalipolitanos uti Philopomenes nō ꝑmiſit eos ab Achæ/
is deſciſcere ꝓhibens & ī Cleomenē calūnias iactitās. Aiebat. n. ipſum non quo ciuitatē reſtituere uellet talia
polliceri: ueꝝ ut oēs ciues captiuos habere poſſit. Hæc apud uulgus iactans Philopomenes Lyſandridā &
Thearidē Meſſana excellere iuſſit. Hic philopomenes īter Achæos facile priceps maximā apud oēs græcos
gloriā adeptus eſt: ut ſeorſum de illo ſcribētes docuimus. Ea poſtq̄ Cleomeni ſunt nunciata: cū eatenus ci/
uitatē ab oī clade ſeruaſſet incolumē: ut ne minimū quidē a quoquā diripi paſſus eſſet: tūc ira exaſperatus
fortunas omnes militibus diripiendas cōceſſit: ſtatuas uero & pictas tabulas quibus ea ciuitas abundabat:
Lacedæmonē portari iuſſit. Vrbē uero locis pluribus ac maxima quæq; ædificia ſubuertit: quædā etiā inie
cto igne cremauit. Inde ꝓpere Lacedæmonē reuerſus eſt: ueritus ne ꝑ eius abſentiā antigonus Achæiq; La/
conicam inuaderent. Veꝝ illi nihil tale agreſſi ſunt: q; habendo concilio fuerant occupati: in eo cum Ara/
tus de ſumma reꝝ dicturus pulpitū cōſcendiſſet: chlamyde circa faciē obuoluta diu tacitus atq; immobi/
lis cōſtitit admirantibus cunctis atq; ut loqueretur hortantibus Megalipolis inqt a Cleomene deiecta cor
ruit. His auditis repente concio ſoluta eſt oībus tum facti magnitudinē: tū celeritatē admirātibus ueꝝ An
tigonus ſi qua poſſet ratione tantæ cladi auxiliū ferre cupiens: militibus ut ad ſe conuenirent imperauit: q
cum tardius ex hybernis acceſſiſſent: illis in agro ubi cōſtiterant manere iuſſis: ipſe nō multos ſecū milites
ducens Argos profectus eſt. Quapropter alteꝝ Cleomenes cœptū de quo paulopoſt dicere aggrediemur:
quidā temere atq; incaute ſuſceptū arbitrātur: ueꝝ id polibius magno conſilio ſummaq; prudentia geſtū
fuiſſe teſtatur. Nā cū Macedones per ciuitates ī hybernis diſperſos animaduerteret: Antigonū uero Argis
cum amicis dūtaxat & Mercenariis militibus admodū paucis hybernantē: ī Argiuoꝝ agros īpetum fecit:
eo conſilio ut uel ꝑmotum uerecundiā Antigonū ad pugnādum eliceret: uel ī cāpum ꝓdire nō auſum ini
micoꝝ: quos Argis habebat calūniis obnoxium faceret. Quod ſane haud aliter q̄ ſperauerat accidit. Nā cū
Argiuoꝝ agri late uaſtarentur: cunctaq; rapinis aut incendio perirent: Argiui concurſu ad ædes Antigoni
facto: ſummis clamoribus poſcebant: ut uel ipſe ad pugnā tutandoſq; agros prodiret: uel ſi timore prohi/
beretur: ſaltē melioribus principatū cōcederet. Veꝝ antigonus ut peritū imperatorē decet: nō temere peri
clitari: nec ſuā ſociorūq; ſalutē fortunæ caſibus credere uolens: q̄q̄ multis probris contumeliiſq; laceſſitus:
tamen immobilis in ſententia perſtitit. Ita Cleomenes uſq; ad ciuitatis muros ducto exercitu uerbis quo/
q; grauioribus in hoſtes inſultās: eodem quo uenerat itinere retroceſſit: nec multopoſt cū Antigonum Te
gea profectū cōperiſſet: ut inde laconicū agꝝ adoriretur: ipſe diuerſis itineribus a leua exercitū ducens: ite/
rum Argis īprouiſus apparuit: atq; omnia late populatus: frumenta quæ iā ad maturitatem uergebāt om
nia uaſtauit: non falcibus aut gladiis ea metens: ſed ingentibus lignis ī frameæ formā fabricatis milites ī iti
nere quaſi ludentes uniuerſa frumenta conterebant. Cunq; ad Gymnaſiū quod Cillaraniū dicitur perue/
niſſent: milites ignē tectis iniicere uolentes a Cleomene ſunt prohibiti ut facile appareat ipſum nō ſua ſpō
te: ſed iracundiā exaſperatū ea quæ crudelius apud Megalipolim geſſerat perpetraſſe. Poſt hæc ubi Anti/
gonū Argos redeuntē ſaltus oēs colleſq; præſidiis occupaſſe cognouit: ut illū diſceſſu prohiberet: quaſi id
nihil ad ſe pertineret contēnere ſimulans: miſſo præcone claues Hyrei ad ſe mitti poſtulabat: ut ſacris deo
peractis abire poſſet: atq; ita uerbis hoſtes deludens cū rē diuinā ante fores tēpli peregiſſet: in Fliunta exer/
citū duxit: atq; inde præſidio deiecto Orchomeniū deſcendit: nō modo a ciuibus ſuis ueꝝ ēt ab hoſtibus
magni conſilii atq; animi uir & maximis rebus dignus iudicatus: quippe qui unius duntaxat ciuitatis opi
bus fræetus cōtra Macedonū opes: contraq; Peloponneſios oēs bellū ita gereret: ut non ſolū belli cladibus
intactos ſuos fines ſeruaret: ſed ultra hoſtiles agros populatus ciuitates ēt ualidiſſimas caperet: quod pro/
fecto mediocris & animi & uirtutis eē conſtat: Sed qui primus pecunias reꝝ agēdaꝝ neruos eē dixit: præ
cipue ad res bellicas reſpiciens ea dixiſſe uidetur. Nā & Demades iubentibus Atheniēſibus deductas tri/
remes nautis militibuſq; cōplere: cū pecunias nullas haberent oīno pecuniis primū inqt Demades opus ē.
Fertur ēt ueterē illū Archidamū peloponneſiaci belli principio conferenda tributa inter ſocios partiri iuſ/

ſum conſtituere dixiſſe perhibent. At.n.bellum non menſurato atq; ad ordinẽ inſtituto ueſcitur cibo. Si
cut igiť bene exercitato ad laboris tolerantiã corpore Atletæ ꝓcedente tempore q̃q̃ egregie arte inſtructos
atq; ad numeꝶ ſe mouentes aduerſarios uel ipſo pondere grauatos ſuperant: pari ratiõe Antigonus mul
tas diuerſis ex locis uires colligẽs bellũ facile tolerabat: ita ut demũ ſuccũbere Cleomenẽ neceſſe fuerit: cui
uix tantũ aderat facultatũ: ut conductis militibus ſtipendiũ: ciuibus autẽ uictum ſuppeditare poſſet: cum
alioquin domi ꝓſperius Cleomeni q̃ Antigono res ſuccederẽ. Barbaris ꝑ abſentiam regis occaſione inuen
ta Macedoniã inuadentibus. Illyrioꝶ enim qui Macedoniæ ſupereminent: nõ paruus exercitus Macedo
niã populabũdus intrauerat: quoꝶ aduentu perterriti macedones Antigonũ ex Peloponneſo reuocare co
gebanť: q̃ ſi hæc paulo ante pugnã Antigono nuntiata fuiſſent: repente Achæos ualere ſinens in Macedo
niã diſceſſiſſet: ſed q̃ maxime reꝶ humanaꝶ dominať fortuna: breui admodũ ſpatio tẽporis: q̃s uires ha
beat: quãcũq; in rebus poſſit: oſtendit. Nãq; poſt cõmiſſam ĩ Selaſia pugnam cũ & potentiam & ciuitatem
Cleomenes amiſiſſet: ſubito nuntii ex Macedonia ſuperuenere: qui Antigonũ ĩ patriam reuocabant: q̃ res
miſerabiliorẽ etiã cleomenis effecit calamitatẽ. Nã ſi biduo duntaxat pugnã tergiuerſando diſtuliſſet: nihil
oĩno pugnare opus fuerat: ſed abeuntibus Macedonibus qualencũq; libuiſſet pacẽ cũ Achæis facere potu
iſſet. Veꝶ ipſe (ut antea diximus) ob pecuniaꝶ inopiã ſpem oẽm in armis habẽs coactus eſt (ut Polibius re
fert) cũ uiginti dũtaxat milibus armatoꝶ aduerſus triginta milia hoſtiũ decertare: qua ĩ pugna nullis ipſe
periculis parcẽs: imperatorem ſeſe cũctis admirabilẽ præſtitit: ciuibus quoq; operã ſuam egregie nauanti
bus: qn ẽt cõductos milites pro armoꝶ qualitate cõtra grauem Phalãgis armaturam nõ ſegniter aut abie
cte pugnaſſe conſtat. Philarchus autẽ proditionem quoq; huic pugnæ ĩterceſſiſſe teſtatur: q̃ maxime Cleo
menis opes frægit. Nã Antigonus Illyrios & Acarnanes clãculũ ex acie ſub ductos cornu: cui frater Cleo
menis Euclides præerat: ex aduerſo circũuenire iubet. Veꝶ Cleomenes ex ſpecula quadã Antigoni exerci
tũ diligẽtius ĩtuens cũ Illyrioꝶ atq; acarnanũ arma nuſq̃ cõſpiceret. ueritus ut res erat: eos ab Antigono in
inſidias miſſos. Damotelẽ ad ſe uocatũ iubet ut clanculũ & ipſe ex acie diſcedens oĩa circũquaq; loca ꝑſcru
tãs uero a tergo ſpeculeť. Is iã antea ab Antigono pecunia corruptus cũ mãdata negligẽter exercitus eſſet: recte
ſe habere cũcta ad Cleomenẽ refert. Ipſe igiť his tantũ q̃ ex aduerſo ĩ acie ſtabant profligandis intẽtus: cum
ſpartiatũ globo ĩ Macedonũ phalãgem inuehiť referẽtibus pedẽ acriter inſtans: quos fugiẽtes cũ ſtadia pe
ne quinq; ĩſecutus eſſet: Euclidẽ ĩ altero cornu ut diximus pugnãtem ab ĩſidẽtibus circũuentum aĩaduer
tit: atq; ad eũ cõuerſus cede inq̃t: cede cariſſime frater ſpartiatũ pueris mulieribuſq; perpetuo celebrandæ
atq; omnibus qui pro Euclida pugnabant interemptis cũ uictores hoſtes aduerſus Cleomenẽ ruerẽt: ani
maduertens milites ſuos timore turbatos nuſquã conſiſtere audere. fuga ſibi ſalutẽ quærere coactus. Fer
tur in ea pugna magnũ conductoꝶ militũ numeꝶ cecidiſſe: Spartiatas autẽ ducentos duntaxat ſuper fuiſ
ſe cædi: cũ ad ſex milia in acie conſtitiſſent. Poſt eã pugnã cum ſe in urbẽ reciperet Cleomenes obuiam fa
ctos ciues admonebat: ut antigonũ in ciuitate ſuſciperent: ſe uero quod optime Spartæ futuꝶ arbitrareť:
aut uiuendo aut moriendo factuꝶ eſſe dictitabat. Cũq; mulieres his q̃ ſecum e pugna cõfugerant obuiam
factas arma eximere atq; ad reficiendũ corpus potũ præbere conſpiceret: ipſe quoq; domũ ſuam ingreſſus
eſt Cũq; ad eum puella quã Megalipoli ductã poſt uxoris mortem apud ſe habuerat: accurriſſet: uelletq; la
bore fatigatũ reficere: ipſe neq; ſitiẽs bibere: neq; feſſus arma deponere uoluit. Veꝶ ut erat thoracẽ ĩdutus
altera manu colũnam ex tranſuerſo cõplexus: illiq; innitens facie ſupra cubitũ depoſita parumper corpo
re quieuit: mente autẽ per uaria conſilia diſcurrens. Cũ plurima ſecũ agitaſſet: tãdem conuocatis amicis in
Githeum deſcendit: atq; inde naues iam pridem ad hos caſus paratas una omnes cõſcendentes abierunt.
inter hæc Antigonus ſpartam inuectus ciuitatẽ occupauit: ac ciues humaniter benigneq; alloquitur: nihil
eis de priſtina dignitate minuens: & oẽm iniuriã contumeliãq; ab eis prohibens legibus ſuis & ĩſtitutis uti
conceſſit. Cũq; diis ſacra feciſſet: tertio poſtq̃ uenerat die ex urbe diſceſſit: q̃ iã nuntios accepiſſet Macedo
niã a barbaris incendio rapinaq; uaſtari. Iãq; eũ aduerſa deprehenderat ualitudo: quæ ad ptiſim nõ paruo
catarro permixtam trahere uidebatur: non minus tamen ob hoc domeſticas clades illatas ulciſci propera
uit: donec maxima potitus uictoria: & Barbaroꝶ ĩgenti numero interfecto: ut generoſum regem decebat
clariorem mortem obiret. Nã Philarcus in media pugna cũ clamore pectus rupiſſet: expiraſſe tradit: Qui
dã uero poſt uiſtoriã lætitia elatũ cũ ingenti uoce exclamaſſet: o lætũ pulchrũq; diẽ repentina febre corre
ptũ cũ diſruptis uenis ſanguis abundãtius flueret ſuffocatũ interiiſſe: atq; hæc de Antigono dixiſſe ſuffici
at. Interea Cleomenes citheris diſcedẽs: atq; inſulam alterã ꝓteruectus Egialiã tenuit. Cumq; cirenẽ ꝓfici
ſci ſtatuiſſet: amicoꝶ quidã Tiricion nomine: uir cũ in rebus agendis prudens: tũ: in ꝑiculis obeundis cel
ſo atq; inuicto animo ueꝶ paulo iactantior & ſuaꝶ uirtutũ oſtentator. His igiť ſecreto aduocatũ Cleome
nẽ huiuſmodi uerbis allocutus eſt. Pulcherrima ſane o rex inquit in pugna moriendi occaſionẽ amiſimus
q̃q̃ plurimi nos iactantes audierint: nunq̃ fore: ut niſi mortuũ Spartiatum regẽ antigonus ſuperaret: nunc
igiť altera nobis moriendi præbetur occaſio: ſuperiori quidem & gloria & uirtute ſecunda: Quonam
enim quæſo nauigamus fugientes? quod in manibus adeſt: ut lõge poſita ꝓſequamur? Si enĩ forte turpe
non eſt ab Hercule oriundos Philippi Alexandriq; ſucceſſoribus ſeruire: longæ ꝓfecto nauigationi par
cere potuimus in antigoni manus noſmet dedentes: quem ptolomeo tanto ꝓſtantiorem eſſe putandum
eſt: quanto Macedones ægyptiis præſtare creduntur: q̃ ſi eos qui nos armis ſuperarunt: nobis dominari
indignũ ducimus: cur eum q̃ nos uicit dominũ uolumus nobis ĩponere: ut duo nobis merito obiici poſ
ſint &: q̃ Antigonũ fugiamus: & q̃ Aſſentari Ptolomeo inducamus animum? an forte matris tuæ cauſa i
ægyptum eundum cenſebimus iocundum illi futurum ſpectaculum: cũ inter Ptolomei mulieres oſtẽdit

filium ex rege ſeruum & exulē factum? Cur non potius dum noſtroꝝ enſium dominamur: adhuc patriā intuētes tātas linquimus calamitates: ut īter eos numeremur: q̄ ī Selaſia ꝓ Sparta pugnātes occubuere? an potius in ægypto ſedebimus interrogātes quem Sparte ſatrapā antigonus ꝑfecerit? Talia dicēti Tiricioni in hunc modū reſpōdiſſe Cleomenem ferūt: Inter humana oīa facillimū quodqꝫ oībus maxīe imprōptu eſt: mortem ꝓſequēs fortis eſſe nōnullis portaſſe uideris: cum re uera turpior hæc quā tu laudes fuga ſit: q̄ cum nuper ex pugna ꝓfugimus. Nam multi ſæpe meliores nobis ſeſe hoſtibus dedidere: cum aut in aduerſam fortunam incidiſſent: aut alia ui q̄dam cōpulſi id agere cogerent̄: q uero labores aut erumnas aut ignominiā ſupra modū formidat: is a ſua mollitie ſupari ſe nō aīaduertit. Oportet enim ſpōte cōſcitā mortem: nō fugā negocioꝝ: ſed actionem quādam eſſe. Turpe eſt enim ſibi ſoli uiuere ac mori: ad quod tu ꝓfecto nos cohortaris ꝓperans ꝑſentes calamitates effugere: cum tamē hāc mortē nihil honeſtū aut utile ſequat̄: ego aūt & te & me ſimul oportere arbitror ea quæ de patria adhuc ſperare licet nō reliquere: ubi uero omni ſpe deſtituti erimus: facillime q̄docūqꝫ libuerit mori poterimus. Ad ea nihil reſpōdēs Tiriciō: ubi primū eſt cōſpectu Cleomenis diſcedere potuit: ad littus deſcendens ſeipſum iugulauit. At Cleomenes ab Agialia diſcedēs Libyæ applicuit: & regiis famulis comitatus Alexandriā ꝓfectus eſt. Ibi cū primo in cōſpectum regis uenit: cōmuni atqꝫ erga cæteros cōſueta humanitate exceptus eſt. Poſt ubi uirtutis ſuæ īdicia ꝓferens maximi cōſilii uir eſſe apparuit: & in quotidiano ſermone laconicā ītegritatē gratiæ cuidā liberali ꝑmixtā: ſeruās īgenuitatēqꝫ haud quaq̄ ſuꝑbam: nec rurſus ꝓꝑ fortūæ mutationē abiecto aīo aut nimis humili cōſpectus a rege lōgeqꝫ melior his q ad uoluptatem atqꝫ aſſentationē oīa loquebant̄ iudicatus eſt. Itaqꝫ uehemēter puduit regem: ꝙ talem uiꝝ auxilio deſtitutū opprimi ab hoſtibus paſſus eſſet: ꝙqꝫ Antigono tāta gloria tātaqꝫ potentia augeri ꝑbuiſſet occaſionem. Illum itaqꝫ maiori honore atqꝫ humanitate cōplectēs: pollicitus eſt uiroꝝ pecuniarūqꝫ auxilia datuꝝ: ut cū his ī græciā ueniēs amiſſum regnum recuperare poſſit. Tūc uero talentoꝝ uigintiquattuor ſtipēdium ſingulis annis dari cōſtituit: q̄bus ſibi amiciſqꝫ ſumptus abunde poterat ſuppeditare. Verum Cleomenes magnā eius pecuniæ partem in his q ex græcia ꝓfugi in ægyptum ueniebāt adiuuādis conſumebat: & ſenior quidem Ptolomeus anteq̄ Cleomeni ꝓmiſſa perſolueret: uita functus eſt: & poſt eius obitum regia in multā laſciuiam luxumqꝫ ꝓlapſa nimiāqꝫ in mulieres cōuiuiaqꝫ intēperantiā ſolitus quoqꝫ erga cleomenē cultus deſtitui cœptus eſt. Ipſe enī rex mulierū uiniqꝫ cupiditate uſqꝫ adeo corruptus tenebatur: ut cum maxime ſobrius & ſeriis rebus ꝑagēdis intentus eſſet: inter præcipua opera poneret bacchanalia celebrare: ac manu tympanum geſtantem amicos in regiam ad ea peragenda conuocare. Summis autem regni rebus adminiſtrandis præerant Agathoclia regis amaſia eiuſqꝫ mater ꝑterea Inanthus regiarum pellicum gubernator. Attamen cum primo regnum accepit cleomene indigere uiſus eſt. Timens enī fratrē natu maiorē Ptolomeus: ꝙ per matrem plurimum apud milites poſſe uidebat̄: eius interficiendi cōſilium iniit: atqꝫ inter cōſultores intimos cleomenem adhibuit: qui ſolus cæteris cōſiliū regis ꝓbantibus obuiā ire ac tantū facinus ꝓhibere auſus eſt: aſſerens regē potius oportere pro ſalute rerum ſuaꝝ nouos ſi fieri pōt fratres cōparare: q̄ eos quos habeat interficere. Inter amicos regis q plurimum auctoritate poſſet Soſiuius erat. Is cum aliquādo regi diceret nō tuto ſe poſſe mercenariis militibus credere: quoad frater ille maior in uita ſuꝑſit: adſiſtens cleomenes nihil eſt quod huius rei cauſa timeatis inquit: mihi enim ſuper tria milia ſunt clientū atqꝫ hoſpitū ī Pelopōneſo: q oēs (ſi modo annuero) ꝑſto cum armis aderūt. Hæc oratio tum q̄dem cleomeni beniuolētiæ fidē & potētiæ cōprobationē apud regios homines præbuit. Poſteriori uero tēpore cū Ptolomei mollities in dies augeſcerent: timor quoqꝫ ſimul augeri cæpit: quod in talibus rebus accidere oportet. Vbi enī ſumma reꝝ omnium negligentia oborit̄: ibi timorē quoqꝫ & in maxima etiā ſecuritate diffidētiā aboriri neceſſe ē. Hæc igit̄ formidabilē cultoribus aulæ regiæ Cleomenē reddidit: quē tantū clientibus atqꝫ hoſpitibus poſſe intellexerant. Itaqꝫ plæriqꝫ audiebantur querentes nō recte ſatis leonē hunc īter pecudes uerſari: quod ueriſſime dictū iudicabit ſiquis domus regiæ mores intueatur. Itaqꝫ naues & exercitum petenti cōcedere Ptolomeus noluit. Cumqꝫ obiiſſe antigonū Cleomenes audiſſet. Achæos autē ætholico bello īplicitos teneri: exiſtimans reꝝ cōditionē ipſum expoſcere domūqꝫ reuocare: dū tanta reꝝ uarietate omnis agitaret̄ Peloponneſus: a rege petere īſtituit: ut ſoli cū amicis abire liceret: quod etiā īpetrare nequaq̄ potuit: cū regis alloquendi poteſtas nō eſſet: qui aſſiduo īter mulieres choreis & cantibus ītentus uitā duceret. Soſiuius autem qui ſummæ reꝝ præerat: uaria ſecū agitans arbitrabatur Cleomenē cōtra uoluntatē ſuā illic detentū ītractabilem metuendūqꝫ: fore dimiſſum uero nihilominus timēdū: ꝙ eſſet uir audax & magnis rebus gerēdis idoneus: regiæ præterea domus ībecillitatē morboſqꝫ optime noſcet: neqꝫ enim munera illius animū flexerāt ſed ueluti ſacer taurus q̄q̄ abunde intra parietes nutritus in ſummis delitiis habeatur: magis tamē cōſuetā uitā exoptat: & currendi ſaltandiqꝫ deſiderio tenetur: & ſacerdotū attrectationē nō facile ſuſtinēs: ipſis etiā ſeſe terribilē præſtat. Eodē modo delitiæ mollitieſqꝫ regiæ haud quaq̄ Cleomeni placebāt: ſed ut de Achille ſcribit Homerus. Tabeſcebat animo in ocio permanens: & tumultū clamorēqꝫ bellū exoptat. Inter hæc Nicagoras Meſſenius Alexandriā appulit: uir quidē Cleomeni infenſus: ueꝝ illi amicū eſſe ſimulans: is cū agꝝ pulcherrimū iā pridem Cleomeni uēdidiſſet: ꝑcium: nunq̄ acceperat: ꝙ Cleomenes in belli ſumptibus omnē pecuniā abſumpſerat. Huic igitur nauē egrediēti cleomenes cū forte iuxta portū de ambularet occurrit: & ſalute data atqꝫ accepta: quænā illū cauſa in egyptū adduxiſſet interrogauit: cum ille pulcherrimos equos & bello maxime idoneos aduexiſſe reſponderet: ſubridens Cleomenes: mallē īquit Mimos & Cynedos attuliſſes: hæc. n. maxime nunc regē delectant: quo audito riſu cōmotus Nicagoras ab eo diſceſſit: nec multopoſt rurſus Cleomenem conueniens: nunc inquit cum omni moleſtia uaces debitū mihi ſol

uere decens eſt:niſi forte nimia tributoꝝ penſione grauaris.Tum cleomenes atq̃ nihilo oĩno mihi ſupeſt
inquit eoꝝ quæ dediſti.His uerbis cõmotus Nicagoras Cleomenis in regẽ dictũ ad Soſiuiũ detulit:q̃d il/
le iocũde ſe accipere ſimulãs iam tum cleomeni iſidias machinari cogitauit:ueꝝ maiori occaſione regem
aduerſus cleomenẽ incitare uolẽs:Nicagoræ pſuaſit ut diſcedẽs epiſtolam aduerſus cleomenẽ ſcriptã reli/
quereṫ:q̃d ſtatuiſſet exercitu manibuſq; a rege acceptis Cirenẽ occupare.Hac pſcripta epiſtola Nicagoras
nauigauit.At Soſiuius poſt dies q̃ttuor q̃ſi nuperrime acceptã epiſtolã ad Ptolomeũ deferẽs:uerbis q̃ ma/
xime potuit adoleſcẽtis aĩum ĩ cleomenẽ cõcitauit.Inde cõmuni cõſenſu ſtatuerũt ĩ magna q̃dam domo
Cleomenẽ includere:ubi in cæteris ſuo more uiuẽdi licentia pfruens exitu tantũ ꝓhibereṫ.Erat hoc ſane
Cleomeni pmoleſtum:ſed futuri mali timor ipm magis angebat.Erat ĩter amicos regios q̃dam Chriſeri
ni filius Ptolomeus noĩe plurimũ amicitia apud regẽ potens:is antea libẽter cõgreſſu colloquioq; cleome
nis utens:magnã ſecum ob diuturnã cõſuetudinẽ familiaritatem cõtraxerat.Is igiṫ a cleomene accerſitus
ad colloqum uenit:ſuſpicionẽ eius quoad poterat uerbis extenuãs:& regis accuſationẽ ꝓferens.Inde poſt
lõgum ſermonem diſcedens Ptolomeus:nõ aĩaduertit cleomenẽ ĩter amicos uſq; ad ianuã domus ſe pſe/
quẽtem.Quapropter cuſtodes grauiter obiurgãs arguebat:ꝙ tam uaſtã bæluam tãq; cuſtodiri difficilem
adeo negligenter obſeruareṫ.Ea uerba cum audiſſet Cleomenes:priuſq̃ Ptolomeus aĩaduerteret retroce/
dens oĩa ſicut acta fuerãt ad ſocios rettulit.Cuncti igiṫ oĩ quã ante habuerãt ſpe deſtituti atq; ad iracũdiam
cõcitati:quonã pacto Ptolomei iniurias ulciſcerenṫ cõſultabãt:utq; martẽ rebus geſtis & Sparta dignã obi
rent nec expectareṫ quoad uelut pinguefacte uictimæ apud aras mactarenṫ:neq;.n. tolerãdum uidebatur
Cleomenẽ q oblatas ab antigono forti & bellicoſo uiro cõditiones repudiaſſet:tũc ocioſum Mitrati regis
ceſſationẽ ab aliis muneribus expectare:quoad ſcilicet tympanũ deponere & finire Thiaſium eos iubebat:
quos ad ſe interficiẽdum mittere uelit.Poſtq̃ igiṫ tali conſilio talia ſibi agenda ſtatuerũt:cum forte Cano/
pum ſeceſſiſſet Ptolomeus:primo quo pacto e cuſtodia euaderent conſiliũ inierunt.Erat apud Aegyptios
reges conſuetudo:ut qui interficiendi cauſa in cuſtodia tenebantur:pridie q̃ ĩterficerentur cœnam & mu/
nuſcula quædã ex regis aula miſſa acciperent.Ea munera Cleomenis amici clãculum magnitudine & ſplẽ
dore aucta ĩtulerunt carceris cuſtodibus deceptis:qui illa a rege miſſa arbitrabãṫ.Eorum munerum ma
gnam partem Cleomenes corona ſuperimpoſita cuſtopibus donauit:& ipſe cum amicis accũbens ſpectã/
tibus illis epulatus eſt.Ferṫ aũt citius aliquãtulo q̃ ſtatuerat negocium ſuſcepiſſe:quod familiarem quẽdã
huius rei cõſcium cũ muliere quã amabat extra carcerẽ tunc eẽ cognouit:ueritus igiṫ ne per ipſum res pa
tefieret:cũ iam meridies aduenĩſſet:& cuſtodes uino grauatos capere ſomnũ aĩaduerteret:indutus tunicã
chlamyde uero circa ſiniſtram obuoluta una cum amicis eodem mõ inſtructis e carcere exiliuit. Erãt aũt
omnes numero tredecim:inter quos Ippitas cum eẽt altero pede claudus:primo q̃dem impetu una cum
reliquis carcere egreſſus eſt.Poſtq̃ uero ſui cauſa ſocios tardius progredientes agnouit:iuſſit ut ſe prius in/
terficientes abiret:neq;.n.æquum eſſe tantæ rei agendæ occaſionem ob unius inutilis uiri ſalutem amitti.
Forte ciuis q̃dam ante carceris fores equo uegebaṫ:huic equo Cleomenis ſocii Ippiam priore equite deie/
cto impoſuere.Inde per uicos plateaſq; diſcurrentes:ciuium multitudinem ad libertatem uocabant q̃bus
tantum dũtaxat roboris inerat:ut cleomenis uirtutem atq; audaciã admirantes laudarent:ſequi uero aut
auxilium ferre nemo auderet.Cum igiṫ Chriſerini Ptolomeum e regia forte uenientẽ offendiſſent:ĩ eum
facto impetu tres cleomenis ſocii obtruncant.Inde alteꝝ ptolomeum qui cuſtodiendæ ciuitati præfectus
erat curru aduerſus eos uenientẽ diſſipatis comitibus & in fugam uerſis detractũ e curru interficiũt:Poſt
hæc ad arcem ciuitatis iter dirigunt:carcerem qui prope erat refrigere meditati:ut eorum qui illic detine/
bantur ad rem peragendã opera uterentur:ſed cuſtodes carceris tumultu audito fores anteq̃ eo puenirent
clauſas munierant:ita ut id quoq; cœptum irritum caderet.Tunc incertus conſilii Cleomenes:huc illuc er
rabundus ciuitatem peruadebat:& nemine ad ferendum auxilium procedẽte:ſed ob timorẽ ab eius con/
ſpectu fugientibus cunctis:nihil mirum eſt inquit:ſi talibus uiris qui libertatẽ negligunt:mulieres etiã do
minantur.Inde ad amicos conuerſus hortabatur:ut rebus antea geſtis dignam mortẽ oppetere uelleṫ.Et
primus quidem Hippitas ab adoleſcente quodam cum id ab eo petiſſet:uulneratus iterit. Poſt hũc alio/
rum quiſq; prompto atq; intrepido animo ſeipſum iugulauit:præter unum Pantheum:qui primus ĩ oc/
cupanda Megalipoli muꝝ conſcenderat:hunc forma corporis inſignem & conſilio ac robore præſtãtẽ ue
hementer amauerat Cleomenes:& tunc ei præceperat:ut non antea ſibiipſi manus afferret:q̃ ſe ac cæteros
omnes mortuos conſpexiſſet.Omnibus igitur iam humi proſtratis accedẽs Pentheus ſingulorum corpo
ra pugione perfodiens ſcrutabatur:ne quis forte uiuens eum lateret.Poſtq̃ uero cæteris tentatis ſolus intẽ
tatus reſtabat Cleomenes:ad eum quoq; accedens pedis plantam pugione percuſſit.Cumq; illum ad faciẽ
ictum uertiſſe conſpiceret:proprius accedens atq; exoſculatus iuxta conſedit.Poſt ubi illum quoq; expiraſ
ſe cognouit:eius cadauer circumplexus ſeipſum iugulauit.Cleomenes igiṫ cum annos ſexdecim Spartæ
regnaſſet:uir qualẽ antea diximus:ĩ hunc modum uita functus eſt.Fama igitur huius rei per urbẽ diffuſa
crathesidia q̃q̃ ingentis generoſiq; animi mulier ad tantæ calamitatis nuntiũ mentẽ excedere uiſa eſt.Itaq;
cleomenis paruos filios circumplexa eiulatu ingenti cleomenẽ deplorabat.Verum ex pueris qui natu ma
ior erat:ſummas ædium partes cõſcendens nemine tale aliquid ſuſpicante:ſeipſum e tecto præcipitauit:&
q̃q̃ tali caſu grauiter afflictus eſſet:nõ tamẽ interiit:uerum ſeſe alleuans ingenti gemitu querebatur:ꝙ tan
tos dolores morte finire nõ potuiſſet.Cum hæc Ptolomeo nuntiata eſſent:cleomenis curpus pelle nuda/
tum ſublime appendi iuſſit:filios autem eius ac matrẽ cæteraſq; mulieres interfici:inter quas erat panthei
de quo antea diximus uxor corporis forma & uirtute animi præclariſſima:quæ cum primo cõnubii tem

pore uirum ſupra q̃ dici pōt adamaſſet:nũq̃ ob fortunæ uarietatem q̇cq̃ de illius amore mutauerat. Ea igitur cum uirum ẽ patria diſcedere uelle intellexiſſet:una ſecum enauigare uolens a parentibus ꝓhibita atq; in cuſtodia detenta fuerat. Verum paulopoſt cum equum & aliquãtum pecuniæ clanculum parauiſſet:noctu e ciuitate diſcedẽs celeriter Tenarum peruenit. Inde nauem quæ ægyptum petebat conſcendens ad uirum peruenit:cum quo moderate fortunam exilii perferens hilariter iocundeq; uitam duxit. Hæc igitur una cum Crathesidia ad ſupplicium traheretur:illã manu deducẽs & peplum ſubleuans:bono animo eſſe hortabatur:quæ ad ipſa ad morem intrepida nihilq; animo deiecta unum dũtaxat miniſtros rogabat:ut antea ſibi mori liceret q̃ pueros interfectos intueret̃. Poſtq̃ uero ad ſupplicii locum deuenere:miniſtri:pueros primũ ſpectante Crathesidia:ſubinde ipſam quoq; interfecerunt:cuius in tãtis calamitatibus hæc una uox audiebat̃:quonã o filii abiſtis. Sola iam Pãthei ſupererat uxor:quæ robore & ꝓceritate corporis præſtans mulieribus cum morerent̃ ueſtes circa corpus(ne turpiter iacerent)tacita ac ſine gemitu componẽs:egregie ſingulis ꝓ rerũ conditione ſuam operam p̄ſtitit. Ea igit̃ cũ ſe ſolam ſupereſſe aĩaduerteret:ſeipſam quo mori uolebat habitu cõponens:neminem ad ſe accedere:aut corporis partem aliquam p̄ter iugulum nudam aſpicere paſſa eſt:ac mortem fortiſſimo ẽt uiro dignam obiit. Cum a nemĩe poſt mortem corpus uelari aut alio pacto cõponi petiſſet. Quippe cum moriens eum ornatum atq; id uellamẽtum corpori p̄tenderet:quod uiuens ſua conſtãtia atq; integritate cõparauerat. Lacedæmoniarũ agit̃ mulierũ tragica:ut ita dixerim:in extremis temporibus cum uiris certatio uirtutem a fortunæ iniuriis tutam atq; inuiolabilem eſſe declarat. Poſt dies uero nõ multos accidit:ut qui cleomenis corpus cruci affixum ſeruabãt:nũciarent ſeſe draconem permagnum uidiſſe:q cadaueris corpus circũplexus ita illius faciem tegebat: ut nullã auẽ ad eam depaſcendã accedere pateret̃:qua de cã reuerentia quædam & diuinitatis opinio regi acceſſit. Igit̃ mulieres ſacra q̄dam ad expiãdum facinus inſtituere:q; uirũ diis amicum ſupraq; humanã ſortẽ aliqd habẽtem ĩterfeciſſent. Paulatim inde in uulgus huius rei fama percrebruit. Itaq; cõcurrentes ad eũ locum alexãdrini ciues:heroem fuiſſe cleomenem & deorũ filium p̄dicabãt:nec antea huiuſmodi ceſſauit opinio q̃ a ſapiẽtibus uiris huius rei cã ꝓdita eſt. Tradunt.n.ſicut ex bobus apes ex equis fuci ex aſinis cabrones generant̃:ita humana corpora & p̄ſertim medullas humoremq; ex eis ꝓfluentem ſerpentes ꝓducere. Itaq; non abſq; ratione permoti antiquiares heroibus draconem conſecrarunt:

TYBERII ET CAII GRACCHORVM VITA EX PLVTARCHO GRAECO PER LEONARDVM ARETINVM IN LATINVM VERSA.

DE AGIDE ET CLEOMENE QVAE DICENDA FVERVNT Superius enarratis:Nunc in Romanorum partem non minores habituram caſus Tyberii & Caii Gracchorum hiſtoriam opponemus. Pater his fuit Tyberius Gracchus:cui quãq̃ duobus conſulatibus duobuſq; triumphis & inſuper cenſuræ gloria inſigni molto plus tamen ex uirtutibus eius q̃ ex magiſtratibus atq; honoribus aderat dignitatis. Itaq; Corneliam Aphricani eius qui Hannibalem ſuperauit filiam: licet non amicus ſed aduerſarius in Repub. foret:uxorem habere meruit:quam uſq; adeo dilexit:ut duobus in lecto anguibus comprehẽſis:cũ haruſpices eius rei gratia acciti:nec ambos q̄dem interfici nec dimitti ambos permitterent:ſed ſi maſculus necaret̃:Tyberio:ſi fœmina:Corneliæ mortẽ portẽdi affirmarnet:ob amorẽ uxoris & ſimul q; maiori natu præmoriendum ſibi arbitratur:maſculo angue necato fœminã emiſiſſe:atq; ita ut haruſpices prædixerãt non multopoſt ipſum interiiſſe ferunt duodecim filiis ex Cornelia relictis. Cornelia uero puerorum atq; domus cura poſt mortem uiri ſuſcepta:eũ amorẽ erga filios eãq; diligẽtiã ac magnitudinẽ animi præſtitit:ut non male cõſuluiſſe Tyberius uideretur ꝓ tali uxore morte prærepta. Nã & ptolomei regis nuptias reſpuit:cum ille regni & diadematis communicationẽ offerret:& in uiduitate p̄ſeuerans cæteris pueris amiſſis:unã ex filiabus quæ Aphricano minori poſtea nupſit:& duos ex filiis de quibus hæc ſcribimus. Tyberiũ & Caium ſuperſtites ſic ſplendide educauit:ut cũ magnitudine indolis cæteros omnes Romanos ſine cõtrouerſia anteirent:doctrina tamen q̃ natura præualuiſſe uideantur. Cũ uero in pollucis & Caſtoris imaginibus picturiſq; diſſimilitudines quædã inrer pugilẽ & curſorem in ipſa eorũ ſimilitudine appareant:ſic iſtorũ adoleſcentiũ dum ad liberalitatẽ tẽperantiã intelligentiam & magnanimitatem ſimiliter feruntur:magnæ in adminiſtratione reip. & in cæteris rebus uel proſperis uel aduerſis diſſimilitudines apparuerit nõ alienũ exiſtimo eas præmittere. Tyberius igit̃ uultu & aſpectu & motu corporis mitis ac placidus erat:Caius autẽ uehemens & ingentis ſpiritus. Itaq; Tyberius locum pulpiti:in quo aſcendens conſtiterat:honeſte decoreq; in dicendo ſeruabat. Caius primus romanorum per pulpitũ ambulaſſe & togã ab humeris diſſoluiſſe dicitur:ut de cleone athenienſi ſcribunt primũ concionatorũ reſcidiſſe inuolucrũ palli: & coxã percuſſiſſe. Sermo aũt erat caii quidẽ teribilis:& ad indignationẽ promptus:Tyberii uero dulcis:& ad miſerationẽ aptior. Oratio præterea in Tyberio dilucida & plane elaborata:in caio efficax & redundans. Eodem modo in uictu & menſa Tyberius facilis & modicus:Caius ſi ad alios comparetur cõtinens auſteruſq;:ſi uero ad fratrem ſumptuoſus & nimius. Obiectum eſt ei ab inimicis:q; delphines argẽteos emiſſet ꝓ ſingulis litris mille ducentarũ quinquaginta drachmarũ. Mores itẽ eodẽ modo ut de oratiõe oſtendimus:Tyberius mitis & placidus:Caius acer & uehemens:ut ſæpe in dicẽdo ira efferri:& ad iurgia ac maledicta irritari orationẽq; perturbare conſueuerit. Itaq; huius exceſſus remedium machinatus Liciniũ quẽdã haud iſulſum ſeruũ poſt ſe in pulpito collocabat. qui quotiens exaſperari ac longius ob irã ꝓtrahi uocẽ ſentiret:uocali organo quo notas deducere ſolent mollem emittebat ſonũ quo ipſe admonitus & quaſi ex certamine reuocatus uehementiã illã atq; contentionẽ nimiã remittebat. Diſſimilitudines q̄dem igitur iter

eos tales erant. Audacia uero in hoſtes:iuſticia in ſubditos:diligentia in magiſtratibus: abſtinentia & integritate iuſta inſignes. Aetate nouē annis Caiū Tyberius anteibat:quæ res potētiā eoꝝ diuiſam tꝑibus: nec in unum robur cōcurrentē facilius labefactari ꝑmiſit. Magnumq; ad res gerendas ſublato mutuo auxilio attulit detrimētum. Seorſum igit̃ de utroq; dicēdum eſt:ac primo de Tyberio q prior fuit ætate. Ille igit̃ ſtatim a pueritia ita clarus atq; inſignis fuit:ut cōfeſtim in collegio auguꝝ ſit receptus ob uirtutem magis ꝗ ob nobilitatem. Oſtendit uero Appius Claudius uir conſularis atq; cenſorius princepſq; ſenatus & magna per id tempus auctoritate excellens. Nam cum augures una cœnarēt:cōpellans Tyberium eiq; gratulatus filiæ nuptias obtulit:quas cum adoleſcens læto aīo ſuſciperet:ſpōſione ſic facta rediēs domum Claudius ab ipſa ianua ſtatim uxorē Antiſtiā magna uoce appellās Claudiā uiro ſe ſpopōdiſſe nunciauit. At uero Antiſtia ſtupens:quid hoc feſtinationis eſt inquit? Num ædepol Tyberiū Gracchū illi ſpōſum tradideris? Nec ſane me fugit hæc quæ modo dixi nōnullos de Graccho patre & Aphricano tradidiſſe:ſed plures ita tradūt(ut nos ſcripſimus)& Polibius poſt mortē Aphricani nupſiſſe Corneliam Graccho affirmat ex ſnīa ſuoꝝ p̄lato: ut a patre innuptam indeſpōſatamq; relictam. Prima Tyberii militia ſub minori Scipiōe in Aphrica fuit:in qua cum ipſi duci cōtubernalis eſſet:natura ipſius celeriter cognita & imitationem uirtutum traditus:cōfeſtim modeſtia atq; fortitudine cæterā iuuentutē egregie ſupauit:primuſq; oīum murum hoſtiū cōſcendit(ut Fannius teſtat̃)q ſe quoq; una cū Tyberio aſcendiſſe atq; eius muneris participē fuiſſe ait. Itaq; & p̄ſens exercitui plurimū carus fuit Tyberius:& abiens deſiderium ſui apud milites ingēs reliquit. Poſt hanc militiam quæſtor Romæ creatus:cum. C. Mancino conſule uiro haud quaq̄ improbo ſed tamē ignauiſſimo oīum Romanoꝝ ducum:cui ſorte euenerat:cōtra Numantinos ꝓfectus ī grauibus aduerſiſq; caſibus nō ſolum īgenium ac magnitudo animi eius emicuit:ueꝝ etiā qđ mirabile eſt: īcredibilem erga imꝑatorem ſuū reuerentiā ſeruauit:cū ipſe cōſul præ magnitudine calamitatum nec ſe q̄dem eē cōſulē meminiſſet. Victus.n.ingētibus p̄liis tentauit nocte aufugere:quod ubi hoſtes cognouerunt: occupatus ꝓpere caſtris & fugientem exercitum ꝑſecuti extremiſq; eoꝝ cæſis:reliquis uero circūuentis & ī loca inuia cōpulſis:eo rem ꝑduxere:ut cōſul deſperatis rebus caduceatorē ad petēdā pacē hoſtibus mitteret. At illi ſe credere nemini præter ꝗ Tyberio aſſerentes:ut ipſe ad eos mitteret̃ poſtularunt.. Hoc uero cum ipſius Tyberii fama:quæ apud hoſtes quoq; ꝑſuaſerat:tum ét Gracchi patris memoria faciebant: qui aduerſus Iberos bellum gerens pacē cū Numātinis firmauerat:eāq; ſemꝑ apud populū recte iuſteq; defenderat. Miſſus igit̃ ad hoſtes Tyberius partim ſuadēdo partim recipiendo fœdus firmauit:ac per eum modū xx. milia Romanoꝝ ciuiū abſq; auxiliariis & aliis q extra ordinem ſecuti erāt:ſeruauit. Cum uero iter cæteram p̄dam quā hoſtes captis diripuerāt caſtris:tabulæ quoq; tyberii rōnes quæſturæ cōtinentes amiſſe fuiſſent:recordatus eaꝝ Tyberius ac plurimi faciens eas ſecum deferre:hoſtibus iam domū reuerſis : cum q̄ttuor familiaribus Numātiam ꝓfectus:ac iuxta urbē cōſiſtens prīcipibus Numātinoꝝ ad ſe uocatis:rogauit ut ſibi tabulas reddi iuberēt:ne inimicoꝝ calūniis obnoxius fieret:ſi rationem adminiſtratoꝝ reddere neq̄ret. At Numātini occaſionē ſibi p̄ſtitā lætati ab eo poſtularūt:ut urbē introiret: deliberabundūq; adeuntes ac manu p̄ſantes orabant:ne ſe amplius hoſtes ſed amicos putaret fideretq;. Viſum ē igit̃ ſibi: ut urbem intraret:cum tabulaꝝ recuperandaꝝ gratia:tum ne differentia hoſtes irritarent̃. Ingreſſus itaq; urbē primū cōuiuio liberaliter acceptus:deīde tabulæ reſtitutæ data īſuper ei poteſtas:ut quicquid uellet arbitratu ſuo ex præda deferret : nihil p̄ter tura ſacrificii cauſa parata aſſumpſit. Vbi uero Romā rediit ac fœdus iudicio omniū uelut dedecus romani nominis improbaretur :cēſentibus cūctis ut more maioꝝ in bello aduerſus Sānites olim ſeruato:cōſul tū quæſtore ac tribunis militū nudi hoſtibus traderent̃:milites quoꝝ plæriq; ex plæbe Romana erant:ad Tyberiū cōcurrētes & fœda ipſa in conſulē: ſalutaria uero & in ipſis malis remedia in Tyberiū referentes:tādē effecerunt:ut Tyberii gratia:quæ apud populū Ro. maxima erat:cæteris quoq; præter unū Mancinū parceretur. Videtur aūt & Scipio Aphricanus potēs per id tēpus in repub. Tyberio ad ſalutē profuiſſe:ſed nihilominus aduerſus Scipionē querelæ iactabātur:ꝙ non & C. Mancinū cōſulē ſeruaſſet:ꝙ fœdus numantinū ꝓ hominē ſibi familiarē & affinē firmatū īprobari paſſus eſſet. Huiuſmodi aūt querelæ quoniā ab amicis ſtudioſiſq; Tyberii emittebant̃:offenſam quādā ac ſimultatem inter Scipionē & Tyberiū cōtraxerūt. Nihil tamen maioris momenti ea res habuit. Atq; ego puto ſi fuiſſet domi Aphricanus tempore cōtentionū illaꝝ:quas poſtea Tyberius ſubiit:ipſum nō ſic fuiſſe periturum. Sed quod tempore de lege agraria a Tyberio certatū ē:eo tempore Aphricanus apud Numantiā bellū gerebat. Motus eſt aūt Tyberius ad eā legem ferendā iſta de cauſa. Romani quantū uicini agri hoſtibus adimebant:parti uenūdare parti in publicū redigere ac egenis ciuibus ꝓ modica penſione utendum tradere cōſuerunt. Sed cū īcepiſſent diuites eas penſiōes augere:paupereſq; excludere. lata eſt lex:quæ ſupra quingenta agri iugera ciuem Romanū habere prohibebat. At ea res paucos annos aduerſus locupletes auxilio fuit. Nā primo ſubditis ad cōducēdum perſonis fraus legi fiebat:deinde aperte iā per ſe ipſos diuites ꝓpriis nominibus occupare agros cœperunt. Ita ergo exagitatis hominibus neq; militiæ dare nomina neq; filios extollere cura erat:eoq; proceſſura uidebatur res:ut breui ex hauſta liberoꝝ multitudine ſeruis ac barbaris per quos diuites colebant agros:tota Italia cōpleretur. In hac igitur parte reip. primus . C. Lelius Scipionis amicus ſuccurrere īſtituit:ſed aduerſante locupletum factione ueritus turbationem atq; diſcordiā ciuitatis ab incepto deſtitit:ob eāq; rem ſapiens eſt poſtea uocitatus. At uero Tyberius ut primū tr. pl. creatus eſt:eam actionem ſuſcepit auctoribus:ut plæriq; ſcripſerunt. Diophane rectore Mitileneo tunc ī Italia exulante Bloſſio cumano Antipatri tharſenſis philoſophi diſcipulo:ad quem ſunt quædam ab Antipatro ſcripta. Nonnulli Corneliam matrem aſſerunt ſæpius obiurgando natos : ꝙ ipſa Scipionis Cornelia non

Gracchoꝝ uulgo appellaret:adoleſcẽtem impuliſſe ad hãc actionẽ ſuſcipiẽdam. Alii ob æmulationẽ Spurii Poſthumii æqualis ſui:quẽ ab exercitu rediẽs auctũ potẽtia ac celebritate noĩs offendit:cupidinẽ inceſſiſſe Tyberiũ credunt iſigni aliqua & memorabili actione ꝑcellere. Caius uero frater in oratione q̃dã ſcribit Tyberiũ Numãtiam ꝓficiſcẽtem dum per Tuſciã iter faceret:ſolitudine liberoꝝ & iductione ſeruoꝝ ꝓſpecta:tunc primũ ad legẽ agrariã ſibi qdem funeſtã aĩum intẽdiſſe:plurimũ uero ipſum plæbs romana impulit ꝑ litteras in fornicibus & monumẽtis ac parietibus iſcriptas efflagitans:ut agros publicos egenis ademptos reſtitueret. Nõ tamẽ ꝑ ſeipſum legẽ ferre aggreſſus eſt:ſed ꝑſtantiſſimoꝝ uiroꝝ cõſilium adhibuit:iter quos Craſſus põtifex maximus & Mutius Scæuola iuriſcõſultus:q ꝑ id tp̃s cõſul erat:& Appius Claudius ſocer fuerunt. Nec uideť lex ulla aduerſus tantam iniuriã mitius ac leuius pſcribi potuiſſe. Nam quos oportebat ꝓ his quæ cõtra leges fecerãt pœnas ſubire:& quos iniuſte tenuerãt agros cũ ꝑceptis fructibus reddere:eos accepto ꝑcio dimittere:& egenis ciuibus tradi iubebat. Sed ea lex ut plæbi grata:ſic animos locupletũ offendit. Itaq; ob auariciã legem:ob iram uero atq; inuidiã auctorem obtrectãtes:plæbem deterrere cœperũt:q̃ſi ea lex euerſionẽ reipu. libertatiſq; ꝑduceret. Sed fruſtra id conati. Nã Tyberii facundia q̃ malam ẽt cãm ſuſtinere potuiſſet:tunc iuſtã honeſtãq; dicẽdi materiã nacta ſupior inexpugnabiliſq; euadebat. Paupeꝝ.n. aſtãte plæbe cãm agens dicere ſolebat:feras qdem beſtias luſtrum atq; tectum quo ſe recipiãt in Italia habere:illis uero q quotidie ꝓ italia pugnẽt atq; itereant ꝑter aerẽ ignẽq; nihil in Italia eẽ: ſine lare ſine ſede cum liberis cõiugibuſq; uagari. Mentiri aũt ĩpatores Romanos cũ milites hortanť:ut pro aris atq; focis aduerſus hoſtes depugnẽt. Carere.n. ii Romanos ciues:nõ lares paternos:nõ monumẽta maioꝝ eos tenere:ſed ꝓ aliena luxuria opulentiaq; pugnare:ꝓ aliis uulnera ac mortes ſubire:dominos orbis terraꝝ uerbo quidẽ appellari:re aũt uera terræ glebam nõ habere. His & huiuſmodi uerbis ĩ cõcionibus grauiter & cũ iuſta idignatiõe iactatis & plæbeio fauore receptis:nullus aduerſarioꝝ ualebat reſiſtere. Quare omiſſa cõtentione uerboꝝ ad M. Octauiũ adoleſcẽtẽ grauẽ atq; honeſtum Tyberiiq; familiarẽ locupletes confugerunt. Erat aũt Octauius & ipſe tri. plæ. qui licet ab initio ob amicitiã Tyberii recuſaret aduerſus eã legẽ intercedere:tamẽ poſtea multitudine rogantiũ uictus iterceſſit. Eſt aũt tribunoꝝ plæbis maxima in prohibendo poteſtas. Vno.n. prohibẽte nihil alii etiã ſi cõplures ſint efficere poſſunt. Irritatus ergo ob interceſſionẽ Tyberius:lege illa priori mite & humaniter ſcripta reiecta aliã plæbi magis gratã legẽ promulgeuit:ut agri qui contra leges poſſeſſi erant:dimitterentur nulla mentiõe precii facta. Erãt igiť quotidie inter Tyberiũ Octauiũq; in cõcione certamina:in quibus licet ſummo ſtudio ardoreq; contẽderent:nihil tamen cõtumelioſum unq̃ nec uerbũ quidẽ probũ ab alterutro decidiſſe ferunt. Non ſolum.n. in ludis:ut uideť:uerũetiam in cõtentionibus atq; iris probitas naturæ educatioq; modeſta conſpiciť. Conatus eſt Tyberius ſi poſſet M. Octauiũ interceſſorẽ:quoniã & ipſe multũ publici agri poſſidebat:ab incepto mouere reſtitutione agroꝝ ſuoꝝ ex propriis facultatibus licet nõ admodũ ſplendidis oblata: per quã oblationẽ cum nihilomagis Octauius deſiſteret:Tyberius edicto propoſito omnes urbanos magiſtratus agere quicq̃ inhibuit:priuſq̃ de lege agraria ad populũ referretur. Aerario aũt ſigilla ipreſſit:ac per quæſtores quicq̃ depromi aut importari uetuit:pœna adiecta ſiquis contra ægiſſet. qua cõterriti magiſtratus ſinguli propria officia dimiſerũt. Ob hoc edictũ locupletes cuncti ueſtes mutauere:& mœſti ac ſordidati circuibant forum:nec ſecus paratis clam percuſſoribus necem Tyberio machinabantur. Ille uero palam gladiũ quẽ Dolonẽ uocant accinctus ambulabat. Sed cũ adeſſet comitii dies populo Gracchum ad rẽ perficiẽdam uocante:locupletes omnibus locis occupatis magnã præbuerũt turbationẽ. Sed nihilominus Tyberius multitudine frætus:cũ dimouere eos poſſet:& iã id facere aggrederetur:Manlius & Fuluius uiri cõſulares Tiberium adeuntes & manu prenſantes præcibus & lachrymis orant:ne hoc agere uelit. At ille quãtum nunq̃ antea periculũ attendens & ſimul reuerentia tantoꝝ uiroꝝ permotus:quid ſe facere uelint percõtatur. At illi non eſſe ſe tantæ rei conſilio idoneos affirmantes:ut ſenatus arbitrio permitteret: ſuaſerũt. Veꝝ ubi frequens ſenatus ob potentiã locupletũ nihil perficere ualuit:conuerſus ad rẽ non legitimã neq; humanã:Octauium amouere tribunatu inſtituit. Ac primo qdẽ multis uerbis ſuppliciter eum rogauit:ut ab incepto deſiſteret:populoq; Ro. cõcederet iuſta poſtulãti & parua pro magnis laboribus periculiſq; habituro. Deinde ut ille hoc negauit non poſſe ambos in eodẽ magiſtratu equali poteſtate præditos de maximis rebus cõtendentes ſine bello euadere:cæteꝝ unã ſe medicinã intueri iquit:ut alteruter eorum magiſtratu abrogaretur. Itaq; de ſe primo Octauius referret ſtaturum populi Romani iudicio:ſtatimq; ſe iuberet tribunatu abiturum. Hoc quoq; repudiante Octauio:ſe de illo relaturum eſſe dixit:niſi ſententiã mutaret. His ſimul dictis concionẽ dimiſit. Poſtera uero die reuocata concione rurſus Octauium uerbis mouere conatus eſt:quibus fruſtra conſumptis ad populum tulit de Octauii abrogatione:ſtatimq; tribus ĩ ſuffragium ire iuſſit. Erant tribus quinq; & triginta:quarum cum decẽ & ſeptẽ iã Octauiũ abrogaſſent:unaq; duntaxat reſtaret ad rẽ perficiendã:parumper ſiſtere iubens:iterato ad Octauium conuerſus eſt rogans atq; obteſtans:ut ab interceſſione deſiſtere uellet:neue ſibi hanc notã inferri pateretur:ſimulq; ſpectãte populo Ro. ipſum reuerenter cõplexus deꝑcabatur. His præcibus Octauium nõnihil motum ferunt. Nã & impleſſe oculos lachrymis & aliquanto cum ſilentio ſtetiſſe tradunt. Sed ubi ad locupletes proſpexit:aderant.n. in concione:quaſi uerecundia adductus generoſe reſpondit:ut quod uellet Tiberius exequeretur. Eo igiť abrogato populi iuſſu:miſſus a Tiberio apparitor de tribunali illum detrahere uoluit. Concurſus eſt a locupletibus ac plæbe factus:rixaq; ſic exorta. Octauius per tumultum euaſit. Liberto autẽ:nam libertis apparitoribus Gracchus utebatur:lumina effoſſa. In hoc lex agraria fertur:treſq; uiri ad agros diuidendos creãtur. Tiberius ipſe legis auctor: Appius Claudius ſocer. C. Gracchus frater nõ præſens ille tunc: nã

apud Numantiá cũ Scipione militabat.In locum aũt Octauii Mutius qdam Tyberii clíẽtulus in tribuna-
tu ſuffectus.Quibus rebus ꝑculſi locupletes &Gracchi potẽtiá ueriti:in ſenatu aduerſabãť:petẽtiq; ex mo-
re tẽtorium publicum quo in diuiſiõe agroꝝ utereť:aliis ẽt leuioribus ex cauſis ſæpe conceſſum denega-
runt.Expẽſas uero in ſingulos dies nouẽ nũmos ſtatuerunt:auctore Naſica q ꝑp multitudinẽ poſſeſſionũ
legi agrariæ íſenſus uel accerrimum inimicũ ſe tyberio ꝓ̃ſtabat.Plæbs ãt multo magis & ĩpa exarſerat ad-
uerſus locupletum iiurias:ac repẽte quodá ex amicis tyberii defuncto:ſigniſq; ueneni apparẽtibus magno
cõcurſu atq; clamore plæbis funus celebratum.Cadauer.n.igne diſruptũ tãtá uim putridi humoris effu-
derat.Vt flãma extígueret:nec íſtaurato igne cremari potuit:priuſq̃ í alium locum tráſferreť.tandẽ oĩ arte
adhibita:uix fieri potuit ut ignis cadauer attigeret.Ad hæc Tyberius ut magis plæbẽ irritaret:ueſte muta-
ta natos í cõcionẽ adduxit:& q̃ſi ſibiipſi diffideret:eorumq; ac matris ſalutem plæbi cõmẽdauit. Poſt hæc
Attali Philopatris defuncti teſtamẽto a pergamenis Romá tráſmiſſo:in quo populus Ro. hæres ſcriptus
fuerat:ſtati Tyberius ad populum tulit:ut regia pecunia ciuibus Romanis qbus agri dabãť ꝓ cultura aſſi-
gnareť.De oppidis ãt q̃ Attali fuiſſent nihil ad ſenatum ſed ad populũ Ro.ꝑtinere ꝓ̃dicabat. Hoc uel ma-
xime ſenatum offendit:itaq; Põpeius in ſenatu aſſurgẽs ſe uicinum eẽ Tyberii:ac ob id exploratum habe-
re inqt diadema:& purpurá ex regia gaza ꝑ Eudemum ꝑgamenum Graccho delatá tanq̃ Romæ regnatu-
ro.Qu.uero Marcellus Tyberium obiurgauit:ꝙ patre Graccho cenſurá gerẽte quotiẽs redirẽt a cœna ro-
mani ciues lumina extíguere ſolebãt:ne cõuiuiis ac uoluptatibus nimium deditii uidereť:cum filio ãt au-
daciſſimi ac perditiſſimi ex plæbe hoíes ꝑnoctare conſpiciãť.Titus Annius neq; ſapiens neq; humanus uir
cæteꝝ íterrogare ac reſpõdere prõptus:cum dixiſſet Tyberium collegá ſuum ſacroſanctũ uiolaſſe: ac Ty-
berius aduocata cõfeſtim plæbe Anniũ accuſaret:íferior & eloquentia & auctoritate annius ad ſuas argu-
tias cõfuigt:ac ut paucis audireť ante accuſatiõnẽ obſecratus:cõcedẽte tybẽrio ſic íterrogauit.Si tu íquit ty-
beri condẽnare me uelis ac ꝓpellere:egoq; de tuis collegis aliquẽ appellabo:an illum mihi auxiliari uolen-
tem abrogabis? Ad hanc íterrogationem diciť Tyberius q̃q̃ diſertiſſimus ac promptiſſimus erat: obmu-
tuiſſe.Tunc igiť cnocionem quam Annii accuſandi cá uocauerat:re infecta dimiſit.Sentiens ãt illa quæ cir-
ca abrogationem Octauii geſta erant:nõ ſolum potẽtibus uerũetiá multitudini moleſta ac grauia uideri:
pollutá ac deiectá tribunitiá poteſtatẽ quæ ſacroſancta hactenus fuerat arbitrantibus:orationẽ habuit:cu-
ius nõ ab re fuerit ſentẽtias paucas hic annotare:ut copiá ac facundiá eius uiri intelligere ualeamus.Eſſe q-
dem ſanctum & íuiolabilem tri.plæ.ex eo íquit ꝙ plæbi conſecratus:eiuſq; innitiť poteſtate.Itaq; ſi aduer-
ſo animo iniuriam plæbi faciat eiuſq; robur ípediat aduerſeturq;:ipſum ꝑ hoc ſe priuatum reddidiſſe.Cũ-
ea nõ agat ꝓ qbus honor ſibi fuerat demandatus.Ná & capitolium euertere & naualia incendere tribunũ
plæ.ſiquis ſinat:nõ ob hoc tribunum plæbis eẽ deſiſtere:ſed malũ tribunũ eẽ:ꝙ ſi plæbẽ oppugnet neq̃q̃
tribunum remanere.Eſſe uero pergraue ſi cõſul a tri.plæ.in carcerẽ duci poſſit:ipſe aũt tribunus a plæbe
deponi & abrogari nõ poſſit:cum poteſtate cõceſſa ſibi a plæbe cõtra atq; ſibi data fuerat abutať. Conſulẽ
náq; & tribunum plæbis a populo Ro.creari:regiá qdem poteſtatem oẽs oĩno magiſtratus cõplexá & in-
ſuper maximis ſacerdotiis cõſecratá fuiſſe:ſed nihilominus Tarquinium exactum a populo Ro.& ꝓpter
unius regis ſupbiá regium nomẽ ſub quo Roma condita atq; adaucta fuerat:oĩo extinctum fuiſſe.Quid
ita ſanctum ac religioſum ut uirgines ueſtales? tamẽ ſiqua ipſárum deliquerit:uiua ſuffoditur. Deſinunt
enim ſacroſanctæ & inuiolabiles eſſe dum aduerſus deos deliquũt:ꝑ quos ſacroſanctæ & inuiolabiles ha-
beantur.Nec ergo tribunũ pl.ſi plæbẽ offendat ímobilẽ ac ſacroſanctũ eſſe per plæbẽ amplius dignũ ẽ:cũ
qua pollebat potentia eam ipſe ſuſtulerit. Atqui ſi iuſte tribunatũ adeptus:maiori parte tributũ decernẽte
quomodo nõ iuſtus ſibi auferetur cunctis tribubus abrogãtibus? Nihil eſſe uſq; adeo ſacꝝ ac religioſum
ut res deoꝝ ímortaliũ numini dedicatas:attamen illas mutari transferri poſſe iuſſu populi Ro.nemo un-
q̃ dubitauit.Licuiſſe ergo populo Ro.& tribunatũ plæbis quaſi munus quoddá dedicatũ in aliũ transferre
Quod autẽ tolli ac tráſferri poſſit uel ex eo patere:quod ſæpe iam qui habuerũt ſe ab eo magiſtratu iureiu-
rãdo excuſauerãt.Hæc & ſimilia Gracchus diſſerebat.Poſt hæc amicis minas ac factionẽ aduerſus eũ initá
ſentientibus alioq; tribunatu opus fore ad ſalutẽ Gracchi cenſentibus: rurſus multitudinẽ aliis legibus ꝑ
quas tempora militiæ detrahebat & iudicibus tunc ſenatoribus æquũ numeꝝ ex equeſtori ordine admi-
ſcebat: excitare:& aperte iá ſenatus potentiá cõcione magiſq̃ iuſticia aut honeſtate oppugnare aggreſſus ẽ.
De his rebus cũ ad populũ referret cerneretq; aduerſarioꝝ partẽ ſupereſſe:quoniá non ſatis frequẽs mul-
titudo conuenerat:cõcionẽ dimiſit.At poſtridie mutata ueſte in forum deſcendens lachrymans ac miſera-
bilis ac ſe metuere affirmans:ne inimici noctu aggreſſi eũ necarent:ſic hoíes cõmouit:ut frequẽs multitu-
do circa domũ eius præſidii cauſa excubias agerent.Prima uero luce aues augurandi cauſa delatæ ſunt:q-
bus oblata eſca.nulla ipſaꝝ præter uná prodiit:etiam cauea uehemẽter agitata:nec íſta ipſa quæ prodierat
eſcam attingere uoluit:ſed ſublata ala ſiniſtra & collo producto rurſus in caueá ſe recondidit . Hoc ſignũ
propter id quod prius euenerat:magis Tyberiũ cõmouit.Erat enĩ illi gallea qua í præliis utebatur magni-
fice ornata atq; inſignis:in ea angues oua pepererant:iáq; fœtus formati erant:quod accedente auiũ ſigno
magis formidinẽ incuſſerat.Proceſſit tamẽ cõuentione populi circa capitoliũ audita:& domo egrediẽs pe-
de limẽ offendit:adeoq; percuſſio uehemens fuit:ut unguis maioris digiti ſcinderetur:ſanguiſq; profluẽs
per calceũ emanaret.Profectus inſuper aliquãtulo coruos ad ſiniſtrá in ſtillicido pugnantes cõſpexit: lapiſ-
q; ab altero coruoꝝ dimotus iuxta pedes eius in magna turba prolapſus eſt.Hoc nõ ſolũ Tyberiũ ſed etiá
audaciſſimos eoꝝ qui aderant turbauerat.Veꝝ Cumanus Bloſſius tunc forte dræſens & pudendũ & do-
lendum eſſe inquit:ſi Tyberius Gracchi filius Scipionis nepos princepſq; populi .Ro.ab uno coruo deter

ritus:ciues deſerat ſuos:nec uocatus exaudiat:nec inimicos tamē hoc ī riſu poſituros:ſed q̃ſi regnet & deli
tiis deditus ſit:calumniādi occaſionē habituros.Interea nōnulli a capitolio decurrētes:ꝓperare eum iube/
bant:utpote rebus ꝓſpere ſuccedētibus.Profectus itaqꝫ primo cōgreſſu ꝑclare acceptus ē. Nā & popularis
plauſus appa ēti ſublatus prōptæqꝫ uia cōceſſa:globo ēt circūdatus:ne qs appropiquare poſſet: deinde per
Mutium tribus uocari cœptæ:ſed tamē ꝑ tumultū:q ab extremis oriebat̃:fieri qcq̄ nō potuit:mixtis atqꝫ
īcertis oībus pellētium ac renitētium fluctuatiōe.Inter hæc Flauius Flaccus ſenator in eminentē locū eua/
dens:ubi præ clamore ſtrepituqꝫ multitudinis exaudiri uox nō poterat:manu ſignificauit uelle ſe cū tybe
rio loq.Iuſſu itaqꝫ Tyberii ꝑ multitudinē receptus:ubi ad eum ꝑuenit:nunciat diuites poſtq̄ cōſulē moue
re neqbant:cōſilium de nece eius ꝑ ſeipſos agitare cœpiſſe:eaqꝫ de cā ſeruos ac libertos cum armis habere.
Hæc ubi circunſtātes Tyberiū audiuerūt:ſubito togas accingunt̃:hſtilibuſqꝫ qbus multitudinē reprimūt
de manibus miniſtroꝝ ablatis:fractiſqꝫ ſeſe ad reſiſtēdum ꝓpere cōpararunt.Sed illi q lōgius aberāt:hanc
ꝑparationem admirātes:cum qd ea res ſibi uellet ꝑcontarent̃:tāgens caput ſuum Tyberius: ꝑiculum ſibi
imminere ſignificabat.Hoc ſignū inimici maligne īterpretati q̃ſi regē diadema petere illum ſenatui nun/
tiarunt:ob quem nuncium cum oēs ꝑculſieēnt.Naſica prius cōſulem ut libertati ſuccurreret cohortatus
deinde ubi a cōſule grauiter reſpōſum eſt:nec ſe auctorem fore inteſtini belli:nec queq̄ Romanum ciuem
ſine iudicio necaturum:ſi tamen aliquid decernat populus Ro.a Tyberio coactus id ſe pro lege non habi/
turum:proſiliens Naſica:quando inquit conſul ciuitatem prodit:qui leges ſaluas eē cupiunt:me ſequan
tur.Hæc dicens licinia toga ſupra caput poſita in capitolium ire pergit:aliiqꝫ poſt eum toga circa brachiū
inuoluta ſecuti ſunt.At multitudo ob reuerentiā ampliſſimoꝝ uiroꝝ aditum negare minime auſa:ſeſe re
trahens comprimebat.Tulerant ab initio hi qui cum naſica cæteriſqꝫ aduenerant fuſtes &clauas:ipſi uero
ſubſellioꝝ fragminibus pedibuſqꝫ reuulſis obuios ferientes cōtra Tyberium euadebāt.Cæde itaqꝫ & fur/
ga Tyberii ſacioꝝ facta:cum ipſe Tyberius curſu euadere ꝓperaret:toga per quēdam retentus: cecidit:ſur
genti uero.P.Saturninus collega eius pede ſubſelli caput percuſſit.Hic primā: ſecundā uero.L. Ruffus.de
qua ēt gloriari ſolitus erat:plagam inflixit.Et alii uero circiter.xxx.mactati fuſtibus & lapidibus oēs:ferro
autem nemo.Hāc primā poſt exactos reges cōtentionem fuiſſe tradunt:quæ ſanguine & cæde ciuium fi/
niret̃.Nā alias qdem nec paruas neqꝫ paruis de rebus agitatas ita trāſegerunt:ut cædere magis inter ſe me
tu qdem plæbis ſenatus:plæbs aūt pudore ac reuerentia patrum q̄ certare uiderent̃.& in hac ipſa cōtentio
ne facile ceſſurus uidebat̃ Tyberius:ſi uerbis & auctoritate eum flectere perrexiſſent.Et certe primo impe
tu in ipſum facto perfacile ceſſit abſqꝫ pugna & uulneribus reſiſtendo illatis:ſed ira potius atque odio locu
pletum q̄ ob eas quæ iactabantur cauſas perpetrata cædes Tyberii uidetur fuiſſe: cuius magna fuerit con/
iectura:ꝙ in ipſum ēt mortuum crudeliter ſæuierunt.Nō enim tolli corpus nec fratri uel ad nocturnā ſe/
pulturā poſtulāti cōceſſerunt:ſed in Tyberim una cū aliis cadaueribus ꝓiccerūt.Nec finis hic erat:ſed ami/
coꝝ ac familiariū eius alios īdicta cā ī exilium pepulerunt:alios captos duriſſime trucidarunt. inter quos.
C.Villius in culeo cū anguibus īſutus necatus eſt.Necatus ēt Diophanes rhetor.At Bloſius Cumanus Ty
berii familiaris ad conſules ꝑductus:cū de rebus geſtis interrogaret̃:ſe Tyberii iuſſu cuncta feciſſe reſpon/
dit.At hæc naſica:quid ſi te capitolium incendere Tyberius iuſſiſſet: an id quoqꝫ feciſſes? Nunq̄ iuſſiſſet
hoc inquit:ſed ſi iuſſiſſet paruiſſem:Nam pro utilitate populi Ro.nec aliter unq̄ erat iuſſurus: Hic Bloſſi/
us tunc euadens in Aſiā ad Ariſtomichū fugit:rebuſqꝫ Ariſtomichi deinde profligatis:ſibiipſi mortē con
ſciuit.Poſt mortē Tyberii ut plæbis dolor leniretur:ſenatus diuiſionē agroꝝ impugnare deſtitit:permiſit/
qꝫ:ut loco Tyberii aliū eligerrnt ad agros diuidendos.Electus eſt igitur.P.Craſſus Gracchoꝝ affinis. Filiā
eni Craſſi.C.Gracchus uxorē habebat:q̄q̄ tradit Cornelius Nepos nō Craſſi ſed Bruti qui de Luſitanis tri
umphauit filiā.C.Gracchо nuptā fuiſſe:ſed plures ita tradūt ut modo diximus.Sed cū grauis plæbi foret
Tyberii mors:& iā uindicta accuſatoreſqꝫ cōtra Naſicam pararētur:ſolicitus de ſalute Naſicæ ſenatus libe/
rā ſibi legationē in Aſia decreuit.Non enī obſcura erāt populi Ro.odia:ſed clamabāt obuii malediċtiſque
inceſſebant tyrānū cæde tribunitia fœdatū pollutūqꝫ & inexpiabilē uocitantes.Naſica igitur qnanq̄ maxi/
mo ſacerdotio illigatus:tamē ea de cauſa Italiā dimiſit:ac ubi ī Aſiam peruenit:haud multopoſt circa Per/
gamū interiit.Nec mirum ſi uſqꝫ adeo Naſicā oderat populus Ro.cū Scipio ipſe Aphricanus ſumma alias
gratia frætus paꝝ abfuerit:quin omni beniuolentia & caritate populi Ro.deſtitueretur:ꝙ apud numanti
am cæde Tyberii nuntiata ſibi:carmen Homeri pronuntiauit:in hanc ſententiā.Sic pereant alii q talia face
re pergent ꝙqꝫ poſtea in concione rogatus:quid de morte Tyberii ſentiret:non placentē dedit reſponſio/
nē.Ex quo factū eſt:ut plæbs illi cōcionāti obſtrepet:quod antea fecerat nunq̄.& ipſe ad maledicta in plæ/
bem irritatus eſt:de quibus in Scipionis uita ſigillatī diximus.C.aūt Gracchus ſiue inimicos ueritus : ſiue
ut inuidiā illis accumularet:ſtatim poſt mortē Tyberii fratris omiſſo foro ſe in ociū tradidit:quaſi & tunc
miſere & ī futuꝝ abiecte uitā acturus:ut etiā quibuſdā de ſe præſtaret ſermonē:quaſi ea dānaret q̄ Tyberi/
us geſſerat.Erat autē per id tempus admodū adoleſcens.Nam tyberium conſtat ante trigeſimū ætatis an
nū interiiſſe:quo ut ſupra diximus nouē annis Caius minor erat Sed procedēte tempore cum mores ī eo
graues & a pigritia mollicie auaricia uoluptatibus alieni apparerent:facultaſqꝫ dicendi ad rempub.cōpara
ta:ſtatim creditum eſt illum nequaq̄ in poſterum quietē actuꝝ.Nam in defenſione cuiuſdā amici ſui Ve/
ctii nomine ita excelluit:ut cæteri oratores nihil a pueris differre uiderent̃:multitudoqꝫ eo dicente mira/
bili lætīcia plauſuqꝫ exultaret.Quibus rebus perculſa nobilitas multa iam inde agitare cæpit:& ante pro/
ſpicere quēadmodū efficere poſſet:ne.C.Gracchus tribunus plæbis crearetur.Forte euenit:ut quæſtor in
Sardinia cum Horeſte conſule nauigaret.Id.n.munus.C.forte impenſum inimicis eius gratum fuit : ſibi

uero nõ ingratũ:utpote q noſſet nõ ĩferiorẽ ſe bello eẽ q ĩ foro.Præterea adhuc roſtra ſuggeſtũq; ꝑhorrẽs nec plæbi amiciſq; rogãtibus denegare ſuã opam uolens oĩno ꝓfectionẽ illã libẽter ſuſcepit:Atqui opinio magna optinuit CaiumGracchũ ſummũ & abſolutũ fuiſſe popularẽ:multoq; ĩ ea re iudicio populi Tyberium fratrem anteiſſe:qđ uerꝫ nõ ẽ:ſed neceſſitate potius cõpulſus q̃ iudicio aĩ ſe ad remp. cõtuliſſe uidet. Scribit Cicero orator.C.Graccho oẽs magiſtratus repudiãti & ĩ ocio uiuere cupienti fratrem Tyberiũ in ſomnis uiſum dixiſſe:qd tardas Cai?nulla eſt fuga:ſed ambobus unã uitã & unã mortẽ ꝓ Po.Ro.certantibus fata ſtatuerũt.Cum uero in ſardiniã ueniſſet:ibi omnifariã uirtutẽ oſtẽdens:audacia qdem ĩ hoſtes: iuſticia in ſubditos:beniuolẽtia & obſeruãtia erga cõſulẽ:cæterã iuuentutẽ:tẽperãtia ãt & ĩduſtria ẽt ſeniores anteibat.Vehemẽti atq; peſtifera hyeme exercitũ opprimente:cũ cõſul a ciuitatibus ueſtẽ militibus peteret:& illæ miſſis ad ſenatũ legatis:ſe a ꝑſtatiõe ueſtium excuſarẽt.Nec aliũde ueſtiẽdi exercitũ facultas cõſuli ꝑmitteret:magnoq; ob eã rem milites afficerent incõmodo:adiẽs ciuitates Caius effecit:ut ipſæ ſponte ſua ueſtẽ exercitui donarẽt.Ea Romæ nunciata cũ popularis gratiæ uiderent initio ſenatũ turbarunt:& prius quidem ex Libya uenientes Micipſæ legati ingrate accepti fuerant a ſenatu:q; dicerent Micipſam.C.Gracchi gratia frumentũ in Sardiniã miſiſſe.Vt igit Gracchum diutius in Sardinia detinerent: ut militibus ſucceſſores mitterent:utq; Horeſtes conſul in ſardinia remaneret:decreuerunt:ut ſic Caius quoq; remanere compelleret.Sed ille re intellecta:ſtatim ob irã e Sardinia nauigauit:Romæq; ex improuiſo conſpectus non ſolũ inimicis uerũetiã amicis reprehenſionis cauſam aduerſus ſe ꝑſtitit:q; contra maiorũ exẽpla quæſtor ante conſulemẽ prouincia deceſſiſſet.Attamen cũ de ea re apud cenſores accuſaretur: oratione habita ſic mentes omnium mutauit:ut magis iniurias paſſum iudicarent:duodecim ſe annos militaſſe oſtendit:cũ lex cæteris decẽ in neceſſitatibus diffiniat.Quæſturã per trienniũ geſſiſſe:cũ lex finito anno reditum quæſtori ꝑmittat.Se unũ plenos loculos pecuniarꝫ extuliſſe:uacuos reportaſſe:cũ alii potato quod extulerant uino plenas auro atq; argento amphoras reportarint.Poſt hæc rurſus accuſatus eſt quaſi particeps flagellianæ cõiurationis:in qua cauſa cũ omnem ſuſpitionẽ a ſe repuliſſet puruq; & inſontẽ eſſe conſtaret:ſtatim tribunatum petere præparauit.In quo licet uniuerſa nobilitas ipſum oppugnaret:tamẽ multitudo tanta ĩ urbẽ ex Italia cõfluxerat:ut domus tectaq; deeſſent nec turbã capere comitium poſſet:ex tectoriis atq; tegulis ſuffragia præſtarentur.Hoc duntaxat conando aſſecuta nobilitas ẽ: ut non primo quẽadmodum ſperabat:ſed tertio loco tribunus crearetur:Poſtq̃ tribunatum iniit:ſtatim primus omniũ collegarum apparuit:nam eloquentia egregie præditus:& ob ea quæ paſſus fuerat acer & audax ex quacunq; cauſa in complorationẽ Tyberii fratris ſermonẽ traducebat:cõmemorans quæ tunc facta fuiſſent: atq; deinde oſtendens maiores contra Faliſcos bellũ intuliſſe:q; Genutiũ quẽdam tribunum plæbis iurgio inceſſiſſent:&.M.Vectium ultimo ſupplicio affectũ:q; tranſeunti per forum tribuno plæbis de uia nõ ceſſiſſet.At iſti inquit ſpectantibus uobis Tyberiũ mactauerũt.& per mediam urbẽ tractum ex capitolio ĩ Tyberim proiecerũt:amici quicunq; capti ſine iudicio necati ſunt.Atqui more maiorum ſiquis capitali iudicio accuſatus non ueniat ad ſe defendendum:tamen eum domi ante ianuam cõſiſtens nomenclator tuba citat:nec ante contra ipſum fertur ſententia.Ita caute & diligenter maiores noſtri iudicia moderati ſunt. His ille uerbis multitudine concitata:& erat quidem magnæ uocis & in dicẽdo firmiſſimus:duas tulit leges:alteram ut qui magiſtratu per populum remotus eſſet:facultatem alterius magiſtratus ineundi non haberet alteram ut ſiquis in magiſtratu conſtitutus ciuem Romanum ſine iudicio necaſſet:in eum populi animaduerſio foret:quarum altera.M.Octauius qui Tyberio rogante tribunatum dimittere iuſſus fuerat:notabatur.altera in Popilium qui præter amicos Tyberii in exilium pepulerat: iudicium parabatur. Sed Popilius ſtatim per fugam ſibi conſuluit. Octauium uero ipſe Caius ob Corneliæ ꝑces ſeruauit lege abrogata.nec ingratum fuit populo Romano cum diceret in concione ſe Corneliæ matri præcanti ſalutẽ Octauii conceſſiſſe.Nec ſane ipſa Cornelia minus ob uirtutem filiorum q̃ ob memoriam Aphricani patris a populo Ro.colebatur:cui etiã cũ poſtea ſtatua decerneretur:ſic ſcriptũ eſt.Corneliæ Gracchorꝫ matri.Narrantur autem multa uenuſte & oratorie de Cornelia matre a Caio dicta aduerſus quendam inimicorum.Tu ĩquit Corneliam uituperare audes:quæ Tyberium peperit?Cũq; inimicus ille de mollicie notaretur:Qua ratiõe ĩquit te cum Cornelia comparas:an tu peperiſti ut illa?Atqui nemo ciuis ignorat diutius illã ſine uiro fuiſſe q̃ te uirꝫ.Multa huiuſmodi ex orationibus ſuis ſumi poſſunt:inquibuſ mordacitas uerborꝫ apparet.Leges præterea tulit populares aduerſus potentiã ſenatus:ueluti de coloniis deducendis de ueſtibus publice militibus dandis ſine ſtipendiorꝫ diminutione:de minoribus decem & ſeptem annis ad militiã non cogendis.Tulit & de ſuffragiis ſociorꝫ pares Italos & ciues conſtituens.Tulit & frumentariam legẽ de annona pauperibus aſſignanda.Tulit de iudicibus deligendis :Nã cũ ſoli antea ſenatores iudicarent:ob eamq; rem a plæbe timerentur:trecẽtos ex equeſtri ordine iudices adiecit:parem ſenatoribus numerum ſtatuens.Hæc lex potentiam ſenatus magna ex parte præſcidit:atq; in ea lege ferenda & alioqn egregie diligentia uſum ferunt:& primum omnium qui ante ſe fuerant ita concionatum:ut non ad ſenatum & comitium ut mos erat:ſed ad forum conuerſus perſiſteret:quod poſtea ſemper in dicẽdo ſeruauit Atqui ex hac parua re magna in repub.mutatio oriebatur:traducta dignitate ad populum:quaſi nõ de ſenatu ſed de populo Ro.is qui oraret cogitare deberet.Cum uero plæbs non ſolum eam legem ſuſciperet uerumetiã Caio poteſtatẽ daret:ut ex equeſtri ordine quos uellet iudices eligeret.tũc quaſi regia ſuffultus potentia:etiam a ſenatu in dicendis ſententiis obſeruabatur.Quotiens uero ſententiam dicebat: ſemper aliquid decorum ac præclarum deferebat:quale fuit decretum eius de frumẽto a Fabio miſſo. Fabius.n. pro prætore ex Hiſpania frumẽtum tranſmiſerat;at Caius ſenatui ꝑſuaſit præcium ciuitatibus reddendũ

eſſe.Fabiumqꝫ reprehendendū:ut grauem ꝓuincialibus & nimis dure imperantē. Ex quo ſenatuſcōſulto
magnam ſenatus laudē aſſecutus eſt.Decreuit etiā colonias deducendas uiaſqꝫ muniendas:rem frumenta
riam ꝓcurandā:atqꝫ iis oībus dum agerent:ipſe magiſtratū gerens indefeſſo ſtudio ac necubi deficiens p̄/
erat:tanta ac tam mirabili uigilantia & celeritate:ut ad ſingula dūtaxat uideretur ītentus adeoqꝫ ipſe unus
oīa obibat:ut etiā acerbiſſimi inimici obſtupeſcere cogerent uiꝝ per oīa efficacem atqꝫ inuictum. Delecta
bat uero populū Ro.ipſius aſpectus.Semp.n.illum turba ingens ſequebat operarioꝝ fabroꝝ legatoꝝ ma
giſtratuum militum ſtudioſoꝝ:quos oēs benigne alloquens & in humanitate grauitatē conſeruans : ſeqꝫ
unicuiqꝫ illoꝝ decēter īpertiens:calūniatores oſtēdit eos q ſe ut ſuperbū aut ĩhumanū criminabant. Maxí
me uero diligentē circa uiaꝝ ꝓcurationē ſe p̄ſtitit:tū utilitatis cā tū ēt ornatus. Rectis qdē regionibus uias
deduxit:& eas parti lapide īcuſſo ſtrauit:parti arenæ muniuit aggeribus:iniq̄ adæquans:& quātum ualles
torrenteſqꝫ abrumpebāt:pontibus æq̄li altitudīe ac ꝓcliuitate cōiungens:pulcherrimā operis ſpeciē oſten/
dit.Dimēſo p̄terea uiaꝝ ſpectatio ſingulis militariis(ē āt militariū paulominus q̄ octo ſtadia)colūnas lapi
deas ſpatii ſigna p̄ferentes cōſtituit.Alios inſup lapides parū īter ſe diſtātes ex utraqꝫ uiaꝝ parte diſpoſuit:
ex illis faciliter & ſine ſaltu ī equos eſſet aſcenſus.Ob hæc cū a populo Ro.laudaret:oīaqꝫ cōcedere ſe para/
tum oſtenderet:dixit in concione ſe pro his rebus gratiā petituꝝ:quæ ſi concederetur ſibi:pro ſummo be
neficio acciperet:ſi negaretur non grauiter ferret.Hæc uerba expectationē dederunt:quaſi conſulatū pete/
re uellet.Inſtantibus igitur conſularibus comitiis cunctiſqꝫ in expectationē adductis:prodiit Gracchus in
cāpum una cū amicis.C.Fānium ad conſulatū petendū adducens:pro eoqꝫ rogans:deſignari cōſulem fecit
Ipſe uero Gracchus tribunus plæbis ſecundū creatus eſt:plæbe id iubente ſine ulla ipſius petitione. Sed cū
animaduerteret ſenatum ſibi infenſum.Fanniū uero cōſulē ob idipſum minus potentē:ꝙ ſibi amicus pu/
tabatur:rurſus aliis legibus promulgatis:animos plæbis ſuſcitauit:Colonias Tarentū atqꝫ Capuā mitten/
das & latinos in cōmunionē ciuitatis uocandos decernens. At ſenatus metuens ne omnino in expugnabi/
lis fieret Gracchi potentia:nouū & inuſitatum remediū adinuenit.Vt.n.ſtudia hominū ab illo diuerteret:
multa contra bonū æquūqꝫ plæbi concedere decreuit per hunc modū.Erat Liuius Druſus collega ī tribu
natu uir claro loco natus:& ingenio eloquētia diuitiis plurimū pollens.Huic ſenatus perſuadet:ut una ſe/
cum aduerſus Caiū inſiſtat ſine ulla plæbis offenſa:ſed ea plæbi miniſtrans:pro quibus aduerſus eā reſiſte/
re pulchrū eſſet.Promittens igitur tribunatū ſuū Druſus arbitrio ſenatus leges tulit:nec præclarum aliqd
nec fructuoſum reip.cōtinentes:ſed unū duntaxat agentes:ut.C.Gracchus uoluptate & gratia apud plæ/
bem ſuperaretur.In qua re ſeipſum arguit ſenatus non res a Caio geſtas moleſte ferre:ſed perſonā eius op/
pugnare uoluiſſe.Nā Graccho duas Colonias decernenti reſtiterunt:quaſi populū exhauriret. Liuio autē
duodecim colonias & tria milia ciuiū ī ſingulas eaꝝ deducēda cenſenti libentiſſime aſſenſerunt.Et rurſus
Graccho pauperibus agrum diuidendi & penſionē reipub.ob id ſoluēdam cenſenti quaſi gratiam plæbis
aucupanti aduerſati ſunt.Liuius aūt ēt penſionem remouens eis placebat.Caius paria ſuffragia latinis con
cedens ſenatū offendit.Liuio aūt ne liceret queq̄ latini nominis ī exercitu flagellis cædi legē ferenti auxilia
ti ſunt.Illud tantū utilitatis ī rebus Liuii fuit:ꝙ quotiēs de his rebus ad populū ferret:prædicebat ſe ea dice
re ex cōſenſu &approbatione ſenatus:quæ res populū ī gratiā ſenatus reducebat:antiquaꝝ contentionum
deleta memoria.Maxime uero Liuio ꝓfuit ad auctoritatē & gratiā:ꝙ nunq̄ propriæ cōmoditatis cā legē
tuliſſe apparuit:nec deducendis coloniis præeſſe uoluit:ſed alios præfecit.Nec pecunias tractauit:cum ipſe
Caius plæraqꝫ eoꝝ quæ decernebat:p ſeipſum exequeret.Poſt hæc rubrio quodā Gracchi Collega referē
te:cū plæbs ſciuiſſet ut Carthago a.P.Scipione nuper euerſa reſtiueret:& ſorte Caio eueniſſet:ut ea de cau
ſa Lybiā nauigaret:ēt maior tunc Druſus p abſentiā Caii factus:maxime fuluianis creuit calūniis: Erat.n.
Fuluius.C.Gracchi familiaris & in diuiſiōe agroꝝ collega:uir ſeditioſus & ſenatui īuiſus: nec plæbi carus
ꝓpter ſuſpitionē:ꝙ fama erat ſocios ac defectionē ſolicitaſſe.Quibus ſine ꝓbatione argumentoqꝫ iactatis:
ipſe Fuluius fidē nō ſani neqꝫ quieti animi oſtēdebat.Ea res Gracchi potentiā minuit:ut illius inuidiæ ſo/
cii:& cū Scipio Aphricanus ſubito defunctus eēt:ſignaqꝫ nōnulla plagaꝝ & uiolētiæ ut in eius uita ſcripſi/
mus:in ipſo mortuo apparerēt:maxima de Fuluio ſuſpicio fuit:utpote inimico & ea ipſa die cōtra Scipio/
nē publice īuecto. Attigit uero etiā.C.Gracchū ea ſuſpicio:ac tā graue facinus in ſummū uiꝝ & prīcipē ci
uitatis ꝑpetratū nō mō ultione ſed redargutiōe ēt caruit:quoniā plæbs ſolicita de ſalute Gracchi ne ille for
ſam particeps necis īueniret:iudiciū diſſoluit:Sed hæc prius facta erant. In Lybia uero dū Carthaginem
quā Iunoniā appellauit.Gracchus reſtituit:pmulta īpedimēta a genio loci tradunt oppoſita . Nā primum
ſignum uī uentoꝝ correptum:cum ſignifer ualide reſiſteret:fractum ē:& ſacra altaribus impoſita ſurgēs
procella diſſipauit:& extra terminos deſignatæ urbis abiecit.Ipſos præterea terminos lupi inuadentes ac
turbantes longe detulerunt. Attamen Gracchus omnibus conſtructis atqꝫ ornatis ſeptuageſimo die poſt
q̄ Roma diſceſſerat in urbē reuerſus eſt:audita Druſi aduerſus Fuluiū inſectatiōe & rebus urbanis præſen
tiā eius efflagitantibus.Nā.L.Opimius uir potens in ſenatu:qui prius in petitione cōſulatus ſuccubuerat.
C.Graccho Fanniū in comitiis præferente:tunc iteꝝ petens:multis adiuuantibus ſi conſul fieret potenti/
am Gracchi:quæ iā quodāmodo conſenuerat:ob multitudinē ad gratiā plæbis ipſo concedente ſenatu rē
publicam gerētium depoſiturus uidebatur. Poſtq̄ igitur. Romam rediit:quo popularior foret ex palatio
ubi prius habitabat:in locum foro propinquū:ubi cōplures egeni & tenues ex plæbe hoīes habitabat:īmi
grauit.Deinde cum alias ꝓmulgaſſet leges:ob quas frequens concurſus ad eū fiebat:ſenatus fannio conſu
li perſuaſit:ut oēs præter urbanam multitudinem urbe depelleret . Facto igitur p præconē mādato duro
quidem atqꝫ īſolito:ut nullus ex ſociis atqꝫ amicis populi Ro.per eos dies Romæ adeſſet : oppoſuit Caius

edictum:per quod conſulem quidem reprehendebat:ſociis aũt ſi manerent opem ſe laturꝫ aduerſus inſolentiã conſulis pollicebat̃:qđ tamen non fecit.Nã cum cerneret quẽdam ex hoſpitibus ac familiaribus ſuis per apparitores conſulis trahi:ꝑmiſit:nec reſtitit:ſiue uiribus ſuis diffiſus:ſiue ut ipſe inqt nolens principium pugnæ cupientibus aduerſariis ꝑſtare:& forte euenerat ut collegas ẽt ſuos ꝑ id tempus haberet infenſos ex huiuſmodi cã.Futurꝫ erat in foro gladiatorꝫ ſpectaculum:& magiſtratuum plæriq; constructis circa forum ad ſpectandum locis ea mercede locabant:Hæc loca Caius ꝑ edictum purgari iuſſit:ut plæbs ſpectare ſine mercede ualeret.In quo cũ.ſibi nõ pareretur:expectata ꝓcedente certamen nocte: conſtructiones ipſas ꝑ operarios & fabros ſuos deuolitus:uacuũ ad ſpectandũ multitudini locum oſtendit.Quod factum ut plæbi gratum fuit:ſic collegas ab eo tanq̃ agreſti ſuperboq; alienauit:atq; ex ea re tertium tribunatum creditur amiſiſſe:ſuffragiis quæ plurima præſtabantur:maligne & fraudulenter ꝑ collegas occultatis.Sed hæc non ſatis clara ſunt:Tulit uero hanc repulſam grauiter & iniquo animo.Aduerſus inimicos ridentes inſolentius q̃ par erat inclamauit:eos ſardoniũ riſum ridere ignaros q̃ magnis tenebris ex ſuis actis circumfundantur.Cum autem Opimius conſul factus multas ex legibus a Caio latas abrogaret:& Carthaginem in alium locum transferendam decerneret:atq; ea faceret:ut Caius irritatus necis ſuæ occaſionem præſtaret:primo tempore tolerantiam habuit:ſed ubi familiares amiciq; & in primis ipſe Fuluius incitare eum cœperunt:contracta multitudine aduerſus conſulem reſiſtere ſtatuit:ad quã rem tradunt matrẽ Corneliam ipſum adiuuiſſe:latenter multitudiẽ conducta ex agris in urbem ſub meſſorꝫ ſpecie trãſmiſſa:ut ĩ ipſius Corneliæ epiſtolis ad filiũ ſub enigmate ſcriptũ legitur:licet tradant nõnulli Cornelia repugnante hoc a Caio factũ.Quo die Opimius de abrogandis legibus erat relaturus:prima luce ab utriſq; capitolium occupatur.Ibi dum conſul ſacra feciſſet:miniſter quidam Antyllius nomine inteſtina aſportans illis qui circa Fuluium erant dixit:Cedite bonis ciuibus mali ciues:& adiungunt quidã ipſum ĩ obſcœnam figuram brachium nudum ſimul his dictis ger iniuriam oſtẽdiſſe.Hic ergo ſtatim occiditur: magnis ſtilis ea de cã ut dicitur comparatis.Ea cædes populum quidem turbauit:ducum uero ipſorum uaria mens fuit.nã Caius quidem indoluit: & eos qui id fecerant reprehendit.Opimius uero quaſi occaſione parta ad ulciſcendum ſuos cohortatus eſt.Imber ea die certamen diuiſit.Poſtridie uero ſummo mane conſul ſenatũ in curiam uocauit:atq; dũ ibi de republica agit̃:quidam ut ordinatum erat:Antyllii corpus feretro impoſitum cũ planctu & lamentatione in forum ſecus curiam ipſam detulerunt.Simulante cõſule id ſe admirari:ſenatus progreditur:poſitoq; in medio eorum feretro:uel uti ſuper magnũ facinus patres inclamant.At multitudinem indignatio habebat:ꝙ Tyberii Gracchi tribuni plæbis in capitolio nuper occiſi corpus ĩ tyberim proiectum fuerat:miniſtrum uero Antyllium qui &ſi non iure necatus eſſet:iuſtas tamẽ ꝑſtiterat irarum cauſas:in foro circunfuſi ſenatores populi Romani deplorarent:eũq; oſtenderent: ad necem reliquorum ciuium:qui plæbem Romanã defendebant.Senatus poſt hæc ĩ curiã reductus decernit: ut Opimius conſul uideat:ne quid reſpublica detrimenti capiat.Ille ſtatĩ iubet:ut ſenatus arma capiat:utq; equites Romani ſinguli binos ſeruos cum armis poſtridie adducant. At Fuluius cõtra ſe parare:& plæbem colligere incepit:ſed Gracchus ipſe foro abiens iuxta patris Gracchi ſtatuam conſtitit: Atq; eam diutius cum ſilentio intuitus:tandem flens ſuſpiranſq; diſceſſit.Ob hoc multi ex plæbe homines in commiſerationem adducti:ac ſeipſos caſtigantes:ꝙ hominem derelictum proditumq; patiantur: proſecuti cuſtodiæ cauſa circa ædes eius pernoctarunt:non potationibus & clamoribus intenti:ut ii qui circa Fuluiũ excubabãt: Nam illi ebrietatibus & tumultu noctem tranſegerunt:ipſo fuluio in primis laſciuiẽte:& contra ætatem ſuam multa dicente agenteque.At apud Gracchum nihil ſimile:ſed tanquam in publica calamitate mæſti & futurum aſpectantes:partitis uigiliis excubabant.Albeſcente igitur die Fuluius uix e ſomno ꝓpter uinolẽtiam excitatus ſuos armat ſpoliis Galatarum:quæ domi ſuæ ex triumpho ſupererant:ac ſubito minaci clamore in aduentinum montem euadit.Caius uero nec armare quidem ſe uoluit: ſed tanquam in forum iturus togatus proceſſit:paruo duntaxat accintus gladio.Exeuntem domo uxor in ueſtibulo proſecuta atque altera manu natum tenens:altera uirum apprehendens inquit:Non te Caii nunc in roſtra tribunũ plæbis & legumlatorem tranſmitto:Nec ad bellum glorioſum in quo &ſi aliquid accidat aduerſi:ſaltem honeſtum mihi luctum relinquas:ſed Tyberii fratris tui inrerfectoribus te obiicis inermem: recte id quidem ut patiaris magiſquam agas.Vicerunt enim peiora:ui & ferro iudicia peraguntur. Si apud Numantiam frater tuus occubuiſſet:ac corpus ad ſepulturam reddidiſſet hoſtis.Nunc autem & ego fortaſſis fluuio quoddam aut mari te proſequi compellar:obſecrans an ſicubi ĩ his tuum corpus appareat.Quid enĩ aut diis aut legibus quis credat poſt Tyberii mortem? Hæc deplorantem Lyciniam diſſoluens ſenſim a complexu Caius:una cum amicis ſilens ire perrexit.At illa ueſtem eius capere gliſcens: ſolo procubuit ſemianimis:Donec miniſtrorum manibus ſublata:Ad craſſum fratrem delata eſt.Fuluius ubi omnes in unum conuenerunt uoluntatem Gracchi ſecutus: iuuniorem filium cum caduceo in forum tranſmiſit. Erat hic adoleſcens egregiæ formæ: qui cum honeſte ac decore cum lachrymis de cõcordia ad ſenatum & conſulem locutus eſſet: ac plærique eorum qui aderant ad concordiam flecterentur; Opimius conſul non nuntiis inquit ſenatui perſuadendum ſed deſcendendum ex Aduentino ac ſe iudicio ſenatus ut obnoxios ciues ſubiiciendum eſſe:atque ita ueniam poſtulandam.Et ſimul adoleſcenti edixit:ut uel cum iis rediret uel omnino non rediret.Caium itaq; tradunt uoluiſſe in forum deſcẽdere:ut ſenatui loqueretur:ſed cum id cæteri non probarent:rurſus adoleſcens a Fuluio cum mandatis haud diſſimilibus remiſſus ẽ.At Opimius pugnandi auidus:puero ſtatim in cuſtodiam tradito contra Caium & Fuluium profectus cum multitudine armatorum & ſagittatiorum Cretenſium ferit aduerſarios ac perturbat.Factaque exinde ſu

gi Fuluius in quoddam balneum ſe coniecit: ac pauloposť deprehenſus una cum maiori filio occiditur.
Caium uero nullus ea die pugnantem conſpexit:ſed ea quæ gerebanť permoleſte ferens:in templum Dia
næ ſe rettulit:manuſq; ſibiipſi afferre cũ uellet:a Lycinio & Pomponio fidimiſſis familiaribus ſuis ꝓhibeť
Hi nãq; præſentes gladiũ ademerunt:& ad fugã cohortati ſunt.In quo loco diciť Caius ingenu ꝓcumbẽs
& manus ad Deã tendens precatus fuiſſe: ut populus Ro. ꝓ tanta ingratitudine ac ꝓditione nunq̃ a ſerui/
tute eximereť.Palã.n.cuncti ipſum deſeruerant:q̃primũ fuit eis p̃ præconẽ impunitas:ſi inde diſcederẽt cõ
ceſſa.Fugientẽ ergo Caium aduerſarii pſecuti:cũ iuxta pontẽ ligneũ iam aſſequerenť:familiares duo quos
ſupra memoraui illũ procedere ac maturare fugã iubet:ipſi uero ĩ põte ipſo ruentibus aduerſariis ſe obii/
cientes: non prius quenq̃ tranſire pmiſerunt: q̃ ipſi pugnantes occiſi ſunt. Cũ Caio ſeruus unus aufugerat
Philocrates. At cũ uniuerſi certatim eũ ad fugam hortarenť:nemo tamen auxiliũ p̄ſtaret:nec petẽti equũ
quiſquã concederet:& iã aduerſarii adeſſent:p̄ripit ille ſe ĩ ſacrum deoꝝ nemus:ibi occidiť p manus Philo
cratis ſerui:q primo dominũ deinde ſeipſum pemit.Quãq̃ tradunt nõnulli ambos ĩ manus inimicoꝝ ui
uos peueniſſe:ſed ſeruũ dominum cõplexum non prius diuelli potuiſſe q̃ ipſe cæderet. Caput Gracchi tra
dunt abſciſſum primo ab alio deinde ab amico quodam Opimii Septumuleo noĩe per uim ablatum. Nã
pmiſſum erat in principio pugnæ:ut q Caii & Fuluii capita referret:equũ auri pondus ex publico accipe/
ret.Relatum eſt igiť a Septumuleo pilo tranſfixũ:ſtatera deinde impoſitum librarum decem & ſeptem ac
dimidiæ pondus traxit: Septumuleo improbe machinato. Nam detracto cerebro plumbum infuderat.
Qui uero fuluii caput rettulerunt:erant nãq; ex tenuioribus:nihil omnino reportarunt. Corpora Caii &
Fuluii & alioꝝ omnium:circiter enim tria milia cæſa fuerant:in Tyberĩ poriecta:bonaq; eorum publicata
Edictum eſt mulieribus ne lugerent.dos Lyciniæ uxori adempta. Crudeliſſimi uero omnium in eo fue/
rant:ꝙ Fuluii iuniorem filium concordiæ ſequeſtrẽ:quẽ pauloante diximus a conſule captum & in cuſto
diam traditũ:cum is nec in prælio fuiſſet:nec manus aut arma intuliſſet:tamen poſt uictoriam accerbiſſi/
me necauerunt.Super omnia tamen plæbẽ afflixit templũ concordiæ ab Opimio cõſtructum.Iactatio.n.
quædam uiſa eſt atq; ſuperbia:& quaſi de nece Romanoꝝ ciuiũ triumphus.Itaq; per noctẽ ſub ipſius tem
pli hypogrãmate q̃dã ſcripſerũt hũc uerſum:Opus uecordiæ tẽplũ cõcordiæ facit.Hic tamẽ Opimius qui
primus in cõſulatu dictatoris p̄tãte frætus eſt:quiq; ſupra tria milia.C.Gracchũ & Fuluiũ Flaccũ quoꝝ al
ter cõſularis & triũphalis alter ſuæ ætatis uirtute & gloria prĩceps fuit:indẽnatos occidit:furti crimine nõ
caruit.Nã miſſus poſtea legatus ad Iugurthã Numidæ regẽ:& pecunia corruptus cũ ſummo dedecore in
iudicio condẽnatus infamis conſenuit:inuiſus ac ſpretus a populo Romano:qui & ſi iuxta res ipſas pcul/
ſus metu ſe cõtraxerat:tamẽ pauloposť deſideriũ & beniuolẽtiã Gracchoꝝ aperte oſtẽdit.Nã & ſtatuas il/
loꝝ poſuit celeberrimis urbis locis:& ubi illi occiſi fuerãt:ſacella ædificauit coluitq;:& ſacrificia quotidie ĩ
his fiebãt:procumbebatq; multitudo ut deorum templis.Ipſa etiam Cornelia mater diciť & cætera oĩa q̃
fors attulerat:generoſe tuliſſe:& de ſacellis ipſis dixiſſe dignas eorum corpora ſepulturas habere. Ipſa uero
circa Miſenos uitam duxit:nihilo de priore conſuetudĩe ĩmutata. Erat ei ĩgens amicorum multitudo &
ea de cauſa frequens hoſpitalitas.Nam e Græcia eruditi homines & a cunctis regibus dona ferentes referẽ
teſq; nuntii domum eius frequentabant.Fuit illi dulciſſimum patris Scipiõis facta commemorare: mira/
biliſq; cum de filiis loqueretur atq; illoꝝ caſus facta referret indolentia:quaſi fabulam quandam reꝝ anti
quarum enarraret.Vnde quoſdã ſuſpicari coegit:ne ob ſenectutem & doloris magnitudinẽ ſenſum amiſiſ
ſet.Ipſos nimirum abſq; ſenſu non intelligentes quantum generoſitas naturæ & educatio laudabilis proſit
hominibus aduerſus dolorem moderate perferendum:ꝙq; fortuna aduerſus uirtutem bona cuſtodientẽ
interdum præualet:ſed in cadendo moderationem animi ferentis aduerſa non aufert.

LYSANDRI VIRI ILLVSTRIS VITA EX PLVTARCHO GRAEGO PER GVARINVM VERONENSEM IN LATINVM VERSA.

MARMOREA LYSANDRI STATVA DELPHIS INTER NOS EXTAT PROPE
tẽpli fores denſa cæſarie & ritu ueteri ꝓmiſſa barba generoſum quẽdã in modũ.Eã multi
& quidẽ falſo Braſidæ Atheniẽſis eſſe renť pp inſcriptũ Braſidæ titulũ.Intonſi uero capi/
tis cõſuetudo nõ aliũde:ut quidã arbitrãť:ſed ab inſtitutis Lycurgi ad Lacedæmonios per
uenit:quẽ dictare ſolitũ aiunt eoꝝ q hõeſta facie forẽt accedẽte coma decorẽ magis augeri.
At iis qui deformes eẽnt ex ea plus terroris ineſſe. Lyſandri pater ariſtoclytus ex Proſapia
minime ſane regia:cæteꝝ ex Heraclidaꝝ genere natus eſſe dicitur.Lyſander in rei familiaris educatus an/
guſtia:ſeſe patriæ legibus obtemperãtem ſicut alter quiſpiam præbuit:nec minus fortẽ & oĩ uoluntate ſu
periorẽ niſi ſi qua ex honore & rebus recte ac magnifice geſtis efferabatur.Hoc uoluptatũ genere aduleſcẽ
tes ſuperare ſpartana ciuitas turpe nequaq̃ exiſtimat.Pueros.n.ab ineuntibus ſtatim annis aliquo affectio/
nis ſtimulo ad gloriã duci uolũt:ut ita & uitupatos dolor angat & laudes ad maiora ꝓuehãt: quem uero
hæc ipſa nõ tãgunt aut pmouẽt:ut ab honore alienũ & ad uirtutẽ omnino ſecordẽ aſpernãť & ignauũ ita/
ꝙ Lyſandro honoris cupiditas & cõtentionis ſtudium ab laconica diſciplina pmãlit ĩnatum.Quibus in re
bus eius natura magnopere incuſanda non eſt.Ad colendos autem urbis primores ſupra ſpartani homi/
nis morem ꝓnus uidetur extitiſſe:ad tolerandum inſuper magiſtratum pondus uocante neceſſitate fa/
cilis quod a rei ciuilis aptitudinem aliqui non mediocrem particulam faciunt.Ariſtoteles cũ melancholi/
coꝝ demonſtret ingenia:ut Socratis:ut Platonis:ut Herculis:Lyſandꝝ non ſtatim ſed ætate iã grandiore
in melancholiã incidiſſe ſcriptũ reliquit.Eius eſt maxime ꝓprium:ꝙ cum paupertatem moderate tulerit
nullo in loco uictus aut coruptus pecunia patriam tamẽ diuitiis & diuitiarum auiditate imbuerit: quam

cum opes minime mirantem admirarentur oẽs:eam intercepit admiratioẽ poſt Athenienſe bellũ ingẽ/
tẽ auri atq; argenti uim introducẽs:cũ interim ne ullã ſibi quidẽ dragmã reliquã faceret.Dionyſius tyran/
nus ingentis p̄cii ex Sicilia tunicas ad eius filias miſerat:q̄bus repudiatis:Vereor dixit ne ꝑ has longe defor
miores appareant.Nõ longe poſt ad eundẽ tyrannũ miſſus eadem ex urbe legatus duabus ad ſe miſſis ab
illo ſtolis ut utram uellet filiæ deferendam eligeret:illã ipſam melius delectura͂ ĩquit: & acceptis ambabus
abſceſſit.Poſtea cũ Peloponnẽſiũ bellũ diutius duratuꝝ uideretur:& Athenienſes poſt acceptã cladem in
Siciliã cõfeſtim ex mari imperio eiectum iri ĩ ſuſpitionẽ ueniſſent:nec multopoſt oĩmoda reꝝ deſperatio/
ne laboraturos:Alcibiades ab exilio reuocatus & reꝝ ſummæ p̄fectus magnã adeo fecit mutatiõẽ:ut na/
ualia certamina æquatis iã uiribus cõſtituerit.Pauore igit̃ Lacedæmoniis rurſus iniecto promptis aĩs ad
id bellũ recentes facti & imperatore grauiſſimo & apparatu ualidiore ĩdigere uidebant̃:ad maritimũ im/
periũ Lyſandrũ emittunt.Profectus Epheſum ciuitatẽ ſibi quidẽ amicã & laconicas partes ꝓmptiſſime fa/
uentem inuenit. Cæteꝝ per id tẽpus infœlicẽ & ne barbaricis Perſaꝝ moribus efferaret̃ periclitantẽ:q̄ppe
cui Lydia circũfuſa frequẽtes ĩmiſceret conuenas:& duces ibi regii diutius ocia cõtererent. Itaq; iacens ibi
uallũ & onerarias undiq; naues cõtrahẽs magnũq; ad ædificãdas triremes apparatũ ordines epheſioꝝ por
tus mercaturis foꝝ negociatiõbus domos atq; artificia opibus lucriſq; referſit.Ex illo primũ tẽpore ipſius
amplitudinis ac magnificentiæ qua ciuitas in p̄ſentia uiget ab Lyſandro ſpes exorta ẽ. Accipiens deinde re/
gis filiũ Cyrum Sardis ueniſſe: ut ĩ eius colloquiũ ueniret aſcendit:ſimul & Tiſaphernis crimina deferret.
Cui cũ edictũ eſſet ut Lacedæmoniis auxilio eſſet:ac ex mari Athenienſes ſummoueret:remiſſior & mini
me ꝓmptus uidebat̃:quo Alcibiadi morẽ gereret:& ad ſoluendã naualẽ potentiã tenuiter ac maligne ne/
ceſſaria ſuppeditabãt.Cupiebat & Cyrus Tiſaphernis operas uitio dari:& turpes de illo rumores diſpergi.
Cum ꝑꝑ hoĩs improbitatẽ priuatas ſecũ inimicitias exerceret:hiſce de cauſis & aliis itẽ rationibus:tũ uero
ſingulari cõſuetudinis comitate carus:& adoleſcentẽ magis alliciẽs:eũ ad bellũ firmius animauit.Cirus il/
lũ cũ diſcedere uellet cõuiuio accipiens obſecrabat uel nullas eius liberalitates munificentiaſq; repudiaret:
ſed q̄cquid optaret explicare ac petere ut nullã repulſam habituꝝ.Excipiẽs Lyſander quãdo q̄dẽ inq̄t Cyre
tantũ ꝓmptitudinis habes:peto atq; hortor ut ſtipẽdio nautico unũ adiungas obolũ:ut ꝓternis obolis q̄/
ternos captare liceat.Cyrus igit̃ hoĩs magnificentia delectatus ei decẽ daricoꝝ milia dedit.Ex q̄bus additũ
nautis Annumerãs obolũ & ſplẽdoris plurimũ uẽdicauit:& breui tp̄e hoſtiles naues uacuefecit. Nã ad eos
q maiorẽ mercedẽ exibebant frequẽtes cõmigrabant:quiq; mãſerant:& ſegnes erant:& ſeditiões agitabãt
& mala ductoribus quotidie ĩgerebant.Lyſander licet auulſis & detrimẽto affectis hoſtibus nauali tamen
pugna confligere auſus non ẽ.Alcibiadẽ enĩ ſtrenuũ & acrem uiꝝ & nauim multitudine ſuperiorẽ & ad
uniuerſa maritima & terreſtria ad id tempus prælia inuictũ reformidabat.Poſtq̃ Alcibiades e Samo Pho/
ceam enauigans claſſis p̄fectum reliquit Antiochũ:Antiochus habito quaſi per contumeliã Lyſandro fa/
ctus audacior duabus aduerſus illũ triremibus ĩ epheſioꝝ portũ annauigat: & magnis riſibus ac plauſu ĩ/
ſolenter uſus curſum p̄ter nauale duxit.Id ferens indigne Lyſander nõ multas ab initio triremes deducẽs
inſectari cœpit Antiochũ.Subinde ferentes auxilium conſpicatus Athenienſes reliquas implet: nauali de/
niq; pugna conſerta uictor Lyſander quindecim captis triremibus trophæum erexit.Ea re ira cõcitatus in
urbe populus Alcibiadẽ exilio mulctandũ decernit:qui dehinc ab iis qui circa Famiũ ſtatiua habebãt mi/
litibus ignominioſe habitus:& male de ſe audiens in Cheronenſum ex caſtris nauibus profectus eſt. Hãc
pugnam licet re geſta nequaq̃ ingentẽ fortuna ipſa per mortaliũ ora propter Alcibiadem uolitare faciebat
Lyſander ex urbibus accerſitus Epheſum:cũ nonnullos audacia & ſpiritu ſupra uulgus elatos cerneret: oc
culta ſeminabat initia: ut quẽadmodũ poſtea factũ eſt decẽuiratum crearent & rebus nouandis ĩtenderẽt
nec minus ſolicitabat ac irritabat ut ſubtiliter conſpirantes ſic rebus animos adhiberent ut in deſtruendis
athenienſibus ſimulq; ex urbibus expellendis illos per eoꝝ patrias potentiã uendicaturos ĩtelligerent.Ho/
rũ fidẽ re ipſa quibuſq; præbuit:amicos atq; hoſpites ad imperia ad res ampliſſimas ad honores ꝓuehens
proq; illoꝝ auaricia uiolandi iuris & peccatoꝝ adiutor & ſocius.Quocirca omnes illi mentẽ attẽdere:gra/
tioſi in eũ ſe uideri:illius deſiderium præſe ferre illo uictore & imperiũ obtinente nihil nõ aſſecuturos ſpe/
rare.Ea propter claſſis præfectũ Callicratidam Lyſandro ſuccedentẽ ab initio uidebant inuiti:neq; ſui mo
res ĩperii ſimplices q̄dẽ & dorico ritu ueros approbabãt:cũ poſterius dato de ſe p̄iculo uir præſtãtiſſimus
& iuſtiſſimus apparuiſſet.Cæteꝝ huius uirtutẽ nõ ſecus ac ĩ ſemidei cuiuſdã ſtatua pulchritudinẽ admira
ti illius ſtudiũ in amicos caritatẽ & utilitatẽ quæritabant.Adeo ut eo nauiũ conſcendente præ merore la/
chrymas effunderent.Eos adhuc in Callicratidam inuiſos magis reddebat: q̄ ex argẽto etiam ĩ nautas ab
Cyro tradito quod reliquũ fuerat Sardis remiſit:eũq; petere ſi uellet:& de alẽdo milite cogitare iuſſit.Ena/
uigaturus deniq; illũ teſtatus ẽ ſeſe nauales ita copias tradere ut ĩ poteſtate mare habeant. At ille ſuperbiã
& inanẽ hominis iactantiã redarguere uolẽs:tu igit̃ Leuorſum captata Samo & circa Miletũ nauigationẽ
deflexa illic mihi triremes tradito.Nã ſi maris poteſtatẽ habemus:hoſtẽ in Samo cõmorantem ut nauigã
do formidemus opus non eſt.Cui Lyſander naues ipſæ nõ meo quidẽ inq̄t ſub imperio ueꝝ ſub tuo ſunt.
Quo dicto in Peloponneſum contendit:magna ꝑplexũ ambiguitate relinquens callicratidã.Nec enim ul/
las ſecũ ex domo pecunias deferẽs acceſſerat:nec ex opidis ꝓpter eoꝝ inopiã ac tenuitatem tributa colligi
patiebat̃.Reſtabat igitur ut ſicut Lyſander fecerat:euntes ad regias fores duces peterent. Quã quidẽ ad rẽ
uir ille ineptiſſimus erat:qui ingenus & animo excelſo præditus omnẽ ex græcis in græcos cladem hone
ſtiorẽ exiſtimare:q̃ barbaris adulari & eoꝝ fores adire q præter magnã auri uĩ nullũ bonũ habeant.urgẽte
tamẽ neceſſitate lidiã aſcendens Cyri regiã petiit:referri iubẽs Callicratidam claſſis præfectum cum eo col